

DET KONGELIGE
FISKERI- OG KYSTDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2010–2011)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2011

Utgiftskapitler: 1000–1070, 2415 og 2540

Inntektskapitler: 4000–4070, 5575 og 5610

Innhold

Del I	Innledning til programområde 16 Fiskeri-, havbruks- og kystforvaltning	9	Kap. 1001 Deltakelse i internasjonale organisasjoner	43
1	Mål og utfordringer: Et hav av muligheter	11	Programkategori 16.20 Forskning og innovasjon	46
2	Hovedtrekkene i budsjett forslaget	14	Kap. 1020 Havforskningsinstituttet	53
2.1	Programkategori 16.10 Administrasjon	14	Kap. 4020 Havforskningsinstituttet	61
2.1.1	Hovedtall	14	Kap. 1021 Drift av forskningsfartøyene	61
2.2	Programkategori 16.20 Forskning	14	Kap. 4021 Drift av forskningsfartøyene	63
2.2.1	Hovedtall	14	Kap. 1022 NIFES	63
2.3	Programkategori 16.30 Fiskeri- og havbruksforvaltning	14	Kap. 4022 NIFES	67
2.3.1	Hovedtall	15	Kap. 1023 Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU	67
2.4	Programkategori 16.60 Kystforvaltning	15	Kap. 4023 Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU	80
2.4.1	Hovedtall	15	Kap. 5610 Renter av lån til Nofima AS	80
3	Oversiktstabeller	16	Kap. 2415 Innovasjon Norge, fiskeri- og andre regionalpolitiske tiltak	81
3.1	Aksjekapital og fond	19	<i>Programkategori 16.30 Fiskeri- og havbruksforvaltning</i>	86
4	Status for sjømatnæringa, hav- og kystforvaltningen	20	Kap. 1030 Fiskeridirektoratet	99
4.1	Havmiljø	20	Kap. 4030 Fiskeridirektoratet	105
4.2	Ressurssituasjonen	21	Kap. 5575 Sektoravgifter under Fiskeri- og kystdepartementet	106
4.3	Eksport og import av sjømat	23	Kap. 1050 Diverse fiskeriformål	107
4.4	Fiske og fangst	23	<i>Programkategori 16.60 Kystforvaltning</i>	111
4.5	Havbruk	25	Kap. 1062 Kystverket	122
4.6	Miljømessig bærekraft i havbruksnæringa	26	Kap. 4062 Kystverket	135
4.7	Fiskeindustri	27	Kap. 1070 Samfunnet Jan Mayen og Loran-C	136
4.8	Trygg sjømat	29	Kap. 4070 Samfunnet Jan Mayen og Loran-C	137
4.9	Sjøtransport og havner	30	Kap. 5575 Sektoravgifter under Fiskeri- og kystdepartementet	137
4.10	Forebyggende sjøsikkerhet.....	31	Programområde 33	139
4.11	Beredskap mot akutt forurensning	32	<i>Programkategori 33.40 Arbeidsliv</i>	139
5	Oppfølging av Nye byggesteiner i nord.	33	Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	140
Del II	Budsjettforslaget for 2011	37	Del III Andre saker	143
6	Nærmere omtale av bevilgningsforslaget	39	7 Sektorovergripande miljøpolitikk	143
Programområde 16 Fiskeri-, havbruks- og kystforvaltning	39	7.1 Innleiing	143	
<i>Programkategori 16.10 Administrasjon</i>	39	7.2 Bevaring av mangfaldet i naturen .	143	
Kap. 1000 Fiskeri- og kystdepartementet	41	7.3 Eit stabilt klima og rein luft	147	
Kap. 4000 Fiskeri- og kystdepartementet	43	7.4 Reint hav og vatn og eit giftfritt samfunn	148	

7.5	Bevaring og bruk av kulturminne, friluftsliv	149	8.2.2	Kystverket	155
7.6	Oversikt over den samla miljø-politiske satsinga under Fiskeri- og kystdepartementet	150	8.2.3	Fiskeridirektoratet	157
8	Likestilling	151	8.2.4	NIFES	159
8.1	Handlingsplan for større kvinne del i marin sektor	151	8.2.5	Havforskningsinstituttet	160
8.2	Likestilling og mangfold i Fiskeri- og kystdepartementet og underliggjande etatar	152	9	Tryggleik og beredskap	165
8.2.1	Fiskeri- og kystdepartementet	152		Forslag til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2011, kapitlene 1000–1070, 2415 og 2540, 4000–4070, 5575 og 5610	167

Tabelloversikt

Tabell 3.1	Oversikt over Fiskeri- og kystdepartementets eierinteresser per 17. september 2010	19	Tabell 6.11	Basisbevilgning til instituttsektoren i 2009	73
Tabell 4.1	Status for bestander	22	Tabell 6.12	Oversikt over hovedområdene dekket av tilskuddet i 2009	75
Tabell 4.2	Oversikt over utvikling i antall tillatelser (aktive/passive), utvalgte grupper	25	Tabell 6.13	Oversikt over Nofimas bruk av tilskuddet fra Fiskeri- og kystdepartementet.	77
Tabell 4.3	Antall bedrifter i fiskeindustrien	28	Tabell 6.14	Oversikt over bestander som er vurdert å ha behov for forvaltningsmessig prioritering i 2011.	89
Tabell 4.4	Geografisk fordeling av bedrifter i fiskeindustrien	28	Tabell 6.15	Status for oppfølging og iverksatte tiltak for bestander med særskilt forvaltningsbehov i 2009 og 2010	90
Tabell 4.5	Antall ISPS-godkjente havneterminaler 2006–2010	30	Tabell 6.16	Regjeringas strategi for ei miljømessig bærekraftig havbruksnæring	92
Tabell 4.6	Kystverkets egne navigasjonsinnretninger med lys, 2009.	31	Tabell 6.17	Tilgjengelig for kystverkets navigasjonsinnretninger	127
Tabell 4.7	Ulykker mer lospliktige fartøy i 2009	31	Tabell 6.18	Sammenlikning av planramma i Nasjonal transportplan 2010-2019 og forslag til budsjett 2011	132
Tabell 4.8	Antall inngrep fra trafikksentraler	32	Tabell 6.19	Bevilgninger på Kystverkets poster fordelt på ulike oppgaver	132
Tabell 6.1	Antall tilsatte per 1. mars 2010 ..	40	Tabell 6.20	Utdrag fra Redningsselskapets aktivitetsstatistikk 2006–2009	133
Tabell 6.2	Oversikt over kontingenter til internasjonale organisasjoner i 2011	45	Tabell 7.1	Utgifter til miljøforbetringar	150
Tabell 6.3	Totale FoU-utgifter og totale utgifter til marin FoU i 2007	50	Tabell 8.1	Kjønnsfordeling totalt og på stillingsgrupper	153
Tabell 6.4	Sammendrag av nøkkeltall for primærnæringsinstituttene 2009	51	Tabell 8.2	Kjønn og lønn fordelt på stillingskategori	153
Tabell 6.5	Oversikt over Havforskningsinstituttets virksomhetsregnskap	55	Tabell 8.3	Kjønn og permisjonar	154
Tabell 6.6	Kostnader knyttet til infrastruktur	56	Tabell 8.4	Kjønnsfordeling og gjennomsnittleg lønn1 i Kystverket	156
Tabell 6.7	Resultater av FoU-virksomheten	56	Tabell 8.5	Permisjonar i Kystverket i 2009 .	156
Tabell 6.8	Regnskap og budsjettoversikt fordelt på programmene	65			
Tabell 6.9	Resultater av FoU-virksomheten til NIFES	65			
Tabell 6.10	Fiskeri- og kystdepartementets bevilgning til Norges forskningsråd	70			

Tabell 8.6	Kjønn og lønn fordelt på stillingskategori –Fiskeridirektoratet.	158	Tabell 8.9	Fordeling årsverk i 2009 - funksjon og kjønn	162
Tabell 8.7	Kjønn og lønn fordelt på stillingskategori.	159	Tabell 8.10	Leiarstillingar i Havforskningsinstituttet	162
Tabell 8.8	Kjønnsfordeling og stillingskategori	161	Tabell 8.11	Lønnsstatistikk per stillingskategori	163

Figuroversikt

Figur 4.1	Langtidsutviklingen i temperatur for våre tre viktigste marine økosystemer, Nordsjøen, Norskehavet og Barentshavet.	20	Figur 4.10	Totalt produsert mengde og førstehåndsverdi av fisk i havbruksnæringa 1998–2009. Laks og ørret og andre marine arter. ...	25
Figur 4.2	Gytebestand. Barentshavslodde, makrell, norsk vårgytende sild, nordsjøsild og kolmule. 1985–2010.	21	Figur 4.11	Antall tillatelser med produksjon av laks, regnbueørret og ørret, fordelt på fylke/region.	26
Figur 4.3	Gytebestand for nordøstarktisk torsk, nordøstarktisk hyse, nordøstarktisk sei og nordøstarktisk blåkveite nord for 62°N. 1985–2010.	22	Figur 4.12	Utvikling i antall lus januar 2006–juli 2010.	26
Figur 4.4	Gytebestand for torsk, hyse og sei i Nordsjøen og Skagerrak. 1985–2010.	22	Figur 4.13	Rømming av laks og regnbueørret 1993–2010	26
Figur 4.5	Norsk eksport av sjømat, 1988–2009.	23	Figur 4.14	Ordinært resultat før skatt (pst. av driftsinntekter) i konsumindustrien, veid gjennomsnitt	27
Figur 4.6	Utvikling i driftsmargin og totale driftsinntekter for fartøy i størrelsen 8 meter og over, 1980–2008	23	Figur 4.15	Forholdet mellom eksportverdi og førstehåndsverdi for fangst og havbruk 1992–2009	29
Figur 4.7	Samlet landet kvantum og førstehåndsverdi norske fartøy 1990–2009 (ekskl. tang og tare). .	24	Figur 4.16	Sjøtransportens andel av gods-transport til import/eksport (tonn) 2005–2009	30
Figur 4.8	Utvikling i fangst, antall fiskere og fangst per fisker, 1945–2009	24	Figur 4.17	Antall hendelser 2003–2009	32
Figur 4.9	Utvikling i totalt antall fartøy fordelt på over og under 28 meter, 1990–2009	24	Figur 4.18	Mengde utslipp i kubikkmeter 2003–2009	32
			Figur 6.1	Fiskeri- og kystdepartementets forskningsprioriteringer	47
			Figur 6.2	Oversikt over Havforskningsinstituttets inntekter 2009.	55
			Figur 6.3	Oversikt over inntektene til NIFES i 2009	65

Oversikt over bokser

Boks 6.1	Klima og ernæring hos fisk	66	Boks 6.6	Svalbard	119
Boks 6.2	Sentrale forskningsprogrammer i Norges forskningsråd	69	Boks 6.7	Ansvarsfordeling ved akutt forurensning	120
Boks 6.3	Budsjettprioriteringer i 2011	112	Boks 6.8	Evalueringsav oljevernaksjonen etter forliset av Full City	120
Boks 6.4	Arbeidet med Nasjonal transportplan 2014–2023	114	Boks 6.9	Hovedprioriteringer 2011 for Kystverket	123
Boks 6.5	Den sivile radionavigasjonspolitikken	118			

DET KONGELIGE
FISKERI- OG KYSTDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2010–2011)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2011

Utgiftskapitler: 1000–1070, 2415 og 2540

Inntektskapitler: 4000–4070, 5575 og 5610

*Tilråding fra Fiskeri- og kystdepartementet av 17. september 2010,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

Del I

*Innledning til programområde 16
Fiskeri-, havbruks- og kystforvaltning*

1 Mål og utfordringer: Et hav av muligheter

Verdens fremste sjømatnasjon

Et av regjeringas hovedmål er å fornye og forbedre velferdsstaten. Målet krever at vi har et konkurransedyktig næringsliv. Vi må skape for å kunne dele. Regjeringas prosjekt *Samarbeid for arbeid* inviterer til debatt om hvordan vi kan utvikle et framtidsretta næringsliv i alle deler av landet.

Regjeringas visjon *Norge – verdens fremste sjømatnasjon* henger nært sammen med dette. Norsk sjømatnæring sysselsetter folk langs hele kysten og setter stadig nye eksportrekorder. Sjømatnæringa skaper anslagsvis 44 000 årsverk, inkludert ringvirkninger i andre næringer, og eksporterte i 2009 sjømat for 44,5 mrd. kroner. Norge er også internasjonalt anerkjent for sin bærekraftige ressursforvaltning og sine marine forskningsmiljøer.

Likevel har næringa store uutnyttede muligheter for økt verdiskaping. Norge er fortsatt en råvarenasjon. Mesteparten av eksporten består av ubearbeidet fisk. Det er en klar ambisjon å øke videreforedlingen av sjømat i Norge. Slik kan sjømatnæringa både skape større verdier og langt flere arbeidsplasser langs kysten.

Norge har gode forutsetninger for å nå visjonen om å bli verdens fremste sjømatnasjon. Vi har et hav av muligheter: Vi har godt forvaltede fiskebestander og kalde og rene farvann, som gir den ypperste råvarekvalitet både for vill fisk og oppdrettede arter. Vi har også internasjonalt ledende marine forsknings- og teknologimiljøer og dyktige folk i næringa som vil og kan utvikle norsk sjømatnæring videre.

Det betyr ikke at vi ikke også har noen utfordringer. Norge har høye lønnskostnader og må derfor finne andre konkurransefortrinn enn pris alene. En nylig gjennomført analyse av innovasjonsevnen i sjømatnæringa viser at norske sjømatbedrifter er flinke til å ta i bruk ny teknologi, men at de har mye å hente når det kommer til å skape nye produkter. For å øke sin verdiskaping trenger bedriftene mer kompetanse om produktutvikling og markedsføring. Skal norske og utenlandske forbrukere ønske å legge mer norsk sjø-

mat i handlekurven, må det skapes nye produkter, som svarer til det forbrukerne foretrekker.

Sesongvariasjoner er ei utfordring for den delen av sjømatnæringa som baserer seg på vill fisk. Det er ei utfordring å sikre en jevnere leveranse av råstoff til fiskeforedlingsbedriftene. Levende lagring av villfanget fisk er én strategi som kan bidra til jevnere leveranse av råstoff. Også tilskudd til føring og til mottaksstasjoner er viktig, for å sikre en desentralisert mottaksstruktur, som ivaretar kystflåten. Dette bidrar også til å opprettholde en mer stabil tilgang på råstoff til fiskeindustrien gjennom hele året.

Fiskeri- og kystdepartementet lanserte høsten 2010 prosjektet *Samarbeid for arbeid i sjømatnæringa*, for å øke verdiskapinga og sysselsettninga i sjømatnæringa. Prosjektet skal være et forum for diskusjoner om hvordan visjonen om å bli verdens fremste sjømatnasjon, kan realiseres.

En grunnleggende forutsetning for norsk sjømatnæring er et reint hav og en bærekraftig ressursforvaltning. Ansvar for dette kan ikke hvile på Norge alene, all den stund vi deler 90 pst. av våre fiskebestander med andre stater.

Uavhengige internasjonale studier har kåret Norge til verdens fremste fiskerinasjon i gjennomføringen av FAOs adferdskode for ansvarlig fiske og i kampen mot ulovlig fiske. Det gir oss et stort ansvar i å påvirke hvordan det internasjonale samfunnet utvikler seg når det gjelder bruk og vern av havets ressurser.

Fiskeri- og kystdepartementet legger stor vekt på å få gjennomslag for prinsippene i norsk fiskeripolitikk internasjonalt. Det handler om å sikre at den langsiktige styringa over de marine ressursene baserer seg på best mulig vitenskapelig dokumentasjon og på prinsippene om økosystembasert forvaltning og ei føre-var-tilnærming. Departementet arbeider samtidig for at Norge sikres en rettmessig del ved kvotefordeling av felles regulerte bestander og at det er tilfredsstillende kontroll og håndheving innenfor de forskjellige forvaltningsregimene Norge deltar i.

Norge har gjennom FN arbeidet for å fremme god ressursforvaltning. I 2009 vedtok FAO etter norsk initiativ en global avtale om havnestatskon-

troll. Dette vil være viktig i kampen mot ulovlig fiske. Det er også et mål å få ulovlig fiske stemplet internasjonalt som ei kriminell handling. For 2011 er det et mål at Norge bidrar til enighet i FAO om internasjonale retningslinjer for å redusere utkast og bifangst.

Verdens fremste sjømatnasjon må kunne dokumentere at havbruksnæringa drives bærekraftig og er miljøtilpasset. For den langsiktige utviklinga i norsk havbruksnæring er det en forutsetning. Målet er at norsk havbruksnæring skal være verdensledende når det gjelder miljøhensyn. Samtidig er det viktig å minne om at all matproduksjon påvirker miljøet.

Oppfølging av bærekraftstrategien for havbruksnæringa er høyt prioritert i 2011. Det skal utvikles indikatorer og mål for hva som er akseptabel miljøpåvirkning og kriterier for lokalisering av oppdrettsanlegg basert på en bredere økosystemtilnærming. Samtidig vil den forvaltningsrettede havbruksforskningen rettes inn mot problemstillinger knyttet til miljøvirkninger av havbruk, som genetisk påvirkning mellom oppdrettsfisk og villfisk, sykdom og smittespredning. Lakselus er et særlig viktig forskningsfelt.

Lakselussituasjonen krever spesiell oppmerksomhet og oppfølging både på kort og lang sikt. Bedre samordning av produksjonssyklus, optimalisering av driftsrutiner og biologisk og mekanisk lusekontroll bør prioriteres framfor medisinbruk. Medikamenter må likevel brukes når det er nødvendig.

Verdens fremste sjømatnasjon må også være kjent for trygge og sunne produkter som har god kvalitet. Det stiller strenge krav til vitenskapelig dokumentasjon av mattrygghet og god merking av produktene. At de er bærekraftig høstet eller produsert er et konkurransefortrinn. Regjeringa følger med i den internasjonale utviklinga i bruk av kvalitets-, klima- og miljømerkeordninger, og bistår sjømatnæringa med nødvendig informasjon slik at de kan hente ut muligheter til verdiskaping som ligger i det å bruke merkeordninger. Det internasjonale arbeidet med miljømerking legger vekt på at kriteriene skal være kjente og at et produkt skal kunne spores. Slik blir informasjonen troverdig og fungerer veiledende for forbrukerne.

Videre vekst i norsk sjømatnæring forutsetter at norske produkter har adgang til de internasjonale markedene. Regjeringa legger stor vekt på å følge opp arbeidet i WTO, som er den viktigste arenaen for arbeidet med markedsadgang, handelshindre som ikke har økonomisk karakter og tvisteløsning. Regjeringa arbeider også for å bedre markedsadgangen gjennom frihandelsavtaler,

enten gjennom EFTA-samarbeidet eller gjennom egne bilaterale avtaler. Det pågår for tida forhandlinger med store sjømatmarkeder som India og Kina, og det planlegges å starte forhandlinger med Russland. Dette vil kunne få stor betydning for norsk sjømateksport.

Forskning er alfa omega for en framtidsrettet sjømatnasjon, og regjeringa har som mål at den marine forskningen skal være internasjonalt ledende. For å ivareta våre forvaltningsoppgaver, enten det gjelder kvotefastsetting, helse og velferd hos fisk, bærekraftig havbruk, sjømattrygghet eller miljøet i havet og langs kysten, har vi behov for kontinuerlig kunnskapsoppbygging. Fiskeri- og kystdepartementet prioriterer derfor forskningsinnsatsen høyt.

Norske forskningsmiljøer er tungt inne i internasjonalt samarbeid om marin forskning. Det internasjonale råd for havforskning (ICES) og EUs rammeprogram for forskning er de viktigste arenaene for forskningssamarbeid, i tillegg til samarbeidet med Russland, Nord-Amerika og Asia. En viktig prioritering i det internasjonale forskningssamarbeidet i 2011 vil være å utvikle et stort, europeisk forskningsprogram for havrelaterte problemstillinger - *Healthy and Productive Seas and Oceans*. Norge er en av initiativtakerne til programmet, som ventes å få stor betydning for europeisk samarbeid om marin forskning.

Nordområdene

Fiskeri- og kystdepartementet har forvaltningsansvar for store havområder i nord. Å sikre at de marine ressursene i nord høstes bærekraftig og at norske interesser blir ivaretatt i de nordlige havområdene, står sentralt i regjeringas nordområdestrategi. Som et viktig ledd i dette har regjeringa gitt Kystverket i oppdrag å forberede etableringen av BarentsWatch, et helhetlig overvåkings- og informasjonssystem for de nordlige hav- og kystområder.

Det norsk-russiske fiskerisamarbeidet er en suksesshistorie, som har sikret at våre felles fiskebestander i nord nå er i en meget god forfatning. Den norsk-russiske enigheten om grenselinja i Barentshavet og Polhavet vil også bidra til å åpne for å drive økonomisk aktivitet i det som tidligere var et omstridt havområde. Enigheten bekrefter det gode samarbeidet om fiskeriene.

Det forventes høyere aktivitet i de nordlige havområdene i åra som kommer. Klimaendringer og issmelting øker den strategiske betydningen av nordområdene, både når det gjelder transport og olje- og gassvirksomhet. Voksende sjøtran-

sport og mulig utvinning av energi i området gir nye muligheter for næringsutvikling. Samtidig vil en slik utvikling skape utfordringer både for fiskeriene og for arbeidet med sjøsikkerhet og beredskapen mot akutt forurensning. Fiskeri- og kystdepartementet arbeider for å styrke sjøsikkerheten i nord og for å ivareta norske kyststatsinteresser internasjonalt når regelverk skal utvikles.

Fiskeri- og kystdepartementet har oppfølgingsansvar for store deler av regjeringas nordområdestrategi, *Nye byggesteiner i nord*. Status for oppfølginga av strategien er omtalt i kapittel 5.

Transport, sjøsikkerhet og beredskap

Regjeringa har som mål at mer frakt av gods skal overføres fra vei til sjø. For å stimulere til økt sjøtransport vil regjeringa styrke infrastruktur og rammebetingelser og sørge for sikkerhet og framkommelighet i farvannet. I denne sammenhengen er det også viktig at havnene utvikles til mer effektive knutepunkt i godstransporten.

Mål og prioriteringer i transportpolitikken er forankra i Nasjonal transportplan for åra 2010–2019. Regjeringa prioriterer å følge opp planen i 2011. På Fiskeri- og kystdepartementets område foreslås det nye investeringer i fiskerihavner, farleier, navigasjonsinstallasjoner og navigasjons- og meldingstjenester. Det foreslås også en reduksjon i kystavgiften.

I sjøsikkerhetsarbeidet prioriteres forebyggende tiltak, for å sikre trygg ferdsel i norske kyst- og havområder. Dermed reduseres også sannsynligheten for hendelser med forurensning, som kan true marint liv og vår høsting av havets

ressurser. Slepebåtberedskapen er en viktig del av det forebyggende sjøsikkerhetsarbeidet. Regjeringa foreslår i 2011 å styrke slepebåtberedskapen på Vestlandet gjennom en tilstedeværelseskontrakt som gir en bedret tilgjengelighet av sleperessurser i regionen.

Et annet viktig forebyggende arbeid er innføringen av risikoreduserende rutetiltak, som innebærer at trafikken av tankfartøy og andre store fartøy i internasjonal fart flyttes lenger ut fra kysten. Et anbefalt seilingsleisystem ble etablert for strekningen Vardø-Røst i 2007 etter godkjenning i FNs sjøfartsorganisasjon (IMO). Norge har foreslått å etablere tilsvarende risikoreduserende rutetiltak utenfor Sørlandet og Vestlandet. Hvis IMO vedtar forslagene i desember 2010, vil de nye seilingsleiene kunne tre i kraft andre halvår 2011.

Til tross for gode sjøsikkerhetstiltak vil det alltid være en risiko for ulykker. Det er derfor nødvendig med god beredskap for å kunne håndtere uhell og ulykker som truer mennesker, miljø og næringsvirksomhet langs kysten. Investeringsplanen for oljevernmateriell fra 2006 er fulgt opp, men det er fortsatt behov for teknologiutvikling på utstyrssiden. Evalueringer etter tidligere aksjoner mot akutt forurensning viser at det også er forbedringspotensial når det gjelder ulykkeshåndtering. Utfordringene gjelder organisering av aksjoner, samordning av aktørene, opplæring og øvelser. Dette er prioriterte områder i oljevernberedskapen framover.

Det er også utfordringer knyttet til mulig miljøforurensning fra vrak langs kysten. Regjeringa prioriterer å følge opp Kystverkets vrakrapport fra 2006.

2 Hovedtrekkene i budsjettforslaget

Fiskeri- og kystdepartementets budsjettforslag for 2011 har ei utgiftsramme på 4 370,3 mill. kroner og ei inntektsramme på 1 166,5 mill. kroner under programområde 16. Dette innebærer en nominell reduksjon i utgiftsramma på 446,5 mill. kroner eller -9,3 pst. i forhold til saldert budsjett 2010. Nedgangen skyldes i all hovedsak at deler av midlene til den planlagte hevingen av U-864 er justert ut av Fiskeri- og kystdepartements rammer i påvente av konseptutvalgsutredning og kvalitets-sikring av hevingsprosjektet. Justert for tekniske endringer har Fiskeri- og kystdepartementet hatt en økning i utgiftsramma fra 2010 til 2011.

Inntektsramma foreslås redusert med 405,2 mill. kroner eller -25,8 pst. i forhold til saldert budsjett 2010.

I tillegg foreslås det ei utgiftsramme på 30 mill. kroner knyttet til Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde under programområde 33, kap. 2540 post 70 tilskudd, som omfatter a-trygd for fiskere og fangstmenn. Dette er ei nominell videreføring av nivået i 2010.

De prioriterte områdene omtales i det følgende under de respektive programkategoriene.

2.1 Programkategori 16.10 Administrasjon

Bevilgningene under programkategori 16.10 går til å dekke Fiskeri- og kystdepartementets drifts-utgifter, tilskudd til kystkultur, tilskudd til samarbeidstiltak med Russland og medlemskontingent til internasjonale organisasjoner.

2.1.1 Hovedtall

Budsjettforslaget for 2011 innebærer en nominell reduksjon under programkategori 16.10 på 1,4 mill. kroner eller -1,1 pst. i forhold til saldert budsjett for 2010. Reduksjonen skyldes at prosjekter under Nordisk ministerråd på kap. 1000 post 21 avsluttes.

2.2 Programkategori 16.20 Forskning

Forskning og utvikling er et sentralt virkemiddel i utviklinga av marin sektor og utgjør en tredjedel av Fiskeri- og kystdepartementets totale budsjett-ramme i 2011.

Det foreslås å videreføre forskningsinnsatsen på om lag samme nivå som i 2010. Bevilgningen til Marint verdiskapingsprogram foreslås redusert med 25 mill. kroner, som følge av at udisponerte midler tidligere år har medført betydelige overføringer. Videre foreslås det å redusere kap. 1023 post 71 Tilskudd til utviklingstiltak med 9,6 mill. kroner.

Det foreslås å videreføre garantiavtalene som Innovasjon Norge inngikk i 2009 med henholdsvis Norges Råfisklag og Norges Sildesalgslag i ett år til, slik at lån med garanti kan avvikles i løpet av året, og senest 31. desember 2011. De inngåtte garantiavtalene er en midlertidig ordning som skal bidra til å bedre kredittilgangen for deler av fiske-rinæringa. Avtalene har vært et viktig bidrag til å holde fisket og mottaket i gang vinteren 2009 og 2010, og det er fortsatt behov for forlengede og utvidede kreditter til deler av fiskeindustrien ved inngangen til 2011. Samtidig foreslås det at garantiavtalerammene tilpasses noe for å ta høyde for realiserte tap innenfor avtalene i 2009 og 2010.

2.2.1 Hovedtall

Budsjettforslaget for 2011 innebærer en nominell reduksjon under programkategori 16.20 på om lag 15,9 mill. kroner eller -1,1 pst. i forhold til saldert budsjett for 2010. Reduksjonen er i all hovedsak knyttet til kap. 2415 post 75 Marint verdiskapings-program og kap. 1023 post 71 Tilskudd til utviklingstiltak.

2.3 Programkategori 16.30 Fiskeri- og havbruksforvaltning

Fiskeri- og kystdepartements hovedprioritering under programkategori 16.30 er ei bærekraftig og lønnsom sjømatnæring.

I budsjettet for 2011 foreslår regjeringa å redusere kap. 1050 post 75 tilskudd til næringstiltak i fiskeriene med 4 mill. kroner, grunnet hensynet til realistisk budsjettering.

2.3.1 Hovedtall

Budsjettforslaget for 2011 innebærer en nominell økning under programkategori 16.30 på om lag 5,1 mill. kroner eller 1,2 pst. i forhold til saldert budsjett for 2010.

2.4 Programkategori 16.60 Kystforvaltning

Fiskeri- og kystdepartementets hovedprioritering under programkategori 16.60 er å legge til rette for at Norge har en konkurransedyktig infrastruktur for sjøtransport med effektive havner og transportkorridorer, et høyt sjøsikkerhetsnivå og en god beredskap mot akutt forurensning.

Kystverkets utskiftingsplan for oljevernutstyr 2006–2010 er sluttført. Regjeringa foreslår å øke bevilgningen til beredskap mot akutt forurensning med 25 mill. kroner i 2011. Økningen skal blant annet gå til å styrke kompetansen hos Kystverket og IUAene og til en rammeavtale for fiskefartøy og andre egnede fartøy tilknyttet de statlige depotene langs kysten.

Regjeringa vil foreta en ny og samlet vurdering av den nasjonale slepebåtberedskapen, herunder ekstern kvalitetssikring i tråd med statens kvalitetssikringssystem for store anskaffelser. I påvente av utredningen foreslås det at den etablerte slepebåtberedskapen i Nord-Norge og på Sørlandet videreføres. Det foreslås videre at slepebåtberedskapen på Vestlandet styrkes gjennom en tilstedeværelseskontrakt som gir en bedret tilgjengelighet av sleperessurser i regionen. Det foreslås satt av til sammen 257 mill. kroner til den statlige sle-

pebåtberedskapen i 2011. Dette innebærer en økt bevilgning på 30 mill. kroner i forhold til faktiske kostnader i 2010. Nasjonal transportplan 2010–2019 varslet ei stor satsing på sjøtransporten i den neste tiårsperioden. I 2011 foreslår regjeringa å øke bevilgningen med 88,8 mill. kroner til NTP-formål under Fiskeri- og kystdepartementets område. Styrkingen fordeles med 8,8 mill. kroner til fiskerihavner og farleier, 22,9 mill. kroner til tilskudd for kommunale fiskerihavnetiltak, 4,5 mill. kroner til vedlikehold av navigasjonsinstallasjoner, 20 mill. kroner til navigasjons- og meldings-systemer og 1,7 mill. kroner til fornying av utstyr ved sjøtrafikksentralene og 0,9 mill. kroner til transportplanlegging. For å ta høyde for sluttfinansiering av et nytt anleggs- og oljevern fartøy foreslås det å øke bevilgningen til fartøy med 30 mill. kroner til 75 mill. kroner i 2011.

I tillegg foreslår regjeringa å redusere kystavgiften fra 30 pst. til 20 pst. i 2011. Dette innebærer en avgiftreduksjon for næringa på 29,2 mill. kroner.

Regjeringa foreslår å bevilge 30 mill. kroner til oppfølging av Kystverkets vrakrapport fra 2006.

Kystverket har fått i oppdrag å forberede etableringen av BarentsWatch, et helhetlig overvåkings- og informasjonssystem for de nordlige hav- og kystområder. Regjeringa foreslår å bevilge 20 mill. kroner til dette formålet i 2011.

2.4.1 Hovedtall

Budsjettforslaget for 2011 innebærer en nominell reduksjon under programkategori 16.60 på 434,3 mill. kroner eller -15,5 pst. i forhold til saldert budsjett i 2010. Justert for endringer knyttet til håndtering av ubåtvraket U-864, fjerning av vraket "Murmansk" og slutføring av utskiftingsplan oljevernutstyr, er det en netto realøkning på 193,8 mill. kroner på programkategori 16.60.

3 Oversiktstabeller

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
	Administrasjon				
1000	Fiskeri- og kystdepartementet	123 092	122 446	120 770	-1,4
1001	Deltakelse i internasjonale organisasjoner	6 698	9 260	9 500	2,6
	Sum kategori 16.10	129 790	131 706	130 270	-1,1
	Forskning og innovasjon				
1020	Havforskningsinstituttet	647 705	587 850	605 700	3,0
1021	Drift av forskningsfartøyene	189 969	181 900	181 350	-0,3
1022	NIFES	114 995	138 200	142 200	2,9
1023	Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU	464 277	493 931	481 730	-2,5
2415	Innovasjon Norge, fiskeri- og andre regionalpolitiske tiltak	68 779	75 000	50 000	-33,3
	Sum kategori 16.20	1 485 725	1 476 881	1 460 980	-1,1
	Fiskeri- og havbruksforvaltning				
1030	Fiskeridirektoratet	352 549	338 150	346 820	2,6
1050	Diverse fiskeriformål	264 041	72 540	68 980	-4,9
	Sum kategori 16.30	616 590	410 690	415 800	1,2
	Kystforvaltning				
1062	Kystverket	2 098 163	2 748 330	2 320 548	-15,6
1070	Samfunnet Jan Mayen og Loran-C	45 425	49 200	42 680	-13,3
	Sum kategori 16.60	2 143 588	2 797 530	2 363 228	-15,5
	Sum programområde 16	4 375 693	4 816 807	4 370 278	-9,3

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
	Arbeidsliv - Folketrygden				
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	28 000	30 000	30 000	0,0
	Sum kategori 33.40	28 000	30 000	30 000	0,0
	Sum programområde 33	28 000	30 000	30 000	0,0
	Sum utgifter	4 403 693	4 846 807	4 400 278	-9,2

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
01-20	Driftsutgifter	2 203 843	2 323 016	2 364 828	1,8
21-23	Andre driftsutgifter	741 093	1 181 980	634 170	-46,3
30-49	Nybygg, anlegg	544 345	586 530	652 370	11,2
50-59	Overføringer til andre statsregnskap	346 300	358 220	361 390	0,9
60-69	Overføringer til kommuner	228 462	31 800	55 650	75,0
70-89	Overføringer til private	339 650	365 261	331 870	-9,1
	Sum under departementet	4 403 693	4 846 807	4 400 278	-9,2

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
	Administrasjon				
4000	Fiskeri- og kystdepartementet	2 858	6 452	10	-99,8
	Sum kategori 16.10	2 858	6 452	10	-99,8
	Forskning og innovasjon				
4020	Havforskningsinstituttet	352 496	280 700	289 400	3,1
4021	Drift av forskningsfartøyene	78 127	55 730	57 460	3,1
4022	NIFES	59 967	81 586	84 110	3,1
4023	Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU		42 842	4 284	-90,0

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
5610	Renter av lån til Nofima AS	4 471	1 000	1 292	29,2
	Sum kategori 16.20	495 061	461 858	436 546	-5,5
	Fiskeri- og havbruksforvaltning				
4030	Fiskeridirektoratet	36 391	384 267	23 205	-94,0
5575	Sektoravgifter under Fiskeri- og kyst- departementet	56 756			
	Sum kategori 16.30	93 147	384 267	23 205	-94,0
	Kystforvaltning				
4062	Kystverket	816 516	9 453	9 750	3,1
4070	Samfunnet Jan Mayen og Loran-C	3 351	4 588	4 729	3,1
5575	Sektoravgifter under Fiskeri- og kyst- departementet		705 016	692 215	-1,8
	Sum kategori 16.60	819 867	719 057	706 694	-1,7
	Sum programområde 16	1 410 933	1 571 634	1 166 455	-25,8
	Sum inntekter	1 410 933	1 571 634	1 166 455	-25,8

Kan overføres

Under Fiskeri- og kystdepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30-49

(i 1 000 kr)

Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2010	Forslag 2011
1000	21	Spesielle driftsutgifter	4 701	4 860
1000	70	Tilskudd diverse formål	437	500
1000	71	Tilskudd til kystkultur	970	9 250
1001	70	Tilskudd	3 975	9 500
1023	50	Tilskudd Norges forskningsråd		321 060
1023	71	Tilskudd til utviklingstiltak	18 282	13 250
1023	72	Tilskudd Nofima		70 760
1023	74	Tilskudd marin bioteknologi mv.	8 900	32 800
1050	71	Sosiale tiltak		2 000
1050	74	Erstatninger	2 887	2 140
1050	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene	49 273	50 000

			(i 1 000 kr)	
Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2010	Forslag 2011
1050	76	Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpasning	6 797	
1050	79	Informasjon ressursforvaltning	594	1 440
1062	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	38 467	55 650
2415	75	Marint verdiskapingsprogram	150 114	50 000

3.1 Aksjekapital og fond

Tabell 3.1 Oversikt over Fiskeri- og kystdepartementets eierinteresser per 17. september 2010

Virksomhet	Selskapets samlede aksjekapital	Fiskeri- og kystdepartementets aksjepost (pari kurs)
Eksportutvalget for fisk	50 000 000	50 000 000
Nofima AS	21 092 000	11 980 000
Polarmiljøsenderet	122 000	7 000
Bergen teknologioverføring	100 000	20 000

Eksportutvalget for fisk AS (EFF) er fiskeri- og havbruksnærings felles markedsorganisasjon, og har som mål å øke verdiskapinga i næringa ved å bidra til økt etterspørsel og kunnskap om norsk sjømat i Norge og resten av verden. Aksjekapitalen er 50 mill. kroner, og selskapet eies 100 pst. av staten ved Fiskeri- og kystdepartementet. Driften av selskapet finansieres fullt ut av sjømatnæringsgjennom en markedsavgift, hjemlet i lov om eksportavgift på fiskevarer.

Fiskeri- og kystdepartementet forvalter statens eierandeler i forskningskonsernet Nofima AS (tidligere, Fiskeriforskning AS, Norconserv AS, Matforsk AS og Akvaforsk AS) i samråd med Landbruks- og matdepartementet og Kunnskapsdepartementet. De øvrige eierne er Stiftelsen for landbrukets næringsmiddelforskning med 33,2 pst. og Akvainvest Møre og Romsdal med 10 pst. For nærmere omtale av Nofima AS vises

det til egen omtale under programkategori 16.20, kap. 1023 post 72.

Polarmiljøsenderet AS er et driftsselskap for Polarmiljøsenderet i Tromsø som skal ivareta fellesfunksjoner og -aktiviteter. Selskapet ble etablert i 1994. Fiskeri- og kystdepartementets eierinteresser er knyttet til Kystverkets beredskapsavdeling.

Bergen teknologioverføring AS eies 40 pst. av Universitetet i Bergen, 40 pst. av Helse Bergen og 20 pst. av Havforskningsinstituttet på vegne av Fiskeri- og kystdepartementet. Selskapet ble etablert i desember 2004 og formålet er å fremme kommersiell utnyttelse av forskningsresultater og teknologioverføring fra forskningsinstitusjonene i Bergen. Selskapet har samarbeidsavtaler med Høyskolen i Bergen, Christian Michelsen Research AS (CMR), Nofima AS, NIFES, Innvest AS og Unifob AS.

4 Status for sjømatnæringa, hav- og kystforvaltningen

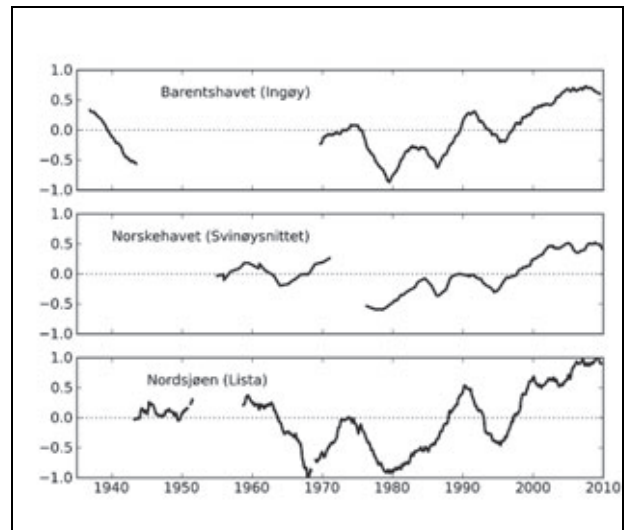
I dette kapitlet presenteres status og nøkkeltall for sjømatnæringa, hav- og kystforvaltningen. Kapitlet innledes med en oversikt over havmiljøet og ressursituasjonen, selve grunnlaget for norsk fiskeri- og havbruksnæring. Deretter kommer tall for eksport og import av norsk sjømat og utvikling i flåte, fiske og fangst. Etter dette presenteres nøkkeltall for omsetning, miljø og helse i havbruksproduksjonen. Omtalen av fiskeindustrien omfatter produksjon basert på råstoff fra både havbruk og tradisjonelle fiskeressurser. Videre gis det en presentasjon av mattrygghet og kvalitet. Avslutningsvis presenterer vi status for sjøtransport, sjøsikkerhet og beredskap mot akutt forurensning.

4.1 Havmiljø

Tilstanden for havmiljøet er grunnlaget for livet i havet og for verdiskapinga i fiskeri- og havbruksnæringa. Det er derfor viktig å overvåke miljøtilstanden for å kunne tilpasse seg eventuelle endringer og, om mulig, sette inn mottiltak. Sentrale indikatorer er blant annet havtemperatur, havforsuring og nivå av fremmedstoffer.

Utviklinga i havklima

Havklimaet i våre tre viktigste marine økosystemer og fiskeriområder, Nordsjøen, Norskehavet og Barentshavet, utvikler seg ulikt fra sesong til sesong og fra år til år, jf. figur 4.1.

Figur 4.1 Langtidstendensen i temperatur for våre tre viktigste marine økosystemer, Nordsjøen, Norskehavet og Barentshavet.

På lengre tidsskalaer er det i større grad likhet mellom de ulike havområdene. De er preget av klimaperioder på omkring ti år, og disse opptrer med ganske lik fase i de tre områdene. På en enda lengre tidsskala kan det sees parallelle endringer i alle tre områder fra det kaldere tidsrommet på 1960 – og 1970-tallet fram til den rekordvarme klimatilstanden etter årtusenskiftet. I de aller siste åra er det igjen blitt noe kaldere. Det er også viktig å merke seg at før midten av det 20. århundret var det et tidsrom fra 1930–1950-tallet da det også var svært varmt i norske havområder, mens det igjen på begynnelsen av det 20. århundret var et kaldt klima. Disse lengste svingningene treer ikke bare fram i våre egne havområder, faktisk kan samme langperiodiske klimamønstre ses i hele Nordatlanteren.

Utviklinga i havforsuring

Økning av CO₂ i atmosfæren fører til økt opptak av CO₂ i sjøvann. Økte mengder oppløst CO₂ i havet fører til at sjøvannets pH reduseres. Dette gjør havet mindre basisk og omtales som forsuring av havet.

Fordi kaldt vann løser mer CO₂ enn varmt vann vil polare farvann først merke virkninger. Målinger i norske farvann bekrefter økt opptak av CO₂ og dermed redusert pH. Økt CO₂-opptak i havet vil først og fremst ha betydning for organismer som danner kalkskall; det vil si enkelte arter av planteplankton, enkelte dyreplanktonarter og bunnlevende organismer som skjell og koraller. Skaldyr som hummer, krabber, krill og hoppekreps har skall av polysakkarid herdet med kalk. Derfor kan også denne type organismer bli påvirket som følge av de økte CO₂-opptakene. Eksempelvis er det vist at herdingen av hummerskall kan svekkes av forsuring. Sammensetning i mattilbudet til fiskelarvene kan også bli endret, men vi vet foreløpig lite om hvilken påvirkning forsuringa vil ha på fiskebestandene.

Miljøforurensning

De viktigste kildene til radioaktiv forurensning i norske kyst- og havområder er nedfall fra tidligere kjernefysiske prøvesprengninger, Tsjernobyl-ulykken og utslipp fra gjenvinningsanlegg for brukt kjernefysisk brensel. Resultater fra årlige undersøkelser av radioaktiv forurensning viser en nedadgående trend for nivåene i det marine miljøet.

Organiske miljøgifter utgjør ei sammensatt gruppe med global spredning. Typisk for stoffene er at de er lite nedbrytbare i naturen, har evne til å anrikes i marine næringskjeder og er giftige for mennesker og dyr. Analysene viser at det har vært en nedgang i miljøgifter som PCB og klorerte plantevernmidler i Barentshavet og Nordsjøen fra år 2000 til 2009. Bromerte flammehemmere som polybromerte difenyletere (PBDE) er nyere miljøgifter som fremdeles er i bruk i enkelte land. Nivåene deres øker derfor i naturen, også i marint miljø.

Når det gjelder tungmetaller, er nivåene i sediment generelt lave i Lofoten og Barentshavet. Det er registrert noe forhøyede verdier av bly og kvikksølv i overflatesediment som trolig er et resultat av langtransport med hav- og luftstrømmer. Målinger av atmosfærisk tilførsel, som er hovedkilden til kvikksølvforurensning i norske kyst- og havområder, viser at nivåene av kvikksølv har vært stabile i ei årrekke.

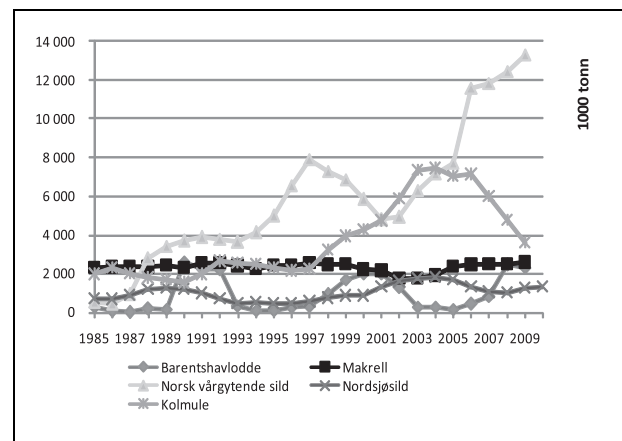
Når det gjelder miljøforurensningens betydning for sjømattryggheten, se omtale under kap. 4.8 Trygg sjømat.

4.2 Ressurssituasjonen

Bestandssituasjonen

Bestandssituasjonen er for tida meget god for flere av de viktigste fiskebestandene, spesielt for nordøst-arktisk torsk og nordøst-arktisk hyse. Et langsiktig forvaltningsregime har i stor grad bidratt til god rekruttering og historisk høye gytebestander. Bestandene av sei, torsk og hyse i Barentshavet høstes bærekraftig.

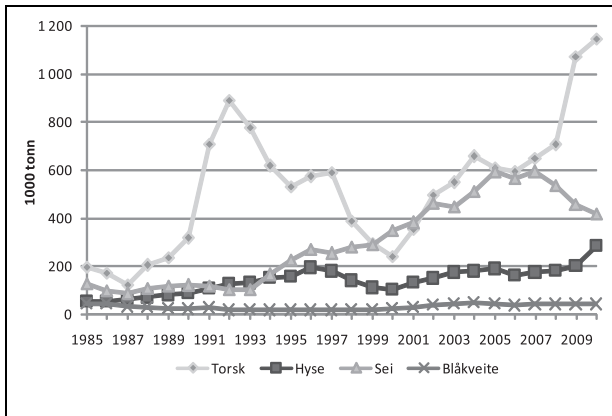
Innsatsen mot ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) i Barentshavet har vist resultater, og anslagene til Det internasjonale råd for havforskning (ICES) viser at det registrerte UUU-fisket etter torsk har blitt redusert fra 166 000 tonn i 2005 til null i 2009.

Figur 4.2 Gytebestand. Barentshavslodde, makrell, norsk vårgytende sild, nordsjøsil og kolmule. 1985–2010.

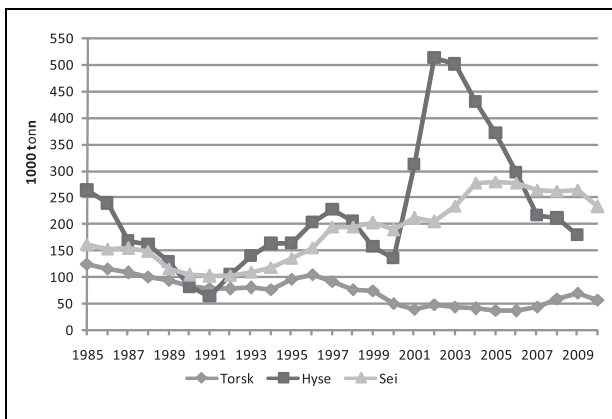
Kilde: Havforskningsinstituttet/ICES

Norsk vårgytende sild (NVG-sild) er verdens største sildebestand og veksten i bestanden har vært sterk de siste åra. Det er resultat av gunstige forhold i havet, en stor gytebestand og en godt fungerende forvaltningsplan. Når det gjelder makrell har bestanden vokst de siste åra, men denne utviklinga kan trues av fiske utenfor det avtalte forvaltningsregimet.

Figur 4.3 Gytebestand for nordøstarktisk torsk, nordøstarktisk hyse, nordøstarktisk sei og nordøstarktisk blåkkeite nord for 62° N. 1985–2010.

Kilde: Havforskningsinstituttet/ICES

Figur 4.4 Gytebestand for torsk, hyse og sei i Nordsjøen og Skagerrak. 1985–2010.

Kilde: Havforskningsinstituttet/ICES

Situasjonen for torskebestanden i Nordsjøen er fremdeles alvorlig, men viser en forbedring de siste årene. Sei- og hysebestandene er i god forfatning, med gytebestander godt over føre-var-nivå.

Bestandene av vanlig uer og snabeluer har vært på et lavt nivå i mange år. Ueren lever lenge og reproduserer seg sent, derfor ventes det at denne situasjonen vil vedvare ennå noen år.

Vågehvalbestanden er fortsatt i meget god forfatning. Bestanden av grønlandssel i Østisen og Vestisen er i vekst, og bestandene har nådd et høyt nivå. Situasjonen for klappmyss er usikker.

Les mer om bestandsforvaltningen i Meld. St. 18 (2009–2010) *Dei årlege fiskeriavtalane Noreg*

har inngått med andre land for 2010 og fisket etter avtalane i 2008 og 2009.

Det gis en kvantitativ statusoppdatering på bestandsforvaltningen i tabell 4.1 under. Rapporteringa er basert på et omfattende arbeid fra Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet, og trekker inn parametre som blant annet økologisk tilstand, fiskepress, kommersiell betydning og forvaltningsmål.

Alle bestander som det høstes av inngår i oversikten, men noen bestander er gruppert sammen. Bestandene er inndelt i tre kategorier:

A: Bestander som forvaltes i tråd med forvaltningsprinsippet, og hvor det ikke er behov for nye tiltak. I denne kategorien inngår bestander hvor det er etablert langsiktige og bærekraftige beskatningsstrategier eller høstingsregler, bestander som Det internasjonale havforskningsrådet (ICES) vurderer til å bli høstet innenfor føre-var-nivåer eller bestander hvor høstingen har svært liten eller ingen betydning og bestandssituasjonen vurderes som trygg.

B: Bestander hvor det er innført tiltak, men hvor bestandssituasjonen eller beskatningsnivået tilsier at det kan være behov for en revidering av tiltakene eller nye tiltak. Dette omfatter også bestander hvor kunnskapsnivået er for tynt til at en kan si noe om bestandssituasjonen eller vurdere om det er behov for nye tiltak.

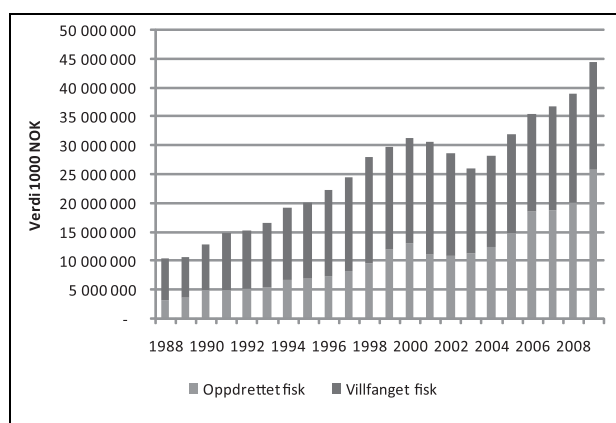
C: Bestander som det ut i fra en vurdering av bestandssituasjonen, beskatningsnivået eller betydning for økosystemet er et særlig behov for nye forvaltningstiltak og/eller større kunnskap. Kategorien omfatter bestander som sannsynligvis er vesentlig påvirket av menneskelig høsting, uten at det er etablert effektive forvaltningstiltak som kan regulere uttaket og redusere risikoen for overbeskatning.

Tabell 4.1 Status for bestander

Klassifisering	Antall
A	52
B	16
C	12

Fiskeri- og kystdepartementets bestandsforvaltning er omtalt i kategori 16.30.

4.3 Eksport og import av sjømat

Figur 4.5 Norsk eksport av sjømat, 1988–2009¹.

¹ Tallene for 2009 er foreløpige.

Kilde: Eksportutvalget for fisk.

I 2009 ble det eksportert norsk sjømat til om lag 140 ulike land, til en verdi av 44,5 mrd. kroner, jf. figur 4.5. Dette er en økning på 6 mrd. kroner fra 2008. Eksporten av oppdrettet sjømat hadde i 2009 en verdi på 26 mrd. kroner, mens eksporten av sjømat fra fiskeriene beløp seg til 18,5 mrd. kroner. Eksporten av sjømat utgjorde seks pst. av den totale vareeksporten fra Norge i 2009.

Oppdrettet laks utgjør 53 pst. av eksporten, og er det klart største sjømatproduktet. Andre viktige eksportprodukter er torsk (omfatter klippfisk, saltfisk, tørrfisk, fersk torsk med mer), sild og makrell.

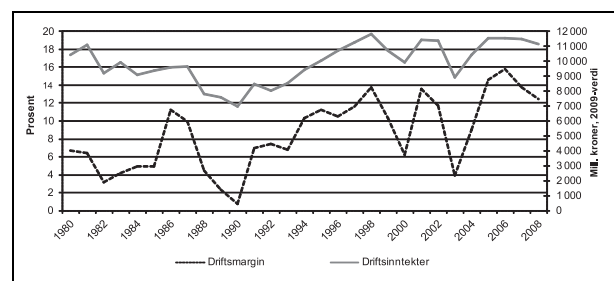
EU er Norges største sjømatmarked, og i 2009 utgjorde eksporten til EU 60 pst. av den totale sjømateksporten (målt i verdi). Frankrike og Russland handlet norsk sjømat for henholdsvis 4,7 og 4,6 mrd. kroner i 2009, og var dermed våre to største enkeltmarkeder. Deretter fulgte Danmark og Polen, som i stor grad viderefører produkter til EU-markedet. Eksporten til USA økte med hele 95 pst. i 2009, og USA ble dermed vårt niende største enkeltmarked. Økning skyldes i all hovedsak økt eksport av fersk laksefilet til det amerikanske markedet.

Verdien av sjømateksporten har økt 17 pst. de første sju månedene i 2010, og det er særlig lakseeksporten som er økende. Eksporten av torsk har også gått opp etter et vanskelig år i 2009.

Importen av marine produkter til Norge var på omlag 7,4 mrd. kroner i 2009, en økning på ni pst. fra året før. Målt i verdi importerer Norge mest fra Peru, Danmark, Island og Storbritannia. Fiske-

mel- og fiskeolje som er innsatsvarer i fiskefôr utgjør en stor del av importen. Andre store produkter er torsk, reker og makrell, som dels selges på innenlandsmarkedet og dels reeksporteres.

4.4 Fiske og fangst

Figur 4.6 Utvikling i driftsmargin¹ og totale driftsinntekter for fartøy i størrelsen 8 meter og over, 1980–2008²

¹ Driftsmargin = (Driftsresultat/Driftsinntekter) * 100

² Fiskeridirektoratets lønnsomhetsundersøkelse er endret fra og med 2008 fra samfunnsøkonomisk til bedriftsøkonomisk perspektiv. Alle tidsseriene presentert her er regnet på nytt basert på bedriftsøkonomisk perspektiv.

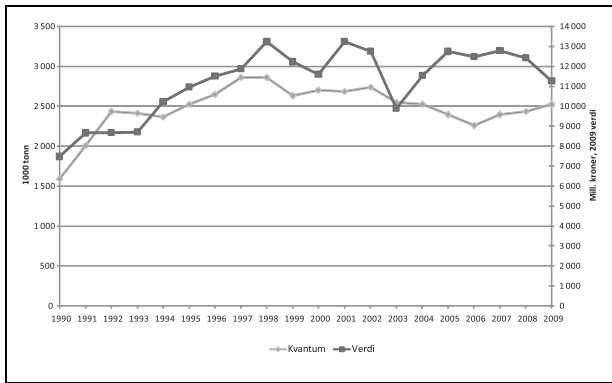
Kilde: Fiskeridirektoratet.

Gjennomsnittlig driftsmargin i 2008 for alle helårsdrevne fartøy over åtte meter er regnet til 12,5 pst. Dette er noe lavere enn i 2007 (14,1 pst.). Totalrentabiliteten til helårsdrevne fartøy i størrelsen 8 meter og over er beregnet til 6,2 pst., som også er noe lavere enn i 2007 (8,8 pst.).

Utviklingen i driftsmarginen var positiv i perioden fra 1990 til 2005, jf. figur 4.6. I løpet av perioden er det åra 1998, 2001 og 2005–2007 som har pekt seg ut som toppår.

Lønnsomhetsundersøkelsen for fiskeflåten i 2008 bekrefter trenden som er registrert siden 1990 knyttet til økning i fiskerienes bidrag til verdiskaping. Mens gjennomsnittlig driftsmargin i den helårsdrevne fiskeflåten lå på litt under én pst. i 1990, har den siden steget jevnt.

De underliggende årsakene til dette er flere. Tre av våre viktigste fiskebestander er i langt bedre forfatning nå enn i 1990 (norsk vårgytende sild, nordøstarktisk torsk og nordøstarktisk sei). I løpet av perioden 1990–2008 har også prisen for viktige fiskeslag steget. Samtidig er tallet på fiskefartøy redusert, noe som har bidratt til lavere kostnader og økt produktivitet.

Figur 4.7 Samlet landet kvantum og førstehandsverdi norske fartøy 1990–2009¹ (ekskl. tang og tare).

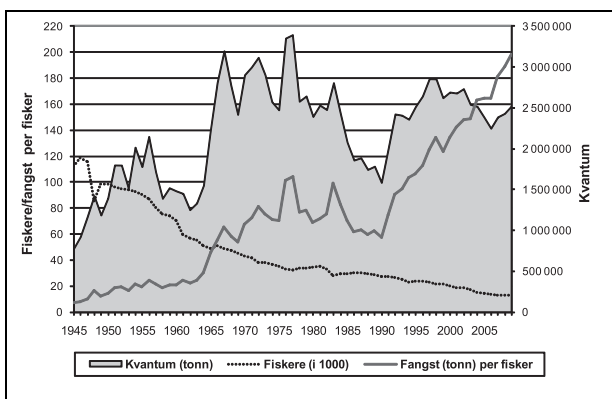
¹ Tallene for 2009 er foreløpige.

Kilde: Fiskeridirektoratet.

Fangstuttaket i norske fiskerier (ekskl. tang og tare) har siden 1992 variert mellom 2,3 og 2,9 mill. tonn, jf. figur 4.7. Kvantum har økt fra 2008 til 2009. Både kvantum av pelagisk fisk og bunnfisk har økt.

På 1990-tallet var det en jevn og solid vekst i førstehandsomsetningen etterfulgt av et stort fall fra 2002 til 2003. I perioden fra 2004 til 2008 har førstehandsomsetningen igjen økt jevnt, mens den fra 2008 til 2009 ble redusert fra 12,2 mrd. kroner til 11,3 mrd. kroner. Prisene på de fleste fiskeslag sank fra 2008 til 2009, og for viktige fiskeslag som torsk og makrell var prisreduksjonen spesielt stor.

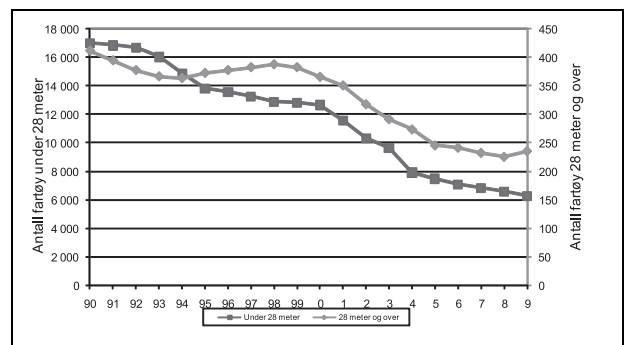
Prisen for torsk har vist ei positiv utvikling så langt i 2010, mens prisutviklinga for sei har vist en kraftig økning. Prisutviklinga for hyse og sild er så langt negativ i 2010, mens prisutviklinga for lodde og kolmule er positiv.

Figur 4.8 Utvikling i fangst, antall fiskere og fangst per fisker, 1945–2009

Kilde: Fiskeridirektoratet

Mens 20 475 personer hadde fiske som hovedyrke i 1990, var dette tallet redusert til 14 264 personer i 2000 og 10 200 personer i 2009. Nedgangen i antall fiskere og fartøy er en langsiktig utvikling som har pågått siden 2. verdenskrig. Fiskerinæringa skaper imidlertid ringvirkninger i annet næringsliv, og Sintef fiskeri og havbruk har beregnet at den totale sysselsettinga i fiskerinæringa i 2008 (inkludert ringvirkninger) var på 25 900 årsverk. I figur 4.8 sammenstilles opplysninger om utvikling i kvantum med utvikling i antall fiskere og fangst per fisker. Variasjoner i ressurstilgang vil påvirke fangst per fisker, men figuren sier likevel noe om effektivitetsutviklinga i norsk fiskerinæring. I 1990 var gjennomsnittlig fangst per fisker i underkant av 60 tonn. Tilsvarende for 2009 er i underkant av 200 tonn fangst per fisker.

Figur 4.9 Utvikling i totalt antall fartøy fordelt på over og under 28 meter, 1990–2009

Kilde: Fiskeridirektoratet

I perioden 1990 til 2000 er tallet på merkeregistrerte fiskefartøy redusert med 25 pst., fra 17 391 til 13 017 fartøy. I perioden 2000 til 2009 gikk tallet på merkeregistrerte fartøy ytterligere ned med 50 pst., til 6 510 fartøy.

Det har vært en noe sterkere reduksjon blant fartøy under 28 meter enn de over. Spesielt blant de minste kystfartøyene skyldes reduksjonen for en vesentlig del at det i 2004 ble innført et årsgebyr for å stå registrert i Merkeregisteret. Fartøy som ikke hadde vært aktive i fisket ble også slettet fra Merkeregisteret, og dette gjaldt i stor grad mindre kystfartøy.

Fartøy i lukkede fiskerier kan byttes ut med nye fartøy, og fornyingstakten i fiskeflåten, definert som forholdet mellom antall fartøy og antall nybygde fartøy levert i året, har variert de siste ti åra. De siste fem åra har det vært lite fornying innenfor havfiskeflåten, mens det før 2005 var en periode hvor det var relativt stor fornying innenfor ringnotflåten og større fartøy som kombinerer tråling etter bunnfisk og reketråling. Etter 2005 har

nybygginga skjedd innenfor den minste kystflåten (under 15 meter).

Strukturkvoteordningene, som tillater å samle flere tillatelser på ett fartøy, er i dag tilgjengelig for fartøy med kvotelengder over 11 meter.

Tabell 4.2 viser utvikling i tallet på tillatelser på fem tidspunkter: 30.12.2006 (under strukturpausen), 30.12.2007 (rett etter strukturpausen), og åra 2008–2010. Tabellen viser at antall tillatelser har gått ned i alle gruppene.

Tabell 4.2 Oversikt over utvikling i antall tillatelser (aktive/passive), utvalgte grupper

Type tillatelser	30.12.2006.	30.12.2007	30.06.2008	30.06.2009	30.06.2010
Ringnotgruppa > 90 fot	85	83	80	80	80
Pelagisk trålgruppa	40	40	36	35	33
Torsketrålgruppa	61	55	51	42	41
Seitrålgruppa	10	10	9	9	7
Konvensjonelle havfiskefartøy	47	45	40	37	36
Konvensjonelle kystfartøy	2 354	2 325	2 071	1 998	1 973

Kilde: Fiskeridirektoratet

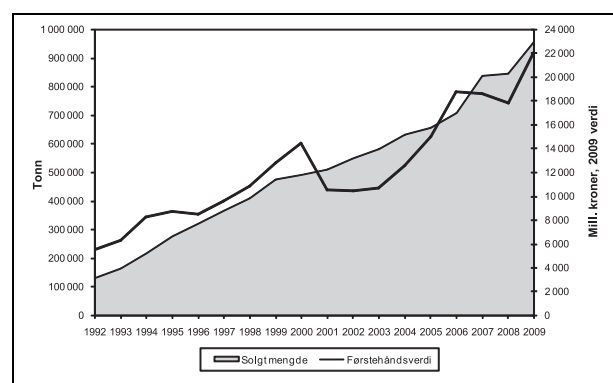
4.5 Havbruk

I 2009 ble det produsert 860 000 tonn atlantisk laks, en økning på 16 pst. fra året før. Produksjonen av regnbueørret var 76 000 tonn i 2009, en nedgang på ti pst. fra 2008. I 2009 ble det tildelt 65 nye tillatelser til oppdrett av laks og regnbueørret. Fem av disse var øremerket økologisk produksjon.

Det ble produsert 20 700 tonn torsk i oppdrett i 2009, en liten volumøkning fra 2008. Torskeoppdrettsnæringa ble hardt rammet av prisetallet på torsk i 2008 og 2009. Næringa sliter med produksjonskostnader som er vesentlig høyere enn inntektene, og i løpet av 2009 har ei rekke bedrifter innstilt driften. Det er få bedrifter som har satt ut yngel i 2009, og det ventes derfor at produksjonen vil gå videre ned de neste åra.

I tillegg ble det produsert 2 200 tonn andre marine arter, som kveite, røye og piggvar. Dette er en halvering av produksjonen i 2008. Produksjonen av nye arter skjer i stor grad på forsøksbasis, og svinger mye fra år til år.

Produksjonen av skalldyr var på 1 700 tonn i 2009, en nedgang på 320 tonn fra året før. Den norske skjell- og skalldyrproduksjonen består i all hovedsak av blåskjell. Blåskjellproduksjonen i Norge har blitt halvert de siste to åra på grunn av manglende lønnsomhet og frafall av aktører i næringa.

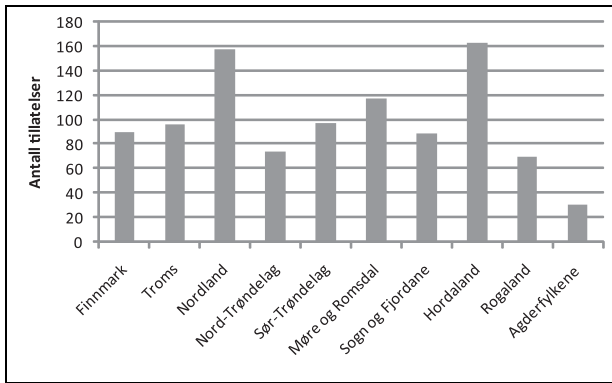
Figur 4.10 Totalt produsert mengde og førstehåndsverdi av fisk i havbruksnæringa 1998–2009¹. Laks og ørret og andre marine arter.

¹ Tallene for 2009 er foreløpige.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Fiskeridirektoratet.

I 2009 var om lag 5 000 personer direkte sysselsatt i havbruksnæringa. I overkant av 4 100 personer var direkte sysselsatt i lakse- og ørretnæringa, mens de øvrige var sysselsatt innenfor oppdrett av skjell og andre marine arter. I tillegg til direkte arbeidsplasser skaper havbruksnæringa ringvirkninger i annet næringsliv, for eksempel utvikling og produksjon av utstyr, videreforedling, transport og salg. Sintef fiskeri og havbruk har beregnet at den totale sysselsettinga i havbruksnæringa i 2008 (inkludert ringvirkninger) var i overkant av 20 000 årsværk.

Det drives havbruksvirksomhet langs hele kysten – fra sør til nord. Figur 4.11 viser den geografiske fordelingen av tildelte tillatelser for lakse-, regnbue- og ørretoppdrett.

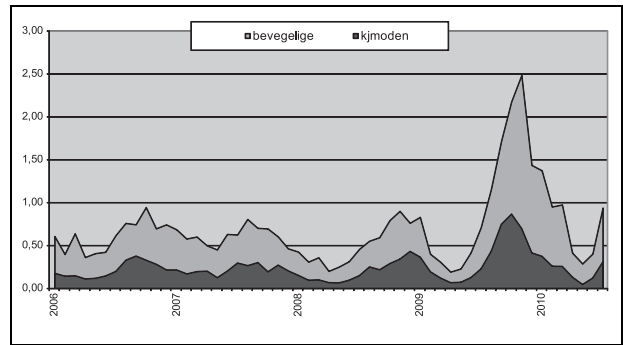
Figur 4.11 Antall tillatelser med produksjon av laks, regnbueørret og ørret, fordelt på fylke/region.

Kilde: Fiskeridirektoratet.

4.6 Miljømessig bærekraft i havbruksnæringa

Det er en forutsetning for langsiktig utvikling og vekst i havbruksnæringa at produksjonen er miljømessig bærekraftig og at miljøvirkningene holdes innenfor akseptable rammer. Helse- og miljøtilstanden i norsk havbruksnæring er generelt god, men det er knyttet utfordringer særlig til lakselus og rømming.

Lakselus har vært ei av de største miljøutfordringene for næringa i 2009. Nivået av lakselus i oppdrett utgjør ikke et helseproblem for oppdrettsfisken, men store totalmengder av lakselus i oppdrettslokalitetene kan utgjøre en trussel for villfisken, særlig for utvandrende laksesmolt. Høsten 2009 meldte Mattilsynet om forverring i lakselussituasjonen langs deler av kysten. I tillegg ble det meldt om økt forekomst av lus som var resistent mot enkelte av midlene som brukes i behandlingen av lakselus. I løpet av vinteren og våren 2010 har næringa fra Rogaland til Nordland gjennomført to samordnede avlusninger. Dette, sammen med bruk av lusemidler som ikke har vært i bruk på en del år, førte til et svært lavt lusenivå i oppdrettsanleggene på den tiden villakssmolten var forventet å vandre ut i havet.

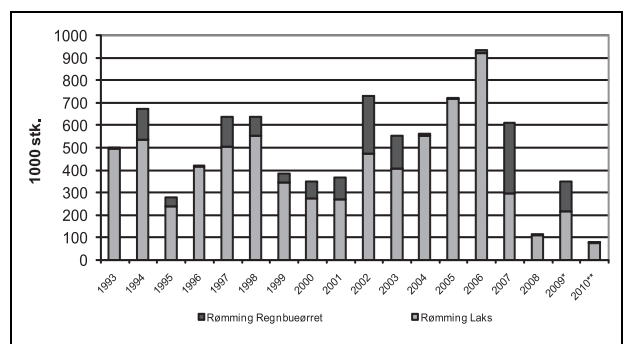

Figur 4.12 Utvikling i antall lus januar 2006–juli 2010.

Kilde: Mattilsynet.

Figur 4.12 viser utviklingen i antall lus de siste årene og skiller mellom kjønnsmoden hunnlus og bevegelige lus på tidligere stadier. Det er bare den kjønnsmodne hunnlusa som kan produsere egg og dermed fremme spredning av lakselus. De bevegelige lusene på tidlige stadier er imidlertid en viktig indikator for hvilke lusenivåer vi kan vente framover.

Rømming er en annen prioritert miljøutfordring innen norsk havbruk. De innrapporterte rømmingstallene for laks og ørret i 2008, 2009 og hittil i 2010 har gått noe ned sammenlignet med 2005, 2006 og 2007, jf. figur 4.13. Det samme viser tall på innslag av rømt oppdrettsfisk i flere av de elvene som overvåkes. Rømmingstallene for torsk er, sammenlignet med produksjonen, generelt høyere enn for laks og ørret. Omfanget av rømt oppdrettsorsk viser imidlertid noe nedgang fra 304 000 i 2008, til 175 000 i 2009 og 139 000 per 20. juli 2010.

Figur 4.13 Rømming av laks og regnbueørret 1993–2010¹

¹ Tall for 2010 inkluderer innrapportert rømming per 20. juli.
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Fiskeridirektoratet

Sykdom er fortsatt en stor tapsfaktor i norsk havbruksnæring. Svinnpersenten (tap i sjø på grunn av dødelighet) er høy og synes å være økende,

noe som er bekymringsfullt. Dette er et helse- og velferdsproblem, samtidig som det fører til økonomiske tap for havbruksnæringa.

Norge er fritt for mange av sykdommene som i internasjonal sammenheng betraktes som de alvorligste for fisk, skjell og krepsdyr. Av de 22 sykdommene på fisk, skjell og krepsdyr som Verdens dyrehelseorganisasjon (OIE) definerer som særlig alvorlige, forekommer fem i Norge; Viral hemorragisk septikemi (VHS), Infeksiøs lakseanemi (ILA) og Gyrodactylus salaris på fisk; krepsepest på krepsdyr, Bonamiose på skjell. Bonamiose ble for første gang påvist i Norge i Agder i en populasjon viltlevende østers i 2009. Sykdommen har ikke spredd seg til andre områder. Infeksiøs lakseanemi (ILA) gir utbrudd hvert år, i 2008 var det 17 tilfeller, redusert til ti i 2009. Seks av disse var i Troms, i et område der det har vært vedvarende problemer i en treårsperiode.

Forekomsten av pankreassykdom (PD) i lakseoppdrett økte fram til 2008, men viste i 2009 en tilbakegang, som følge av en samlet innsats fra næring og myndigheter. Påvisninger av nye tilfeller utenfor PD-sonen på Vestlandet er bekjempet med utslakting og brakklegging av lokalitetene. Andre tapsbringende sykdommer, som hjerte- og skjelettmuskelbetennelse (HSMB) og kardiomyopatisyndrom (CMS) har betydelig utbredelse og ligger på samme nivå som året før. Nye forskningsresultater kan bidra til å forklare årsakene til disse sykdommene, og gi grunnlag for utvikling av mer effektive forebyggende tiltak.

Medisinforbruket i norsk oppdrett er fremdeles svært lavt, sammenliknet med produksjonen. I 2009 var forbruket av antibiotika 1 313 kg, som er en økning fra året før. Det var imidlertid en stor økning av forbruket av midler mot lakselus, fra omlag 200 til 5 000 kg i 2009. I tillegg kommer bruk av hydrogenperoksyd. Økningen skyldes dels mer lakselus i oppdrett høsten 2009, og dels de storstilte avlusningskampanjene vinteren og våren 2009/2010 for å redusere belastningen på utvandrende laksesmolt.

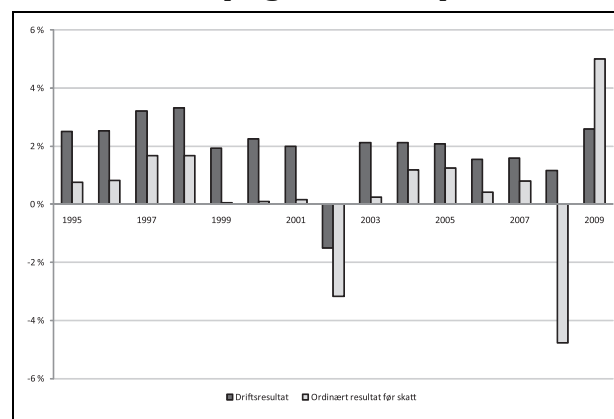
4.7 Fiskeindustri

Lønnsomhet

Etter et meget vanskelig år for store deler av fiskeindustrien i 2008, var det en liten bedring i lønnsomheten i 2009. Foreløpige tall i fiskeindustrien

viser at konsumindustrien totalt sett fikk et driftsresultat på omkring 2,6 pst. av driftsinntektene i 2009 mot 1,2 pst. i 2008. Ordinært resultat før skatt er regnet til omlag fem pst. mot minus 4,9 pst. i 2008. Bedringen skyldes i stor grad at en vesentlig del av de bokførte valutatapene i 2008 ble tjent inn igjen i 2009. I hvitfiskindustrien tapte mange bedrifter store beløp på produksjon av saltfisk og tørrfisk, og begge disse sektorene hadde svakere tall enn året før og negativ inntjening. Klippfiskindustrien opplevde derimot en bedring i sin lønnsomhet, samt at de fleste bedriftene tjente inn igjen tapene på valutaprodukter som ble bokført året før. Også filetindustrien hadde en bedring i lønnsomheten i 2009, men tapte fortsatt penger på driften.

Pelagisk konsumindustri hadde igjen et sterkt år, selv om driftsresultatet ble noe mindre enn i 2008. Resultatet før skatt økte kraftig i 2009 fordi tallene i 2008 var preget av valutatap.

Figur 4.14 Ordinært resultat før skatt (pst. av driftsinntekter) i konsumindustrien, veid gjennomsnitt¹.

¹ Tallene for 2009 er foreløpige.

Kilde: Nofima

Antall bedrifter og sysselsetting

For første gang på lenge økte sysselsettinga i fiskeindustrien i 2009. Økningen var på vel 250 personer, eller omkring to pst. sammenlignet med året før. Troms og Trøndelag opplevde størst økning, mens sysselsettinga gikk ned i Rogaland og på Sør- og Østlandet. Fiskeindustrien sysselsetter imidlertid færre i dag enn for få år tilbake. I løpet av de siste åtte åra er tallet på sysselsatte i fiskeindustrien redusert med nærmere 4 000, fra vel 14 000 i år 2001 til i overkant av 10 000 i 2009.

Tabell 4.3 Antall bedrifter¹ i fiskeindustrien

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Konsumindustri	655	633	616	600	566	554	522	512	497	482	458	448
Mel og olje	24	21	21	21	21	21	20	18	18	19	21	19
Tran og raffinerte oljer	12	10	11	10	11	11	11	12	12	11	12	12
Totalt	691	664	648	631	598	586	553	542	527	512	491	479

¹ Et selskap kan bestå av flere bedrifter. Enheten bedrift er knyttet til én fysisk lokalitet. Konsumindustri omfatter også bedrifter som ikke kjøper fisk fra flåten over egen kai, som fiskematfabrikker, røykerier etc. Konsumindustri inkluderer slakterier for oppdrettsfisk.

Kilde: Nofima

Flere forhold har bidratt til redusert sysselsetting i norsk fiskeindustri. Alle sektorer i fiskerinæringa har vært preget av omfattende struktureringer, som igjen har ført til betydelig færre bedrifter. I hvitfisksektoren er tallet på bedrifter de siste ti åra redusert fra rundt 350 til 230, mens sysselsettinga er halvert til vel 3 400. Størst er reduksjonen av mindre, konvensjonelle anlegg. De mest synlige endringene er imidlertid i den tradisjonelle filetindustrien. I perioden 1996–2008 ble 24 filetbedrifter lagt ned, mens sysselsettinga i samme periode ble redusert med om lag 70 pst. I dag finnes det bare ti større filetbedrifter igjen og seks-syv mindre bedrifter som i hovedsak produserer fersk filet i deler av året.

Den store nedbygginga av filetanlegg i Norge i de seinere åra har ført til økt eksport av ubearbeidet råvare, halvfabrikat og konvensjonelle produkter (klippfisk, saltfisk og tørrfisk). De siste åra har over 70 pst. av eksportverdien av hvitfisk vært konvensjonelle produkter, når vi ser bort fra eksporten av ombordfrost råstoff. En konsekvens av utviklinga innen hvitfisksektoren er et snevrere produktspekter og større avhengighet av enkelte markeder.

Den strukturelle utviklinga i produksjonsledet gjør hvitfisknæringa særlig sårbar for prisutvikling på saltfisk og klippfisk til Portugal og tørrfisk til Italia.

Tabell 4.4 Geografisk fordeling av bedrifter i fiskeindustrien

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Skagerak	54	53	49	46	45	43	39	38	40	43	42	41
Vestlandet	273	262	259	253	241	233	222	218	208	199	191	184
Trøndelag	60	59	57	54	44	45	43	45	43	43	41	41
Nord-Norge	304	290	283	278	268	265	249	241	236	227	217	213
Totalt	691	664	648	631	598	586	553	542	527	512	491	479

Kilde: Nofima

Overkapasitet har lenge vært ei utfordring, men i 2008 og 2009 var det først og fremst markedsproblemer som bidro til svak lønnsomhet. Til tross for kvoteøkning og økt eksportvolum for hyse og torsk, falt eksportverdien for hvitfiskprodukter både i 2008 og 2009.

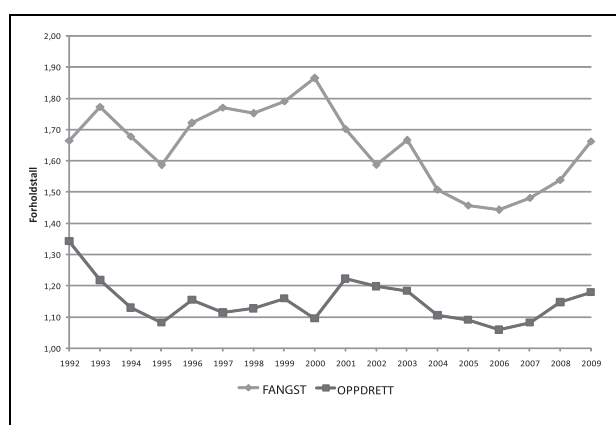
I pelagisk konsumindustri er tallet på aktive anlegg i hovedsak det samme som for ti år siden. Automatisering og effektivisering har imidlertid

bidratt til at kvantum produsert per ansatt er fordoblet i perioden. Sysselsettinga i sektoren er redusert fra nærmere 1 700 i 1995 til om lag 1 600 i 2009, selv om produsert kvantum var mer enn to ganger større i 2009 enn i 1995.

Pelagisk konsumindustri hadde i 2009 et godt år med høye kvoter og markedspriser. Det ble eksportert sild for 4 mrd. kroner, noe som er ny rekord. For pelagisk konsumindustri øker også be-

arbeidingsgraden som følge av økt eksport av filetprodukter.

Utvikling i sysselsetting i slakting og foredling av laks og ørret er vanskelig å tallfeste nøyaktig. Det skyldes at mange aktører har integrert all virksomhet i samme selskap, og at det kan være vanskelig å skille mellom sysselsetting i slakting og foredling i disse selskapene. Samme problemstilling gjelder også i en del bedrifter som driver slakting/foredling av laks i kombinasjon med produksjon av hvitfisk eller sild og makrell. Det antas at det i 2009 var om lag 2 000 personer sysselsatt i slakting av laks og ørret, mens tallet i 1995 var over 2 100 personer. Tallet på slakterier er betydelig redusert de siste åra.

Figur 4.15 Forholdet mellom eksportverdi og førstehandsverdi for fangst og havbruk 1992–2009¹

¹ Foreløpige tall for 2009

Kilde: Fiskeridirektoratet og Eksportutvalget for fisk

Forholdet mellom eksportverdi og førstehandsverdi tar ikke hensyn til innenlandsmarkedet eller import for reeksport. Det er også en svakhet at all fisk ikke blir eksportert samme år førstehandsomsetningen skjer. Men siden rundt 90 pst. av alt kvantum eksporteres, kan forholdstallet tas som en grov indikator på utvikling i verdiskaping og foredling i andrehånd for villfisk og oppdrett. En økning i forholdstallet innebærer økt verdiskaping innenlands.

For villfisk varierte forholdstallet mellom 1,6 og 1,9 fram til 2000, deretter har trenden vært nedadgående fram til 2006, jf. figur 4.15. I perioden fra 2006 til 2009 har forholdstallet igjen økt. For oppdrettsfisk er bearbeidingsgraden vesentlig lavere, men forholdstallet viser en økning i perioden 2006–2009.

4.8 Trygg sjømat

Norge har en gunstig situasjon sammenlignet med andre land når det gjelder matbårne sykdommer og fremmedstoffer i mat. Dette gjelder også for sjømat.

Det er gjennomført systematisk overvåking av fremmedstoffer i sjømat fra våre tre viktige havområder Nordsjøen, Norskehavet og Barentshavet siden 1994. Overvåkinga har tidligere vært utført som stikkprøver, men de siste tre åra har det også vært utført større og mer grunnleggende basisundersøkelser for enkelte viktige arter. Det generelle bildet er at det er lave konsentrasjoner av miljøgifter i sjømat fra alle de tre havområdene. Gjennom internasjonalt regelverk for handel med mat er det blitt satt ei rekke grenseverdier for ulike miljøgifter i sjømat. Med få unntak ligger funnene i norsk sjømat lavere enn disse grenseverdiene.

Basisundersøkelser av NVG-sild viser at det for denne arten, som er størst i volum av viltfanget fisk til humant konsum, gjennomgående er lave verdier av fremmedstoffer.

Basisundersøkelse av blåkkeite (påbegynt i 2006) ble sluttført i 2009. Totalt 1 288 blåkkeiteprøver er analysert for ei rekke miljøgifter. Resultatene viser at gjennomsnittsverdier av både kvikksølv og sum dioksiner og dioksinlignende PCB er under grenseverdiene, men enkeltfisk i enkeltområder overstiger grenseverdiene. Det er ikke lov å omsette fisk som overstiger grenseverdiene, og som en følge av dette ble det ikke gjennomført noen fangst i de berørte områdene.

Det ble tatt prøver av makrell, ål, svolværpostei og fiskeoljer som kosttilskudd i forhold til bestemmelse av fremmedstoffer i 2008, og fiskeoljer som kosttilskudd i 2009. Det ble funnet lite dioksiner i marine oljer både i 2008 og 2009.

Makrellprøver tatt i Grenlandsfjordene viste lavt innhold av alle de undersøkte fremmedstoffene. Analysene av ål viste derimot høye verdier av dioksiner og furaner. Spesielt var dette tilfellet for ål fanget i Eidangerfjorden. Her var konsentrasjonen mer enn ti ganger høyere enn EUs øvre grenseverdi for dioksiner og furaner.

I 2009 ble det også kjørt et overvåkningsprosjekt på torskelever. Lever fra 49 stasjoner i 15 havner og fjorder langs norskekysten, er analysert for dioksiner og dioksinlignende PCB. Totalt ble omlag 600 torsk samlet inn. Av prøvene som er analysert så langt overstiger 83 pst. grenseverdien. Mattilsynet har allerede gitt generelle kostholdsrad for torskelever. I forbindelse med forvaltningsplan Barentshavet ble det også tatt prø-

ver, analysert og rapportert torsk fra fire stasjoner. Selv om torsken i Barentshavet har mye lave verdier, er også analyser av disse såpass nær grenseverdien av det ikke kan avskrives som et problem.

Overvåking av fremmedstoffer og alggifter i skalldyr foregår også både i EØS-basert program og i stikkprøveform. I 2009 var det ingen overskridelser av kjemiske fremmedstoffer i skjell, med unntak av to av syv østersprøver, der kadmiumkonsentrasjonene var 1,2 og 1,3 mg/kg våtvekt. Disse østersprøvene ble tatt i 2008, men analysert i 2009.

Nasjonalt institutt for ernæring- og sjømatforskning (NIFES) kartlegger årlig innholdet av ulovlige legemidler, lovlig brukte veterinære legemidler og andre fremmedstoffer i norsk oppdrettsfisk. Det ble i 2009 tatt prøver fra et statistisk tilfeldig utvalg av oppdrettsanleggene som representerer om lag ti pst. av anleggene spredt langs hele kysten. Det ble ikke funnet rester av ulovlige legemidler, inkludert hormonliknende stoffer (vekstfremmere), i noen av de analyserte prøvene. Innholdet av fremmedstoffer, bromerte flammehemmere, og metallene arsen, kadmium, kvikksølv og bly i oppdrettsfisk ble også målt. Analyserte prøver viste ingen overskridelser av tillatte grenseverdier der disse er fastsatt, og verdiene var jevnt lave.

4.9 Sjøtransport og havner

Sjøtransportens andel av innenriks godstransport (eksklusiv petroleum) målt i tonn var ti pst. i 2009, mens det målt i transportarbeid (tonn/km) var 44

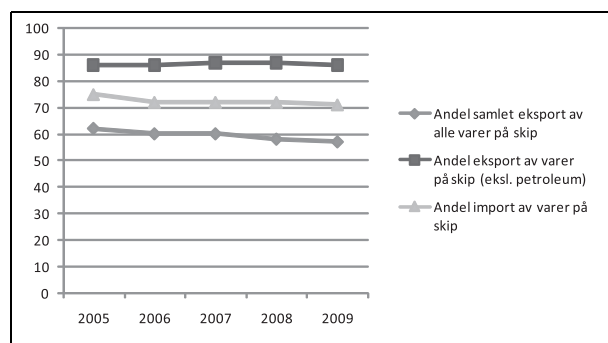
Tabell 4.5 Antall ISPS-godkjente havneterminaler 2006–2010

	2006	2007	2008	2009	2010
Kystverket Sørøst	142	127	135	138	140
Kystverket Vest	172	177	184	187	192
Kystverket Midt-Norge	75	97	106	112	114
Kystverket Nordland	64	67	74	78	78
Kystverket Troms og Finnmark	73	83	78	81	85
Sum	526	551	577	596	609

Kilde: Kystverket

Tabell 4.5 viser oversikt over ISPS-godkjente havneterminaler fra 2006 til 2010. Dette er terminaler som i kraft av å betjene internasjonal trafikk oppfyller regelverket om sikkerhet og terrorbered-

pst. av det totale transportarbeidet i Norge i 2009. Dette nivået har holdt seg stabilt siden 2005.

Figur 4.16 Sjøtransportens andel av godstransport til import/eksport (tonn) 2005–2009

Kilde: Kystverket

Figur 4.16 viser andel av godstransport til import/eksport målt i tonn. Andelen for samlet eksport av varer på skip var 57 pst. i 2009, og som vist i figuren har denne andelen gått ned fra 62 pst. siden 2005. Når det gjelder eksport av varer eksklusiv petroleum var andelen i 2009 på 86 pst. og denne har vært stabil over tid. Andelen importerte varer på skip var 71 pst. i 2009, en liten nedgang fra 2008.

Godsvolum over norske havner var for 2009 på 159 255 489 tonn, en nedgang på 6,4 pst. fra 2008 til 2009. I perioden 2005–2009 har godsvolum over norske havner sunket med 13 pst. Noe av årsaken til reduksjonen i 2009 er finanskrisen, som har ført til redusert aktivitet og derigjennom mindre fraktetogs.

skap. Årsak til endringene i antall havneterminaler fra 2006 til 2010 skyldes i hovedsak at Kystverket har trukket godkjenningen tilbake grunnet

manglende oppfylling av regelverket eller at havnene ikke lenger betjener ISPS-skip.

4.10 Forebyggende sjøsikkerhet

Navigasjonsinfrastruktur

Navigasjonsinstallasjonene og de elektroniske navigasjonshjelpemidlene skal gjøre navigasjon i

norske farvann enklere og tryggere. Det er derfor et mål at tilgjengeligheten (oppetida) er så høy som mulig. Målet for oppetida for navigasjonsinnretningene med lys er 99,8 pst. I 2009 var oppetida tilfredsstillende i store deler av landet. Unntaket var Midt-Norge og Troms og Finnmark, der noen innretninger har vært slukket gjennom hele året. Resultatene her var derfor noe lavere enn målet.

Tabell 4.6 Kystverkets egne navigasjonsinnretninger med lys, 2009.

Region	Anlegg	Slukninger	Slukkedøgn	Resultat	Mål
Sørøst	480	17	110	99,81 pst.	99,8 pst.
Vest	1 704	60	132	99,94 pst.	99,8 pst.
Midt-Norge	1 311	49	1 134	99,28 pst.	99,8 pst.
Nordland	1 426	56	269	99,84 pst.	99,8 pst.
Troms og Finnmark	624	38	638	99,15 pst.	99,8 pst.
Svalbard	11	0	0	100 pst.	99,8 pst.

Kilde: Kystverket.

Resultatene var svakere for de elektroniske navigasjonshjelpemidlene. DGPS-installasjonene, som sender korreksjoner til GPS-signaler og gir høyere posisjonsnøyaktighet, hadde ei oppetid på bare 54,6 pst. De landbaserte AIS-stasjonene hadde også litt for lav oppetid målt opp mot de internasjonalt nedfelte kravene. Dette er nærmere omtalt i kategori 16.60 Kystforvaltning.

ulykker gjennomføres det undersøkelser i samarbeid med Sjøfartsdirektoratet for å finne årsaken til hendelsen. Tallet på ulykker med fartøy som seiler med farleisbevis var 28 i 2009, mot 25 i 2008. Det har ikke vært ulykker med fartøy som har seilt på dispensasjon fra plikten til å ha los om bord. Antall grunnstøtinger eller kollisjoner i 2009 med los var seks, mens det var 22 med navigatør med farleisbevis.

Hendelser i norsk farvann (med lospliktige fartøy)

Det ble i 2009 registrert åtte ulykker med fartøy som hadde los om bord, mot 15 i 2008. Ved slike

Tabell 4.7 Ulykker mer lospliktige fartøy i 2009

2009	Los om bord	Farleisbevis	Dispensasjon	Sum lospliktige
Antall seilas	42 168	39 711	2 853	84 732
Antall ulykker	8	28	0	36
Andel ulykker i pst.	0,02 pst	0,07 pst.	0,00 pst.	0,04 pst.

Trafikksentraltjenester

Sjøtrafikksentralene er et sentralt verktøy for overvåking og kontroll av skipstrafikk i norske farvann. Trafikksentralene skal samvirke med fartøy og respondere på trafikksituasjoner som kan

utvikle seg til uønskede hendelser. Kvitsøy trafikksentral har størst trafikk i sitt ansvarsområde og også flest inngrep for å avklare trafikksituasjoner. Brevik trafikksentral har flest inngrep i forhold til antall seilingsklareringer, jf. tabell 4.8.

Tabell 4.8 Antall inngrep fra trafikksentraler

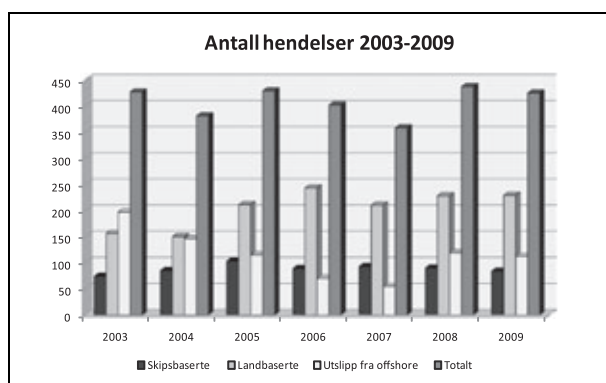
Trafikksentral	Brevik	Horten	Kvitsøy	Fedje	Sum/ gjennomsnitt
Inngrep for å avklare trafikksituasjoner	427	871	3 757	807	5 862
Seilingsklareringer	6 484	96 660	103 224	48 297	254 665
Antall inngrep i prosent av seilingsklareringer	6,6 pst.	0,9 pst.	3,6 pst.	1,7 pst.	2,3 pst.
Inngrep per døgn per trafikksentral (gjennomsnitt)	1,19	2,42	10,44	2,24	4,07

Kilde: Kystverket.

4.11 Beredskap mot akutt forurensning

I løpet av året mottar Kystverkets beredskapsvaktlag ei rekke meldinger om akutt forurensning eller fare for akutt forurensning. De siste åra har tallet på hendelser meldt inn til vakta vært i overkant av 1 300 per år. Ei rekke av hendelsene som meldes inn håndteres uten at det oppstår forurensning (fartøy i drift, grunnstøtinger og annet). Disse hendelsene synliggjøres ikke i statistikken for akutt forurensning, men medfører bruk av personellressurser, slepefartøy og annet.

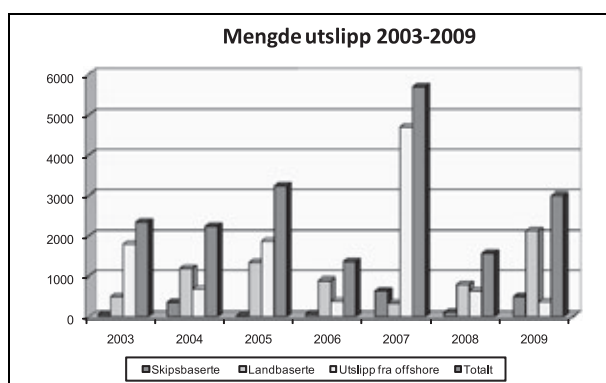
Samlet antall registrerte hendelser med utslipp har vært forholdsvis stabilt siden 2003, jf. figur 4.17. Tallet på landbaserte og skipsbaserte hendelser har også vært stabilt. I offshorevirksomheten gikk antall hendelser ned til og med 2007, men har steget igjen de siste to åra. Statlige aksjoner mot akutt forurensning er bare iverksatt etter kystnære skipsulykker. Øvrige utslipp er håndtert gjennom private eller kommunale aksjoner. Erfaringene fra perioden viser at kystnære skipsulykker med større utslipp av olje krever omfattende opprydningsaksjoner.

Figur 4.17 Antall hendelser 2003–2009

Kilde: Kystverket

Det er ingen entydig utvikling i utslippsmengden fra 2003 til 2009, jf. figur 4.18. Årlig utslippsmengde påvirkes sterkt av enkelthendelser med store utslipp. Ulykkene med skipene "MS Server" i 2007 og "MV Full City" i 2009, utslippet fra Statfjord A-plattformen i 2007 og kloakkutslippet i Mjøsa i 2009 er typiske eksempler på store hendelser.

Figur 4.18 Mengde utslipp i kubikkmeter 2003–2009

Kilde: Kystverket.

5 Oppfølging av Nye byggesteiner i nord.

Regjeringa la i mars 2009 fram *Nye byggesteiner i nord* som andre trinn i nordområdesatsinga. Fiskeri- og kystdepartementet har fulgt opp satsingsområdene i nordområdestrategien og *Nye byggesteiner* på ei rekke tiltaksområder:

Utvikling av kunnskap om klima og miljø i nordområdene

I statsbudsjettet for 2010 for Fiskeri- og kystdepartementet er det satt av 8 mill. kroner i økt bevilgning til forskning på klimavirkninger på fiskebestander, økosystemer og havbruk, medregnet forsuring av havet. Denne satsinga foreslås videreført i 2011.

Framsenteret (High-North Research Centre on Climate and the Environment) er etablert i 2010. I senteret inngår alle relevante fagmiljø i Tromsø, og Havforskningsinstituttet vil få en sentral rolle. Den faglige hovedsatsinga foregår innenfor de fem tematiske flaggskipene:

- Havisen i Polhavet, teknologi og avtaleverk.
- Effekter av klimaendringer på fjord- og kystøkologi i nord.
- Effekter av klimaendringer på økosystemer på land, landskap, samfunn og urfolk, herunder også klimatilpasning.
- Havforsuring og økosystemeffekter i nordlige farvann.
- Miljøgifter – effekter på økosystemer og helse.

Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES) overvåker fremmedstoffer i fisk fra de nordlige havområdene og fra oppdrettsnæringa.

Som ledd i oppfølginga av St.meld. nr. 8 (2005–2006) er det opprettet ei rådgivende gruppe for overvåking av det marine økosystem i Barentshavet og områdene utenfor Lofoten. Havforskningsinstituttet leder gruppa. Formålet med gruppa er å samordne overvåking og sammenstille overvåkingsresultater.

Nytt isgående forskningsfartøy

Den gjennomførte eksterne kvalitetssikringa (KS1) støtter at det er behov for et nytt isgående forskningsfartøy. I statsbudsjettet for 2010 er det bevilget 5,5 mill. kroner til detaljprosjektering og KS2-kvalitetssikring av prosjektet. Det arbeides med å etablere samarbeidsavtaler mellom Havforskningsinstituttet, Norsk Polarinstitut og Universitetet i Tromsø som regulerer drift og forvaltning av et slikt fartøy.

Kartlegging av havbunnens mangfold

Systematisk kartlegging av havbunnen gjennom MAREANO-programmet ble igangsatt i 2005. Så langt har MAREANO kartlagt 48 000 km² i forvaltningsplanområdet for Barentshavet og områdene utenfor Lofoten, herunder områdene Troms II, Troms III, Nordland VII og Eggakanten. MAREANO genererer viktig kunnskap for forvaltningen gjennom kartlegging av topografi og bunntyper, artsmangfold og sårbare naturtyper, miljøgiftinnhold i sedimenter og effekter av fiskeri på havbunnen. Dette er grunnleggende data som er nyttig i forvaltningens vurdering av arealbruk og tilrettelegging for ulike næringsaktiviteter i området. En fullstendig kartlegging av de prioriterte havområdene i det sørlige Barentshavet fra Lofoten til grensen til Russland vil være fullført i 2014 med dagens bevilgningsnivå. I 2011 skal blant annet Nordland VI kartlegges, og det foreslås ei samlet budsjetttramme for programmet i 2011 over Fiskeri- og kystdepartementets, Miljøverndepartementets og Nærings- og handelsdepartementets budsjetter på 52,4 mill. kroner.

Etablering av helhetlig overvåkings- og varslingsystem - BarentsWatch

Regjeringa har gitt Kystverket i oppdrag å forberede etableringen av BarentsWatch, et helhetlig overvåkings- og informasjonssystem for de nordlige hav- og kystområder. Etableringen forutsetter et nært samarbeid med en rekke andre institusjoner. Basert på foreløpige planer vil systemet bestå

av en åpen og en lukket del. Den åpne delen vil være en offentlig tilgjengelig informasjonsportal for havområdene, som skal formidle informasjon til allmennheten knyttet til områdene klima og miljø, sjøtransport, marine ressurser og olje og gass. Det er den åpne delen som nå planlegges etablert, mens en lukket, operativ del skal utredes nærmere. Den lukkede delen er tenkt å være et operativt system for relevante myndigheter som skal kunne kombinere informasjon for å gjøre det lettere å håndtere spesielle situasjoner som forurensning, ulykker mv. Det arbeides for at en eventuell lukket del av systemet skal knyttes til sjøtrafikksentralen i Vardø.

Driftsorganisasjonen for den åpne delen vil bli lagt til Tromsø. Det foreslås å øke Kystverkets budsjett i 2011 med 20 mill. kroner for å gjennomføre nødvendige forberedelser med sikte på oppstart av den åpne delen av BarentsWatch i 2012. Stortinget vil bli holdt orientert om utviklingen i saken på egnet måte.

Styrking av beredskapen mot sjøsikkerhet og beredskap mot akutt forurensning

Fra juli 2010 ble fem nye arktiske områder for navigasjonsvarsling (NAVAREA) satt i prøvedrift. Kystverket har ansvaret for navigasjonsvarslinga i ett av de fem områdene, som dekker havområdet mellom Grønland og grensen til Russland, og strekker seg fra midt på norskekysten og opp til Nordpolen. Navigasjonsvarslinga sendes skipstrafikken fra trafikksentralen i Vardø.

Det er etablert et godt samarbeid med Russland om utvikling av et meldings- og informasjonssystem for skipstrafikk. Særlig er arbeidet under Barents VTMS (Vessel Traffic Management and Information System) videreutviklet, blant annet med samarbeid om automatisk innmelding av skipstrafikk mellom norsk og russisk del av Barentshavet. Et norsk-russisk samarbeid om bedre navigasjonsdekning i Barentshavet gjennom bruk av Loran-C og det tilsvarende russiske radionavigasjonssystemet Chayka, er også under etablering.

Samarbeidet med britiske, danske, færøyske, irske og islandske myndigheter om utveksling av trafikkinformasjon fra nasjonale AIS-system, er videreført. Kanadiske myndigheter er også invitert inn i dette arbeidet.

Kystverket utarbeidet i 2006 en statusrapport for oljevernmaterieell i statlige depot langs kysten, med en tilrådd plan for utskifting fram til og med 2010. Gjennom budsjettene for 2006–2010 har regjeringa fullt ut oppfylt Kystverkets utskiftings-

plan. Som en videre oppfølging av en styrket beredskap mot akutt forurensning foreslår regjeringa å øke bevilgningen til oljevernberedskapen med 25 mill. kroner i 2011. Erfaringer fra aksjoner de siste årene har vist at det blant annet er behov for økt kompetanse hos Kystverkets ansatte og hos interkommunale utvalg mot akutt forurensning (IUA) som blir satt inn ved aksjoner. Videre foreslås det avsatt midler til en rammeavtale for fiskefartøy og andre egnede fartøy tilknyttet de statlige depotene langs kysten.

I 2010 ble slepebåtberedskapen i Nord-Norge styrket ved at det ble inngått kontrakt om innleie av tre helårs slepefartøy. Innleie av tre slepefartøy i Nord-Norge sendes ut på nytt anbud høsten 2010.

I statsbudsjettet for 2010 ble det bevilget 5 mill. kroner til etablering av et kompetansesenter for sjøsikkerhet, oljevernberedskap og overvåkning i tilknytning til sjøtrafikksentralen i Vardø. Bevilgningen foreslås videreført i 2011. Senteret vil bli tillagt prosjekter innenfor oljevern i arktiske strøk og oppgaver innenfor havovervåkning. Senteret skal også utrede og holde oversikt over risikolast.

Regjeringa vil opprette et beredskapsforum, som vil inkludere aktører som er involvert i oljevernberedskap i nordområdene. Beredskapsforumet skal styrke oljevernberedskapen gjennom å legge til rette for godt samspill og samarbeid mellom offentlige og private aktører.

I forbindelse med St. meld. nr. 8 (2005–2006) *Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten* ble det opprettet et eget forum for risiko under ledelse av Kystverket – risikograppa. Risikograppa har som formål å styrke arbeidet med risikovurderinger og bidra til en bedre forståelse av utvikling av risiko i havområdet for alle aktører og opinionen generelt, knyttet til akutt forurensning. Grappa skal bidra til å håndtere denne risikoen på en best mulig måte både sektorvis og samlet.

Muligheten for å innføre pliktig los- eller kjentmannstjeneste på Svalbard er til vurdering i departementet. Dette forventes å være avklart inne seilingssesongen 2011.

Utvikling av marin næringsvirksomhet

Torskeoppdrettere sliter med svak økonomi, og i løpet av 2009 har ei rekke bedrifter innstilt driften. Det er bare noen få bedrifter som har satt ut yngel i 2009, og det forventes derfor at produksjonen vil gå ned de neste årene. Det arbeides med å få ned produksjonskostnadene, blant annet gjennom

utvikling av avlsprogrammet ved Nofima i Tromsø. Torskeavlsprogrammet får et tilskudd fra Fiskeri- og kystdepartementet på om lag 30 mill. kroner i 2010. Det foreslås at tilskuddet videreføres på dette nivået i 2011. Fiskeri- og kystdepartementet støtter et initiativ fra nettverket *Sats på torsk* som ser på mulige tiltak for å redusere sykdomsproblemet i torskeoppdrett.

Regjeringa la i februar 2009 fram en nasjonal strategi for bærekraftig torskeoppdrett, og torsk i oppdrett er et prioritert område i marint verdiskapingsprogram. Denne prioriteringa foreslås videreført i 2011.

Av de 65 nye tillatelsene for oppdrett av laks og ørret i 2009 ble 30 tildelt de tre nordligste fylkene.

Marin bioprospektering er systematisk leting etter verdifulle, biologisk aktive komponenter fra organismer i havet. Regjeringa lanserte i 2009 en nasjonal strategi for marin bioprospektering. Den samlede bevilgningen til oppfølging av dette programmet over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett i 2010 er 25 mill. kroner, blant annet gjennom den nasjonale marine biobanken i Tromsø og FUGE-programmet. Bevilgningen foreslås videreført i 2011.

Fiskeri- og kystdepartementet finansierte i 2009 en utredning for dyrking og bruk av tare, med spesiell vekt på bioenergi i nordområdene. I 2010 er det innenfor tilskuddet til Norges forskningsråd satt av 2 mill. kroner til økt forskning på bioenergiproduksjon fra marine kilder. Satsinga foreslås videreført i 2011.

Tiltak mot ulovlig, urapportert og uregulert (UUU) fiske

Bevilgningen til innsats mot UUU-fiske er økt betydelig de siste årene, og nivået foreslås videreført i 2011. Kontrollinnsatsen er økt, og arbeidet med fiskerikriminalitet er gitt høy prioritet i politiet og hos påtalemyndigheten. Det har vært lagt stor vekt på internasjonalt arbeid, blant annet et

tett samarbeid med russiske myndigheter. En milepæl i norsk fiskeriforvaltning kom i 2009, da det ikke var registrert ulovlig fiske i Barentshavet.

Den nordøstatlantiske fiskerikommisjonen har innført havnestatsregime, og nasjonale lovendringer for skjerpet kontroll med landinger av frossen fisk har kommet på plass. Det er også inngått bilaterale avtaler om kontroll med EU-kommisjonen og med 16 stater.

I FNs matvareorganisasjon FAO ble det i november 2009, etter norsk initiativ, undertegnet en global bindende avtale om havnestatskontroll som et tiltak mot UUU-fiske. Avtalen vil få stor betydning i bekjempelsen av denne typen fiske. I tillegg til dette innførte EU nye regler om fangssertifikat i januar 2010, som sammen med norsk regelverk skal bidra til å sikre at fisk og fiskevarer som omsettes, ikke er fanget eller omsatt i strid med nasjonale regler.

Utvikling av maritim næringsvirksomhet

Fiskeri- og kystdepartementet har gitt Kystverket i oppgave å koordinere et samarbeid mellom havnene i nord. Kystverket har i tillegg kartlagt hvilke havner i Øst-Finnmark som er egnet for lokalisering av en eventuell oljebase. Kirkenes er eneste havn som egner seg uten større utbygging.

Styrking av transportnettet

Som et faglig innspill til arbeidet med Nasjonal transportplan 2014–2023 har transportetatene satt i gang en utredning om framtidig infrastrukturbehov i nord. Utredningen skal vurdere det framtidige transportbehovet i nordområdene og analysere om eksisterende planer og regionale initiativer samsvarer med ambisjonene om et hensiktsmessig transportsystem. De nordlige fylkeskommunene og transportmyndighetene i Sverige, Finland og Russland er involvert i utredningsarbeidet.

Del II
Budsjettforslaget for 2011

6 Nærmere omtale av bevilgningsforslaget

Programområde 16 Fiskeri-, havbruks- og kystforvaltning

Programkategori 16.10 Administrasjon

Utgifter under programkategori 16.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
1000	Fiskeri- og kystdepartementet	123 092	122 446	120 770	-1,4
1001	Deltakelse i internasjonale organisasjoner	6 698	9 260	9 500	2,6
	Sum kategori 16.10	129 790	131 706	130 270	-1,1

Utgifter under programkategori 16.10 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
01-20	Driftsutgifter	104 231	102 296	106 160	3,8
21-23	Andre driftsutgifter	10 706	11 400	4 860	-57,4
70-89	Overføringer til private	14 853	18 010	19 250	6,9
	Sum kategori 16.10	129 790	131 706	130 270	-1,1

Programkategorien omfatter driftsbevilgningen til Fiskeri- og kystdepartementet, kontingenter til internasjonale organisasjoner, tilskudd til diverse formål og tilskudd til kystkultur.

Fiskeri- og kystdepartementet har ansvar for fiskeri-, havbruks- og kystforvaltningen. Departementet har etatsansvar for Kystverket, Fiskeridirektoratet, Havforskningsinstituttet og Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES) og har ansvar for statlig eierstyring av Nofima AS og Eksportutvalget for fisk AS. Fiskeri- og kystdepartementet har i tillegg faglig styringsansvar knyttet til Mattilsynet, Veterinærinstituttet, Norges

forskningsråd og Innovasjon Norge, der andre departement har etatsansvaret. Departementet ivaretar dialogen med Redningsselskapet (NSSR) og gir tilskudd til organisasjonen. Videre har Fiskeri- og kystdepartementet ansvar for driften av Loran-C og infrastrukturen på Jan Mayen, som administreres av Forsvarets informasjonsinfrastruktur (INI) på oppdrag fra departementet. Fiskeri- og havbruksnæringas forskningsfond er underlagt Fiskeri- og kystdepartementet, men fondet forvaltes av et eget styre med representanter fra næringa. Se omtale under programkategori 16.20.

Tabell 6.1 Antall tilsatte per 1. mars 2010

Virksomhet	Menn	Kvinner	Totalt
Fiskeri- og kystdepartementet	50	61	111
Fiskeridirektoratet, hovedkontoret	111	111	222
Fiskeridirektoratet, regionkontor	156	106	262
Havforskningsinstituttet	325	189	514
Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES)	48	86	134
Kystverkets hovedkontor	67	46	113
Kystverkets regionkontor	612	109	721
Kystverket rederi	175	8	183
Sum programområde 16	1 544	716	2 260

Mål og prioriteringer

Fiskeri- og kystdepartementets hovedmål for perioden 2007 til 2011 er nedfelt i strategien *Verdier fra havet – Norges framtid*. Hovedmålene er:

- Norge skal ha en internasjonal rolle som ivaretar våre interesser og vårt ansvar som havnasjon og kyststat på en helhetlig måte.
- Norge skal ha bærekraftige marine næringer med høyest mulig samlet verdiskaping, god lønnsomhet og internasjonal konkurransekraft i hele verdikjeden.
- Norsk sjømat skal være trygg og kjent for kvalitet. Fangst, produksjon og produkter skal holde en høy standard med hensyn til miljø, folkehelse, fiskehelse og fiskevelferd.
- Norge skal ha en internasjonalt ledende posisjon innen marin forskning og innovasjon.
- Norge skal ha en konkurransedyktig sjøtransport med effektive havner og transportkorri-

dorer, et høyt sjøsikkerhetsnivå og en god oljevernberedskap.

- Norge skal ha en velrenommert, effektiv og faglig sterk fiskeri- og kystforvaltning.

Målene er gjennomgående for hele departementets virksomhet. Status for mål 1 om vår internasjonale rolle er omtalt i innledningen til kategori 16.30 Fiskeri- og havbruksforvaltning og kategori 16.60 Kystforvaltning. Arbeidet med mål 2 og 3 er redegjort for i innledningen til kategori 16.30 Fiskeri- og havbruksforvaltning. I tillegg er status og nøkkeltall for departementets ansvarsområder presentert i kapittel 4. Det fjerde målet omtales nærmere i kategori 16.20 Forskning og innovasjon, men her er også mål 2 og 3 viktige premisser. Det femte målet omtales i kategori 16.60 Kystforvaltning. Det sjette målet omtales under kap. 1000 Fiskeri- og kystdepartementet.

Kap. 1000 Fiskeri- og kystdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	104 231	102 296	106 160
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	10 706	11 400	4 860
70	Tilskudd diverse formål, <i>kan overføres</i>	355	500	500
71	Tilskudd til kystkultur, <i>kan overføres</i>	7 800	8 250	9 250
	Sum kap. 1000	123 092	122 446	120 770

Fiskeri- og kystdepartementet har 111 ansatte per 1. mars 2010. Departementet har to fiskeriråder ved Norges delegasjon til EU i Brussel og én fiskeriråd ved ambassadene i Moskva og Washington og ved Norges delegasjon til WTO i Genève.

Effektiv og faglig sterk forvaltning

Det er et mål at fiskeri- og kystforvaltningen skal være velrenommert, effektiv og faglig sterk. Det krever gode styringssystemer som vedlikeholdes kontinuerlig. Departementet legger vekt på følgende elementer:

- god mål-, resultat- og risikostyring i hele forvaltningen
- god etatsstyring
- systematiske vurderinger av forvaltningens kompetanse og evne til å løse sine oppgaver og roller

Fiskeri- og kystdepartementet har et hovedansvar for å sikre fiskeri-, kyst- og havbruksforvaltningens troverdighet og omdømme i Norge og i utlandet, og dermed også bidra til fiskeri- og havbruksnæringas og marine produkters renommé. Forvaltningen arbeider med organisasjonsutvikling, regelverksutvikling og -forenkling, delegasjon av myndighet og utvikling av gode IKT-løsninger. Departementet legger vekt på å utforme regelverk så det blir så enkelt og oversiktlig som mulig.

Det er et mål at alle henvendelser fra private og næringsdrivende skal behandles innen tre måneder. Det er derfor innført en saksbehandlingsgaranti, som bare kan fravikes dersom forsinkelsen skyldes nødvendige innspill fra andre myndigheter, regelendringer mv. Departementet fører jevnlig kontroll med restanser og saksbehand-

lingstid både internt og i ytre etater. Det er nå få saker som blir eldre enn tre måneder.

Departementet legger stor vekt på å videreutvikle mål- og resultatstyringssystemet. Strategien *Verdier fra havet – Norges framtid* er et sentralt utgangspunkt for arbeidet. Mål og indikatorer i strategien, Prop. 1 S og tildelingsbrevene utgjør ramma for mål- og resultatstyringssystemet. I 2009 og 2010 er det arbeidet med målstrukturen for etatene. Formålet er å oppnå bedre styring gjennom færre, bedre og mer konsistente mål. Arbeidet vil bli fulgt opp i 2011, da med vekt på rapportering.

Klimaendringer reiser nye forvaltningsmessige utfordringer for Fiskeri- og kystdepartementet. Departementet lager derfor en klimastrategi, for å stå best mulig rustet til å møte disse utfordringene. Departementet vil

- skaffe kunnskap om hvilken virkning klimaendringer og havforsuring vil få for de marine økosystemene og næringene
- bidra til tilpasning til ventede klimaendringer for de sektorene som ligger under departementets ansvarsområde
- innføre tiltak for å redusere klimagassutslipp i fiskeri- og kystrettet virksomhet.

Fyrtårnprisen

Med Fyrtårnprisen ønsker Fiskeri- og kystdepartementet å framheve og synliggjøre personer, institusjoner eller organisasjoner som gjør en særlig innsats for å fremme Norge som kyst- og fiskerinasjon. I 2009 ble prisen tildelt Ingrid Espelid Hovig for hennes innsats med å formidle at fisk er sunn og god kost. I 2010 mottok journalisten Dag Lindebjerg prisen for sin innsats for å profilere kystkulturen i Norge.

Tilskudd til diverse formål, jf. post 70

Formålet med tilskuddsordningen er å øke kunnskapsnivået om de områdene departementet har ansvar for, eller på annen måte bidra positivt til å oppfylle målene i strategien til Fiskeri- og kystdepartementet. Den samlede tilskuddsbevilgningen er begrenset til 500 000 kroner, og det gis normalt ikke støtte til reiseutgifter (studieturer, konferansedeltagelse og lignende) eller TV- og filmproduksjoner. I 2009 ble det etter søknad gitt tilskudd på til sammen 450 000 kroner på posten. Tilskuddene ble fordelt til ulike konferanser og arrangementer og til prosjekter rettet mot matvaner hos barn.

Tilskudd til kystkultur, jf. post 71

I arbeidet med kystkultur ønsker Fiskeri- og kystdepartementet å synliggjøre kystkulturens plass i et levende og aktivt miljø langs kysten. Departementet legger vekt på et godt samspill mellom statlig aktivitet og lokal forankring ved tildeling av midler.

Etatsmuseet for Kystverket er etablert som et nettverksmuseum, med en finansieringsmodell som innebærer 60 pst. statlig og 40 pst. lokal/regional finansiering.

I 2010 fikk Etatsmuseet for Kystverket et tilskudd på 6,2 mill. kroner, mens Kontaktrådet for fiskeri- og kystmuseer fikk 500 000 kroner og Norsk fyrhistorisk forening 350 000 kroner. Prosjektet *Fortellinger om kyst-Norge* har fått 190 000 kroner og prosjektet *Havdelingsbolter og tørbolter* i Lofoten, et samarbeidsprosjekt mellom kommunene Vestvågøy, Flakstad, Moskenes, Værøy og Røst, har fått 138 000 kroner. Stiftelsen Remmastraumen har fått et tilskudd på 500 000 kroner for 2010, under forutsetning av at også andre offentlige etater innvilger søknader om støtte. I tillegg er det gitt mindre tilskudd til andre tiltak.

Fiskeri- og kystdepartementet har et samarbeid med Miljøverndepartementet og Kulturdepartementet om kystkulturutvikling. Det er også etablert et sektorovergripende samarbeid om kystkultur mellom Kystverket, Fiskeridirektoratet, Riksantikvaren og ABM-utvikling (Direktoratsgruppen for kystkultur).

Budsjettforslag for 2011

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke lønnsutgifter, utredninger, reiser, kontortjenester, kompetanse-

heving, inventar, utstyr og informasjonsvirksomhet i Fiskeri- og kystdepartementet.

Det fremmes forslag om å bevilge 106,16 mill. kroner på posten i 2011.

Post 21 Spesielle driftutgifter

Bevilgningen på posten dekker samarbeidstiltak Russland og tiltak mot UUU-fiske. For 2011 foreslås det å sette av henholdsvis 2,6 mill. kroner og 2,158 mill. kroner til disse formålene. I tillegg foreslås det fra 2011 å dekke Fiskeri- og kystdepartementets andel av Norges bidrag til Nordlig Dimensjon, Partnerskap for transport og logistikk over posten.

Bevilgningen har til og med 2010 omfattet bruttobudsjettering av midler fra Nordisk Ministerråd, som forvaltes av Fiskeri- og kystdepartementet, med tilsvarende inntektsbevilgning på kap. 4000 post 04. Midlene gjaldt prosjektmidler og lønn for en av departementets ansatte, som arbeidet på åremål for sekretariatet til Nordisk Ministerråd. Fiskeri- og kystdepartementets ansvar for prosjektet er avsluttet i 2010, og posten foreslås derfor nedjustert med 6,642 mill. kroner.

Det fremmes forslag om å bevilge 4,86 mill. kroner på posten i 2011.

Post 70 Tilskudd diverse formål, kan overføres

Formålet med tilskuddet er å gi støtte til mindre tiltak innenfor Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde.

Det fremmes forslag om å bevilge 500 000 kroner på posten i 2011.

Post 71 Tilskudd til kystkultur, kan overføres

Formålet med tilskuddet er å gi støtte til tiltak relatert til kystkultur, medregnet museumstiltak innenfor Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde.

Det fremmes forslag om å bevilge 9,25 mill. kroner på posten i 2011. Dette innebærer en økning på 1 mill. kroner i forhold til saldert budsjett, noe som skyldes at tilskudd til *Norsk fiskerihistorie* er flyttet fra kap. 1023 post 71 Tilskudd til utviklingstiltak til denne posten.

Kap. 4000 Fiskeri- og kystdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Refusjoner	9	10	10
04	Refusjoner eksterne prosjekter	777	6 442	
16	Refusjon fødsels- og adopsjonspenger	1 044		
18	Refusjon sjukepenger	1 028		
	Sum kap. 4000	2 858	6 452	10

Post 01 Refusjoner

Det fremmes forslag om å bevilge 10 000 kroner på posten i 2011.

Til og med 2010 har bevilgningen omfattet prosjektmidler og refusjon fra Nordisk Ministerråd for lønn for en av departementets ansatte, som arbeidet på åremål for sekretariatet til Nordisk Ministerråd. Åremålet er avsluttet i 2010, og det foreslås ikke bevilgning på posten i 2011.

Post 04 Refusjoner eksterne prosjekter

Posten dekker refusjoner fra eksterne prosjekter med tilsvarende bevilgning på kap. 1000 post 21.

Kap. 1001 Deltakelse i internasjonale organisasjoner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	6 698	9 260	9 500
	Sum kap. 1001	6 698	9 260	9 500

Norge er medlem av ei rekke internasjonale organisasjoner og kommisjoner som er viktige premisleverandører for utforminga av norsk fiskeri- og kystforvaltning. Fiskeri- og kystdepartementet dekker over dette kapitlet kontingenten til medlemskap i elleve slike organisasjoner. Departementet deltar også aktivt i andre internasjonale organisasjoner, der kontingenten er dekket over andre departementers budsjetter. Arbeidet i de ulike organisasjonene er nærmere omtalt under kategoriene 16.30 og 16.60.

Nærmere om organisasjonene

Fiskeriforvaltning, rådgiving og forskning

Det internasjonale råd for havforskning (ICES) gir fiskerimyndighetene vitenskapelige råd om det marine miljøet og om forvaltningen av fiskebestandene i Nord-Atlanteren.

Norge er medlem i flere regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner. Disse forvalter fisket i internasjonalt farvann, og er forankret i havretten. Regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner har de siste åra fått økt betydning, blant annet gjennom regelverksutvikling og utvidet samarbeid mot UUU-fiske.

Den nordøstatlantiske fiskerikommisjon (NEAFC) spiller en aktiv rolle i reguleringen av

bestandene utenfor nasjonal fiskerijurisdiksjon i det nordøstlige Atlanterhavet, og arbeidet omfatter blant annet oppfølging av prinsipper for kvotetildeling og spørsmål om kontroll og tvisteløsningsmekanismer. NEAFC har de seinere år hatt stadig større betydning for utvikling av nye rammeverk for effektiv bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) og for nytenking omkring økosystembasert forvaltning.

Den nordvestatlantiske fiskeriorganisasjon (NAFO) fastsetter kvoter i internasjonalt farvann i området mellom Grønland, Canada og USA. NAFO-konvensjonen omfatter i prinsippet alle bestander i området unntatt laks, tunfisk, sverdfisk og hval. NAFO er et viktig forum, ikke minst fordi sentrale aktører som USA, Canada, EU og Japan, foruten Norge, er medlemmer.

Den sørøstatlantiske fiskeriorganisasjon (SEAFO) har ansvar for forvaltning av fiskeriresursene i internasjonalt farvann i Det sørøstlige Atlanterhav og omfatter både vandrende og stasjonære bestander. Det er den første regionale fiskeriorganisasjon som ble etablert etter inngåelsen av FN-avtalen om fiske på det åpne hav.

Den nordatlantiske sjøpattedyrkommissjonen (NAMMCO) har som formål å fremme samarbeid om forskning, bevaring og forvaltning av sjøpattedyr. Det konkrete samarbeidet omfatter sel, små tannhvaler og hvalross og oppdatering av oversikter over bestandssituasjonen for diverse arter av sjøpattedyr i Nord-Atlanteren, medregnet de store bardehvalene. NAMMCO arbeider også med å forbedre avlivningsmetodene for hval og sel.

Den internasjonale kommisjonen for bevaring av atlantisk tunfisk (ICCAT). Formålet med Norges deltakelse i ICCAT er å bidra til ei forvaltning som sikrer gjenoppbygging av makrellstørjebestanden i Det østlige Atlanterhav. Videre er ICCAT på grunn av det store antall medlemsstater en viktig organisasjon for utvikling av regelverk og forvaltningsprinsipper.

Organisasjonen EUROFISH gir bistand til oppbygging og utvikling av egen fiskerisektor i sentral- og østeuropeiske land. Oppgavene omfatter blant annet innsamling av markedsinformasjon og statistikk, teknisk bistand, utredninger og publikasjoner.

Havner, farleier, navigasjon og beredskap

De internasjonale navigasjonskongressene (PIANC) arbeider med utredninger og formidling av kunnskap om planlegging, utbygging og drift av havner, farleier og offshoreinstallasjoner.

Virksomheten til *Den internasjonale fyrvesenorganisasjonen IALA* (International Association of Marine Aids to Navigation and Lighthouse Authorities) er i hovedsak rettet mot utvikling og koordinering av standarder og systemer for navigasjonsveiledning og anbefalinger om presisjonsnivå for navigasjonsinnretninger og -hjelpemidler.

Virksomheten i *Den internasjonale havnevesenorganisasjonen (IAHP)* er særlig rettet mot utvikling og effektivisering av havneorganisasjon, havneadministrasjon og sikkerhetsspørsmål i havnene.

Bonn-avtalen er en internasjonal avtale mellom kyststatene rundt Nordsjøen og EU. Avtalen innebærer en forpliktelse om gjensidig assistanse og samarbeid mot akutt forurensning og bruk av miljøovervåking for å oppdage og bekjempe forurensning og hindre miljølovbrudd.

Budsjettforslag 2011

Post 70 Tilskudd, kan overføres

Posten dekker medlemsavgifta til ulike internasjonale organisasjoner og kommisjoner som Norge deltar i.

Det fremmes forslag om å bevilge 9,5 mill. kroner på posten i 2011. Tabell 6.2 viser anslått fordeling av forslag til bevilgning på den enkelte organisasjon.

Tabell 6.2 Oversikt over kontingenter til internasjonale organisasjoner i 2011 (i 1 000 kroner)

Organisasjon	Regnskap 2009 ¹	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
Det internasjonale råd for havforskning (ICES)	0	2 100	2 200
Den nordøstatlantiske fiskerikommisjonen (NEAFC)	3 180	3 300	3 500
Den nordvestatlantiske fiskerierorganisasjon (NAFO)	206	230	240
Den nordvestatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAMMCO)	1 990	2 010	2100
Den internasjonale kommisjonen for bevaring av atlantisk tunfisk (ICCAT)	326	395	400
Den sørøstatlantiske fiskerierorganisasjon (SEAFO)	285	400	330
EUROFISH	480	520	480
De faste internasjonale navigasjonskongresser (PIANC)	46	115	60
Den internasjonale havnevesenorganisasjonen (IAHP)	12	10	10
Den internasjonale fyrvesenorganisasjonen (IALA)	113	125	120
Bonn-avtalen	60	55	60
Sum kap. 1001 post 70	6 698	9 260	9 500

¹ Ved en feil ble 2009-kontingenten for ICES først utbetalt i 2010.

Programkategori 16.20 Forskning og innovasjon

Utgifter under programkategori 16.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
1020	Havforskningsinstituttet	647 705	587 850	605 700	3,0
1021	Drift av forskningsfartøyene	189 969	181 900	181 350	-0,3
1022	NIFES	114 995	138 200	142 200	2,9
1023	Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU	464 277	493 931	481 730	-2,5
2415	Innovasjon Norge, fiskeri- og andre regionalpolitiske tiltak	68 779	75 000	50 000	-33,3
Sum kategori 16.20		1 485 725	1 476 881	1 460 980	-1,1

Utgifter under programkategori 16.20 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
01-20	Driftsutgifter	473 720	490 720	499 090	1,7
21-23	Andre driftsutgifter	475 558	425 230	430 160	1,2
30-49	Nybygg, anlegg	3 391			
50-59	Overføringer til andre statsregnskap	346 300	358 220	361 390	0,9
70-89	Overføringer til private	186 756	202 711	170 340	-16,0
Sum kategori 16.20		1 485 725	1 476 881	1 460 980	-1,1

Utgiftene til forskning og innovasjon utgjør om lag en tredjedel av Fiskeri- og kystdepartementets budsjetttramme. Departementet har behov for kontinuerlig kunnskapsoppbygging for å ivareta forvaltningsoppgaver innenfor hav, havmiljø, kvotefastsetting, bærekraftig havbruk og trygg og sunn sjømat. Programkategorien finansierer følgende:

- Havforskningsinstituttet
- Drift av forskningsfartøyene ved Havforskningsinstituttet

- NIFES (Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning)
- Tilskudd til Norges forskningsråd
- Tilskudd til Veterinærinstituttet
- Tilskudd til utviklingstiltak
- Tilskudd til Nofima
- Tilskudd til marin bioteknologi mv.
- Innovasjon Norge

Tilskuddet til Norges forskningsråd går til forskningsprogrammer, basisbevilgning til Nofima og

Sintef Fiskeri og havbruk og strategiske instituttprogrammer ved Havforskningsinstituttet og NIFES. Tilskuddet til Innovasjon Norge gjelder Marint verdiskapingsprogram.

Departementet finansierer både forvaltningsrettet og næringsrettet forskning. Den forvaltningsrettede forskningen skal danne grunnlag for vitenskapelig baserte råd til forvaltningen. Forvaltningsrettet forskning foregår i hovedsak ved Havforskningsinstituttet, NIFES og Veterinærinstituttet. Den næringsrettede forskningen skal legge grunnlaget for framtidig næringsaktivitet og verdiskaping. Nofima og Sintef Fiskeri- og havbruk er næringsrettede forskningsinstitutter. Bevilgningen gjennom Forskningsrådet finansierer både forvaltningsrettet og næringsrettet forskning.

Midler til næringsutvikling gis i hovedsak gjennom Innovasjon Norge.

Forskning

Mål og prioriteringer

Fiskeri- og kystdepartementet har som mål at Norge skal ha en internasjonalt ledende posisjon innen marin forskning og innovasjon. Det er avgjørende for å lykkes med andre mål i Fiskeri- og kystdepartementets strategi, og da særlig de følgende:

- Norge skal ha bærekraftige marine næringer med høyest mulig samlet verdiskaping, god lønnsomhet og internasjonal konkurransekraft i hele verdikjeden.
- Norsk sjømat skal være trygg og kjent for kvalitet. Fangst, produksjon og produkter skal holde en høy standard med hensyn til miljø, folkehelse, fiskehelse og fiskevelferd.

Forskning skal gi kunnskapsgrunnlaget som sikrer bærekraftig høsting av marine ressurser og økosystem. Norsk havbruksproduksjon skal forvaltes innenfor akseptable rammer for miljøvirkninger, areal- og ressursbruk, fiskehelse og fiskevelferd. Norsk sjømat skal være trygg og sunn. Utfordringene er store, og forvaltningsrettet forskning vil derfor fortsatt prioriteres innenfor den offentlig finansierte forskningen. Viktige oppgaver er innsamling av data, kartlegging og videreføring av dataserier som kan beskrive langsiktig utvikling og eventuelle endringer i marine økosystem.

Marin forskning skal være langsiktig, og kvalitet og etisk standard er en forutsetning. Den frie forskningen ved universiteter og høyskoler er vik-

tig for marin sektor, ikke minst for utdanning av nye kandidater.

Marin forskning er prioritert i den nasjonale forskningspolitikken, sist presentert i St.meld. nr. 30 (2008–2009) *Klima for forskning* (forskningsmeldinga). Skal vi nå visjonen om at Norge skal være verdens fremste sjømatnasjon, må vi ligge i front kunnskapsmessig på områder som bærekraftig ressursbruk, havmiljø, klima, produktutvikling og marked. Det krever at våre kompetansemiljøer er attraktive partnere i internasjonalt samarbeid.

Det er et mål å øke den internasjonale finansieringa av norsk marin forskning, og å utvikle samspillet mellom nasjonale FoU-satsinger og internasjonalt forskningssamarbeid.

En viktig prioritering i det internasjonale forskningssamarbeidet i 2011 er å utvikle et felles EU-program innen havforskning. Norge har i 2010 sammen med Belgia og Spania tatt initiativ til å etablere et felles forskningsprogram (Joint Programming) innen havrelaterte problemstillinger – *Healthy and Productive Seas and Oceans*. Felles forskningsprogrammer er et nytt forskningspolitisk virkemiddel i EU, der deltakerlandene selv styrer programmene.

Figur 6.1 gir en skjematisk oversikt over Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområder og forskningsprioriteringer, slik de kommer fram i departementets forskningsstrategi. For å bidra til en bedre koordinering av samlet marin forskningsinnsats utreder Fiskeri- og kystdepartementet muligheten for å etablere en nasjonal forskningsstrategisk plattform i samarbeid med næring, forvaltning og forskningsmiljø, foreløpig omtalt som Hav21.

HAV OG KYST	MAT	SIKKERHET TIL SJØS
Forskning for miljø og bærekraftig forvaltning	Forskning for næringsutvikling og trygg og sunn sjømat i human ernæring	Forskning for sjøtransport, sjø sikkerhet og oljeberedskap
Tverrgående forskningsprioriteringer:		
Klimautfordringa		
Teknologi og samfunnsforskning		
Ny næringsvirksomhet		
Relevant forskning av høy kvalitet		
Internasjonalt samarbeid om forskning		

Figur 6.1 Fiskeri- og kystdepartementets forskningsprioriteringer

De faglige hovedprioriteringene for Fiskeri- og kystdepartementets bevilgninger til forskning og utvikling videreføres i 2011.

Hav og kyst - Forskning for miljø og bærekraftig forvaltning

Prinsippet om økosystembasert forvaltning ligger til grunn for den nye havressursloven. Det innebærer blant annet at det må gjøres jevnlig vurderinger av alle bestander det høstes av og hvilken virkning høstinga har på andre bestander og på omgivelsene. Det er et mål å fastslå tilstanden til de ulike bestandene med størst mulig sikkerhet, slik at bestandsberegningene som ligger til grunn for nasjonal og internasjonal rådgivning om høsting av fiskebestandene blir best mulig.

Forvaltningen trenger overvåking og forskning som kan dokumentere havmiljøet. Det er nødvendig med kunnskap om økosystemenes virkemåte, hvordan komponentene i økosystemet gjensidig påvirker hverandre og hvordan ulike miljøfaktorer påvirker de enkelte delene av økosystemene.

MAREANO-prosjektet (Marin arealdatabase for norske hav- og kystområder) er et langsiktig satsingsområde for departementet, i samarbeid med Nærings- og handelsdepartementet, Miljøverndepartementet og Olje- og energidepartementet. Prosjektet skal legge grunnlag for forvaltning av biologisk mangfold og følsomme habitater, øke kunnskapsgrunnlaget for å drive økosystembasert forvaltning av norske kyst- og havområder og fremme kunnskapsbasert, bærekraftig høsting av ressursene.

I regjeringas *Strategi for ei miljømessig bærekraftig havbruksnæring* er de viktigste utfordringene og forskningsbehovene framover identifisert. Kunnskapsbehovet er særlig knyttet til fem områder: 1) genetisk interaksjon og rømming, 2) lakselus og sykdom, 3) forurensning og utslipp, 4) arealbruk og 5) fôr. Rømming og lakselus er de største miljøutfordringene havbruksnæringa står overfor i dag. Det skal spesielt legges vekt på å få mer kunnskap om virkninger av innblanding av oppdrettsfisk på gyte plassene, spredning av lakselus og innvirkningen den har på laks og sjøørret, metodeutvikling på lakselus og resistensproblematikk. I tillegg vil kunnskap om tålegrenser i fjordområder og utvikling av indikatorer for utslipp fra oppdrettsanlegg bli prioritert.

Det er videre et mål å øke kunnskapen om forhold som er av betydning for å forebygge, begrense og bekjempe sykdom i havbruk og hos villfisk. En vesentlig del av forskningen innen fiskehelse rettes mot laks og laksesykdommer.

Norge er en betydelig bidragsyter innen forskning på velferd hos oppdrettsfisk. Forskning er viktig som en del av grunnlaget for å utarbeide re-

gelverk for fiskevelferd både nasjonalt og internasjonalt.

Mat – forskning for næringsutvikling og trygg og sunn sjømat i human ernæring

Forskning knyttet til produksjon av sjømat omfatter forskning langs hele verdikjeden fra fjord til bord. Forskningen skal legge til rette for økt verdiskaping gjennom utvikling og innovasjon.

Sjømatens kvalitet og trygghet og effekten for helsen av å spise ulike typer sjømat er viktige forskningsområder framover. Forskningen på dette området er grunnlag for forvaltning, rådgivning til forbrukere og utforming av nasjonalt og internasjonalt regelverk. Ikke minst er kunnskap avgjørende for utforming av risikovurderinger som gjelder fremmedstoffer, hygiene, miljøgifter, biotoksiner og parasitter.

Den næringsrettete fiskeri- og havbruksforskningen skal skaffe kunnskapsgrunnlag for å sikre at det store verdiskapingspotensialet utnyttes. Forskning skal bidra til å utvikle forvaltningsregimer og fangstredskaper som sikrer at råvaren så langt det er mulig beholder sin kvalitet.

Sikkerhet til sjøs – forskning for sjøtransport, sjøsikkerhet og oljevernberedskap

Forskningen på dette området er i første rekke knyttet til tilrettelegging for sikker sjøtransport i norske farvann, og skal medvirke til et bedre beslutningsgrunnlag for tiltak i sektoren. Prioriterte forskningsområder er trafikkovervåking og navigasjonssikkerhet og forbedret flyt av gods i transportsystemet. Forskning rettet mot beredskap mot akutt forurensning skal bidra til å redusere skadeomfanget av eventuelle oljeutslipp.

Klimautfordringa

Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde ventes å bli berørt av klimaendringer på ei rekke måter. Varmere vann kan føre til endringer blant annet i hvor fiskebestandene er i norske farvann. Økt opptak av CO₂ endrer surhetsgraden i havvannet noe. Dette påvirker skaldannelsen hos organismer i havet, som igjen kan gi dårligere næringsgrunnlag for fisk. Mer ekstremvær kan få konsekvenser for dimensjonering og vedlikehold av navigasjonsinstallasjoner og havneinnretninger. Det vil også øke risikoen for uhell og gjøre bekjemping av akutt forurensning vanskeligere. Oppdrettsnæringa kan måtte omstille seg til nye sykdommer og finne nye lokaliseringer, men kli-

maendringer kan også gi muligheter for ny næring og teknologiutvikling.

Klimautfordringa gir behov for ny kunnskap, både om hvordan hav og kyst vil bli påvirket, hvordan vi best kan tilpasse oss disse endringene og hvordan vi kan bidra til å få ned utslippene også fra vår sektor. Klimaaspektet er derfor med i flere forskningsstrategier.

Et av de sentrale tiltakene i regjeringas strategi for nordområdene *Nye byggesteiner i nord* er etablering av et senter for klima og miljø i Tromsø – Framsenteret. Senteret som er etablert i 2010, skal samle ulike forskningsmiljøer og bidra til å gjøre Norge til den beste forvalter av miljøet og naturressursene i nordområdene. Havforskningsinstituttet vil være en sentral aktør i senter samarbeidet.

Bioteknologi og marin bioprospektering

Havbruksnæringa tar i økende grad i bruk bioteknologiske metoder og kompetanse. Marin bioteknologi kan gi grunnlag for verdiskaping og næringsutvikling med anvendelsesmuligheter innen medisin, helse, næringsmidler, fôr og ingredienser, kosmetikk og i ulike typer miljøvennlig industri og energiprosesser. Et område av særlig interesse er marin bioprospektering, jf. kap. 1023 post 74.

Departementet deltar i arbeidet med å utarbeide nasjonale forskningsstrategier for bioteknologi og nanoteknologi i regi av henholdsvis Kunnskapsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet.

Samfunn og marked

Departementet legger vekt på å bygge opp forvaltningsrelevant markedsfaglig og samfunnsøkonomisk kapasitet og kompetanse. Nofima vil være en sentral leverandør av slik kunnskap til Fiskeri- og kystdepartementet.

Marin næringsaktivitet påvirker lokalsamfunn, samfunnsstruktur og fordeling av ressurser. Likeens påvirker oppfatningen av marine næringer og produkter markedsmuligheter, prisfastsettelse og rekruttering til sektoren. Departementet legger vekt på å styrke tverrfaglig forskning som inkluderer samfunnsvitenskapelige og samfunnsøkonomiske problemstillinger, og som kan bidra til å

påvise samspillet mellom samfunn, verdiskaping og utvikling av marin sektor slik at næringsutviklinga kan gå i ønsket retning.

Organisatoriske endringer

Ordninga med egne styrer for Havforskningsinstituttet og NIFES avvikles fra 1. januar 2011. Bakgrunnen for dette er blant annet framleggelsen av St.meld. nr. 19 (2008–2009) *Ein velorganisert stat*, der det anbefales at forvaltningsorgan ikke har egne styrer. Avviklinga vil innebære at styrets oppgaver ivaretas i styringsdialogen mellom departement og institutt. Samtidig vil departementet etablere faglige råd for Havforskningsinstituttet og NIFES. Formålet med rådene er å sikre at instituttene har høy faglig kvalitet. Departementet vurderer også om det er funksjoner dagens styrer ivaretar som ikke vil bli dekket i forslag til ny modell, under dette hvordan dialogen med næring, forvaltning og utdanningsinstitusjoner kan ivaretas.

Resultater 2009–2010

Resultatrapporten i kategoriomtalen omfatter en omtale av status for finansieringa av marin forskning, status for internasjonalt marint forsknings samarbeid og nøkkeltall for forskningsinstituttene som får finansiering fra Fiskeri- og kystdepartementet. Faglige forskningsresultater er omtalt i rapporteringen under de enkelte kapitler.

Status for finansiering av marin forskning

Forskningsinstituttet NIFU-STEP publiserer annet hvert år ny statistikk over finansieringa av marin forskning i Norge. De siste tilgjengelige tallene er for budsjettåret 2007. Det ble da brukt 2,2 mrd. kroner på marin forskning og utvikling i Norge. Det utgjorde 6 pst. av den totale FoU-innsatsen. Andelen er uforandret siden 2005. Gjennomsnittlig hadde marin FoU en årlig realvekst på 8 pst. fra 2005 til 2007. Den offentlige finansieringa av marin forskning er høy, 68 pst., sammenlignet med gjennomsnittet totalt, som er 44 pst. Dette er en konsekvens av at den forvaltningsrettede forskningen er så sentral for fiskeriforvaltningen. Innen havbruk står næringslivet for 56 pst. av den totale forskningen.

Tabell 6.3 Totale FoU-utgifter og totale utgifter til marin FoU i 2007 (mill. kroner)

Finansiering	Universitets- og høyskole-sektoren	Institutt-sektoren	Næringslivet	Totalt	Andel
Offentlig finansiert	462	1 020	28	1 510	68 pst.
Privat finansiert	60	336	302	698	32 pst.
Sum marin FoU	522	1 557	330	2 208	100 pst.

Kilde: NIFU STEP/SSB

Av den offentlige finansieringa av marin FoU bevilges nær halvparten over budsjettet til Fiskeri- og kystdepartementet. Kunnskapsdepartementet er også en stor bidragsyter gjennom sine direkte bevilgninger til universiteter og høyskoler og gjennom bevilgningen til Forskningsrådet. I tillegg finansierer de øvrige næringsdepartementene og Miljøverndepartementet marin og maritim FoU.

Fondet for forskning og nyskaping, som ligger under Kunnskapsdepartementets budsjett, er en viktig finansieringskilde for marin forskning og utvikling. Forskningsfondet finansierte i 2009 blant annet havforskning for 24 mill. kroner og matforskning for 49 mill. kroner. I tillegg finansierer fondet de nasjonale sentrene for framragende forskning (SFF) og sentrene for forskningsdrevet innovasjon (SFI). Mange av disse er relevante for Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområder. Etter at skattefradragsordninga Skattefunn ble aktiv fra andre halvdel av 2002, har marine prosjekter utgjort en viktig del av prosjektporteføljen. Resultater for Skattefunn i 2009 på marin sektor er omtalt under omtalen av Norges forskningsråd.

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF) er opprettet for å styrke næringsfinansieringa av forskning og utvikling for å legge til rette for økt verdiskaping, miljøtilpasning, omstilling og nyskaping i sjømatnæringa. Fondet er organisert som et forvaltningsorgan under Fiskeri- og kystdepartementet og ledes av et styre med representanter fra næringa. Inntektene kommer fra ei FoU-avgift på 0,3 pst. på eksporten av fisk og fiskevarer. I 2009 var FHF's budsjett på 167 mill. kroner, hvorav 157 mill. kroner var avsatt til forsknings- og utviklingsaktiviteter. Fondets primæroppgave er å finansiere forsknings- og utviklingsoppgaver som næringa ønsker å få løst. Næringsorganisasjonene, Norges forskningsråd

og Innovasjon Norge er viktige samarbeidspartnere. FHF har en samarbeidsavtale med Nofima, og det er et mål at FHF skal kjøpe FoU-tjenester fra Nofima for om lag 50 mill. kroner per år.

Det arbeides med å utvikle et mål- og resultatstyringssystem. Det er også satt i gang et arbeid for å vurdere fondets organisasjonsform.

Internasjonalt samarbeid om forskning

Den største delen av internasjonalt marint FoU-samarbeid skjer gjennom deltakelse i EUs ramme-program for forskning og i Det internasjonale råd for havforskning (ICES). I tillegg er forsknings-samarbeidet med Russland, Nord-Amerika og Asia viktig.

Forvaltningen av fiskebestandene og andre levende marine ressurser forutsetter et tett internasjonalt samarbeid om forskning og overvåking av havområdene. ICES er den viktigste plattformen for samarbeid om marin forskning i Nord-Atlanteren. Havforskningsinstituttet leder flere arbeidsgrupper i ICES.

Marine temaer har fått vesentlig plass i mange av satsingsområdene innenfor det 7. rammeprogrammet i EU, og Norge får større uttelling på marine og maritime søknader enn gjennomsnittlig uttelling for øvrige norske søknader. Norge deltar i over halvparten av alle marine prosjekter som blir finansiert gjennom EUs rammeprogram.

Innen forvaltningsrettet marin forskning har Norge gjennom Havforskningsinstituttet et mer enn 50-årig formalisert forskersamarbeid med Russland. Også Nofima har direkte avtaler om samarbeid med russiske forskningsinstitutt.

Norge har over flere år arbeidet målrettet for å styrke norsk forsknings- og teknologisamarbeid med Nord-Amerika. Samarbeidet mellom Norge, USA og Canada innenfor havbruksforskning er videreført i 2010. Samarbeidet har bidratt til etablering av samarbeidsplattformer og utveksling av forskere og studenter.

Norge har også inngått bilaterale forsknings- og teknologisamarbeidsavtaler med marin forskning som tema med Japan og India. NIFES er nasjonalt kontaktpunkt for forskningssamarbeidet med Japan, i tett samarbeid med Veterinærinstituttet og Forskningsrådet. Forskningsrådet koordinerer samarbeidet med India.

Det eksisterer også MoU-er (Memorandum of Understanding) med ei rekke land, der kunn-

skapsutveksling er en integrert del. Fiskeri- og kystdepartementet har slike avtaler med Canada, USA, Brasil, Chile, Skottland, Kina og Sør-Korea.

På institusjonsnivå er det direkte samarbeid med flere forskningsinstitusjoner i andre land.

Resultater fra det internasjonale samarbeidet er nærmere presentert under omtalen av Norges forskningsråd og i kapittelomtalene til Havforskning sinstituttet og NIFES.

Nøkkeltall for forskningsinstituttene

Tabell 6.4 Sammendrag av nøkkeltall for primærnæringsinstituttene 2009

		Havforsk- nings- instituttet	NIFES	Nofima	SINTEF Fiskeri og hav- bruk-	Veteri- nærinsti- tuttet	Primær- nærings- institutter samlet	Forsk- nings- institutter samlet
Personal- ressurser	Forskerårsverk ¹⁾	233	63	205	76	154	1 062	5 212
	Forskerårsverk i pst. av totalt antall årsverk	35	46	47	77	44	45	65
	Ansatte med doktorgrad per forskerårsverk	0,71	0,73	0,75	0,64	0,66	0,71	0,48
Vitenska- pelig publise- ring	Antall vitenskapelige publika- sjoner	216	49	188	49	124	787	3 125
	Publikasjonspoeng per forsker- årsverk	0,57	0,44	0,76	0,44	0,52	0,50	0,42
Internasjo- nal finansi- ering	Inntekter fra utlandet (mill. kroner)	48,2	1,1	38,9	11,2	4,3	134,1	1 131
	Inntekter fra utlandet i pst. av totale driftsinntekter ²⁾	6	1	8	8	1	5	11
	Finansiering fra EU per fors- kerårsverk ¹ (1000 kroner)	63	6	102	57	28	51	55

¹ Årsverk utført av forskere og annet faglig personale.

² Ekskl. finansinntekter og ekstraordinære inntekter.

Kilde: Norges forskningsråd. Årsrapport 2009. Forskningsinstituttene. Samlerapport og delrapport for primærnæringsinstituttene.

Tabell 6.4 viser en del nøkkeltall for fiskeri- og havbruksforskning sinstitutter, for primærnæringsinstitutter samlet og alle forskningsinstitutter samlet. Instituttene har ulike oppgaver, og resultatene for de ulike instituttene er derfor ikke direkte sammenlignbare. Det illustreres blant annet av tallet for forskerårsverk som andel av totalt antall årsverk ved instituttet.

Andelen forskere som har doktorgrad er betydelig høyere ved de marine forskningsinstituttene enn det som er gjennomsnittet for norske forskningsinstitutt. Alle instituttene ligger også over

gjennomsnittet når det gjelder publikasjonspoeng per forskerårsverk. Dette viser at de marine forskningsinstituttene jevnt over holder høy faglig kvalitet.

Andelen inntekter fra utlandet er imidlertid lavere ved de marine instituttene enn andelen for forskningsinstitutter samlet. Det kan synes overraskende når uttellingen i marine prosjekter i EUs rammeprogram er høyere enn den gjennomsnittlige uttellingen. Lav andel utenlandsk finansiering for de forvaltningsrettede instituttene må imidlertid ses i sammenheng med at en stor andel av virk-

somheten er knyttet til oppgaver som er pålagt og finansiert av staten.

Ser vi på primærnæringsinstituttene samlet, scorer også instituttene høyt på publisering, men lavt på internasjonal finansiering. Forskerårsverkene ved primærnæringsinstituttene utgjør 20 pst. av forskerårsverkene samlet, mens de samme instituttene står for 25 pst. av den vitenskapelige publiseringen. Når det gjelder inntekter fra utlandet, henter primærnæringsinstituttene imidlertid bare 12 pst. av forskningsinstituttens samlede inntekter.

Basisbevilgninger til forskningsinstituttene er nærmere omtalt under omtalen av Norges forskningsråd.

Som del av kvalitetssikringa av forskningsinstituttene er det i 2010 satt i gang ei evaluering av Havforskningsinstituttet. Fiskeri- og kystdepartementet vil i 2011 også sette i gang ei evaluering av NIFES. Opplegget for evalueringene utarbeides i dialog med instituttene og Forskningsrådet.

Marin innovasjon og regional næringsutvikling

Konkurransen i marin sektor er sterkt knyttet til næringas evne til innovasjon. I 2010 har departementet fått gjennomført en analyse av innovasjonsevnen i sjømatnæringa. Denne viste at norske sjømatbedrifter er gode til å ta i bruk ny teknologi, men mindre gode til å skape nye produkter. Bedriftene trenger mer kompetanse om produktutvikling og markedsføring.

I 2002 gjennomførte departementet en tilsvarende analyse av havbruksnæringa, som blant annet viste at en betydelig del av den strategiske utviklinga ble initiert og gjennomført hos næringas underleverandører. Generelt viste begge undersøkelsene at bedriftene i betydelig større grad investerer i produksjonsforbedringer enn markedsretta investeringer.

Det er et mål at verdien av marint råstoff skal utløse større verdier i sluttmarkedene, og at større deler av denne merverdien skal tilfalle norske aktører i verdikjeden. For å oppnå dette er det viktig å bygge opp kunnskap om kundebehov og markeder. Slik kunnskap er viktig også for å fremme markedsdrevne innovasjoner i alle ledd av verdikjeden, og for å bidra til at næringa tilpasser seg organisatorisk til internasjonale markeder. Dette er bakgrunnen for Marint verdiskapingsprogram, jf. omtale under kap. 2415.

Det er også et mål at norske marine bedrifter skal øke sin FoU-innsats. Innovasjon Norge og Norges forskningsråd samarbeider for å bidra til

at de marine bedriftene øker sin forskningsinnsats og at forskning integreres i hele verdikjeden. Det legges vekt på å øke samspillet mellom marin og landbruksbasert næringsmiddelproduksjon.

Det er behov for en miljøvennlig teknologiutvikling i sjømatnæringa. Gjennom regjeringas miljøteknologisatsing vil også teknologileverandører til marin sektor kunne konkurrere om midler til en forsterket innsats innen miljømessig bærekraftig fiskeri- og havbruksteknologi.

Fylkeskommunene har en viktig rolle som regional aktør for utvikling. Ikke minst vil styrket koordinering mellom regional og nasjonal næringsutvikling være viktig for å lykkes i det krevende arbeidet med å utvikle nye arter i oppdrett. Gjennom samarbeid og spesialisering mellom fylkene basert på regionale fortrinn, kan vi oppnå en størst mulig samlet effekt for marin næringsutvikling. Denne intensjonen følges opp i departementets dialog med fylkeskommunene og Innovasjon Norge.

Fiskeridirektoratet, Mattilsynet og Kystverket forvalter alle regelverk med stor betydning for marint næringsliv. Etatene har også betydelig fagkunnskap som er avgjørende for vellykket marint utviklingsarbeid i fylkene. Deres deltagelse i regionale partnerskap er derfor viktig.

Investeringselskapet Investinor AS har av sin totale forvaltningskapital på 2,2 mrd. kroner satt av 500 mill. kroner til investeringer i marint næringsliv. Til nå har de gjennomført to store marine investeringer.

Kompetanse og rekruttering

Stadig flere ungdommer velger å fortsette utdannelsen utover grunnskolen. På tross av dette har de marine utdannelsesretningene få søkere. Det er en utfordring å etablere en kontakt og dialog som får ungdom til å velge en karriere i en av Norges største eksportnæringer. Prosjektet Sett Sjøbein skal bidra til økt rekruttering til og kompetanseheving i marin sektor. Gjennom kompetansekartlegging, tilrettelegging av kurs og annen etterutdanning skal de ansatte i næringa få mulighet til å formalisere den kompetansen de har tilegnet seg gjennom sitt arbeid. Det treårige prosjektet har en total kostnadsramme på 10,8 mill. kroner, og blir administrert av Fiskeri- og havbruksnæringas forskningsfond.

Kvinneandelen er gjennomgående lav i marin sektor. Næringsorganisasjonene og forvaltningen samarbeider om tiltak for å oppnå en jevnere kjønnsbalanse. Det vises til nærmere omtale av dette i kapittel 8 om likestilling.

Kap. 1020 Havforskningsinstituttet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	305 283	307 150	316 300
21	Spesielle driftsutgifter	342 422	280 700	289 400
	Sum kap. 1020	647 705	587 850	605 700

Innledning

Havforskningsinstituttets hovedoppgaver er forskning og rådgiving knyttet til de marine økosystemene i fjorder og langs kysten, i Barentshavet, Norskehavet og Nordsjøen. Instituttet har også ansvaret for forvaltningsrettet havbruksrådgiving og forskning. Havforskningsinstituttet har en beredskapsrolle ved akutte hendelser, for eksempel ved oljeutslipp og algeoppblomstring, og skal bistå i genetisk sporing av urapportert rømt fisk fra havbruksanlegg.

Følgende mål er sentrale for instituttets arbeid:

- Vitenskapelig rådgiving for bærekraftig høsting av enkeltbestander i tråd med havressursloven.
- Forske på, overvåke og dokumentere miljøtilstanden i fjordsystemene, på kysten og i havområdene, og gi råd om konsekvenser av eventuelle endringer i miljøtilstanden.
- Skaffe kunnskapsgrunnlag og gi forvaltningsråd for å sikre at havbruksproduksjonen skjer på en miljømessig bærekraftig måte.
- Opprettholde og videreutvikle funksjonelle og miljøvennlige forskningsfartøyer, stasjoner, laboratorier og annen infrastruktur.

Havforskningsinstituttet har hovedkvarter i Bergen og en avdeling i Tromsø. I tillegg har instituttet forskningsstasjoner i Austevoll, Matre og Flødevigen, og feltstasjoner i Rosendal og ved Parisvatnet. Instituttet er i ferd med å etablere en feltstasjon i Porsangerfjordområdet. Instituttet har om lag 650 ansatte, inkludert sjøfolk tilknyttet rederivirksomheten. Havforskningsinstituttet har et utstrakt nasjonalt og internasjonalt samarbeid. Gjennom Det internasjonale råd for havforskning (ICES) bidrar instituttet til vitenskapelig kvalitets-sikrede råd som basis for kvotefastsetting og utvikling av en økosystembasert forvaltning. Det nyetablerte Framsenteret vil være en viktig arena

for nasjonalt samarbeid på sentrale områder framover. Havforskningsinstituttet eier og driver forskningsfartøy, jf. omtale under kap. 1021 Drift av forskningsfartøyene.

Havforskningsinstituttet er et forvaltningsorgan knyttet til Fiskeri- og kystdepartementet. Når inneværende funksjonsperiode går ut 31. desember 2010 avvikles instituttets styre. Fra 1. januar 2011 opprettes et faglig råd knyttet til instituttet. Departementet vurderer hvordan dialogen med næring, forvaltning og utdanningsinstitusjoner kan ivaretas i en ny modell.

Mål og prioriteringer

Den faglige virksomheten ved Havforskningsinstituttet er delt inn i: 1) Havområdene, 2) Havbruk og kystsona og 3) Ytre påvirkning. I det følgende presenteres målene og prioriteringene for de tre satsningsområdene i 2011.

Havområdene

Havforskningsinstituttets forskning og rådgivning skal bidra til at havområdene forvaltes bærekraftig. Havressurslovens krav til forvaltning av villlevende marine ressurser krever utvidet kunnskaps-tilfang om økosystemenes struktur og funksjon. Blant annet er det viktig å vite hvilken plass de ulike bestandene har i økosystemet og hvordan høsting på enkeltbestander påvirker andre høstbare bestander og andre deler av økosystemet.

Det er et mål å utvikle verktøy for beregning av bestander som ivaretar ny kunnskap om blant annet rekrutteringsmekanismer, konsekvenser av endringer i miljø, grunnlaget for biologisk produksjon og de økologiske sammenhengene.

Forvaltningsrådene skal utvikles gjennom samarbeid i internasjonale fora. Overvåking og kartlegging skal ivaretas i samarbeid med andre lands institutter og nasjonalt gjennom overvåkingsgruppa for forvaltningsplanene.

Prioriteringer:

- Videreutvikle økosystembasert rådgivning med vekt på føre-var-prinsippet, bærekraft og optimalisert høsting, risikovurderinger og opprettholdelse av biologisk mangfold.
- Forbedre og videreutvikle mengdemålingsmetodikk og metoder for bestandsberegninger både for én- og flerbestandsrådgiving.
- Oppfølging av forvaltningsplanene for Norskehavet og Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten. Havforskningsinstituttet vil også bidra i arbeidet med forvaltningsplan for Nordsjøen.

Havbruk og kystsona

I kystsona møtes kryssende interesser, med behov for areal til fangst, fiske, havbruk, industri, verneområder og rekreasjon.

Havforskningsinstituttet skal overvåke miljøet og den naturlige biologiske produksjonen langs kysten. Det er et mål å ha kunnskap om økologiske sammenhenger slik at vi kan forvalte kystnære marine ressurser på en måte som sikrer velfungerende økosystemer og det biologiske mangfoldet på kysten.

Havbruk er ei betydelig kystnæring som står for en stor og økende del av verdiskapinga i norsk sjømatnæring. Veksten fører til press på kystsona med risiko for negative virkninger på økosystemene. For å kunne etablere kunnskapsbaserte grenser for akseptable miljøpåvirkninger og utvikle gode måleindikatorer for miljøpåvirkning skal Havforskningsinstituttet styrke kunnskapsgrunnlaget knyttet til effekter av interaksjon mellom oppdrettsfisk og villfisk, med særlig fokus på rømming og lakselus og grunnlaget for optimal l økalisering og drift av oppdrettsanlegg.

Prioriteringer:

- Styrke økologisk kunnskap om kystsona, inklusiv virkninger av endrete tilførsler av ferskvann, næringsstoffer og forurensning.
- Bedre kunnskaper om miljøeffekter av havbruksvirksomhet med særlig vekt på genetik/rømming, lakselus og utslipp.
- Bedre kunnskapen om kystnære fiskebestander.
- Bidra i arbeidet med vannforvaltningsplaner og i arbeidet med marin verneplan.

Ytre påvirkning

Det marine miljøet påvirkes av ei rekke typer ytre påvirkninger som organiske, uorganiske, radioaktive og oljerelaterte fremmedstoffer, akutte utslipp, CO₂-opptak i havet, deponeringer, utbygginger, støy, fiskeripåvirkning og introduserte arter med mer. Det er et mål å forstå effekter av ytre påvirkning på det marine miljøet gjennom overvåking og kunnskapsutvikling.

Økt virksomhet knyttet til olje- og gassutvinning i våre havområder og langs kysten krever kunnskap om konsekvenser. Transport av petrokjemiske produkter langs kysten vil i økende grad utfordre instituttets evne til beredskap ved skipsforlis, og til å overvåke og framskaffe kunnskap om virkningene på miljøet ved uhell.

Kunnskap om og overvåking av hvordan klimaendringer og klimavariasjoner påvirker produksjon og utbredelse av plankton, fisk, skalldyr, pattedyr og endringer i økosystemene skal prioriteres. Betydningen av klimaendringer, medregnet forsuring, skal tas inn i bestandsvurderinger og rådgiving. Det skal særlig legges vekt på å styrke kunnskapen om virkninger av klimaendringer i nordområdene.

Instituttet må også kunne vurdere konsekvenser for det marine miljø av alternative energikilder som vindmølleparker, deponering/destruksjon av store installasjoner, deponering fra gruvedrift og håndtering av miljøfarlige vrak mv.

Det skal prioriteres å utvikle fiskeredskaper som både gir godt økonomisk utbytte og samtidig møter krav om en ansvarlig høsting av marine ressurser uten negative virkninger på økosystemet.

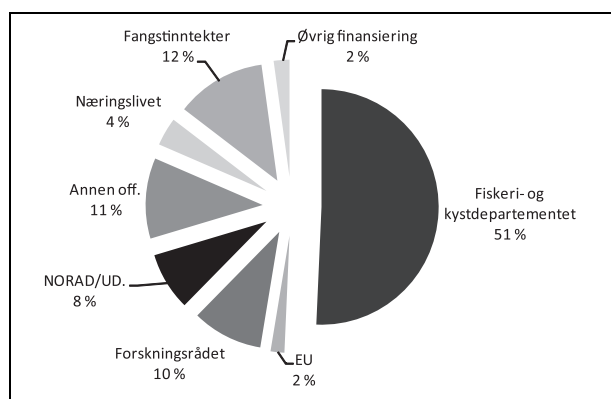
Prioriteringer:

- Øke kunnskapen om sårbarheten av petroleumsaktivitet i nordområdene, med særlig vekt på organismer i gyte- og larvedriftsområder, og utvikle gode overvåkingsrutiner ved oljeforurensning i forbindelse med skipsforlis.
- Konsekvenser av klimaendringer, medregnet forsuring.
- Kunnskap og rådgiving om forurensning og påvirkning generelt (medregnet radioaktivitet), overgjødning/begroing, deponering fra gruvedrift og avrenning fra land.
- Utvikle ansvarlige fangstmetoder for redusert påvirkning av bunnhabitater, utslipp av klimagasser, bifangst med mer.

Resultater 2009–2010

Havforskningsinstituttet driver kunnskapsproduksjon, rådgiving og formidling. Omlag halvparten av instituttets finansiering kommer fra Fiskeri- og kystdepartementet. Øvrig finansiering er fangstinntekter, prosjekter gjennom Norges forskningsråd og EU og oppdrag fra NORAD, UD og andre kilder.

I 2009 hadde instituttet 659,1 årsverk, derav 233,2 årsverk i vitenskapelige stillinger. En betydelig del av instituttets kostnader gjelder drift av forskningsfartøyer, jf. kap. 1021.

Figur 6.2 Oversikt over Havforskningsinstituttets inntekter 2009.

Tabell 6.5 Oversikt over Havforskningsinstituttets virksomhetsregnskap

Kostnadsbærer (program)	Regnskap 2007	Regnskap 2008	Regnskap 2009
Forsknings- og rådgivningsprogram Barentshavet	96	93	84
Forsknings- og rådgivningsprogram Norskehavet	109	112	121
Forsknings- og rådgivningsprogram Nordsjøen	31	35	37
Forsknings- og rådgivningsprogram Kystsonen	52	54	65
Forsknings- og rådgivningsprogram Akvakultur	77	74	77
Forskningsprogram Klima - fisk	38	34	34
Forskningsprogram Olje - fisk	15	23	62
Forskningsprogram Økosystem og bestandsdynamikk	92	114	90
Forskningsprogram Biologiske mekanismer i marine økosystem og akvakultur	64	66	54
Forskningsprogram MAREANO	24	25	36
Fagsenter for utviklingssamarbeid	76	71	75
Annen FoU- uten program	14	11	11
Totalt	688	712	746

Forskningsstasjonene har hatt en svært høy utnyttelsesgrad. De to siste åra har utnyttelsesgraden

for biologiske anlegg ligget over 90 pst. Kostnadene knyttet til infrastrukturen vises under:

Tabell 6.6 Kostnader knyttet til infrastruktur

	2008	2009	2010 ¹
Lønn	24 943 557	27 337 509	28 688 701
Varer og tjenester	23 839 773	24 250 015	27 265 260
Drift bygg/leie	61 703 433	71 068 517	72 275 000
Sum	110 486 763	122 656 041	128 228 961

¹ 2010 er budsjettall, tidligere år er faktisk forbruk.

I 2009 ble det bevilget 38 mill. kroner i forbindelse med regjeringas tiltakspakke for å motvirke virkningene av finanskrisa. Midlene har gått til vedlikehold, oppgradering og ombygging av Havforskningsinstituttets forskningsinfrastruktur. I Austevoll er blant annet hygienen kraftig forbedret gjennom utskifting av en gammel stålhall og forbedret hovedvannforsyning. I Bergen er en rekke laboratorier rehabilitert, og på Matre er det

bygd nye haller og utekar som gjør produksjonen av settefisk mer kontrollert og effektiv.

Publisering og formidling

Havforskningsinstituttet har styrket både den vitenskapelige publiseringen og den populærvitenskapelige formidlingen i 2009. I 2009 hadde instituttet 6 464 oppslag i norske medier, en økning på vel 1 500 fra året før.

Tabell 6.7 Resultater av FoU-virksomheten

Kategori	2000	2001	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Artikler i internasjonale vitenskapelige tidsskrifter med referee	161	106	168	140	169	145	157	252
Fagbøker, lærebøker eller andre selvstendige utgivelser	8	2	4	10	2	19	14	2
Kapitler eller artikler i fagbøker, lærebøker, konferanserapporter, fagtidsskrifter	15	264	69	152	46	37	23	58
Rapporter i egen rapportserie	121	98	151	219	145	227	65	78
Rapporter i eksternt rapportserie	116		102	33	141	100	93	17
Rapporter til oppdragsgivere (konfidensielle sluttrapporter)	33		20		18	15		14
Foredrag/framleggelse av paper/poster	321	382	304	427	228	230	233	260
Populærvitenskapelige artikler og foredrag	109		100	53	259	107	183	245

Nasjonalt og internasjonalt samarbeid

Havforskningsinstituttet har et omfattende nasjonalt og internasjonalt samarbeid. I 2009 undertegnet Havforskningsinstituttet en samarbeidsavtale med Department of Fisheries and Oceans (DFO) i Canada og videreutviklet samarbeidet i USA med NOAA Fisheries Regional Fisheries Science Centers.

Havforskningsinstituttet og det russiske havforskningsinstituttet PINRO samarbeider om forvaltningsoppgavene i Barentshavet og deltar i arbeidet i Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjon. Forsknings samarbeidet har i 2009 i tillegg omfattet samarbeid om redskapsforskning og tekniske reguleringer, bunndyr, bunnplanter og kongekrabbe. Havforskningsinstituttet har også vært

redaktør og hovedleverandør til Den norsk-russiske miljøvernkommissjons rapport.

På oppdrag fra Utenriksdepartementet og NORAD bistår instituttet i tolv utviklingsland med oppbygging av kompetente og selvstendige forsknings- og forvaltningsinstitusjoner.

Instituttet bidrar i ulike internasjonale miljøfora som Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD), Konvensjonen om handel med truede arter (CITES), Arktisk råd og Konvensjonen om beskyttelse av det marine miljø i det Nordøstlige Atlanterhav (OSPAR). Gjennom Nasjonalkomiteen for polarforskning er instituttet med i en rekke styrever og komiteer som arbeider for å fremme økt kunnskap om Arktis. Samarbeidsprosjekter i regi av Det internasjonale polaråret (IPY) har gitt verdifull ny viten om tilstanden i Arktis og Antarktis.

Samarbeidet med Fiskeridirektoratet, Mattilsynet, Kystvakta og sjømatnæringa er viktig for instituttets forskning og rådgiving. Instituttet har også samarbeidsavtaler med ei rekke nasjonale forskningsinstitutt, universitet og etater. Instituttet har fram til sommeren 2010 ledet Nasjonalkomiteen for polarforskning under Norges forskningsråd.

Havforskningsinstituttet har tilsatt omlag 25 doktorgradsstipendiater i 2009 og veiledet et tilsvarende antall masterstudenter. Instituttet er en del av både et senter for framragende forskning på klima (Bjerknessenteret) og et senter for forskningsdrevet innovasjon, Statistikk for innovasjon, administrert av Norsk Regnesentral. Instituttet er en del av Framsenteret i Tromsø og Bergen Marine forskningsklynge.

Forskning og rådgiving

Resultatene rapporteres under hovedområdene: Havområdene, havbruk og kystsona, ytre påvirkning, langsiktig grunnleggende forskning og MAREANO. Havforskningsinstituttet sammenfatter status i havområdene og langs kysten i en årlig rapport. Sist utgitt er Havforskningsrapporten 2010 – Ressursene, miljø og akvakultur på kysten og i havet.

Hovedområde 1 Havområdene

Kjerneleveransen i økosystemprogrammene er vurderinger og prognoser for de enkelte fiskebestandene. Det er en gradvis innarbeiding av økosysteminformasjon i rådene.

Selve rådgivningen utarbeides i Det internasjonale råd for havforskning (ICES) på bakgrunn av nasjonalt innsamlede data og arbeidsdokumen-

ter. Havforskningsinstituttet har i 2009 deltatt i 103 ulike arbeids- og studiegrupper under ICES, og hatt lederverv i 17 av dem.

Fiskeressurser

Havforskningsinstituttets forskning og rådgiving er sentral for forvaltning av marine ressurser. Tilstanden for fiskeressursene i norske havområder er stort sett god. Fiskebestandene i Barentshavet er i god forfatning og miljøtilstanden er god. For en nærmere presentasjon av tilstanden til fiskeressursene i våre havområder, se kapittel 4.2

Havressursloven

Forvaltningsprinsippet i havressursloven innebærer en forpliktelse for forvaltningen til jevnlig å vurdere om uttaket er bærekraftig og om kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig. Havforskningsinstituttet overvåker systematisk 45 fiskebestander. Tidsserier av bestandsvariabler omfatter data om tallrikhet, alder, lengde/vekt, kjønnsmodning og mageinnhold. Kunnskapsgrunnlaget er opprettholdt på de 10-15 økonomisk viktigste bestandene bl.a. ved hjelp av en godt utbygd referanseflåte for henholdsvis kyst og hav.

I samarbeid med Fiskeridirektoratet har Havforskningsinstituttet utarbeidet et system for oppfølging av forvaltningsprinsippet i havressursloven. Dette er nærmere omtalt i kapittel 4.

Forvaltningsplaner

Havforskningsinstituttet har levert betydelige bidrag til forvaltningsplanene for norske havområder. Status for indikatorene og evaluering av økosystemet er levert våren 2010. Instituttet leder den rådgivende gruppa for overvåking av Barentshavet og Norskehavet og deltar i en rekke andre grupper og fora i forbindelse med forvaltningsplanarbeidet.

Kystsona

Omlag 95 pst. av levende marine organismer har tilknytning til kystsona. Kystsona er et viktig gyte- og oppvekstområde for de største fiskebestandene. Hele kyststrekningen overvåkes. På Skagerrak er overvåkinga mest omfattende, og følger i hovedsak intensjonene i vannforskriften (vanndirektivet). I Porsangerfjorden og Hardangerfjorden pågår grundige, helhetlige studier av det økologiske samspillet. Instituttet har også bidratt i arbeidet med kartlegging av naturtyper i kommu-

nenes kystsoner under det nasjonale programmet for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold.

Biologisk mangfold

Norske farvann består av et rikt biologisk mangfold, og det er brukt vesentlige ressurser på å kartlegge dette mangfoldet. Rødlista viser utrydningstruede arter og bestander, spesifisert etter Verdens naturvernunionens (IUCN) kriterier. Havforskningsinstituttet leder det nasjonale arbeidet med revisjon av den norske rødlista for marin fisk i 2010. Det er en betydelig nedgang i bestanden av kongekrabbe både i mengde fangstbar kongekrabbe og i totalbestanden. Undersøkelser i samarbeid med Norsk institutt for vannforskning (NIVA) og Akvaplan-niva har avdekket at kongekrabben har hatt effekt på bunnfaunaen på lokaliteter i Varangerfjorden. Resultatene viste nedgang i biomasse og antall arter.

Snøkrabbe som bifangst, både langs kysten av Finnmark og i norsk sone i Barentshavet i 2010, viser at denne arten er i vekst. Russiske forskere anslår bestanden av voksen snøkrabbe til å være på omlag 40 mill. individer i russisk sone i 2010.

Stortareskogen på strekningen Vest-Agder – Trøndelag er i god tilstand, med unntak av deler av Sør-Trøndelag som er preget av beiting av kråkebolle.

Plante- og dyreplankton

Produksjonstall for plante- og dyreplankton er av grunnleggende betydning for å beregne hvor mye mat som er tilgjengelig for høyere nivåer i næringskjeden. Den totale planktonmengden i Norskehavet fortsetter å synke, og var i mai 2009 det laveste som er observert siden målingene startet i 1995. Det er uklart hva som er årsaken til dette. Mengden dyreplankton i Barentshavet økte fra 2001 til 2006, men har en klar nedgang i 2007 og 2008. Beitepresset fra lodda kan være en årsak til reduksjonen kombinert med en betydelig redusert innstrømming av atlantisk vann. I Nordsjøen er rekrutteringa til sildebestanden knyttet til endringer i dyreplanktonproduksjonen. I Skagerrak har høstoppløst blomstringen av alger uteblitt for femte år på rad i norsk sone.

Sjøpattedyr

Rådgivingsgrunnlaget for bærekraftig forvaltning av sel og hval er oppdatert. Tellingene av klappmyss og grønlandssel i Vestisen resulterte i esti-

mater på rundt 82 000 klappmyss og 810 000 grønlandssel. Resultatene ble lagt fram for ICES og NAMMCOs Vitenskapskomité i 2009, og er nå implementert i forvaltningsråd gitt til Den blandede norsk-russiske fiskerikommisjon. Foreløpige modelleringsresultater av grønlandsselens totale konsum i Barentshavet tyder på at arten kan ha betydelig innvirkning på loddebestanden. Et felles norsk-russisk forskningsprogram skal avklare selens geografiske fordeling og beitevaner.

Et nytt vågehvalestimat på 108 000 dyr ble framlagt og godkjent i Vitenskapskomiteen i IWC i 2009. Tellingene foretas i en seksårsrytme. Telling av ungeproduksjonen til havert på norskekysten i 2006–2008 indikerer en total havertbestand på mellom 6 300 og 7 200 dyr.

Turist- og fritidsfiske

Turist- og fritidsfiske utgjør en betydelig del av det kystnære fisket. Det ble i juni 2010 lagt fram resultater fra et forskningsprosjekt om kartlegging av fiske utført på over 400 fisketurismelegg. Dette er et bidrag til å få etablert mer kunnskap om de reelle virkningene av dette fisket på bestandssituasjonen langs kysten.

Hovedområde 2 Havbruk og kystsona

Økt press på kystsona gir risiko for negative økosystemeffekter. Havforskningsinstituttet er sentral som kunnskaps- og forvaltningsrådgiver for å sikre en miljømessig bærekraftig havbruksproduksjon. Instituttet har styrket sitt arbeid med oppfølging av regjeringas strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring.

Bæreevne

For å kunne tilpasse miljøvirkningene fra havbruk etter kystsonas bæreevne, må bæreevnen kunne beregnes og overvåkes, for å unngå at den overskrides på en måte som gir irreversible skader på miljøet. Det utvikles et nettbasert verktøy til hjelp for havbruksforvaltningen ved lokalisering av oppdrettsanlegg (Akvavis). Prototyper for lokalisering av blåskjell- og matfiskanlegg og et program for å lage en strømkatalog for innaskjærsstrøm på norskekysten er ferdige.

Fiskevelferd

Havforskningsinstituttet er Mattilsynets rådgiver innen fiskevelferd. Det er gjennomført studier for

å undersøke virkninger av og toleranse for miljøvariasjon hos laks og torsk. Oppdrettsfisken kan oppleve miljøtilstander som har negative konsekvenser for fiskens velferd, men tolererer relativt store miljøsvingninger. Det er utviklet ny teknologi for kontinuerlig overvåking av oppdrettsmiljø og fiskevelferd i merdene, samt metoder for overvåking av stressnivå hos oppdrettslaks basert på fiskens atferd. Det er utviklet og testet metoder for sikker heving og senking av torskemerder for å unngå at svømmeblæren blir sprenget, og at fisken mister kontroll over oppdriften. Av hensyn til fiskevelferd er det ikke ønskelig å bruke karbondioksid som bedøvelse ved slakting av laks. Havforskningsinstituttet evaluerer alternative metoder.

Rømt fisk – genetiske og økologiske interaksjoner

Den genetiske innblandingen av oppdrettslaks i elver er overvåket og sammenlignet med historisk materiale. Avkom av villaks er mer robust enn avkom av hybrid laks (oppdrett og vill). Avkom av oppdrettslaks klarer seg dårligst når den vandrer ut av elva. Høy og vedvarende innblanding av oppdrettsfisk vil kunne slå negativt ut for den generelle overlevelsen til populasjonen i ei elv.

Havforskningsinstituttet har bistått Fiskeridirektoratet med DNA-sporing av rømt laks, ørret og torsk tilbake til lokalitet. Innsamlet data gjøres tilgjengelig som et verktøy i arbeidet med å overvåke og forklare rømminger.

Torsk er mer rømmingsvillig enn laks og kjønnsmoden fisk kan gyte i merdene. Studier viser at torskeegg og larver, spredt fra oppdrettsanlegg, kan overleve og spre seg i kystfarvannene. I 2009 ble det funnet utsatt genetiske merket oppdrettstorsk som var nær gytemoden. Lysstyring er videreutviklet for bruk i fullskala torskeoppdrett for å utsette og redusere kjønnsmodningen. For laks er det vist at steril laks vokser godt, men det er påvist velferdsutfordringer og en noe høyere andel deformiteter hos steril laks.

Sykdom og smittespredning

Havforskningsinstituttet har samarbeidet med Veterinærinstituttet og Mattilsynet i arbeidet for å bekjempe lakselus. Spesielt bygger arbeidet opp under prosjektet *Overvåking av nasjonale laksefjorder* der hensikten er å evaluere virkningen av reguleringa av nasjonale lakseelver og -fjorder. I tillegg kommer det nasjonale overvåkningsprosjektet i regi av Mattilsynet som nå ledes av Havforskningsinstituttet med NINA og Rådgivende

biologer AS som samarbeidspartnere. Overvåkinga viser at nivået av lakselus på villfisk varierer langs kysten. Sommeren 2009 ble det påvist store mengder lakselus på sjørreten i Hardanger.

Hovedområde 3 Ytre påvirkning

Forskningsprogram Klima – fisk

Havforskningsinstituttet skal frambringe kunnskap om hva endringer i havklimaet og endringer i havets karbonkjemi kan bety for produksjon, utbredelse og atferd hos marine organismer. Målinger av atlantehavsstrømmen, kyststrømmen og de arktiske strømmene danner tidsserier som er det viktigste verktøyet for å forstå og gi prognoser om utviklinga.

Foreløpig er endringene i havklimaet dominert av naturlige klimasvingninger. Utover mot midten av dette århundret vil imidlertid oppvarming fra menneskeskapt klimaendring dominere over naturlige svingninger. Barentshavet har fortsatt nær rekordhøy temperatur, mens temperaturen i Nordsjøen har falt betydelig. Høyere temperatur gir høyere produksjon av planteplankton i Arktis, og en utvidelse av utbredelsesområdet for fiskebestandene. Sterk Golfstrøm inn i Norskehavet om høsten gir seinere våroppblomstring året etter fordi den nødvendige stabiliseringen av vannmassene om våren blir forsinket.

Forsuring

Forsuring (mindre basisk vann) av havområdene som følge av økt opptak av CO₂ kan føre til at ei rekke organismer får problemer med å overleve. Det er viktig å følge utviklinga og parametre for forsuring er derfor innarbeidet som en del av den ordinære overvåkinga som Havforskningsinstituttet utfører. På oppdrag fra Klima- og forurensningsdirektoratet har Havforskningsinstituttet og NIVA utarbeidet en rapport om kunnskapsstatus og forsuring av norske havområder.

Forskningsprogram Olje – fisk

Programmet Olje – fisk skal utvikle det faglige grunnlaget for å gi råd om virkninger på det marine miljøet av ytre påvirkning som petroleumsvirksomhet, lyd/støy og forurensning. Overvåking av miljøgifter, studier av forurensnings- og støyeffekter har vært sentrale aktiviteter.

Seismikkrådgevingen har vært en omfattende aktivitet i 2009.

Instituttet samarbeider med Statens strålevern om å ta prøver av vann, fisk og bunnsedimenter,

og med NGU og NIFES om prøvetaking, analyser og data til Miljødatabasen. Instituttet undersøkte havmiljøet etter akutte oljeutslipp (M/S "Full City" ved Langesund). Instituttet har på oppdrag av Kystverket utviklet en beredskapsplan for miljøovervåking ved skipsforlis langs kysten.

Analysen av torske- og hyselever fra Nordsjøen viser relativt lave nivåer av stoffer som PCB, klorerte pestisider og bromerte flammehemmere. Nivåene av radioaktiv forurensning er lave og klart under tiltaksgrensa. Følgforskningen knyttet til Oljedirektoratets seismiske undersøkelser utenfor Lofoten og Vesterålen sommeren 2009 omfattet sild, kolmule, ulike bunnfiskarter, fiskerlarver og dyreplankton. Resultatene ble lagt fram i mars 2010. Oljedirektoratets og Havforskningsinstituttets undersøkelser viste at lyden av luftkanonene påvirket fiskeriene på forskjellige måter. Linefisket avtok, mens garnfisket økte, sannsynligvis som følge av at fisken rømte fra området med seismikk. Etter at seismikkinnsamlinga stanset, økte linefisket igjen til normale fangster, mens garnfangstene ble redusert. Dette tyder på at fisken ble stresset og økte svømmeaktiviteten.

Programmet rapporterer til Statens strålevern og til NIFES miljødatabase, og representanter deltar i arbeidet med forvaltningsplan Barentshavet.

Hovedområde 4 Langsiktig grunnleggende forskning

Det er i 2009 iverksatt to programmer som skal arbeide med langsiktige, grunnleggende problemstillinger: *Økosystem og bestandsdynamikk* og *Biologiske mekanismer i marine økosystem og havbruk*.

Forskningsprogrammet *Økosystem og bestandsdynamikk* skal øke forståelsen av økosystemets grunnleggende prosesser og utvikle ny metodikk for bestandsestimering og rådgiving. Resultater viser at det varme klimaet har gitt de pelagiske artene generelt større utbredelsesområder, og fordelingen er forskjøvet nord- og østover. Lavfrekvent sonarsystem er brukt til å kartlegge stor-skala fordelingsmønster av fisk. Metodikken gir unike kart over fiskens fordeling.

Programmet *Biologiske mekanismer i marine økosystem og akvakultur* studerer hvordan ulike miljøfaktorer og inngrep fra mennesker virker inn på basisbiologien hos marine ressurser både i vill og oppdrettet tilstand. Det er lagt vekt på å utvikle ny forskningsmetodikk, blant annet populasjonsgenetiske og genomiske verktøy. Analyse av historisk prøvemateriale tyder på at sykdommen francisellose eksisterer som en naturlig epidemi hos

villtorsk i våre farvann, også i tida før veksten i torskeoppdrett.

Hovedområde 5 MAREANO

MAREANO (Marin arealdatabase for norske kyst- og havområder) skal øke kunnskapsgrunnlaget for en bærekraftig forvaltning av de marine økosystemer. Informasjon om dybde, grunnforhold og dyreliv på havbunnen samles av Statens kartverk Sjø, Norges geologiske undersøkelser og Havforskningsinstituttet (prosjektleder), som sammen utgjør MAREANOs operasjonelle ledelse. I 2009 ble feltkartlegging på Eggakanten (ned til 1 000 m) og i Nordland VII (ned til 2 700 m) fullført. Analyseresultater og observasjoner med tilhørende karttjenester vil foreligge i løpet av 2010. Flere potensielt nye naturtyper og kandidater til ansvarsarter for Norge er dokumentert. Det er opprettet en database for uorganiske miljøgifter og sedimentegenskaper, og produsert kart over nivåer av uorganiske miljøgifter i sedimentene.

MAREANO har så langt feltkartlagt om lag 48 000 km² i det definerte MAREANO-området i Barentshavsområdet og områdene utenfor Lofoten og Vesterålen som i alt utgjør 162 000 km².

MAREANO har levert kartleggingsinformasjon til arbeidet med forvaltningsplanen og samarbeider med Artsdatabanken. Videre samarbeides det om å utvikle forvaltningsverktøy i Direktoratet for naturforvaltnings arbeid med miljøverdi og sårbarhetsvurderinger. Resultater fra videoopptak og faunaprøver fra Troms II og Nordland VII er presentert på MAREANOs hjemmeside. Likeens er data over naturtyper, biologisk mangfold og bunnforhold og kart over fiskebestanders utbredelse, gyteområder og havstrømmer tilgjengelig på MAREANO-web. I EU-prosjektet MESMA nyttes MAREANO-kompetansen til å utvikle standard metodikk og rammeverk for arealbasert forvaltning.

MAREANO-prosjektet er en offisiell del av FNs internasjonale år for planeten Jorden (IYPE). Resultater fra kartlegging i marine beskyttede områder langs kysten ble rapportert til Direktoratet for naturforvaltning. Arbeidet med en referansesamling i samarbeid med Museet i Bergen ble igangsatt og materiale overføres for lagring i museet.

Erfaringer fra MAREANO har gitt viktige bidrag til utviklinga av en Norsk standard for visuelle bunnundersøkelser (NS 9435) som ble ferdig i 2009.

Budsjettforslag 2011**Post 01 Driftsutgifter**

Posten omfatter Havforskningsinstituttets bevilgning til lønn og kjøp av varer og tjenester. Bevilgningen til MAREANO foreslås videreført på samme nivå som i 2010. Det fremmes forslag om å bevilge 316,3 mill. kroner på posten i 2011.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter bruttoførte utgifter i tilknytning til instituttets eksterne oppdragsprosjekter, og motsvares av tilsvarende oppdragsinntekter under kap. 4020 post 03 Oppdragsinntekter. Det fremmes forslag om å bevilge 289,4 mill. kroner på posten i 2011.

Kap. 4020 Havforskningsinstituttet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
03	Oppdragsinntekter	344 813	280 700	289 400
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	171		
16	Refusjon fødsels- og adopsjonspenger	3 603		
17	Refusjon lærlinger	134		
18	Refusjon sjukepengene	3 775		
	Sum kap. 4020	352 496	280 700	289 400

Post 03 Oppdragsinntekter

Inntektene under denne posten knytter seg til de FoU-oppgaver i den samlede virksomhetsplanen

som ikke er finansiert gjennom bevilgning fra Fiskeri- og kystdepartementet. Det fremmes forslag om å bevilge 289,4 mill. kroner på posten i 2011.

Kap. 1021 Drift av forskningsfartøyene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	124 220	126 170	123 890
21	Spesielle driftsutgifter	62 358	55 730	57 460
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	3 391		
	Sum kap. 1021	189 969	181 900	181 350

Innledning

Kapitlet omfatter drift av Havforskningsinstituttets forskningsfartøyer "G.O. Sars", "Johan Hjort", "Håkon Mosby" og "G.M. Dannevig" med tilhørende vitenskapelige instrumenter og utstyr, i tillegg til instituttets rederiavdeling. Kapitlet omfatter også leie av "Fangst" om lag 180 dager per år, og "Jan Mayen" 75 dager per år, bemanning og

drift av "Dr. Fridtjof Nansen" som NORAD eier og finansierer, og bemanning og drift av "Hans Brattström" som Universitetet i Bergen eier. Samarbeidet med Universitetet i Tromsø om bruk av forskningsfartøyet "Jan Mayen" fortsetter fram til leieavtalen går ut i 2012.

Forskningen er styrende for driften av forskningsfartøyene, jf. nærmere omtale under kap.

1020. Bruk av fartøyene samordnes gjennom årlig toktplanlegging slik at personell fra andre institusjoner kan delta på planlagte tokt.

Mål og prioriteringer

Forskningsfartøyene skal være plattform for forskning og overvåking av hav- og kystmiljøet, de biologiske ressursene i havet og sammenhengen mellom disse og studier av geologiske og biologiske forhold på havbunnen. Virksomheten skal være med på å legge grunnlaget for en langsiktig ressursforvaltning og en bærekraftig næringsutvikling.

Delmål for driften av forskningsfartøyene:

- Kapasiteten og utstyret på forskningsfartøyene skal utnyttes optimalt og driften skal være best mulig koordinert og kostnadseffektiv.
- Fartøyene og vitenskapelig instrumentering skal vedlikeholdes og oppgraderes som nødvendig for å tilfredsstille myndighetskrav til sikkerhet for personell og materiell og beskyttelse av det ytre miljø.

Samarbeidet med andre institusjoner om nasjonal toktkomité og felles instrumentpool videreføres. Det er et mål å inngå ytterligere samdriftsavtaler for fartøyer og/eller vitenskapelige instrumenter med andre statlige institusjoner.

Resultater 2009–2010

Forskningsfartøyene er viktige i overvåkinga av ressursene og miljøforholdene i våre havområder. Havforskningsfartøyene har høy utnyttelsesgrad med mellom 250 og 300 operative tokt døgn på hvert av de store fartøyene. Havforskningsinstituttet har i perioden 2009–2010 gjennomført de planlagte toktaktivitetene så godt som fullt ut. "Johan Hjort", "G.M. Dannevig" og "Håkon Mosby" har gjennomgått betydelig oppgradering og vedlikehold.

Samarbeidet i Nasjonal toktkomité og instrumentpool ble videreført i perioden. Forprosjektering av et isgående forskningsfartøy har vært en viktig oppgave i 2009 og 2010.

Havforskningsinstituttet og Universitetet i Bergen har siden 2007 vært medlemmer av Ocean Facilities Exchange Group (OFEG) som driver med byttehandel av fartøytid, vitenskapelige instrumenter og instrumentpersonell. Norge har som en del av medlemsskapet i OFEG kunne benytte britiske fartøyer til norske oppgaver og norske fartøyer har gjennomført tokt for tyske forskere.

Havforskningsinstituttet har i 2009 og 2010 hatt presidentvervet i det europeiske informasjonssenteret for marin forskning og teknologi *EuroOcean*. Informasjonssenteret har så langt arbeidet mest med innsamling og distribusjon av informasjon om europeisk marin forskningsinfrastruktur, høyere utdanning innen marine fag og europeiske marine forskningsprosjekter. Havforskningsinstituttet har i 2009 også deltatt i ledelsen av EU-prosjektet *Eurofleets*, som arbeider for bedre integrasjon og utnyttelse av europeisk marin forskningsinfrastruktur.

Havforskningsinstituttet brukes som rådgiver både nasjonalt og internasjonalt. Instituttet har i 2009 og 2010 blant annet støttet Kystverket i deres forprosjektering av nye fartøyer og bistått National Science Foundation i USA med prosjektering og prosjektoppfølgning av nytt isgående forskningsfartøy til University of Alaska.

Budsjettforslag 2011

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter lønn og utgifter til ansatte på Havforskningsinstituttets rederiavdeling og overenskomstlønnet skipspersonell, og utgifter til drift og vedlikehold av Havforskningsinstituttets fartøyer. Vedlikeholdet som dekkes er ordinært vedlikehold for å holde fartøyene i tilnærmet samme stand som tidligere.

Det fremmes forslag om å bevilge 123,89 mill. kroner på posten i 2011.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen er bruttoføring av forskningsoppdrag, og blir motsvart av inntekter under kap. 4021 post 01 Oppdragsinntekter. Utgiftene omfatter lønn og drift av "Dr. Fridtjof Nansen" og Universitetet i Bergens andel av drift og lønn for "G. O. Sars", "Håkon Mosby", "Hans Brattstrøm" og annet utstyr som omfattes av samarbeidsavtalen mellom Havforskningsinstituttet og Universitetet i Bergen.

Det fremmes forslag om å bevilge 57,46 mill. kroner på posten i 2011.

Post 45 Nyanskaffelser og større vedlikehold

Det ble bevilget 3 mill. kroner på posten i 2009 til prosjektering av isgående forskningsfartøy. Bevilgningen til videre prosjektering er fra 2010 bevilget over kap. 1021 post 01 Driftsutgifter. Det foreslås ingen bevilgning på posten i 2011.

Kap. 4021 Drift av forskningsfartøyene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Oppdragsinntekter	73 556	55 730	57 460
16	Refusjon fødsels- og adopsjonspenger	115		
17	Refusjon lærlinger	17		
18	Refusjon sjukepenges	4 439		
	Sum kap. 4021	78 127	55 730	57 460

Post 01 Oppdragsinntekter

Posten motsvares av tilsvarende utgifter under kap. 1021 post 21 Spesielle driftsutgifter. Det frem-

mes forslag om å bevilge 57,46 mill. kroner på posten i 2011.

Kap. 1022 NIFES

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	44 217	57 400	58 900
21	Spesielle driftsutgifter	70 778	80 800	83 300
	Sum kap. 1022	114 995	138 200	142 200

Innledning

Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES) er et rådgivende forskningsinstitutt med forvaltningsstøtteoppgaver. NIFES er myndighetenes forsknings- og kompetansesenter innen fiskeernæring og trygg og sunn sjømat. Instituttets virksomhet skal ha sin basis i forskning og utvikling og omfatter analyser, beredskap, risikovurdering og referansefunksjoner knyttet til analysemetoder.

NIFES er et forvaltningsorgan knyttet til Fiskeri- og kystdepartementet. Når inneværende funksjonsperiode går ut 31. desember 2010 avvikles instituttets styre. Fra 1. januar 2011 opprettes et faglig råd knyttet til instituttet. Departementet vurderer hvordan dialogen med næring, forvaltning og utdanningsinstitusjoner kan ivaretas i en ny modell.

NIFES er lokalisert i Bergen og har 134 ansatte per 1. mars 2010.

Forskning knyttet til havbruksernæring og trygg og sunn sjømat er viktige forutsetninger for å sikre framtidige rammebetingelser for sjømatnæringa. Forskningen til NIFES er sentrert om bærekraftig matproduksjon, sjømatovervåking og konsekvenser av miljøforurensninger og sjømat og helse. NIFES bidrar med forvaltningsstøtte som er et viktig grunnlag for regelverksutforming nasjonalt og internasjonalt.

Forskningsaktiviteten til NIFES er delt inn i fire programmer, som omfatter forskning og dokumentasjon i spennet fra råvarer til virkninger på fisk og folks helse. De fire programmene er *Program for akvakulturernæring*, *Program for overvåking*, *Program for trygg sjømat* og *Program for sjømat og helse*.

Program for akvakulturernæring utvikler kunnskapsgrunnlag for bærekraftig bruk av alternative fôrressurser. Programmet skal også gi kunnskap om hvordan oppdrettsfiskens helse påvirkes av ernæring, blant annet når det gjelder motstandsdyktighet mot sykdom.

Program for overvåking har som hovedoppgave å overvåke nivåene av fremmedstoffer av fisk og annen sjømat, både villfangede og oppdrettede arter. Forskningen omfatter både kjemiske og mikrobiologiske komponenter og parasitter av betydning for sjømattrygghet.

Program for trygg sjømat omfatter forskning på naturlig forekommende stoffer, fremmedstoffer og tilsetningsstoffer i fôr og fôrvarer som kan påvirke mattryggheten. Forskningen dekker både forhold som har betydning for konsumentenes helse og forhold knyttet til dyrevelferd.

Program for sjømat og helse har som hovedoppgave å dokumentere og formidle helsevirkningene av å spise sjømat og marine næringsstoffer.

NIFES har et omfattende nettverk av samarbeidende fagmiljøer både nasjonalt og internasjonalt. Samhandling med andre lands forskningsinstitusjoner og matmyndigheter er viktig for å sikre markedsadgang for norsk sjømat.

Mål

Hovedmål

NIFES skal være en ledende kunnskapsleverandør innen fiskeernæring og trygg og sunn sjømat nasjonalt og internasjonalt.

Delmål

NIFES skal

- gi forskningsbasert forvaltningsstøtte til norske myndigheter, som gir et best mulig grunnlag for risikovurderinger av sjømattrygghet, kostholdsråd og fastsetting av regelverk nasjonalt og internasjonalt
- bidra til en bærekraftig utvikling av sjømatproduksjonen
- bidra til å dokumentere helsevirkningene av å spise sjømat og marine næringsstoffer
- bidra til høyere utdanning og forskerrekuttering innen sine fagområder
- sørge for god og tilpasset forskningsformidling til forvaltning, næringsliv og allmennhet

Prioriteringer 2011

Akvakulturernæring

Tilgang på tilstrekkelige mengder fôr er en forutsetning for videre utvikling av havbruksnæringa. På grunn av begrensninger i tilgangen på fiskeemel og fiskeolje til fôrproduksjon har næringa tatt i bruk plantebaserte alternativer. Kunnskap om hvilke råstoffsammensetninger som gir riktig balanse av næringsstoffer er avgjørende for å

sikre god fiskehelse, velferd og utvikling og ikke minst at produktet er sunt og trygt for mennesker.

NIFES vil arbeide videre med problemstillinger rundt bruk av genmodifisert mais og helseeffekter hos fisk, blant annet studier for å se om det kan være noen overføring av effekter fra foreldregenerasjon til neste generasjon.

Instituttet vil gjennomføre studier for å vurdere hvordan fôr kan tilpasses slik at laksen blir i bedre stand til å tåle økt vanntemperatur og forurening.

Leppefisk brukes til å bekjempe lakselus. NIFES vil arbeide med å finne riktig næringsstoffanrikning av levende fôr til leppefisk.

Overvåking

NIFES vil også i 2011 samarbeide med sjømatnæringa for å kartlegge innholdet av fremmedstoffer i viktige fiskearter i områdene der de fiskes kommersielt for å danne grunnlag for en mer målrettet overvåking i framtida. Basisundersøkelsene for makrell, torsk (inkludert kysttorsk og nordsjøtorsk), nordsjøsild og sei nord for 62°N blir ferdige i 2011.

På bakgrunn av basisundersøkelsene for norsk vårgytende sild (NVG-sild) og blåkveite tas det sikte på at NVG-sild overvåkes hvert tredje til femte år, mens blåkveite overvåkes hvert år. Mattilsynets overvåkings- og kartleggingsprosjekter, som i stor grad er forpliktelser etter EØS-avtalen, vil være prioritert også i 2011. NIFES vil også bidra i oppfølging av forvaltningsplaner etter vannforskriften.

NIFES vil bidra i arbeidet med forvaltningsplaner, bl.a. for Norskehavet, Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten og for Nordsjøen.

NIFES undersøkte i 2009 et utvidet prøveantall av oppdrettsfisk for rester av aktuelle lusemidler, uten å finne rester over tillatte grenseverdier. Dette vil følges opp med undersøkelser av forekomster av slike rester i villfauna ved anlegg der fisken er under medisinerings.

Trygg sjømat

Kunnskap om hvordan miljøgifter og andre fremmedstoffer tas opp og omsettes i fisken, og i menneskene som spiser den, er nødvendig for å utvikle et riktig regelverk for grenseverdier av fremmedstoffer i mat, og er særlig prioritert. Det vil bli lagt vekt på bromerte flammehemmere, kvikksølv og syntetiske antioksidanter i fôrvarer.

Det vil bli lagt vekt på å øke kunnskapen om hvordan risikobildet endres ved økt bruk av planteråvarer i fiskefôr, og betydningen for sjømat-

tryggheten. Dette omfatter blant annet betydning for fiskens og forbrukerens helse av rester av plantevernmidler i fiskefôret.

Det er et behov for mer kunnskap om interaksjoner mellom miljøgifter og næringsstoffer i sjømaten.

Sjømat og helse

Dokumentasjon av helsevirkninger av å spise sjømat er viktig for å kunne gjøre balanserte risikovurderinger og gi riktige kostholdsråd. Det er en krevende forskningsoppgave å dokumentere helsevirkningene av å spise selve sjømaten og ikke bare enkeltkomponenter, eksempelvis Omega3-fettsyrer.

NIFES gjennomfører spiseforsøk med sjømat for å dokumentere helsevirkninger av sjømatkonsum knyttet til forebygging av fedme, diabetes type 2, beinskjørhet og mental helse.

Arbeidet med dokumentasjon av effekten av sjømat på gravide vil bli videreført.

Resultater 2009–2010

Tabell 6.8 viser en oversikt over regnskapet til NIFES for 2009, fordelt på forskningsområder. Figur 6.3 viser det relative forholdet mellom instituttets ulike inntektskilder for 2009.

Publisering og formidling

Tabell 6.9 Resultater av FoU-virksomheten til NIFES

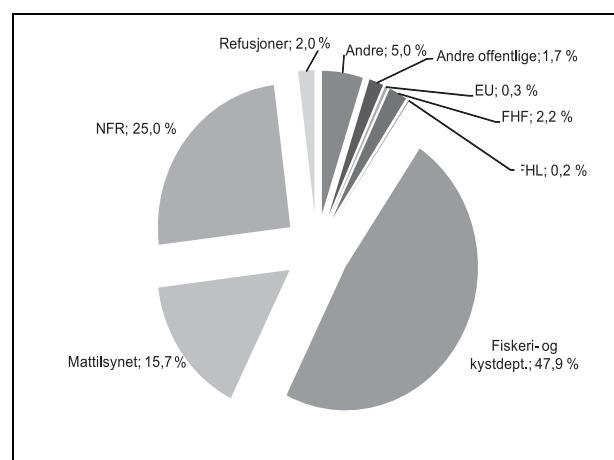
Kategori	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Artikler i vitenskapelige tidsskrifter med referee	55	48	59	53	65	52
Fagbøker, lærebøker eller andre selvstendige utgivelser	1	–	–	–	–	–
Kapitler eller artikler i fagbøker, lære-bøker, konferanserapporter, fagtidsskrifter	1	5	8	3	5	5
Rapporter til oppdragsgivere (konfidensielle sluttrapporter)	6	8	–	9	9	9
Foredrag/framlegging av paper/poster	123	67	117	38	95	50
Populærvitenskapelige artikler og foredrag	15	18	5	7	35	22

Akvakulturernæring

Fiskefôr der planteoljer er eneste oljekilde i fôret kan føre til grå stær hos oppdrettsfisken, dersom fisken samtidig opplever stress eller holdes under ugunstige miljøbetingelser. Under normale opp-

Tabell 6.8 Regnskap og budsjettoversikt fordelt på programmene

Forskningsprogram	Regnskap 2009	Budsjett 2010
Sjømat og helse	23 429	23 652
Trygg sjømat	22 451	20 044
Akvakulturernæring	28 459	38 417
Overvåking	40 654	56 086
Sum	114 994	138 200

Figur 6.3 Oversikt over inntektene til NIFES i 2009

drettsbetingelser vil en riktig blanding av planteoljer kunne gi like god fiskehelse som fiskeolje. NIFES har funnet at bruken av planteoljer i fôret ikke har sammenheng med utvikling av betennelsesrelaterte beindeforvitninger, som er et tilbakevendende problem i oppdrett av laks.

Boks 6.1 Klima og ernæring hos fisk

Sjøtemperaturen stiger langs norskekysten. Dette kan få konsekvenser for laksen, og vil kreve tilpasninger av fôret. Et fôringsforsøk ved ulike sjøtemperaturer viste at laksen spiste mindre og at fôropptaket ble redusert når vanntemperaturen økte. Laksen vokste langsommere og var mindre fysisk aktiv. Fettnivået i fôret var avgjørende for hvor mye laksen spiste, og den ble tappet for vitamin E ved høye sjøtemperaturer. Når laksen fikk fôr tilsett høye nivåer av vitamin E, var den mindre følsom for stress som følge av høye sjøvannstemperaturer enn laks som fikk lave nivåer av vitamin E i fôret. Høye nivåer av vitamin E ga også god sluttkvalitet på fileten, og resulterte i lengre holdbarhet og bedre farge.

En stor del av fôralternativene soya og mais er genmodifiserte. Så langt viser forskningen at genmodifisert soya av typen Round up Ready er en like trygg fôringrediens for fisken som ikke-modifisert soya. Bruk av genmodifisert mais i laksefôr har gitt indikasjon på dårligere appetitt, lavere vekst og redusert stressmotstand. Studier er derfor i gang for å undersøke nærmere hvilke virkninger den genmodifiserte maisen har på laksens helse

Et utbredt problem i torskeoppdrett i dag er deformiteter og dødelighet knyttet til feilernæring tidlig i utviklinga. I 2009 har NIFES jobbet videre med å kartlegge ernæringsbehovet til torsk. Bedre overlevelse og mindre forekomst av deformiteter er funnet hos torskelarver som har fått riktig mengde jod og selen.

Overvåking

I 2009–2010 ferdigstilte instituttet en omfattende basisundersøkelse for blåkkeite. Resultatene viste overskridelser av grenseverdiene for dioksiner og dioksinlignende PCB i enkelte prøver tatt ved posisjoner nordvest for Trænabanken og i Eggakanten utenfor Lofoten. Instituttet har i tillegg gjennomført basisundersøkelser for makrell, torsk og nordsjøsil.

Stikkprøvebasert overvåking av fremmedstoffer er gjennomført for polartorsk, reker, lodde og atlantisk torsk i tilknytning til arbeidet med oppfølging av forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten. Det er også gjort stikkprøver av fremmedstoffer i oppdrettslaks. Både disse resultatene og resultatene fra basisun-

dersøkelsene legges inn i den søkbare databasen Sjømatdata som finnes på NIFES' hjemmeside.

NIFES deltar i Kystverkets overvåkningsgruppe og undersøker innholdet av miljøgifter i ulike arter fanget på og i nærheten av vrak, blant annet overvåking av kvikksølv i brosme og krabbe rundt vraket av U-864 ved Fedje. NIFES har også gjort faglige vurderinger av mattrygghet i forbindelse med oljeutslipp fra skipene Full City utenfor Langesund og Petrozavodsk ved Bjørnøya.

NIFES har gjennomført flere overvåkingsprogrammer for Mattilsynet i 2009, som ledd i Norges forpliktelser etter EØS-avtalen. NIFES gjennomfører også overvåking av parasitter i pelagisk fisk.

Trygg sjømat

Flere av dagens øvre grenseverdier for fremmedstoffer i fôr til fisk baserer seg på fôringsforsøk med landdyr og ikke fisk. Dette begrenser bruken av planteråstoff i fôr til fisk. NIFES har undersøkt effekten av plantevernmiddelet endosulfan i fôr til laks. Undersøkelsen har gitt grunnlag for en anbefaling fra Norge til EU-kommisjonen om å øke grenseverdien for endosulfan i fiskefôr.

Studier som sammenligner fôr basert på rensed fiskeolje tilsatt vitaminer og urensed fiskeolje, viser at nivået av fremmedstoffer i laks fôret med rensed fôr blir betydelig redusert og er på nivå med det som er funnet i mager fisk som torsk eller i storfekjøtt.

Hovedkilden for kvikksølv i kostholdet er inntak av fisk, men sjømat er samtidig en viktig kilde for nødvendige fettsyrer, mineraler og vitaminer. Det er gjennomført forsøk for å undersøke om en av omega-3-fettsyrene kunne motvirke virkninger av kvikksølv på nervesystemet hos mus. Resultatene viste at kvikksølvopptaket i hjerne til mus ble bremset opp når omega-3 var til stede, og atferden var bedre.

Sjømat og helse

Studier viser at raffinert lakseolje bedrer reguleringen av blodsukkeret hos rotter. I flere forsøk med rotter er det vist at fiskeproteiner bedrer reguleringen av blodsukkeret. Samlet sett indikerer dette at marine proteiner kan forebygge utvikling av fedme og type 2 diabetes hos rotter.

NIFES har gjennomført et spiseforsøk hvor målet var å undersøke om inntak av laks to ganger i uka kan påvirke beinomsättning hos kvinner etter overgangsalderen, og om effekten er bedre eller dårligere enn ved behandling med kosttilskudd.

Resultatene blir ferdigstilt i 2010 og vil bidra til å dokumentere om sjømat kan forebygge beinskjørhet.

NIFES er med i et internasjonalt samarbeidsprosjekt hvor målet er å kartlegge om ernæringsstatus hos mødre påvirker risikoen for å utvikle fødselsdepresjon.

Budsjettforslag for 2011

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på denne posten dekker lønns- og driftsutgiftene ved Nasjonalt institutt for ernæ-

rings- og sjømatforskning (NIFES). Det fremmes forslag om å bevilge 58,9 mill. kroner på posten i 2011.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Midler over denne posten skal dekke driftsutgifter tilknyttet oppdragsvirksomheten til NIFES og motsvares av tilsvarende inntekter under kap. 4022 post 01 Oppdragsinntekter.

Det fremmes forslag om å bevilge 83,3 mill. kroner på posten i 2011.

Kap. 4022 NIFES

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Oppdragsinntekter	57 597	80 800	83 300
02	Laboratorieinntekter	90	786	810
16	Refusjon fødsels- og adopsjonspenger	1 387		
17	Refusjon lærlinger	23		
18	Refusjon sjukepengene	870		
	Sum kap. 4022	59 967	81 586	84 110

Post 01 Oppdragsinntekter

Inntektene under denne posten knytter seg til oppdragsvirksomheten til NIFES, blant annet oppdrag som er finansiert av andre enn Fiskeri- og kystdepartementet. Det fremmes forslag om å bevilge 83,3 mill. kroner på posten i 2011.

Post 02 Laboratorieinntekter

Inntektene under denne posten knytter seg til analyseoppdrag utført av laboratoriet til NIFES. Analyseoppdrag instituttet utfører for Mattilsynet dekkes av Mattilsynets bevilgning. Det fremmes forslag om å bevilge 810 000 kroner på posten i 2011.

Kap. 1023 Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
21	Spesielle driftsutgifter		8 000	
50	Tilskudd Norges forskningsråd, <i>kan overføres</i>	308 400	319 100	321 060
51	Tilskudd Veterinærinstituttet	37 900	39 120	40 330
71	Tilskudd til utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	27 577	22 850	13 250
72	Tilskudd Nofima, <i>kan overføres</i>	67 200	68 636	70 760
74	Tilskudd marin bioteknologi mv., <i>kan overføres</i>	23 200	32 800	32 800
75	Tilskudd Akvariet i Bergen		3 425	3 530
	Sum kap. 1023	464 277	493 931	481 730

Spesielle driftsutgifter (jf. post 21)

Det ble over statsbudsjettet for 2010 avsatt en engangsbevilgning på totalt 15 mill. kroner til forskning og overvåking mv. for gjennomføring og oppfølging av *Strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring*. Midlene, som ble avsatt med 8 mill. kroner til Fiskeri- og kystdepartementet (kap. 1023 post 21) og 7 mill. kroner til Miljøverndepartementet, er blitt fulgt opp i samarbeid mellom fiskeri- og miljøvernmyndighetene.

Fiskeri- og kystdepartementet har prioritert hovedområdene genetisk interaksjon og rømming, forurensning/utslipp og lakselus og prosjekter og forskningsaktiviteter som særlig gir resultater som kan brukes av forvaltningen på kort sikt. Det er tildelt 3 mill. kroner til Havforskningsinstituttet for å studere virkning av innblanding av oppdrettsfisk på gyteplassene og utvikle indikatorer for rømming. 4 mill. kroner er tildelt Havforskningsinstituttet og Veterinærinstituttet for å studere bestandseffekter av lakselus på villaks og sjørørret, utvikle metoder for å vurdere forholdet mellom lakselus i oppdrett og på villfisk og overvåke og studere utvikling av resistens mot lusemidler. I tillegg er det tildelt 1 mill. kroner til Havforskningsinstituttet for å styrke kunnskapen om regionale tålegrenser i fjordområder og utvikle av indikatorer for utslipp fra oppdrettsanlegg.

Norges forskningsråd (jf. post 50)

Mål og prioriteringer

Norges forskningsråd mottar tilskudd fra i alt 16 departementer.

Det er utviklet et felles mål- og resultatstyringssystem (MRS) for departementenes tildelinger av midler til Norges forskningsråd. Systemet ble tatt i bruk fra og med budsjettåret 2010. Målstrukturen består av et overordnet mål som er operasjonalisert i tre mål med tilhørende delmål. Basert på disse målene er det utviklet et sett med styringsparametre som vil være grunnlaget for Forskningsrådets rapportering til departementene. Departementene vil i samarbeid med Forskningsrådet utvikle det nye MRS-systemet videre.

Målene for departementenes tildelinger er som følger:

Overordnet mål:

Forskningsrådet skal bidra til at Norge utvikler seg som kunnskapssamfunn. Norge skal være blant de fremste samfunn når det gjelder å utvikle, dele og ta i bruk ny kunnskap. Forskningen skal framskaffe kunnskap som kan øke verdiskaping

og velferd, svare på samfunnsutfordringene og utvide grensene for vår erkjennelse.

- Mål 1: Økt kvalitet, kapasitet og relevans i norsk forskning i hele landet.
- Mål 2: God ressursutnyttning og formålstjenlig arbeidsdeling, samhandling og struktur i forskningssystemet.
- Mål 3: Forskningens resultater tas i bruk i næringsliv, samfunnsliv og forvaltning i hele landet.

For nærmere omtale av systemet og målene, se kap. 5, Forskning og utvikling i Prp. 1 S (2010–2011) for Kunnskapsdepartementet.

I tråd med Fiskeri- og kystdepartementets overordnede strategi skal tilskuddet til Norges forskningsråd bidra til

- at den ressurs- og miljørettede forskningen gir et best mulig kunnskapsgrunnlag for bærekraftig forvaltning av norske marine ressurser og sjøområder
- kunnskap om havets rolle i klimautviklinga, om klimaendringene og hvordan endringene påvirker sjømatnæringa
- at havbruksnæringa utvikles på en miljømessig bærekraftig måte
- kunnskap om de balanserte helsemessige virkningene av å spise sjømat
- at den nærings- og markedsrettede forskningen styrker lønnsomheten og konkurranseevnen gjennom næringsutvikling, nyskaping og markedsorientering
- at forskning og utvikling innenfor havner og infrastruktur for sjøtransport medvirker til et bedre beslutningsgrunnlag for tiltak i sektoren, og bidrar til å utvikle teknologi, organisering og rammebetingelser

De prioriterte satsingsområdene og programmene i 2010 videreføres i 2011. Det internasjonale forskningssamarbeidet og forskningsinnsats knyttet til utfordringene i nordområdene skal prioriteres.

Basisbevilgninger til forskningsinstitutter

Et nytt basisfinansieringssystem for instituttsektoren ble innført fra 2009. Fiskeri- og kystdepartementet og Landbruks- og matdepartementet er felles ansvarlige departement for primærnæringsarenaen, som omfatter Bioforsk, Bygdeforskning, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF), Nofima AS, Sintef Fiskeri og havbruk, Norsk institutt for skog og landskap og Veterinærinstituttet. Fiskeri- og kystdepartementets bevilgning går til Nofima AS, Sintef Fiskeri og havbruk og fiskehelse i Veterinærinstituttet.

Boks 6.2 Sentrale forskningsprogrammer i Norges forskningsråd

HAVBRUK – ei næring i vekst (2006–2015)

Det store programmet HAVBRUK skal framskaffe kunnskap som grunnlag for ei lønnsom og verdiskapende havbruksnæring basert på bærekraftig og markedsrettet produksjon. Innenfor ramma av programmet videreføres forsknings-samarbeidet med India om fiske- og dyrevaksiner og forskningssamarbeidet med Nord-Amerika.

NORKLIMA - Klimaendringer og konsekvenser for Norge (2004–2013)

NORKLIMA er et av Forskningsrådets store programmer og finansierer forskning om klimasystemet og klimautviklinga i Norge og våre nærommer, inkludert polområdene.

FUGE (2002–2011) – stort program for funksjonell genomforskning

Det store programmet FUGE bidrar til å styrke forskningsgrunnlaget for å videreutvikle havbruksnæringa, utnytte marine ressurser optimalt og bærekraftig og på lengre sikt bygge opp en biomarin næringsklynge i Norge ved å videreutvikle den nasjonale kompetanse- og ressursplattformen GenoFisk. Programmet har en sentral rolle i å implementere regjeringas strategi innen marin bioprospektering i Forskningsrådet.

Havet og kysten (2006–2015)

Programmet skal framskaffe ny kunnskap om marine økosystemer og økosystempåvirkninger, inklusiv virkninger av CO₂, langtidsvirkninger av utslipp til sjø fra petroleumsvirksomheten og konfliktløsning og forvaltning av marine ressurser. Programmet skal også bidra til å utvikle teknologi, metodikk og modeller relatert til det marine miljø. Programmet er sentralt for Forskningsrådets nordområdesatsing.

MAROFF Maritim virksomhet og offshore-operasjoner (2010–2019)

MAROFF skal bidra til at maritime bedrifter og forskningsmiljøer videreutvikler sine kunnskapsmessige fortrinn.

Matprogrammet: Norsk mat fra sjø og land (2006–2015)

Matprogrammet skal fremme forskningsbasert innovasjon til fordel for norske matnæringar, forbrukere og forvaltning.

Natur og næring (2008–2013)

Programmet finansierer kunnskapsproduksjon til støtte for næringsutvikling basert på bærekraftig bruk av skog, kyst og andre arealressurser knyttet til natur og kultur.

FORNY 2020 (2010–2019)

FORNY 2020 finansierer utvalgte prosjekter for å øke suksessraten for realisering av ideer fra offentlig finansierte forskningsmiljøer. I tillegg skal programmet bidra til profesjonalisering av kommersialiseringsapparatet tilknyttet offentlig finansierte forskningsmiljøer.

Andre programmer og satsinger innenfor marin og maritim sektor

Programmet *ELSA - Ethiske, rettslige og samfunnsmessige aspekter ved bioteknologi, nanoteknologi og nevroteknologi (2008–2014)* legger vekt på tverrfaglig forskning knyttet til teknologiutvikling. Innenfor programmet *Miljø 2015 (2007–2016)* dekkes blant annet forskning innenfor kystsoneproblematikk og forurensningsproblematikk i grenseflaten mellom ferskvann og marint miljø. Programmene *Næringslivets transporter og ITS (SMARTRANS) (2007–2013)* skal bidra til mer effektive og bærekraftige transportløsninger og effektive havner og havneinfrastruktur. Programmet *Risiko og sikkerhet i transportsektoren (RISIT) (2010–2014)* legger blant annet vekt på problemstillinger knyttet til sjøtransport og havner.

Den statlige basisfinansieringa av forskningsinstituttene består av grunnbevilgning og strategiske bevilgninger. Grunnbevilgningen består av en fast del og en resultatbasert del. Inntil 30 pst. av basisbevilgningen på fordelingsarenaen for primærnæringsinstituttene skal brukes til strategiske instituttbevilgninger, for å ivareta langsiktig kompetanseheving og kunnskapsoppbygging ved instituttene. Det ble bestemt at nye strategiske satsinger først skulle lyses ut når alle instituttene på arenaen hadde avsluttet de vesentligste kontraktene om strategiske instituttprogram fra den tidligere ordninga.

I 2010 er 2,5 pst. av eksisterende grunnbevilgning blitt omfordelt etter oppnådde resultat. Sam-

me andel av grunnbevilgningsramma for primærnæringsinstituttene skal benyttes til resultatbasert omfordeling i 2011. Omfordelingsandelen skal bli vurdert på nytt i 2012.

Fiskeri- og kystdepartementet og Landbruks- og matdepartementet foreslår at nåværende ordning for strategiske instituttbevilgninger forlenges, og at det tas stilling til innretting på eventuell ny strategisk ordning for primærnæringsarenaen i 2012.

Fiskeri- og kystdepartementet legger til grunn at Norges forskningsråd fortsatt tildeler midler til strategiske satsinger i Havforskningsinstituttet og NIFES.

Resultater 2009–2010

Tabell 6.10 Fiskeri- og kystdepartementets bevilgning til Norges forskningsråd (mill. kroner)

	2008	2009	2010
Programmer			
Havbruk – en næring i vekst	97	96	99 ¹
Havet og kysten	41	40	45
Matprogrammet	25	25	25
Natur og næring	10	10	12
Forskningsbasert nyskaping (FORNY)	5	5	5
Andre programmer (bl.a. innen klima, miljø, transport og etikk)	8	10	9
Sum programmer	188	187	195
Forskningsinstitutter			
Basisbevilgning ²	83	87	90
Strategiske instituttprogram ³		22	23
Sum forskningsinstitutter	83	109	113
Øvrige tiltak ⁴	11	12	11
Sum totalt	282	308	319

¹ Inkluderer fiske- og dyrevaksiner og kartlegging (sekvensering) av laksens genom.

² For 2008 inkluderer tallet grunnbevilgning, strategisk bevilgning (SIP) for Nofima, HI, Sintef Fiskeri- og havbruk, VI og NIFES og særskilt oppstartsbevilgning til Nofima. For 2009 inkluderer tallet basisbevilgning for instituttene som inngår i fordelingsarenaen for primærnæringsinstituttene, inkludert ei satsing til omfordeling iht nytt finansieringssystem for forskningsinstituttene. Ifm. etableringa av Nofima ble basisbevilgningsansvaret for Akvaforsk overført fra Landbruks- og matdepartementet til Fiskeri- og kystdepartementet fra og med 2009.

³ Gjelder strategiske instituttprogram ved Havforskningsinstituttet og NIFES, som ikke inngår i fordelingsarenaen for primærnæringsinstituttene.

⁴ Inkluderer bl.a. formidling, evaluering, internasjonalt samarbeid og regionale representanter.

Strategisk arbeid

Forskningsinnsats knyttet til utfordringene i nord-områdene er prioritert i 2009. Den økte bevilgningen til marin bioteknologi og bioprospektering ga et betydelig løft innenfor forskning i nordområdene. Det er satt i gang grunnleggende forskning for bedret forståelse av det marine miljø og forhold knyttet til hav og klima. Det strategiske instituttprogrammet ved Havforskningsinstituttet innen fjordøkologi (Hardangerfjorden og Porsangerfjorden) ble videreført i 2009. Det ble satt av 1 mill. kroner til sekvensering av laksens genom, og arbeidet ble satt i gang som et trilateralt samarbeid mellom Canada, Chile og Norge.

Internasjonalisering

EU-samarbeidet

Gjennom deltagelse i Marine Board – European Science Foundation har Forskningsrådet arbeidet for å påvirke den maritime politikken og for å realisere marin og maritim forskning som en tverrgående aktivitet i 7. rammeprogram. Arbeidet har blant annet ført til at 7. rammeprogram i utlysningen for 2010 planlegger en ny stor tverrfaglig utlysning med tittel *The Oceans of Tomorrow*. Norge har fulgt opp European Maritime Policy i 2009 ved å forberede forslaget til et Joint Programming Initiative (JPI) *Healthy and Productive Seas and Oceans*. JPI-en ble lansert januar 2010.

Øvrig internasjonalt forskningssamarbeid

Med basis i den norsk-indiske samarbeidsavtalen er det etablert forskningsprosjekter innen fiske- og dyrevaksiner på norsk og indisk side. Sammen med andre relevante prosjekter utgjør dette en klar styrking av forskningen om immunologi og fiskevaksiner. Forskningssamarbeidet mellom Norge, USA og Canada innenfor havbruk ble videreført i 2009. Forskningsrådet har i 2009 videreført det nordiske forskningssamarbeidet innenfor fiskeri.

Innen det bilaterale samarbeidet er det satsinger knyttet til bioprospektering, marin forskning, havbruk og Russlandssamarbeid som del av nord-områdearbeidet.

Forvaltningsrettet forskning

Ressurs- og miljøforskning og forskning på økosystemet

Gjennom programmet Havet og kysten har Norges forskningsråd også i 2009 finansiert arbeidet med å utvikle metoder og modeller som gir en

mest mulig sikker bestandsfastsetting og effektiv overvåking av de marine ressursene og et bedre grunnlag for forvaltningsplaner for havområdene.

Gjennom programmet er det framskaffet kunnskapsgrunnlag innen oljerelatert forurensing og annen menneskeskapt forurensning som PCB og bromerte flammehemmere. Videre er det utført virkningsstudier av naturinngrep som høsting av tareskog, fiskeoppdrett og eutrofiering.

Forskningsrådet har i 2009 finansiert forskning på fiskeribiologiske målemetoder, utvikling av mer miljøvennlige fangstformer og forvaltningsmodeller i et samfunnsperspektiv. Innenfor kommersielle fiskeslag har forskningsaktiviteten vært rettet mot artene norsk vårgytende sild, arktisk torsk og atlantisk makrell. Videre er det gjort flere studier av plankton og tidlige livsstadier av fisk som gir et bedre grunnlag for en økosystembasert forvaltning. Det er gjennomført noen prosjekter innenfor mer grunnleggende marin biologi og økologi, med vekt på taksonomi, økosystemer og nye målemetoder. I tillegg er det gjennomført prosjekter som har gitt vesentlig informasjon om sjøpattedyr og sjøfugl, særlig knyttet til nord-områdene.

Forvaltningsrettet havbruksforskning – miljø, fiskehelse og fiskevelferd

Miljøforskningen skal sikre grunnlaget for at all produksjon og alle produkter utvikles innenfor akseptable rammer for bærekraft, miljø, dyrevelferd og trygg mat. Det gjennomføres forskning for å studere virkninger av rømt fisk på ville bestander både for laks og torsk. Problemer knyttet til lakselus økte i løpet av 2009. Forskning for å framskaffe kunnskap som kan redusere problemene med lakselus er høyt prioritert. Det ble derfor tildelt midler til flere lakselusprosjekter i 2010, blant annet en kunnskapsplattform ved Havforskningsinstituttet for forebygging og behandling av lakselus. Til sammen er det tildelt 26 mill. kroner til denne fireårige satsingen, som er et samarbeid mellom Havforskningsinstituttet, Universitetet i Bergen, Veterinærinstituttet og Veterinærhøgskolen. Kunnskapsplattformen skal bl.a. utvikle epidemiologiske modeller som skal brukes til å få bedre kunnskap om utbredelsen av lakseluspopulasjoner i norske farvann. Utvikling av vaksiner og nye farmasøytiske hjelpemidler vil også være en viktig del av arbeidet ved kunnskapsplattformen.

Forskning om fiskehelse har stor oppmerksomhet. Det inkluderer forskning for å forebygge og bekjempe sykdommer som IPN, ILA, PD, CMS, HSMB, Francisellose, vintersår og lakselus,

og også forskning på temaer innenfor immunologi, diagnostikk og vaksinologi. Havbruksprogrammet har etablert en kunnskapsplattform innenfor fiskehelse, *Plattform for viral aquamedicine*, som er tilknyttet Veterinærinstituttet i samarbeid med flere andre miljøer. Gjennom denne plattformen, samarbeidet Norge – India om fiske- og dyrevaksiner og andre prosjekter og programmer er det for de nærmeste åra lagt opp til en betydelig innsats på forskning innenfor fiskehelse. Resultatene fra forskningen bidrar allerede til raskere diagnostisering og økt kunnskap om ulike sykdommer, noe som har gitt grunnlag bl.a. for mer presise tiltak i bekjempelse av Francisellose og PD.

Havbruksprogrammet støtter flere prosjekter både innenfor grunnleggende kunnskap og mer anvendt forskning med sikte på å utvikle objektive kriterier og metoder for å evaluere fiskevelferd og for å forbedre transport- og slaktemetoder for fisk.

Forskning og overvåking knyttet til sjømattrygghet og kvalitet

Økende bruk av alternative fôrressurser fører til spørsmål om hvordan dette påvirker fisken som mat. Norges forskningsråd finansierer forskning på sammenhengen mellom fôr og sjømatens helsevirkninger. Blant annet ser en studie på om inntak av laks fôret med dietter basert på planteproteiner og vegetabiliske oljer fremdeles beskytter mot utvikling av hjerte- og karsykdommer og fedme.

Forskning knyttet til sjømat og human ernæring

Økt kunnskap og bevissthet hos forbrukeren om inntak av sjømat som forebyggende tiltak mot sykdom gir store muligheter for sjømatnæringa. Det er behov for forskning om hvordan genetiske og fysiologiske egenskaper, ulike produksjonsregimer og fôrets sammensetning påvirker produktkvaliteten. Forskningsrådet finansierer forskning for å framskaffe grunnleggende kunnskap om hvilke faktorer under oppdrett, slakting, transport, håndtering og prosessering av villfanget og oppdrettet fisk, som har betydning for sensorisk og ernæringsmessige kvalitet.

Det har i 2009 vært flere prosjekter knyttet til dokumentasjon av de helsefremmende virkningene av omega-3 fettsyrene EPA og DHA. Det pågår også et prosjekt med olje fra raudåte, som har bekreftet tidligere indikasjoner på oljens evne til å regulere nedbryting av fett og diabetes. Det undersøkes om omega-3 i andre produkter eller i kosttilskudd er like bra som omega-3 i fisk. I til-

legg undersøkes eventuelle negative helsevirkninger av harsk fiskeolje.

Forskning knyttet til havner og infrastruktur for sjøtransport

I et prosjekt om transport av farlig gods på vei, sjø og bane er det utviklet en modell for beregning av samlet risiko ved bruk av ulike transportformer.

MAROFF, Forskningsrådets maritime program, har prosjekter som retter seg mot fartøy som brukes i fiskeri- og havbruksnæringa og utvikling av fiskeriteknologi og havbruksteknologi med utgangspunkt i leverandørindustrien til disse næringene. Programmet støtter også flere prosjekter av forvaltningsrettet karakter innenfor Kystverkets ansvarsområde, som gjelder sjøsikkerhet, farleier og havner og oljevernberedskap. Det er blant annet utviklet en dynamisk risikomodel for forebygging og overvåking av seilas i områder med is. En modul for oljevernberedskap i islagte områder er utviklet. Reduksjon av utslipp til sjø og luft fra alle former for skipsfart er programets hovedprioritering. NO_x-utslippene og gift fra bunnstoff i fiskeflåten reduseres på like linje med i offshoreflåten og handelsflåten.

Næringsrettet forskning og utvikling

Næringsrettet havbruksforskning

En viktig del av den næringsrettede forskningen er utvikling av nye arter i oppdrett. Den siste tida har forskningen i hovedsak vært rettet mot torsk, men også forskning rettet mot arter som kveite, skjell og hummer er aktuelt. Ei viktig utfordring er å hindre rømming fra anleggene, og havbruksprogrammet har etablert en kunnskapsplattform for miljøvennlig teknologi og forbedring av rutiner for drifting av anlegg for laks og torsk. Leppefisk (berggylte) har vært brukt som lusespiser i lakseoppdrett i mange år. Ved riktig bruk er den en økonomisk og miljøvennlig metode i kampen mot lakselusa. Gjennom et nylig avsluttet prosjekt er det vist at oppdrettet berggylt egner seg som lusespisere. Resultatene videreføres i et nytt prosjekt, der bedrifter og FoU-miljøer går sammen om å videreutvikle kommersiell oppdrett av berggylte som rensefisk for å holde kontroll med lakselus ved lakseoppdrett.

Forskning for markedsretting, nyskaping og nye teknologier i marin sektor

For å bidra til økt verdiskaping basert på norsk fiskeråstoff, er det bygget kunnskap om nye tek-

nologier for høykvalitetsprodukter, økt holdbarhet og energivennlig og bærekraftig produksjon.

Innenfor markedsforskning ble det i 2009 startet et nytt, stort prosjekt som skal følge institusjonell utvikling i sentrale markeder og samarbeidsområder innenfor EU, Kina og USA. Det har vært arbeidet for å styrke forskning innenfor naturbasert reiseliv med utgangspunkt i kystens ressurser.

MAROFF-programmet har finansiert flere prosjekter innenfor fiskeri- og havbruksteknologi, bl.a. innen frakt, transportsystem, elektronisk merking av oppdrettsanlegg, prosesstyring av operasjoner i havbruk og ny fangstteknologi.

Fiskeri- og kystdepartementets midler til programmet *FORNY – kommersialisering av forskningsresultater* – har inngått i FORNYs verifiserings- og infrastrukturmidler.

I *Skattefunn*-porteføljen er det i 2009 i alt 425 aktive prosjekter innenfor sektoren Marin/sjømat, en nedgang på 23 prosjekter fra 2008. Disse prosjektene har i 2009 et samlet totalbudsjett på 895 mill. kroner, og de har budsjettert med kjøp av tjenester fra godkjent FoU-institusjon i 2009 på knapt 120 mill. kroner. I de 425 prosjektene er det budsjettert med en skattelette på 167 mill. kroner. De aktive marine prosjektene utgjorde 11,9 pst. av alle aktive Skattefunn-prosjekter i 2009. 2/3 av de nye marine prosjektene er knyttet til havbruk.

Høsten 2008 fikk Centre for Ecological and Evolutionary Synthesis (CEES) midler fra Norges forskningsråd for å kartlegge torskens genom. I samarbeid med GenoFisk-konsortiet har forskere

ved CEES i løpet av 2009 greid dette. Det kartlagte genomet gjør at det blir lettere å identifisere hvilke gener og genetisk variasjon som styrer viktige egenskaper hos torsk. Oppdrett av torsk er i en begynnerfase, og kartlegging av torskegenomet er et skritt på veien til effektiv utvikling av torsk som er tilpasset oppdrett.

Basisbevilgninger og instituttarbeidet

Innenfor departementets ansvarsområde har Forskningsrådet i 2009 hatt basisbevilgningsansvar for Nofima AS og Sintef Fiskeri og havbruk AS. I tillegg har Forskningsrådet tildelt strategiske instituttprogrammer til Havforskningsinstituttet, Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES) og Veterinærinstituttet.

For 2009 ble en vekstramme på 3 mill. kroner (herav 1,5 mill. kroner fra Fiskeri- og kystdepartementet og 1,5 mill. kroner fra Landbruks- og matdepartementet) fordelt etter det resultatbaserte systemet til de sju instituttene på areaen. Forpliktelser til igangværende strategiske instituttprogrammer (SIP) ble videreført innenfor rammene av den samlede basisbevilgning for det enkelte institutt.

Havforskningsinstituttet og NIFES er foreløpig ikke en del av det nye finansieringssystemet, men ordninga med strategiske instituttprogrammer til disse to instituttene er videreført i 2009.

Det ble ikke igangsatt nye strategiske instituttprogrammer i 2009.

Tabell 6.11 Basisbevilgning til instituttsektoren i 2009 (1000 kroner).

Institutt	Samlet basisbevilgning	Herav strategisk instituttprogram	
		kroner	antall
Nofima AS ¹	66 161	16 860	7
Sintef Fiskeri –og havbruk AS	17 643	6 319	3
Havforskningsinstituttet		14 578	4
Nifes		6 800	2
Veterinærinstituttet ²	2 900	2 900	1
Totalt	86 704	4 757	17

¹ I tillegg kommer 3,55 mill. kroner fra LMD til strategiske satsinger.

² FKDs andel gjelder et strategisk instituttprogram, basisbevilgning for øvrig fra LMD.

Veterinærinstituttet (jf. post 51)

Veterinærinstituttet er et biomedisinsk beredskaps- og forskningsinstitutt, og har det nasjonale ansvaret for rådgiving knyttet til fisesykdommer

og algetoksiner. Instituttet vil sammen med Mattilsynet bidra til god beredskap mot alvorlige sykdommer hos fisk, krepsdyr og bløtdyr. Gjennom landsdekkende diagnostikk, helseovervåking, forskning og rådgiving vil Veterinærinstituttet

bidra til å forebygge, oppklare og håndtere sykdommer hos akvatiske dyr i ville bestander og i oppdrett.

Veterinærinstituttet er nasjonalt referanselaboratorium for fiskesykdommer, og internasjonalt referanselaboratorium utpekt av Verdens dyrehelseorganisasjon (OIE) for fiskesykdommene infeksøs lakseanemi (ILA) og *Gyrodactylus salaris*. Økt havbruksproduksjon, effektivisering og større produksjonsenheter gir nye utfordringer innen fiskehelse.

Mål og prioriteringer

Veterinærinstituttet vil legge vekt på å framskaffe grunnleggende kunnskap om viktige tapsbringende sykdommer som kan forekomme i oppdrett og hos villfisk, og bidra med kunnskap for effektiv forebygging av sykdom og forutseende beredskap. Videreutvikling av epidemiologisk kunnskap, metoder for risikovurdering og verktøy for modellering av sykdomsspredning mellom fisk i oppdrett og mellom oppdrettsfisk og ville bestander vil bli prioritert, for å gi næring og forvaltning bedre grunnlag for å forebygge sykdom og gjennomføre tiltak ved sykdomsutbrudd.

Veterinærinstituttet vil prioritere kunnskapsutvikling for å bidra til at målet i regjeringas strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring om at sykdom i oppdrett ikke har bestandsregulerende virkninger på villfiskbestander, kan nås.

Veterinærinstituttet vil supplere Havforskningsinstituttets kompetanse innen fiskevelferd ved å videreutvikle sin kompetanse knyttet til fiskevelferd ved sykdom. Veterinærinstituttets funksjon som sekretariat for Norecopa, som arbeider for alternativer til bruk av fisk som forsøksdyr, videreføres.

Veterinærinstituttet vil videreutvikle kompetansen som er nødvendig for å støtte Mattilsynet i arbeidet med å sikre at skjell som omsettes på det norske markedet eller eksporteres ikke inneholder algegifter.

Instituttet vil arbeide for å styrke sin forskning på fiskehelse, bl.a. ved å styrke det internasjonale forskningssamarbeidet, samtidig som samarbeid med nasjonale universiteter og relevante forskningsinstitusjoner som NIFES, Havforskningsinstituttet og NOFIMA Marin skal videreutvikles. Veterinærinstituttet vil drive aktiv kommunikasjon og målrettet informasjon for å spre kunnskap om fiskehelse og forebygging av sykdomsproblem.

Veterinærinstituttet vil yte tjenester og bidra med kunnskap som medvirker til bærekraftig sjø-

matproduksjon gjennom et diagnostisk tilbud og med faglige råd og utredninger til myndigheter, næringsorganisasjoner og enkeltaktører.

Veterinærinstituttet har satt i gang en organisasjonsutviklingsprosess. Instituttet forbereder flytting til Ås, og vil i planlegginga særlig legge vekt på å styrke fagområdene fiskehelse og sjømattrygghet.

Resultatrapport 2009–2010

Oppgavene innenfor beredskap, diagnostikk, helseovervåking og rådgivning til forvaltningen har økt i 2009. Veterinærinstituttet har hatt en vekst i aktiviteten innenfor dette området på i underkant av 20 pst. de siste to åra. Det er spesielt oppklaring av helseproblem hos oppdrettsfisk og løpende rådgivning og risikovurderinger for Mattilsynet som har økt. Medarbeidere ved Veterinærinstituttet har bidratt til Vitenskapskomiteen for mattrygghet sine risikovurderinger.

Veterinærinstituttet ble i mai 2010 utnevnt til OIE Collaborating Centre for Aquatic Epidemiology and Risk Assessment i samarbeid med Atlantic Veterinary College Centre, Canada. Et formalisert samarbeid med OIE og det kanadiske miljøet vil gi Veterinærinstituttet et betydelig internasjonalt kontaktnett innenfor den internasjonale forskningen og utviklinga av akvakulturnæringa.

Innenfor fiskehelse har det overordnede målet vært å framskaffe mer kunnskap om alvorlige tapsbringende sykdommer hos laks, marine arter i oppdrett og villfisk. For å kunne utvikle mer effektive helseforebyggende tiltak, har instituttet lagt vekt på forskning om sykdommers årsak, utvikling, forekomst og risikofaktorer. I tillegg har utviklinga av modeller for sykdomsspredning bidratt til at forvaltning og næring har fått bedre grunnlag for de tiltakene som settes i verk ved sykdomsutbrudd. Viktige innsatsområder innen fiskehelse har vært lakselus, virus sykdommene infeksøs lakseanemi (ILA) og pankreassykdom (PD) og saprolegniose (sopp sykdom hos laks i ferskvannsfasen). I forbindelse med lakselus har Veterinærinstituttet deltatt i vurderinger av tiltak som forebygger spredning og skaper kontroll med infeksjonsbelastningen. Dette skjer ved synkronavlusing, brakklegging av områder, vurdering av tiltaksgrenser og registreringer og utvikling av overvåkingsprogram for resistens mot behandlingsmidler. I samarbeid med næringa og Mattilsynet er det utviklet en ny og oppdatert terapiretleder for havbruksnæringa til bruk i forbindelse med bekjempelse av lakselus.

Veterinærinstituttet har prioritert arbeidet med å utvikle, implementere, kvalitetssikre og akkreditere laboratoriemetoder.

Veterinærinstituttet har utviklet en kartløsning som er tilgjengelig for Mattilsynet og som viser forekomst av ILA og PD. En lignende løsning er planlagt for resistensovervåkinga av lakselus. I samarbeid med andre forskergrupper har Veterinærinstituttet gjennomført undersøkelser som konkluderer med at horisontal smitte er av stor betydning for spredning av ILA og PD, og at vertikal overføring er en lite sannsynlig smittevei.

På oppdrag for Mattilsynet har Veterinærinstituttet gjennomført overvåkingsprogram for sykdommene VHS og IHN, bakteriell nyresyke og gyrodactylose på laksefisk og bonamiose og marтелиose hos flatøsters. Det er utarbeidet et forslag til overvåkingsprogram for lakselusresistens. Overvåkingsprogrammet for VHS/IHN blir evaluert for å gjøre det mer målrettet og kostnadseffektivt.

Veterinærinstituttet har framskaffet ny kunnskap om algegifter. For første gang er pinnatoksinn påvist i norske skjell. Kunnskapen om betydningen av dette toksinet er mangelfull og funnene fra 2009 vil bli fulgt opp med nye studier i 2010.

Salmonella i importert fôr og fôrråvarer har resultert i smittepåvisning i 60 pst. av alle norske fôr- og fiskemelfabrikker. Ny kunnskap om hvordan salmonella etablerer seg og overlever på overflater i biofilm har direkte betydning for utforming av regelverk og bedre og mer kostnadseffektiv salmonellabekjempelse i bedriftene.

Tilskudd til utviklingstiltak (jf. post 71)

Bevilgningen på kap. 1023 post 71 Tilskudd til utviklingstiltak finansierer tiltak som er gitt særlig

prioritet, og som ikke faller naturlig inn under andre budsjettposter. Innsatsen har dels vært organisert gjennom større programmer og dels i form av enkeltprosjekter.

Mål og prioriteringer

Tiltakene som finansieres under kap. 1023 post 71 har som mål å

- øke verdiskapinga i sjømatnæringa
- sette næringa bedre i stand til å spørre etter og utnytte FoU-resultater innen marin sektor
- øke sikkerheten til sjøs og styrke sjøtransportens konkurransefortrinn
- bidra til kunnskapsgrunnlaget for gjennomføringa av Fiskeri- og kystdepartementets forvaltningsoppgaver.

Fiskeri- og kystdepartementet gir tilskudd til utviklingsprosjekter som bygger opp under departementets strategi og hovedmål.

Det har de siste åra vært avsatt et årlig tilskudd på 3,5 mill. kroner til å fremme forvaltningsrelevant markeds kunnskap ved Nofima i Tromsø. Det foreslås å videreføre bevilgningen i 2011.

Det foreslås satt av 3,1 mill. kroner til å videreføre kartlegging av marine naturtyper i kystsona under nasjonalt program for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold.

Det vil også bli gitt tilskudd til særlig prioriterte enkeltprosjekter knyttet til hele Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde, blant annet utredninger som støtter opp under Fiskeri- og kystdepartementets forvaltningsoppgaver.

Resultater 2009–2010

Tabell 6.12 Oversikt over hovedområdene dekket av tilskuddet i 2009

	2009
Markedsforskning	3 500
Oppfølging av program for biologisk mangfold	3 100
Internasjonalt standardiseringsarbeid	750
Fiskesprell	2 000
MOU – prosjekter	1 000
Marco Polo-programmet	3 200
Norsk radionavigasjons plan	1 200
Diverse prosjekter, herunder forvaltningsrettede utredninger	11 145
Sum	25 895

Samlet disponibelt beløp i 2009 var 25,895 mill. kroner. Dette omfatter bevilgning over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett for 2009 på 23,3 mill. kroner, og overførte udisponerte midler fra 2008 på 2,595 mill. kroner.

Tilskuddet til program for markedsforskning ved Nofima ble videreført i 2009 og 2010.

Nasjonalt program for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold ble videreført i 2009 og 2010. Ved utgangen av 2010 vil marine naturtyper i om lag 40 pst. av Norges kystsone være kartlagt.

EUs Marco Polo-program skal fremme et mer miljøvennlig godstransportsystem. Programmet gir økonomisk startstøtte til nye transportløsninger som kan bidra til å overføre transport av gods fra vei til sjø og jernbane. I tillegg kan prosjekter som legger til rette for intermodalitet (kombinerte transportløsninger) og fremmer samarbeid i godstransportnæringa få støtte. Norge har deltatt i programmet siden 2004, og det er vedtatt å delta videre i programperioden 2007–2013 (Marco Polo II). Programmet har en klar internasjonal dimensjon siden det bare er transportere som krysser grenser som får støtte.

Tilskudd til Nofima AS (jf. post 72)

Nofima er et næringsrettet forskningskonsern som ble opprettet 1. juni 2007. Instituttet har omlag 470 ansatte. Konsernets hovedkontor er i Tromsø. Konsernet har datterselskaper på Ås, i Bergen og i Tromsø.

Nofima eies av Sstaten ved Fiskeri- og kystdepartementet (56,8 pst.), Stiftelsen for landbrukets næringsmiddelforskning (33,2 pst.) og Akvainvest Møre og Romsdal AS (10 pst.) Det er inngått en intensjonsavtale mellom staten og Stiftelsen for landbrukets næringsmiddelforskning om et statlig nedslag, men staten skal fortsatt eie mer enn 50 pst. av Nofima AS.

Nofima blir i 2011 finansiert ved direkte bevilgning over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett, basisbevilgninger fra Fiskeri- og kystdepartementet via Forskningsrådet, strategiske instituttprogrammer fra Landbruks- og matdepartementet, langsiktige forsknings- og utviklingsprogram tildelt fra Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter og Fiskeri- og havbruksnæringas forskningsfond. Videre genererer Nofima inntekter fra betalte prosjekter fra norsk næringsmiddel- og sjømatnæring, farmasøytisk industri, oppdrag fra forvaltningen og konkurranseutsatte prosjektbevilgninger fra blant annet Norges forskningsråd og EU.

Forskningsaktiviteten i Nofima er delt i fire forretningsområder:

Nofima Marin driver forskning, utvikling, nyskaping og kunnskapsoverføring for den nasjonale og internasjonale sjømatnæringa. Kjerneområdene er avl og genetikk, fôr og ernæring, fiskehelse, effektiv og bærekraftig produksjon, prosess- og produktutvikling av sjømat og marin bioprospektering.

Nofima Mat leverer forskning og rådgiving innen matforedling med sikte på bedre matkvalitet, råvareutnyttelse og ernæring. Kjerneområdene er råvarekvalitet og prosessoptimalisering, trygg og holdbar mat, forbrukerforståelse, mat og helse, industriell gastronomi og innovasjon.

Nofima Ingrediens leverer forskning, analysetjenester og pilotproduksjoner til ingrediens-, havbruks-, næringsmiddel- og farmasøytisk industri. Kjerneområdene er råstoffkunnskap, biproduktutnyttelse, fôr og ernæring og prosessering av ingredienser og fôr.

Nofima Marked er et samfunnsvitenskapelig forretningsområde som tilbyr økonomiske analyser, perspektiv- og foresightanalyser, forbrukerforskning, markedsanalyse og strategisk rådgiving. Videre arbeides det med informasjonslogistikk og sporbarhet.

Mål og prioriteringer

Visjonen for Nofima: *Sammen skaper vi verdier*, henger sammen med instituttets næringsrettede oppdrag og at Nofima ønsker å ta ut synergier på tvers av fag og bransjer.

Nofimas hovedmål er å bidra til å øke konkurransekraften for den land- og havbaserte næringsmiddelindustrien og fiskeri- og havbruksnæringa.

For å nå dette målet må Nofima kunne tilby forskning i verdensklasse og levere tjenester som virker verdiøkende. Forskingen må ta utgangspunkt i næringsutøvernes brukerbehov, og levere ny kunnskap og nye løsninger som industrien kan ta i bruk. Parallelt med dette må instituttet drive langsiktig, kompetansebyggende forskning.

Forskning i Nofima skal bidra til å fremme kundenes konkurransevne og stimulere til økt bearbeiding, produktutvikling og verdiskaping i Norge. Nofima ønsker i større grad å integrere forskning fra blå og grønn sektor og å utnytte kompetanse og metodikk på tvers av tidligere institutt- og sektorgrenser.

En stor del av forskningen som drives av Nofima er definert som nordområdelevant forskning. Forskning i og for nordområdene skal prioriteres i 2011. Det forutsettes at Nofima samarbeider tett

med både nasjonale og internasjonale kompetansemiljøer i institutt-, universitets- og høyskolesektoren. Nofima skal legge vekt på å utvikle et strategisk, faglig og organisatorisk samarbeid med aktuelle fagmiljøer ved universiteter, høyskoler og i instituttsektoren. Viktige siktemål er rasjonell utnyttelse av infrastruktur og grunnleggende kompetansebyggende forskning. Nofima skal videreutvikle samarbeidet med SINTEF Fiskeri og havbruk. Samarbeidet med Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond og Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter videreføres.

Fiskeri- og kystdepartementets direkte bevilgning

Fiskeri- og kystdepartementets direkte bevilgning til Nofima skal være med å fremme økt verdiskaping i sjømatnæringa.

Tilskuddet skal bidra til satsinger innen følgende områder:

- Forskning som øker tilbudet av fersk og bearbejdet sjømat, og økt verdiskaping gjennom bioteknologi og bioprospektering på restråstoff fra sjømatnæringa.
- Optimal høsting av villfanget fisk med tanke på tilgjengelighet, kvalitet og markedsverdi.
- Gjennomføre driftsundersøkelser i fiskeindustrien.
- Utvikle og lede et nasjonalt senter for fangstbasert havbruk. I samarbeid med næringa skal det utvikles kompetanse på levende fangst, transport og oppforing som kan bidra til å jevne ut sesongsvingninger, øke kvaliteten og bidra til høyere priser i markedet.

- Torskeavlsprogrammet videreføres i sin nåværende form i offentlig regi. Torskeoppdrett har hatt en vanskelig periode med sviktende lønnsomhet i 2009 og 2010. Avl bidrar til å øke veksthastighet og sykdomsresistens, og kan også redusere problemene med kjønnsmodning. Avl er svært viktig med tanke på å snu den negative utviklinga, og gjøre torskeoppdrett til ei lønnsom næring. Stabilitet og langsiktighet i avlsarbeidet er en forutsetning for å oppnå dette.

Eventuelle inntekter fra avlsstasjonen skal gå til drift av stasjonen. Tilskuddet til drift og utvikling av torskeavlsprogrammet foreslås videreført på samme nivå som tidligere år. I den videre drifta av avlsprogrammet må det tas høyde for at næringsmessige, distriktsmessige og miljømessige hensyn skal ivaretas. Den videre utviklinga av avlsprogrammet skal skje i nært samarbeid med forvaltningen og andre forskningsmiljø.

Nofima har et ansvar for å bygge og vedlikeholde datamessige infrastrukturer knyttet til lønnsomhetsanalyser og fangststatistikk. Bevilgningen til industri- og markedsrettet forskning foreslås videreført.

Nofima skal bygge opp kompetanse på informasjonslogistikk og sporing. Konsumenter og handelsledd stiller stadig større krav til produktinformasjon. Sporingssystemer brukes for å tilfredsstille lovverk knyttet til mattrygghet. I økende grad brukes slike systemer også til å gjøre produkter mer attraktive, noe som kan styrke norsk industris konkurransekraft i markedet.

Resultater 2009–2010

Tabell 6.13 Oversikt over Nofimas bruk av tilskuddet fra Fiskeri- og kystdepartementet.

Formål	Regnskap 2009	Budsjett 2010
Leiekostnader havbruksstasjonen i Tromsø	7 910	11 623
Husleiekompensasjon	10 790	8 631
Kompensasjon for bortfall av differensiert arbeidsgiveravgift	650	0
Kapitalkostnad sjøanlegg	2 000	2 000
Leie og drift av torskeavlasprogrammet (inkl. forskning)	32 100	34 000
Faglige aktiviteter	10 750	9 382
Husleiestøtte vedrørende Måltidets hus	3 000	3 000
Sum tilskudd Kap. 1023 post 72 inkl. overførte midler	67 200	68 636
Markedsforskning, Kap. 1023 post 71	3 500	3 500
Senter for levendelagring, Kap. 2415 post 75	3 000	3 000

Nofima har ansvaret for det nasjonale avlsprogrammet for torsk. Samlet tilskudd til avlsprogrammet i 2009 var 32,1 mill. kroner. Produksjonen foregår på Kraknes like utenfor Tromsø ved Nasjonal avlsstasjon for torsk. Avlsprogrammet baseres på om lag 200 familiegrupper.

Avl for økt sykdomsresistens er viktig for å redusere omfanget av sykdomsutbrudd i framtida, og gjøre torskeoppdrettsnæringa mer bærekraftig både økonomisk og miljømessig. Nofimas kompetanse på genetiske markører, fiske sykdommer, immunologi og smittetester blir viktige verktøy i arbeidet med å produsere en motstandsdyktig torsk.

Nofima gjennomfører årlig driftsundersøkelser i fiskeindustrien. Resultatene av driftsundersøkelsen for 2009 er omtalt i del I, kapittel 4.

Nofima har i 2009 blant annet arbeidet innen produksjonsoptimalisering, fiske sykdommer og fangstbasert havbruk. Dette er områder med stor næringsmessig interesse, og Nofima legger vekt på at forskningen og utviklinga i konsernet skal bidra til å skape en kunnskapsbasert industri med stort potensial for verdiskaping.

I 2009 åpnet Måltidets Hus i Stavanger, et nasjonalt kompetansesenter for mat og måltidsløsninger som bidrar til en viktig kobling mellom næring og forskning. Nofima har vært en sentral aktør i utforminga av senteret.

Nofima har inngått viktige samarbeidsavtaler med både virkemiddelapparat og samarbeidende institutt i 2009, hvorav de viktigste er Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF), Havforskningsinstituttet og Sintef. I tillegg til å forsyne næringslivet med konkrete løsninger, gjør avtalene det mulig å drive bred og langsiktig forskning i et oversiktlig nasjonalt forskningsmiljø der roller og arbeidsområder er klart definert.

Tilskudd til marin bioteknologi mv (jf. post 74)

Posten skal dekke tilskudd til marin bioteknologi og bioprospektering. Bioteknologisk kompetanse og metoder får stadig større betydning for verdiskaping og næringsutvikling i marin sektor. Bioteknologiske metoder brukes blant annet til å overvåke og forstå utviklinga av økosystemer, eksempelvis for å identifisere rømt oppdrettsfisk.

Marin bioprospektering er systematisk leting etter verdifulle, biologisk aktive komponenter fra organismer i havet. Norge forvalter store havområder hvor det trolig finnes tusenvis av marine arter med unike egenskaper som hittil er lite undersøkt. Norges lange tradisjon med å høste biologiske ressurser fra havet og vår kompetanse innen

marin og bioteknologisk forskning, gir oss et godt utgangspunkt for marin bioprospektering.

Mål og prioriteringer

Målet med tilskuddsposten er å bidra til å utløse potensialet for næringsvirksomhet med basis i marine biologiske og genetiske ressurser. Midlene på posten skal bidra til å styrke den nasjonale kompetansen innenfor genomforskning av viktige fiskearter og følge opp strategien for marin bioprospektering. Utvikling av infrastruktur som biobanker, forskning og kommersialisering er prioriterte oppgaver.

Genkartlegging (sekvensering) av laks vil være en viktig plattform for videre forskning om avl, vekst, sykdomsmekanismer og resistens, forbruk og mulig genetisk interaksjon med villfisk. Norge deltar i et internasjonalt samarbeid med Canada og Chile for å kartlegge laksens genom.

Leting etter og innhenting av interessante marine organismer, oftest i havets ekstreme omgivelser (store dyp, høyt trykk og skiftende lysforhold), kan være svært kostbart og ressurskrevende. Innhentet materiale krever betydelig tilrettelegging i biobanker for at det skal bli tilgjengelig for forskning og næringsutvikling. Innsamling foregår i dag i regi av flere aktører, og det bør tilrettelegges slik at innsamlet materiale blir knyttet sammen og gjøres tilgjengelig for ulike brukere. Dette innebærer at det bør etableres nettverk av marine biobanker med Marbank i en koordinerende rolle. Marbank skal over tid fungere som en nasjonal biobank som kan tilby ulike tjenester, som innsamling og tilgjengeliggjøring av innsamlet materiale og forskningsbistand. Det skal utarbeides retningslinjer for biobanken mht. juridiske forhold, drift og brukere. Marbanks eierforhold og organisasjonsform skal avklares.

Norges forskningsråds store program FUGE (funksjonell genomforskning) skal bidra til å bygge opp nasjonal forskningskompetanse og infrastruktur og skal samarbeide tett med FORNY-programmet (program for forskningsbasert nyskaping) om kommersialisering. Mabit skal videreutvikles for å styrke næringsutvikling i nord. Det skal gis prioritet til innsamling av marine organismer fra nordlige havområder. Betydningen av nasjonalt og internasjonalt samarbeid understrekes.

Tilskuddene fra Fiskeri- og kystdepartementet skal sees i nær sammenheng med øvrige departements bevilgninger til marin bioprospektering for å sikre synergi og en helhetlig oppfølging av re-

gjeringas nasjonale strategi for marin bioprospektering.

Det avsettes også midler til et samarbeidsprosjekt mellom Nofima og SINTEF Fiskeri og havbruk for å styrke samarbeid innen marin bioteknologi.

Det avsettes midler til RUBIN som gjennom sin aktivitet skal bidra til å oppnå høyere utnyttelsesgrad og økt verdiskaping av marine biprodukter.

Resultater 2009–2010

Tilskuddsposten er i 2009 i hovedsak benyttet til å følge opp Fiskeri- og kystdepartementets del av regjeringas strategi for marin bioprospektering.

Det ble i 2009 gitt et tilskudd på 1,5 mill. kroner og i 2010 et tilskudd på 4,5 mill. kroner til Marbank i Tromsø. Tilskuddene skal bidra til å styrke utviklinga av Marbank som nasjonal marin biobank. Marbank har i 2009 samlet inn betydelige mengder marint biologisk materiale fordelt på 290 arter. Nytt i 2009 var innsamling, oppdyrking og isolering av marine mikroorganismer og overtakelse av ansvaret for Norges Fiskerihøgskoles bakteriesamling. Marbank samarbeider nasjonalt og internasjonalt blant annet gjennom det norsk-svenske samarbeidsprosjektet Marzymes og gjennom forsknings-samarbeid med Russian Academy of Science.

Det ble tildelt 14 mill. kroner i 2009 og 13 mill. kroner i 2010 til Forskningsrådet ved det store programmet FUGE for å følge opp deler av regjeringas strategi. Forskningsrådet har utviklet en operativ handlingsplan for marin bioprospektering etter dialog med ulike aktører. Midlene er utlyst i tråd med planen.

Programmet MABIT er et selvstendig, næringsrettet FoU-program innenfor marin bioteknologi i Nord-Norge som i følge regjeringas strategi for marin bioprospektering skal videreføres og videreutvikles. Både i 2009 og i 2010 er det tildelt 6 mill. kroner til programmet. Det har vært 30 aktive prosjekter i 2009 hovedsakelig fordelt på innsatsområdene havbruk og fiskehelse, utnyttelse av marine biprodukter og bioprospektering. Mabit la ned et betydelig arbeid i forbindelse med den internasjonale konferansen om marin bioprospektering BIOPROSP 2009.

Det ble gjennomført et forprosjekt i 2009 for å etablere et samarbeidsprosjekt mellom SINTEF fiskeri og havbruk og Nofima innen marin bioprospektering. Det ble bevilget 1,3 mill. kroner i 2010 til hovedprosjektet.

Stiftelsen RUBIN mottok et tilskudd på 3 mill. kroner i 2009 og 4 mill. kroner i 2010. RUBIN ar-

beider for utvikling av næringsvirksomhet med basis i biprodukter fra sjømat og andre marine råstoff. I 2009 har RUBIN støttet flere prosjekter, blant annet utnytteles av biråstoff fra pelagisk industri, torsk og laks til ulike formål, og RUBIN har støttet prosjekter innen dokumentasjon av helsemessige og ernæringsmessige egenskaper av marine ingredienser. RUBIN har arbeidet for å utvikle en Nasjonal plan for marine ingredienser og drevet omfattende informasjonsvirksomhet.

Det ble gitt et tilskudd til Norges forskningsråd på 4 mill. kroner i 2010 for å finansiere den norske andelen av et internasjonalt samarbeid med Canada og Chile for å sekvensere (genkartlegge) laksens genom.

Budsjettforslag 2011

Post 50 Tilskudd til Norges forskningsråd, kan overføres

Tilskuddet til Norges forskningsråd dekker i hovedsak finansiering av forskningsprogrammer og basisbevilgninger til forskningsinstitutter.

Det fremmes forslag om å bevilge 321,06 mill. kroner på posten i 2011.

Post 51 Tilskudd til Veterinærinstituttet

Tilskuddet skal dekke oppgaver innen forvaltningsstøtte (forskning, beredskap, diagnostikk, rådgiving og kartlegging av risikofaktorer) som gjelder helse hos fisk og andre akvatiske organismer, og enkelte områder innenfor sjømattrygghet.

Det fremmes forslag om å bevilge 40,33 mill. kroner på posten i 2011.

Post 71 Tilskudd til utviklingstiltak, kan overføres

Det fremmes forslag om å bevilge 13,25 mill. kroner på posten i 2011. Det er en reduksjon på 9,6 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2010.

Post 72 Tilskudd til Nofima AS, kan overføres

Tilskuddet skal dekke de nasjonale oppgavene som Nofima er gitt av Fiskeri- og kystdepartementet. Driftstilskuddet knyttet til havbruksstasjonen i Kårvika videreføres. Tilskuddet for å dekke lånekostnader knyttet til nytt sjøanlegg videreføres i 2011. Inntil 3 mill. kroner skal benyttes til midlertidig husleiestøtte til Måltidets hus i Stavanger. Det fremmes forslag om å bevilge 70,76 mill. kroner på posten i 2011.

Post 74 Tilskudd til marin bioteknologi m.v.

Bevilgningen på posten dekker tilskudd til marin bioteknologi og bioprospektering. Det foreslås et tilskudd på 6 mill. kroner til det næringsrettede MABIT-programmet i Tromsø, 4,5 mill. kroner til den nasjonale marine biobanken Marbank i Tromsø, inntil 13 mill. kroner til marin bioprospektering gjennom FUGE-programmet i Norges forskningsråd og inntil 4 mill. kroner til RUBIN-programmet. I tillegg vil det gis tilskudd til

enkelte nasjonale og internasjonale samarbeidsprosjekter.

Det foreslås en samlet bevilgning på 32,8 mill. kroner på posten i 2011.

Post 75 Tilskudd Akvariet i Bergen

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til husleie for bygg som Akvariet i Bergens disponerer, men som tidligere har blitt betalt over Havforskningsinstituttets budsjett. Det foreslås å bevilge 3,53 mill. kroner på posten i 2011.

Kap. 4023 Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
90	Tilbakebetaling lån fra Nofima		42 842	4 284
	Sum kap. 4023		42 842	4 284

Post 90 Lån til Nofima

Nofima fikk i september 2007, som del av etableringen av selskapet, et mellomfinansieringslån fra staten på 42,842 mill. kroner. I tråd med vedtak i revidert budsjett 2010 skal tilbakebetalingstida på

lånet til Nofima forlenges med inntil ti år, men slik at minimum 1/10 av lånestolen og påløpte renter tilbakebetales årlig. De årlige avdragene beløper seg til 4,284 mill. kroner. I tråd med dette foreslås det å bevilge 4,284 mill. kroner på posten i 2011.

Kap. 5610 Renter av lån til Nofima AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
80	Renter	4 471	1 000	1 292
	Sum kap. 5610	4 471	1 000	1 292

Post 80 Renter

Posten gjelder rente for Nofimas lån fra staten, jf. omtale under kap. 4023. Det er inngått en avtale om fastrentelån til Nofima for hele låneperioden

av mellomfinansieringslånet. Lånerenten er beregnet til 3,35 pst. I 2011 må Nofima betale inn 1,292 mill. kroner i renter. I tråd med dette foreslås det å bevilge 1,292 mill. kroner på posten i 2011.

Kap. 2415 Innovasjon Norge, fiskeri- og andre regionalpolitiske tiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
75	Marint verdiskapingsprogram, <i>kan overføres</i>	68 779	75 000	50 000
	Sum kap. 2415	68 779	75 000	50 000

Innledning

Innovasjon Norge er et viktig virkemiddel for å styrke sjømatnæringas konkurransevne gjennom en helhetlig satsing på verdikjedene fra råstoff til marked. De generelle virkemidlene i Innovasjon Norge finansieres over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Fiskeri- og kystdepartementet finansierer særskilte låne- og garantiordninger og Marint verdiskapingsprogram.

Innovasjon Norges samlede tilsagn innenfor marin sektor i 2009 var på 2 410 mill. kroner, av dette var 2 286 mill. kroner lån og garantier. Dette gjør marin sektor til en av de største brukerne av Innovasjon Norges tjenester. For eksempel fikk 29 marine prosjekter innvilget støtte gjennom programmet Industrielle forsknings- og utviklingskontrakter, tilsvarende 9 pst av totalt innvilget beløp.

Kjøpekraften i viktige markeder for norsk sjømatnæring har blitt betydelig redusert de siste åra som en følge av finansuroen. Dette har særlig rammet hvitfisksektoren, som har slitt med lav lønnsomhet over flere år. Samtidig hadde Norge en vekst i eksporten av sjømat til 44,6 mrd. kroner i fjor. Laks står for størstedelen av veksten.

Manglende produkt differensiering og organisering mot markedene regnes for å være en medvirkende årsak til problemene i deler av sjømatnæringa. Innovasjon Norge legger derfor opp til å prioritere de sjømatbedriftene som vil styrke organisering mot markedene i sin marine satsing. På denne måten vil Innovasjon Norge bygge opp under og støtte den målrettede satsinga gjennom Marint verdiskapingsprogram. Hovedmålet med dette programmet er å bidra til økt lønnsomhet gjennom økt markedskompetanse og organisering mot markedene.

Innovasjon Norges tre hovedsatsingsområder er innovasjon og kompetanseutvikling, bedrifters utviklings- og kommersialiseringsfase og internasjonalisering. Fiskeri- og kystdepartementet har fastsatt fiskeripolitiske retningslinjer for virkemiddelbruken i Innovasjon Norge, med hjemmel i Kgl. resolusjon av 20. desember 1996. Retningslin-

jene er i samsvar med og bygger opp under målsettingene i Innovasjon Norge.

Innovasjon Norges virksomhet og måloppnåelse ble evaluert i 2010. Evalueringa viser at virkemiddelbruken i Innovasjon Norge med stor sannsynlighet bidrar til økt verdiskaping i Norge. Marin sektor er en betydelig bruker av tjenestene i Innovasjon Norge. Dette gjelder særlig lavrisikolåneordningene. I hvilken grad Innovasjon Norge fortsatt bør tilby slike finansielle lavrisikotjenester drøftes i evalueringa. Det blir pekt på at det kan stilles et spørsmål ved om ordinære banker har tilstrekkelig sektorkompetanse til å yte et fullgodt lånetilbud til særlig primærnæringene, ikke minst de små og mellomstore bedriftene, og om det dermed foreligger en markedssvikt.

Konklusjonen i evalueringa er at Innovasjon Norge på et overordnet nivå har til rådighet tjenestetypene med egenskaper som bøter på markedssviktproblemer.

Videre framheves at en større del av virkemidlene bør støtte prosjekter med innovasjon av nasjonal eller internasjonal karakter og at tallet på sektorprogrammer bør reduseres.

Finansiering av administrasjonskostnader

Innovasjon Norges administrasjons- og gjennomføringskostnader ble tidligere finansiert etter ulike modeller avhengig av beskrivelsene for de ulike oppdragene. I samråd med de berørte oppdragsgiverne og selskapet er det våren 2010 utarbeidet en harmonisert modell for finansiering av administrasjons- og gjennomføringskostnader for alle oppdrag fra og med 2011, med unntak av aktiviteter som skal være selvfinansierende, som låne- og fondsvirksomheten. Selskapets basiskostnader dekkes over Nærings- og handelsdepartementets budsjett kap. 2421, post 70. Ved innføring av modellen skal administrasjons- og gjennomføringskostnader med unntak av selskapets basiskostnader, dekkes av oppdragsgiver. Modellen medfører ingen endringer for Marint verdiska-

pingsprogram. Den felles kostnadsmodellen vil bli gjennomgått etter fire år.

Ekstraordinære tiltak fiskeindustrien, jf. post 50

Stortinget vedtok vinteren 2009 ei egen ordning for garantier for førstehåndsomsetning av fisk, jf. Innst. S. nr. 139 (2008–2009) og St.prp. nr. 37 (2008–2009) *Om endringer i statsbudsjettet 2009 med tiltak for arbeid*. Garantiramma for ordninga ble fastsatt til 525 mill. kroner, mens bevilgningen på post 50 Tapsavsetning garantier ble fastsatt til 175 mill. kroner.

På bakgrunn av at det bare var to av fiskesalgslagene som hadde søkt om garantiavtaler ble det i revidert statsbudsjett for samme år vedtatt at ikke benyttet garantiramme på 97,5 mill. kroner innenfor den samlede garantiramma på 525 mill. kroner, kunne benyttes til garantier for driftskreditt for sjømatnæringa for øvrig, jf. Innst. S. nr. 275 (2008–2009) og St.prp. nr. 66 (2008–2009). Det ble lagt til grunn at garantiene skulle bidra til å styrke kjøp av råstoff til produksjon av produkter som markedet i større grad etterspurte, og samtidig unngå ytterligere lageroppbygging, særlig av saltfisk av torsk.

Høsten 2009 ble det etablert en ny likviditetslånordning med en samlet ramme på 250 mill. kroner over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett, jf. Innst. 39 S (2009–2010) og St.prp. nr. 101 (2008–2009). Samtidig ble garantiramma for garantiavtaler mellom Innovasjon Norge og fiskesalgslagene redusert fra 427,5 til 292,5 mill. kroner i tråd med nedjusterte behov og bevilgningen til tapsfond på kap. 2415 post 50 ble økt til 213 mill. kroner.

Ved en inkurie ble det ikke trukket noen midler av bevilgningen til tapsavsetninger i 2009. For å sikre nødvendig tapsavsetning for de pådratte forpliktelsene, ble det i revidert budsjett 2010 vedtatt å bevilge tapsavsetning på 107,5 mill. kroner på kap. 2415 post 50.

Resultater 2009–2010

Ordningene ble forvaltet av Innovasjon Norge. Det ble innvilget til sammen 322,5 mill. kroner i garantier og likviditetslån i 2009, fordelt slik:

- garantiavtaler med fiskesalgslagene: 292,5 mill. kroner
- garantier for driftskreditt i sjømatnæringa: 3,5 mill. kroner
- likviditetslån fiskeindustrien: 26,5 mill. kroner

Øvrige låne- og garantifullmakter ble ikke benyttet.

Innovasjon Norges erfaringer med garantiordninga rettet mot førstehåndsomsetning av fisk var at den kompenserte noe for industriens problemer med lange betalingstider i markedene, økt kapitalbinding og en redusert vilje til å delta fra bankene.

Fiskeri- og kystdepartementet har finansiert et følgeforskningsprosjekt som har undersøkt virkningene av finanskrisa for sjømatnæringa. I dette prosjektet er også effektene av statens virkemiddelbruk på fiskerisiden vurdert. Rapporten framhever at garantiordninga for førstehåndsomsetninga av fisk var et viktig virkemiddel for å holde fisket og mottaket i gang vinteren og våren 2009. Ordninga traff et behov og ble raskt utnyttet innenfor de rammene som ble satt. De øvrige ordningene (under dette likviditetslån og garantier for driftskreditt til enkeltbedrifter) ble i mindre grad benyttet, og har hatt mindre virkning.

Videreføring av garantiavtaler

I 2009 inngikk Innovasjon Norge garantiavtaler med henholdsvis Norges Råfisklag (320 mill. kroner) og Norges Sildesalgslag (70 mill. kroner). Garantiavtalene utløper 31. desember 2010. De inngåtte garantiavtalene skulle være en midlertidig ordning som skulle bidra til å dempe effektene av finanskrisen i fiskerinæringa. Avtalene har vært et viktig bidrag til å holde fisket og mottaket i gang vinteren 2009 og 2010.

Samlet sett vurderes det å være et fortsatt behov for forlengede og utvidede kreditter til deler av fiskeindustrien i 2011. Selv om virkningene av den globale finanskrisa har avtatt, er det fortsatt usikkerhet knyttet til den økonomiske utviklingen i viktige markeder for norsk sjømat. Lavere minstepriser og en forsiktig oppgang i eksportprisene har imidlertid gitt fiskeindustrien et bedre grunnlag for nå å kunne bygge opp igjen nødvendig soliditet. En videreføring av garantiavtalene i 2011 vil gi fiskeindustrien tid til å tilpasse seg endrede markedsforhold og få på plass tilstrekkelig kommersiell finansiering for å erstatte garanterte lån.

Regjeringa foreslår på denne bakgrunn å videreføre de inngåtte garantiavtalene i ytterligere ett år, jf. forslag til romertallsvedtak, slik at avtalene avvikles senest 31. desember 2011. Samtidig foreslås det at garantiavtalerammene tilpasses noe for å ta høyde for realiserte tap innenfor avtalene i 2009 og 2010.

Marint verdiskapingsprogram, jf. post 75

Mål og prioriteringer

Marint verdiskapingsprogram skal bidra til å øke verdien av hvert kilo sjømat produsert i Norge. Programmet skal styrke sjømatnæringas evne til å utnytte de markedsmessige konkurransefortrinnene som ligger i marint kvalitetsråstoff og det høye kompetansenivået i Norge, og bidra til at alle ledd av verdikjeden samarbeider om å oppnå økt verdi av sjømatprodukter i sluttmarkedene.

Sjømatnæringa opererer på det internasjonale markedet, der globaliseringa fører til stadig hardere konkurranse. Organiseringa av moderne matvaremarkeder, bedre globale logistikk løsninger og industriell utvikling i nye regioner, krever større innsats for nyskaping og markedsretting av den marine verdikjeden i Norge.

Næringa investerer årlig betydelige beløp for å optimalisere kostnadssiden i produksjonen, mens det i mindre grad gjennomføres investeringer mot markedet. På lengre sikt bidrar det til å svekke norske produsenters mulighet til å hente ut større andeler av verdiskapinga som skjer på veien ut til forbrukerne.

Marint verdiskapingsprogram skal styrke bedriftenes evne til langsiktig og strategisk markedsarbeid gjennom samarbeid og kompetanseheving. Hovedmålene for programmet er å

- styrke kunnskapsgrunnlaget og bistå bedriftene i å bygge kompetanse om markedskrav og internasjonalisering
- omsette markedskompetanse til strategisk kunnskap og handling i bedriftene
- fremme ei sjømatnæring som øker verdiskapinga gjennom å ta opp i seg forskningsresultater og nye ideer
- bedre koordineringa av den samlede offentlige innsatsen for marin verdiskaping.

Målgruppa for programmet er alle marine bedrifter som vil utvikle en strategisk orientering mot globale og norske sjømatmarkeder gjennom å delta i forpliktende, markedsrettede nettverk. På den måten kan de oppnå bedre leveringskontinuitet, større tyngde i markedsføringa, evne til å utvikle produktfortrinn og opparbeide nye markeder, kompetanseoppbygging og bedre balanse mellom kjøper og selger i forhandlinger.

Det er satt egne mål for kvinneandel under Marint verdiskapingsprogram. Programmet ventes å skape en etterspørsel etter personer med høyere utdanning innen områder som språk og markedsføring. Dette ventes å gjøre næringa mer attraktiv for kvinner.

Programmet skal også bidra til bedre koordineringa av den samlede offentlige innsatsen for marin verdiskaping. Innovasjon Norge har opprettet ei nasjonal rådgivende arbeidsgruppe bestående av Norges Fiskarlag, Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening, Norske Sjømatbedrifters Landsforening, LO, Eksportutvalget for fisk, Norges forskningsråd, Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond og fylkeskommunene, for å bidra til utvikling og oppfølging av tiltakene.

Innovasjon Norge har, gjennom arbeidet i programmet, etablert et tettere samarbeid med Eksportutvalget for fisk (EFF). En sterkere samhandling mellom de bedriftsrettede virkemidlene og EFFs felles markedsarbeid er viktig for å styrke bedriftenes markedsrettede innsats.

Det ble i 2009 gjennomført en ekstern vurdering av den strategiske retninga i Marint verdiskapingsprogram. Gjennomgangen viste at programmet i all hovedsak møter dagens utfordringer i sjømatnæringa, men pekte på enkelte forbedringspunkter, som har medført noen justeringer i programmet. Nettverk og kompetanse vil fremdeles utgjøre programmets kjernevirksomhet. Programmet åpnes for noen nettverk rettet mot teknologi- og kompetanseleverandørene i næringa. Programmets kompetansetilbud styrkes både ved å etablere flere lavterskel regionale kurs og mer krevende oppfølgingsmoduler til de som allerede har gjennomført kompetanseprogrammet eller har tilsvarende kompetanse. Denne såkalte implementeringsmodulen har vært etterspurt av deltagerne i kompetanseprogrammet, og gir målrettet hjelp til de bedriftene som vil gjennomføre et strategisk endringsprosjekt i bedriften for å styrke markedsorienteringa. Videre er det et mål å kunne finansiere flere brukerstyrte forsknings- og innovasjonsprosjekter i bedriftene. Dette tiltaket er viktig for å kunne utvikle produkter og konsepter videre. Det åpnes også for å legge mer vekt på hjemmemarkedet, gjennom økt profilering og deltagelse på viktige arenaer i Norge.

Programmet *Kystnæring mot marked* ble opprinnelig etablert som et toårig tilbud rettet mot bedrifter i områder med omstillingsbehov, for å mobilisere disse til å delta i det øvrige programmet. Programmet har vært til dels krevende å administrere. Innovasjon Norge har fått gode tilbakemeldinger fra bedriftene mht. støtten og oppfølginga de har fått for å utvikle produktfortrinn og strategisk retning. Fiskeri- og kystdepartementet ser dette som et målrettet og egnet virkemiddel for å nå bedrifter på mindre steder, og har gitt støtte til at denne delen av tilbudet videreføres.

Fiskeri- og kystdepartementet forvalter 10 mill. kroner til supplerende tiltak. I 2011 skal disse midlene blant annet brukes til å videreføre Fiskesprell og Senter for levendelagring. Det vises til beskrivelsen under resultater for nærmere gjennomgang av disse prosjektene.

Resultater Marint verdiskapingsprogram 2009–2010

Konklusjonen fra kvalitetsgjennomgangen i 2009 og spørreundersøkelsen av bedriftsdeltagerne i *Kystnæringer mot marked* viser at programmets innretning i all hovedsak treffer dagens utfordringer i næringa.

Hoveddelen av midlene i Marint verdiskapingsprogram går til tiltak i næringa som er internasjonalt rettet og til bedrifter med en spredt geografisk lokalisering.

Totalt er det gitt støtte til samarbeid som involverer over 300 bedrifter med 93 forprosjekt og 27 hovedprosjekt. Fem av hovedprosjektene har sitt utspring i delprogrammet *Kystnæringer mot marked*. Nettverkene omfatter nå sjømatbedrifter fra hele landet og alle deler av verdikjeden.

Kompetanseprogrammet gjennomføres av Norges Handelshøyskole, og har plass til 30 ansatte/ledere fra sjømatbedrifter hvert år. Kurset har vært fulltegnet hvert år, og kan utvides ved økende etterspørsel. Andelen kvinner har økt til 40 pst. Kurset avsluttes med at deltagerne legger fram og forsvarer en markedsrettet strategioppgave med utgangspunkt i egen bedrift. Deltagerne har gitt gode tilbakemeldinger på programmet, både når det gjelder kompetanseutvikling, forventet økt lønnsomhet og konkurransekraft i bedriften og økt samarbeid med andre bedrifter.

Nøkkelpersoner fra sjømatbedrifter blir gjennom traineeprogrammet tilbudt et markedsopphold fra tre til tolv måneder. Det meste av oppholdet skal gjennomføres hos en eller flere markedsaktører utenlands. Ordninga ble i kvalitetsgjennomgangen vurdert til å være relativt kostbar. Innovasjon Norge vil fremdeles tilby programmet til interesserte bedrifter, men ikke markedsføre det aktivt. I tillegg tilrettelegges det for at flere kan delta på korttidsopphold over to til tre uker. Til nå har 15 gjennomført korttidstilbudet.

Bedriftene som deltar i *Kystnæringer mot marked* har gitt gode tilbakemeldinger. Dette gjelder særlig tilbudet om individuell konsulenthjelp til å konkretisere sine ideer og konsept, og bistanden de har fått til prosjektplanlegging og søknad om finansiering. Innovasjon Norge har satt som forutsetning at konsept og strategisk satsing skal være

styrebehandlet i bedriften før de vurderer finansieringssøknader. Ei viktig erfaring fra tilbudet har vært at bedriftene selv har de gode prosjektideene, men manglende kapasitet og vekt på daglig drift har ført til at ideene tidligere ikke har blitt konkretisert og realisert.

Målet med felles internasjonaliseringstiltak er å overføre markedskompetanse til norske sjømatbedrifter, gjennom en målrettet bruk av hele Innovasjon Norges organisasjon og i samarbeid med Eksportutvalget for fisk. Innsatsen har vært rettet mot å få norske sjømatbedrifter til å synliggjøre seg som langsiktige og foretrukne partnere, med vekt på omdømmebygging og bærekraft.

Prosjektet Fersk Torsk har samlet og tilgjengeliggjort tidligere og nye analyser og markedsrapporter. Gjennom prosjektet er verdikjeden, kostnadene og markedene kartlagt. En erkjennelse har vært at aktørene har vært lite koordinert, og at organiseringa har ført til at bedriftene selv blir drivere for at prisene på produktene forhandles ned. En forutsetning for økt markedsorientering er at samarbeidet og samhandlinga mellom de ulike aktørene i verdikjeden utvikles, slik at alle får et økonomisk fundament å bygge en markedsorientering på. Gjennom samarbeid og nettverk løftes nå disse utfordringene fram.

Fiskeri- og kystdepartementet har bedt Innovasjon Norge etablere et tilsvarende prosjekt rettet mot konvensjonell sektor.

Resultater prosjekter forvaltet av departementet 2009–2010.

Målet med *Fiskesprell* er å øke konsumet av sjømat blant barn og unge. Prosjektet er innrettet mot barnehager, barneskoler og ungdomsskoler. Prosjektet finansieres i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet, Eksportutvalget for fisk og fiskesalgslagene. Fiskesprell startet som et pilotprosjekt rettet mot barnehager i tre fylker i 2007 og ble landsdekkende fra 2008. Utgangspunktet er at mange barn og unge i dag har et lavere sjømatkonsum enn det som helsemessig er ønskelig. Det er viktig at barn og unge motiveres til å etablere gode vaner i ung alder da grunnlaget legges for å fremme forbruket av sjømat. Budsjett-ramma er økt gradvis i takt med utvidelsen av prosjektet. For skoleåret 2009/10 omfatter prosjektet barnehager, barneskoler og ungdomsskoler, og samlet tilskudd er 6,1 mill. kroner.

Senter for levendelagring og oppføring av torsk er lokalisert til Nofima i Tromsø. Senteret skal, i samarbeid med næringsaktørene, få fram kunnskap for å etablere levendelagring som en

forutsigbar og lønnsom aktivitet. Målet er å styrke forutsetningene norske hvitfiskbedrifter har for å bli leverandører inn til markedsnisjer av høykvalitets fersk hvitfisk. En viktig forutsetning for dette vil være kvalitet og leveringskontinuitet, noe lewendelagring skal bidra til.

Fiskeri- og kystdepartementet har i perioden 2008–2010 tildelt 10,8 mill. kroner til det treårige prosjektet *Sett sjøein*. Gjennom kompetansekartlegging, tilrettelegging av kurs og annen etterutdanning har ansatte i næringa fått mulighet til å formalisere den kompetansen de har tilegnet seg gjennom sitt arbeid

Videre har departementet støttet Stiftelsen norsk matkultur for å utvikle et pilotprosjekt som skal stimulere til økt og bedre bruk av lokal mat. Målet er å skape entusiasme for den lokale matprofilen overfor innenlandske og utenlandske gjester. Satsinga er en del av oppfølginga av Fiskeri- og kystdepartementets strategi for utvikling av kystbasert reiseliv.

De regionale partnerskapene har et operativt ansvar for det såkalte Kommuneprosjektet. Prosjektet løper ut 2010. Det legges opp til en omstrukturering og videreføring fra og med 2011. Fiskeri- og kystdepartementet, som har deltatt i finansieringa av prosjektet med 1 mill. kroner årlig i perioden 2008–2010, trekker seg fra årsskiftet ut av prosjektet.

Kommuneprosjektet har arbeidet for å styrke kommunene som en effektiv og god tjenesteyter innen næringsutvikling. Oppmerksomheten har vært rettet mot det kommunale tjenestetilbudet til entreprenører og mindre bedrifter, og da spesielt mot kvinner og yngre entreprenører. Det er lagt vekt på tiltak som ansporer til økt interkommunalt samarbeid.

Foruten Fiskeri- og kystdepartementet har prosjektet blitt finansiert av Kommunal- og regionaldepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Innovasjon Norge og Kommunenes Sentralforbund har administrert prosjektet.

Ekstraordinær bevilgning i forbindelse med finanskrisa

I St.prp. nr. 37 (2008–2009) *Om endringer i statsbudsjettet 2009 med tiltak for arbeid* fremmet regjeringa forslag om å øke bevilgningen til marint verdiskapingsprogram med 20 mill. kroner. Stortinget sluttet seg til dette ved behandlinga av Innst. S. nr. 139 (2008–2009).

Innenfor den ekstraordinære bevilgningen ble det lagt vekt på å prioritere tiltak som ga rask effekt. Det ble satt av 6,5 mill. kroner i tilskudd til mottaksstasjoner, 1,5 mill. kroner til økt føringstilskudd og 12 mill. kroner i tilskudd til fellesmarkedsføring i regi av Eksportrådet for fisk. Midlene til fellesmarkedsføring ble blant annet benyttet til å styrke markedsføringa av hvitfisk i Spania og Portugal, og inngikk som en del av et samlet statlig ekstraordinær støtte til markedsføring på 25,5 mill. kroner i 2009.

Budsjettforslag 2011

Post 75 Marint verdiskapingsprogram

Programmet har de siste åra hatt ei årlig ramme på 75 mill. kroner. Av dette har 65 mill. kroner vært forvaltet av Innovasjon Norge. En del av bevilgningen i den første fasen av programmet ble ikke disponert fullt ut, noe som har medført betydelige overføringer. For å bidra til å redusere de overførte midlene og få en mer realistisk budsjettering av bevilgningen til programmet, foreslås det at bevilgningen til programmet reduseres med 25 mill. kroner. Det fremmes forslag om å bevilge 50 mill. kroner på posten i 2011. Det foreslås at 40 mill. kroner forvaltes av Innovasjon Norge, mens resterende 10 mill. kroner forvaltes av Fiskeri- og kystdepartementet til supplerende tiltak. Senter for lewendelagring og oppføring og Fiskesprell vil være prioriterte tiltak også i 2011.

Programkategori 16.30 Fiskeri- og havbruksforvaltning

Utgifter under programkategori 16.30 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
1030	Fiskeridirektoratet	352 549	338 150	346 820	2,6
1050	Diverse fiskeriformål	264 041	72 540	68 980	-4,9
	Sum kategori 16.30	616 590	410 690	415 800	1,2

Utgifter under programkategori 16.10 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
01-20	Driftsutgifter	104 231	102 296	106 160	3,8
21-23	Andre driftsutgifter	10 706	11 400	4 860	-57,4
70-89	Overføringer til private	14 853	18 010	19 250	6,9
	Sum kategori 16.10	129 790	131 706	130 270	-1,1

Innledning

Programkategori 16.30 utgjør om lag 9,5 prosent av det samlede budsjettet under Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde. Programkategorien omfatter Fiskeridirektoratet og virkemidler overfor sjømatnæringa.

Omtalen under programkategorien omhandler både Fiskeri- og kystdepartementets og Fiskeridirektoratets arbeid. Aktivitetene i Fiskeri- og kystdepartementet finansieres over departementets administrasjonsbudsjett kap. 1000, mens Fiskeridirektoratets virksomhet finansieres over kap. 1030 Fiskeridirektoratet.

Kategoriomtalen er tematisk inndelt i fire forvaltningsområder: fiskeriforvaltning, havbruksforvaltning, sjømat og marked og miljø og areal. For alle områdene arbeider departementet mot de tre

faglige hovedmålene i Fiskeri- og kystdepartementets strategi for 2007–2011:

- Norge skal ha en internasjonal rolle som ivaretar våre interesser og vårt ansvar som havnasjon og kyststat på en helhetlig måte.
- Norge skal ha bærekraftige marine næringer med høyest mulig samlet verdiskaping, god lønnsomhet og internasjonal konkurransekraft i hele verdikjeden.
- Norsk sjømat skal være trygg og kjent for kvalitet. Fangst, produksjon og produkter skal holde en høy standard med hensyn til miljø, folkehelse, fiskehelse og fiskevelferd.

Status for havmiljø, eksport, verdiskaping og bærekraft i de marine næringene er redegjort for i del I, kapittel 4. Omtalen under beskriver mål, prioriteter og resultater innen fiskeri- og havbruksforvaltningen.

Fiskeriforvaltning

Havets ressurser og miljø er fundamentet for marin verdiskaping. Vitenskapelige råd og gode forvaltningsprinsipper er grunnlaget for at vi skal kunne høste så mye som mulig fra bestandene i et langsiktig perspektiv. Dette er avgjørende for å sikre produksjonsevnen i havet slik at samfunnet skal kunne fortsette å høste havet også i framtida. For å få til dette må vi lykkes i den økosystembaserte ressursforvaltningen og sikre det biologiske mangfoldet. Her står forvaltningsprinsippene som følger av den nye havressursloven sentralt. Like viktig er det å lykkes i det internasjonale samarbeidet om ressurser og miljø og kampen mot ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske).

Internasjonalt samarbeid om ressurser og miljø

Mål og prioriteringer

Norge deler om lag 90 pst. av bestandene vi høster av med andre stater. Vi deler dermed også de samme grunnleggende behovene for kunnskap, forvaltning og kontroll.

Norge jobber for at forvaltning av marine ressurser skjer i tråd med anerkjente prinsipper som blant annet bærekraftig bruk, føre-var-prinsippet og økosystembasert forvaltning og havressurslova. Disse prinsippene er forankret i folkerettslige konvensjoner og står derfor sentralt for Norge. Dette gjelder i våre egne fiskerisoner, på det åpne hav og i andre nasjoners fiskerisoner.

Norge skal være premissleverandør og bidragsyter til den internasjonale fiskeri- og havdebatten, og arbeide for at sentrale norske posisjoner knyttet til marin ressurs- og miljøforvaltning får gjennomslag. Det skal inngås avtaler om felles fiskebestander som sikrer bærekraftig forvaltning og kontroll med uttak av fisk.

I økende grad legger internasjonale organisasjoner og konvensjoner viktige rammebetingelser for norsk forvaltning av levende marine ressurser og miljø. Departementet vil særlig prioritere arbeidet med oppfølging av evalueringa av FN-avtalen om fiske på det åpne hav, FN's fiskeriresolusjon og utviklinga av internasjonale retningslinjer for å redusere utkast og bifangst. Fiskeri- og kystdepartementet vil også fortsette arbeidet med marine verneområder og marine beskyttede områder for å ta vare på økosystemet slik at både langsiktig produksjonspotensial og biologisk mangfold ivaretas. Drøftingene av disse spørsmålene vil blant annet foregå innenfor ramma av FN's generalforsamling, FN-konvensjonen om biologisk mang-

fold, FN's matvareorganisasjon (FAO) og i de regionale fiskeriforvaltningsorganisasjonene.

Resultater 2009–2010

Norge har inngått bilaterale rammeavtaler om fiskerisamarbeid med Russland, EU, Grønland og Færøyene. Norge har også samarbeidet internasjonalt for å sikre avtaler om forvaltningen av makrell, norsk vårgytende sild, kolmule og uer. Trepartsavtalen om lodde ved Island, Grønland og Jan Mayen og Smutthullavtalen mellom Island, Russland og Norge er videreført både i 2009 og 2010.

Fiskeriforvaltningen har deltatt i internasjonale fora der marint miljø, medregnet biodiversitet og forurensing, har blitt behandlet. Viktige fora er FN's generalforsamling, FN's mat- og jordbruksorganisasjon (FAO), Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD), Konvensjonen om internasjonal handel med truede dyre- og plantearter (CITES) og Konvensjonen om beskyttelse av det marine miljø i det nordøstlige Atlanterhav (OSPAR). I alle fora framstår Norge med én stemme basert på omforente tverrsektorielle posisjoner. Fiskeriforvaltningen bidrar til mest mulig realistiske og ambisiøse beslutninger der miljø- og fiskeriforvaltning baseres på allerede avklarte nasjonale og internasjonale ansvarsfordelinger.

Norge følger opp sine folkerettslige forpliktelser til å samarbeide om forvaltning av hval ved å delta i Den internasjonale hvalfangstkommissjonen (IWC).

Fiskeri- og kystdepartementet deltar i nordisk fiskerisamarbeid under Nordisk Ministerråd. Prioriterte områder er beskyttelse av Nordens marine økosystemer og bærekraftig forvaltning av ressursene.

Norge har deltatt i evalueringa av FN-avtalen om fiske på det åpne hav. På bakgrunn av et norsk forslag ble det i 2006 blant annet vedtatt å utvikle et nytt rettslig instrument for havnestatskontroll under FAO. Havnestatskontroll gir blant annet en global anerkjennelse av svartelisting av piratfartøy, og legger opp til at fisk ikke landes i havn hvis ikke fartøyenes flaggstat kan garantere at fisken er lovlig fanget. Vedtaket om å utarbeide en bindende global avtale om havnestatskontroll ble fulgt opp på møte i FAOs fiskerikomité (COFI) i 2007. Etter flere forhandlingsrunder ble det i 2009 oppnådd enighet i FAO om en bindende global havnestatskontrollavtale.

Mer detaljert informasjon om Norges fiskeriavtaler med andre land og status for fisket etter avtalene finnes i Meld. St. 18 (2009–2010) *Dei årle-*

ge fiskeriattalane Noreg har inngått med andre land for 2010 og fiske etter avtalane i 2008 og 2009.

Ulovlig, urapportert og uregulert fiske

Mål og prioriteringer

Fiskeriforvaltningen skal ivareta Norges ansvar og interesser som havnasjon i internasjonalt havmiljø- og ressursamarbeid på en helhetlig måte. En effektiv ressurskontroll er nødvendig for å forebygge og avdekke ressurskriminalitet.

Ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) er ei stor utfordring, og et hinder for å oppnå forsvarlig forvaltning av fiskebestandene og marine økosystemer. UUU-fiske har mange dimensjoner, herunder bærekraftig produksjon av fôr til oppdrettsfisk. Samtidig har ulovlig fiske også ofte koblinger til andre kriminalitetsformer. Valg av tiltak eller handlinger må være gjenstand for en helhetlig vurdering og ofte i samarbeid på tvers av faglige linjer og myndigheter.

Bekjempelsen av UUU-fiske foregår på nasjonalt, regionalt og internasjonalt plan. Havressursloven, utkastforbudet, støttesystemer i ressurskontrollen, sporing, FAO-avtalen om havnestatskontroll og utvikling av kriterier for flaggstatsansvar er sentrale elementer i Norges kamp mot UUU-fiske. For 2011 er det et mål at Norge bidrar til enighet i FAO om internasjonale retningslinjer for å redusere utkast og bifangst. Videre er det en prioritert oppgave å sikre et tettere samarbeid mellom ulike etater i Norge for å vurdere og avdekke ulovlig fiske. Fiskeriforvaltningens analysenettverk vil ha en sentral rolle. Det er også et mål å få ulovlig fiske anerkjent internasjonalt som en kriminell handling. Et annet prioritert område er arbeidet for å videreutvikle markedsstatistikk som en del av tiltakene for å bekjempe ulovlig, urapportert og uregulert fiske.

Norske myndigheter vurderer mulighetene for å utvikle bistandsarbeidet til å hjelpe land med å håndtere problemet med UUU-fiske.

Arbeidet for å bekjempe UUU-fiske har også betydning for oppfølginga av regjeringas strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring.

Resultater 2009–2010

Bekjempelse av UUU-fiske har vært en hovedprioritet for Fiskeri- og kystdepartementet i de siste åra, og ei rekke tiltak har blitt gjennomført nasjonalt, regionalt og globalt. Et viktig virkemiddel nasjonalt er hjemlene mot UUU-fiske i havressursloven, som blant annet åpner for bruk av

tvangsmulkt og lovbruddsgebyr mot de som deltar i slikt fiske i norske og utenlandske farvann.

Et annet tiltak er FN-avtalen om havnestatskontroll. Avtalen kom i stand i 2009 etter et norsk initiativ, og mange av de tiltakene Norge har etablert de siste åra er gjennom FAO-avtalen blitt internasjonale minimumsstandarder. Avtalen ventes å få stor betydning i bekjempelsen av UUU-fiske.

Fiskeri- og kystdepartementet har også satset mye på internasjonalt samarbeid om ressurskontroll. Dette er viktig ledd i bekjempelsen av UUU-fiske. Under forhandlinger om kvoteavtaler og fiske i norske jurisdiksjonsområder arbeider norske myndigheter for å innarbeide forpliktende elementer som sikrer en reell kontroll med uttak og landinger av fangst. Elektronisk fangstloggbok blir innført i løpet av 2010 og 2011. Norge har også utviklet et system for fangstsertifikater for å imøtekomme EUs krav ved import av fisk.

Et annet viktig område er å forhindre utkast av fisk. I mange år har den største utfordringa i forvaltningssamarbeidet mellom Norge og EU vært at partene til dels forvalter nordsjøbestandene på ulik måte. Norge har i sine fiskerireguleringer utkastforbud, og har innført reguleringer for å unngå uønsket bifangst. EUs fiskere er derimot pålagt å kaste ut fisk som de ikke har kvote på eller som er for liten. Utkast av fisk er å betrakte som sløsing med ressurser. I tillegg vil ikke fisken som kastes ut bli registrert i fangststatistikken, noe som gir havforskerne et mangelfullt tallgrunnlag å basere sitt bestandsestimat på.

Norge har jevnlig tatt opp problemene knyttet til utkastpåbudet med EU, og har avtalt ei rekke tiltak for å redusere utkast. Samtidig med dette har Norge tatt initiativ for å bringe utkast på dagsorden internasjonalt, bl.a. i FN's generalforsamling. Dette er fulgt opp i FAOs fiskerikomité. Selv om en del land har etablert lovgivning for å redusere utkast, er fortsatt utkast av bifangst et stort sett uregulert og urapportert felt på globalt nivå.

Norge ønsker også å fremme lignende forslag i regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner. Et viktig steg i den retning var at årsmøtet i Den nordøstatlantiske fiskerikommisjon (NEAFC) i november 2009 vedtok utkastforbud i internasjonalt farvann på de viktigste artene som reguleres av NEAFC. Vedtaket er et viktig skritt mot en bærekraftig og ansvarlig forvaltning av fiskebestandene i internasjonalt farvann.

Det er en grunnforutsetning at norske bestander skal beskattes innenfor et ansvarlig kontrollregime og at de avtaler Norge inngår med andre stater bør avspeile dette. Norge har også arbeidet multilateralt, primært gjennom regionale fiskeri-

forvaltningsorganisasjoner og FAO, for å medvirke til bærekraftige fiskerier.

Fiskeriforvaltningens analysenettverk (FFA) ble etablert i 2009, og er et konkret tiltak mot UUU-fiske. FFA skal sikre et tettere samarbeid mellom ulike etater og bidra med oppdaterte, tverrsektorielle analyser innenfor saksområdet UUU-fiske. Analysenettverket er etablert som et prosjekt med tre til fire års varighet, og skal evalueres underveis. Styringsgruppa har medlemmer fra Justis- og politidepartementet, Forsvarsdepartementet, Finansdepartementet, Fiskeridirektoratet og Riksadvokaten.

En milepæl for norsk fiskeriforvaltning kom i 2009, da det ikke var registrert UUU-fiske i Barentshavet. De siste årenes oppmerksomhet på dette problemet har vist seg nyttig, og det arbeides kontinuerlig med å opprettholde de gode resultatene. Kontrollinnsatsen er økt, og det er foretatt endringer i regelverket for å gjøre det mer brukervennlig. Preventive straffereaksjoner og administrative reaksjoner er benyttet ved overtredelse av regelverket, og arbeidet med saker knyttet til fiskerikriminalitet har fått høy prioritet i politiet og hos påtalemyndigheten.

Arbeidet for å bekjempe UUU-fiske er nærmere omtalt i Meld. St. 18 (2009–2010) *Dei årlege fiskeriavtalane Noreg har inngått med andre land for 2010 og fisket etter avtalane i 2008 og 2009*.

Fiske og fangst

Mål og prioriteringer

Fiskeri- og kystdepartementet har det sentrale ansvaret for bærekraftig forvaltning av de levende

ressursene i de norske hav- og kystområdene, og tilrettelegging for verdiskaping med utgangspunkt i disse ressursene. Det er en prioritert oppgave for fiskeriforvaltningen å legge til rette for en enklere og mer helhetlig forvaltning gjennom verdikjeden.

Iverksetting av ny havressurslov

Havressursloven trådte i kraft 1. januar 2009, og er lovførende for alle områder innenfor fiske og fangst. Det er en prioritert oppgave å innarbeide loven i fiskeriforvaltningen gjennom forskriftsarbeid. Utfordringer som skal løses er blant annet å sikre at internasjonale avtaler er tilstrekkelig implementert i den norske lovgivningen.

Forvaltningsprinsippet i havressursloven innebærer blant annet at fiskerimyndighetene skal holde oppsyn med situasjonen til bestandene i økosystemet, og innføre tiltak dersom det antas å være nødvendig for å forhindre en forverring av situasjonen som følge av høsting eller annen direkte menneskeskapt påvirkning.

Fra og med 2010 fastsetter Fiskeri- og kystdepartementet hvilke bestander det skal rettes særlig forvaltningsmessig oppmerksomhet mot. Disse bestandene er vurdert til å ha et stort behov for overvåking og eventuelt nye tiltak for å fylle kravene som følger av forvaltningsprinsippet i havressursloven. Oversikten oppdateres årlig, og prioriteringa for 2011 framgår av tabellen under.

Tabell 6.14 Oversikt over bestander som er vurdert å ha behov for forvaltningsmessig prioritering i 2011.

Bestand	Merknad
Kysttorsk	Implementering og oppfølging av reguleringstiltak.
Kveite sør	Behov for mer kunnskap om bestanden for å vurdere eventuelle tiltak.
Lange og brosme	Oppfølging av forslag til adgangsregulering. Behov for oppfølging og implementering av vedtatt regulering på bakgrunn av høringa.
Leppefisker	Økt fiske etter leppefisk gjør det nødvendig å øke kunnskapen og vurdere tiltak og reguleringer.
Stillehavsøsters	Fremmed art som bør desimeres.
Raudåte	Potensielt kommersielt viktig art, der det er behov for økt kunnskap.
Sukkertare	Viktig for kystnære økosystemer. Behov for mer kunnskap.
Pigghå og andre haiarter	Implementering av forvaltningsplan.
Tobis	Vurdering og oppfølging av områdebasert forvaltningsmodell.

Friere redskapsvalg

Fiskeflåten er i dag regulert med hensyn til hvilke redskaper som kan brukes til hvilke tider og i hvilke områder. Videre er fisketillatelsene i stor grad basert på redskapstype. Dette begrenser det enkelte fartøys tilpasningsmuligheter. Dagens regelverk kan være til hinder for bruk av energi- og kostnadseffektive fangstmetoder, og det er en prioritert oppgave å legge til rette for et friere redskapsvalg i fiskeflåten. Departementet vil i dette arbeidet legge vekt på at et friere redskapsvalg ikke skal medføre et uønsket beskatningsmønster eller redusert råstoffkvalitet.

Markedsorientert høsting

For å utnytte Norges fortrinn som sjømatnasjon er det et mål å utvikle reguleringsopplegg som bidrar til jevnere landinger gjennom året, høy kva-

litet på råstoffet og en tydeligere markedsorientering gjennom hele verdikjeden.

Resultater 2009–2010

Fiske og fangst

Fangstuttaket i norske fiskerier har siden 1992 variert mellom 2,3 og 2,9 mill. tonn. Kvantumet har økt fra 2008 til 2009. De kommersielt viktigste bestandene som Norge høster på er blant annet torsk, hyse, lodde, makrell, sild og sei. I tillegg høstes det også av skalldyr, sel og hval.

Status for fiske og fangst er nærmere omtalt i kap. 4 i proposisjonens del I.

Tabell 6.15 inneholder en oversikt over arter og bestander som det har vært rettet særlig søkelys mot i 2009 og 2010, og der det har vært satt i verk nye og ekstraordinære tiltak for å bedre situasjonen.

Tabell 6.15 Status for oppfølging og iverksatte tiltak for bestander med særskilt forvaltningsbehov i 2009 og 2010

Art/bestand	Merknad
Kysttorsk nord for 62°N	Gjenoppbyggingsplan til vurdering hos ICES. Fiskeri- og kystdepartementet vedtok nye tiltak høsten 2010.
Ål	Et forbud mot fiske ble innført i 2009, med unntak av et lisensiert overvåkingsfiske for utvalgte deltakere innenfor en totalkvote på 50 tonn. Utvidet rapporteringsplikt.
Tobis	Relativt stedbunden nøkkelart i økosystemet i Nordsjøen. Arealbasert forvaltning innført, med vekselvis stenging/lukking, som skal hindre nedfisking av lokale felt.
Kysttorsk sør for 62°N	Nye tiltak fastsatt av departementet i 2010.
Vanlig uer og snabeluer	Helårlig forbud mot direktefiske med trål. Begrensninger i internasjonalt fiske i Nord-Atlanteren vedtatt av NEAFC. For fiske med konvensjonelle redskap (kystflåten) er det innført fredningsperioder.
Kveite	Økning av minstemålet på kveite til 80 cm i 2010. Gytefredning nord for 62°N (20.12.–31.03) for bunnredskaper (garn, trål, snurrevad, mv.).
Hummer	Tiltak ble innført i 2008 og 2009, blant annet restriksjoner på antall teiner per fisker, redusert fangsttid og fredning av rognhummer.
Blålange	Direkte fiske etter blålange forbudt i 2009.

Tang og tare

Det høstes om lag 140–170 000 tonn tare i Norge per år. Stortaren har sannsynligvis den høyeste foredlingsgrad av alle marine ressurser som eksporteres fra Norge. Om lag 200 personer er

ansatt i videreforedlingsindustrien, og eksportverdien utgjør om lag 750 mill. kroner årlig.

Forskriften om høsting av tang og tare ble endret i 2008, og trådte i kraft 1. januar 2009.

Et overvåkingsprogram for tareskog videreføres. Programmet er utvidet til også å dekke områdene nord for Trøndelag. Det er også åpnet for høs-

ting av tare i avgrensede områder innenfor bestemte tidsperioder etter samme ordning som gjelder i Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane.

Det arbeides med en forvaltningsplan om høsting av tang og tare.

Miljø og areal

Mål og prioriteringer

Det er et mål å sikre at arealbruk i sjø og kystsona skjer innenfor ei bærekraftig ramme og tar hensyn til fiskeri-, kyst- og havbruksforvaltningens behov. Tilgang på areal, rent vann og produktive økosystem er grunnleggende forutsetninger for norsk sjømatnæring. Fiskeri- og kystdepartementet legger også stor vekt på å forberede seg på de forvaltningsmessige utfordringene som vil komme som følge av klimaendringer.

Areal

Petroleumsvirksomhet og anlegg for vindkraft er ofte interessert i de samme områder som tradisjonelt har vært benyttet til fiskeriaktivitet. Dette krever gode prosesser.

Forvaltningsplaner for havområdene har vist seg både å være et godt instrument for å sikre bærekraftig bruk av havområdene og som et verktøy for avklaring av arealbruk/sameksistens. Oppfølging av forvaltningsplanene for Norskehavet og Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten er en prioritert oppgave i 2011. Utredningsarbeidet som danner grunnlaget for en forvaltningsplan for Nordsjøen er også satt i gang.

Det er ei utfordring framover å finne areal til anlegg for offshore vindkraft som ikke kommer i konflikt med fiskeriene.

I kystsona er arealplanlegging etter plan- og bygningsloven det viktigste verktøyet for å sikre sameksistens. Det er en viktig oppgave for den regionale fiskeri-, kyst- og havbruksforvaltningen å delta i slike planprosesser. I tillegg er det viktig å delta i arbeidet med verneplaner, særlig i arbeidet med marine verneplaner. Fiskeriforvaltningen arbeider med nye vannforvaltningsplaner i henhold til vannforskriften.

Olje og fisk

Potensielle arealkonflikter mellom petroleumsvirksomhet og fiskerinæringa kan ses i et langsiktig og et kortsiktig perspektiv. Det langsiktige arealbehovet for petroleumsvirksomheten er knyttet til faste installasjoner med tilhørende sikkerhetssoner, mens det kortsiktige arealbeho-

vet er knyttet til seismiske undersøkelser, prøveboringer med flyttbare innretninger og annet plasskrevende arbeid som legging av rørledninger med mer.

Selv om faste installasjoner har et visst arealbehov der annen virksomhet stenges ute, utgjør dette arealet en liten del av sokkelområdet og har i liten grad ført til konflikt med annen bruk av havet som fiskeri og skipstrafikk. Det samme gjelder andre petroleumsrelaterte operasjoner.

Den petroleumsvirksomheten som har størst konfliktpotensial overfor fiskeriene er seismiske undersøkelser. Undersøkelsene krever stor plass, samtidig som lydkiildene som brukes skremmer fisken.

Klima

Virkningene av endret vanntemperatur, høyere vannstand og kraftigere vær vil kreve tilpasninger innenfor hele Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde. Det er viktig å få tilstrekkelig kunnskap om virkningene av klimaendringer og havforsuring på de marine økosystemene, og tilpasse forvaltningen av ressursene til de nye betingelsene.

Fiskeri- og kystdepartementet utarbeider en klimastrategi for egne ansvarsområder.

Kartlegging og overvåking

Kunnskap om økosystemer og næringsaktivitet er viktig for å kunne gjøre gode avveininger mellom motstridende interesser.

Den systematiske bunnkartlegginga i regi av MAREANO-programmet er viktig for å øke kunnskapen om havbunnen.

Det skal arbeides videre med å forberede etableringen av et helhetlig overvåkings- og varslingsystem for nordområdene – BarentsWatch. Vi viser til nærmere omtale under programkategori 16.60.

Resultater 2009–2010

Fiskeri- og kystforvaltningen har deltatt i relevante prosesser som påvirker arealtilgang og forvaltning av areal i sjø og kystsona og har bidratt i arbeidet med utarbeidelse av vannforvaltningsplaner etter vannforskriften. Fiskeri- og kystdepartementet og underliggende organer deltar i arbeidet med en grovsortering av arealer for mulig vindkraftutbygging i sjø.

Regelverket er strammet inn for å få til en best mulig sameksistens mellom fiskeriene og seismiske undersøkelser, blant annet med krav til at de

fiskerikyndige om bord i seismikkfartøyene har gjennomført godkjent opplæringskurs.

Fiskeri- og kystforvaltningen deltar i utredningsarbeid og arbeidsgrupper knyttet til forvaltningsplanene for norske havområder. I 2009 lå hovedvekten av arbeidet på utarbeidelse av det faglige grunnlaget for revisjonen av forvaltningsplanen for Barentshavet og områdene utenfor Lofoten.

Innenfor MAREANO-programmet ble det i 2009 samlet inn dybdeedata over et areal på 13 700 km². Gjennom programmet er havbunnen i områdene Nordland VII, Troms II, Troms III og Eggakanten kartlagt. MAREANO genererer viktig kunnskap for forvaltningen gjennom kartlegging av topografi og bunntyper, artsmangfold og sårbare naturtyper, miljøgiftinnhold i sedimenter og effekter av fiskeri på havbunnen. Dette er grunnleggende data som er nyttig i forvaltningens vurdering av arealbruk og tilrettelegging for ulike næringsaktiviteter i området.

Havbruksforvaltning

Havbruksforvaltningen skal sikre ei bærekraftig og miljøtilpasset utvikling av havbruksnæringa, der hensynet til miljø må være en grunnleggende premisse for videre utvikling og vekst i næringa. Samtidig er konkurransedyktige rammebetingelser en forutsetning for at norsk havbruksnæring skal kunne utvikles videre.

Fiskeri- og kystdepartementet la i 2007 fram Strategi for en konkurransedyktig norsk hav-

bruksnæring. I 2009 la departementet fram Strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring. De to strategiene gir hovedprioriteringene for havbruksforvaltningen.

Arbeidet med å sikre et helhetlig regelverk for havbruksnæringa videreføres. Regelverket må utvikles og oppdateres parallelt med kunnskapsutviklinga og utviklinga av næringa. Samtidig tas det sikte på å forenkle regelverket ved å fjerne eller justere unødvendige bestemmelser.

Bærekraftig havbruk

Mål og prioriteringer

Det er en forutsetning for langsiktig utvikling og vekst i norsk havbruksnæring at produksjonen skjer innenfor miljømessig bærekraftige rammer. Det er derfor et mål at norsk havbruksnæring skal være verdensledende når det gjelder miljøhensyn. Norge har strenge reguleringer som legger vekt på å begrense negative miljøvirkninger av næringa. Samtidig er det viktig å minne om at all matproduksjon påvirker miljøet.

De viktigste utfordringene er skissert i regjeringas strategi for ei miljømessig bærekraftig havbruksnæring, som ble lagt fram i april 2009. Innsatsområdene og målene i strategien er presentert i tabell 6.16. Til hvert av målene er det knyttet ei rekke tiltak som skal sikre at miljøpåvirkningen er innenfor de rammer myndighetene aksepterer.

Tabell 6.16 Regjeringas strategi for ei miljømessig bærekraftig havbruksnæring

Innsatsområde	Mål
Genetisk påvirkning og rømming	Havbruk bidrar ikke til varige endringer i de genetiske egenskapene til villfiskbestandene
Forurensning og utslipp	Alle oppdrettslokaliteter som er i bruk holder seg innenfor en akseptabel miljøtilstand, og har ikke større utslipp av næringssalter og organisk materiale enn det resipienten tåler
Sykdom, medregnet parasitter	Sykdom i oppdrett har ikke bestandsregulerende effekt på villfisk, og mest mulig av oppdrettsfisken vokser opp til slakting med minimal medisinbruk
Arealbruk	Havbruksnæringa har en lokalitetsstruktur og arealbruk som reduserer miljøpåvirkning og smitterisiko
Fôrressurser	Havbruksnæringas behov for fôrråstoff dekkes uten overbeskatning av de villevende marine ressursene

Tiltakene er både på kort og lang sikt, og innebærer både styrking og forbedring av regelverket, forvaltningsverktøy, tekniske standarder, kontroll

og tilsyn og klarere prioritering og spissing i den forvaltningsrettete forskningen.

Oppfølging av bærekraftstrategien er høyt prioritert i 2011. I dette arbeidet skal det utvikles konkrete effektindikatorer og effektmål for akseptabel påvirkning og økosystembaserte lokaliseringskriterier.

Rømmingskommisjonen som ble oppnevnt sommeren 2006 arbeider systematisk for å redusere risiko for rømminger og havarier. Kommisjonens funksjonstid løper ut i 2010, og erfaringene så langt vil bli evaluert i forbindelse med oppnevning for en ny periode fra 1. januar 2011.

Det legges opp til en kontrollert videre vekst av torskoppdrett parallelt med at det utvikles teknologi som sikrer miljømessig bærekraft.

Det vil i den forvaltningsrettete havbruksforskningen generelt legges større vekt på miljøhensyn. Forskningen skal særlig konsentrere seg om problemstillinger knyttet til miljøvirkninger av havbruk, som genetisk interaksjon mellom oppdrettsfisk og villfisk, sykdom og smittespredning.

Resultater 2009–2010

I statsbudsjettet for 2010 ble det satt av en engangsbevilgning på 15 mill. kroner til gjennomføring og oppfølging av Strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring. Av dette ble 8 mill. kroner satt av på Fiskeri- og kystdepartementets budsjett, jf. nærmere omtale under kap. 1023 post 21.

I statsbudsjettet 2010 ble Havforskningsinstituttets budsjett styrket med 4 mill. kroner for å bygge opp kunnskap knyttet til miljømessig bærekraftig havbruk.

I tillegg ble Fiskeridirektoratets havbrukstilsyn styrket med 10 mill. kroner. Midlene er blitt brukt både til å styrke tilsynskapasiteten ved regionkontorene, og til å øke direktoratets kapasitet til planlegging, koordinering og utvikling av kostnadseffektive tilsynssystemer. Fiskeridirektoratet har arbeidet systematisk med å videreutvikle det risikobaserte tilsynet for å sikre at havbruksproduksjonen er miljømessig forsvarlig. Det legges vekt på å rette tilsynet inn mot de områdene der konsekvensene av regelverksbrudd er mest alvorlige. Det har vært lagt særskilt vekt på rømming og genetisk påvirkning, og at tillatt biomasse blir overholdt. Kontroller av om anlegg oppfyller de tekniske kravene i NYTEK-forskriften er også prioritert. Dette gjelder både for anlegg med laks og regnbueørret og torsk oanlegg. Fiskeridirektoratet har i 2009 gjennomført 261 tilsyn rettet mot havbruksvirksomhet.

Utfordringene med å få ned rømmingstallene og følge opp Fiskeridirektoratets tiltaksplan mot

rømt oppdrettsfisk (*Nye nullflukt*) har vært prioritert de siste åra. Rømmingstallene for laks og ørret har vist en nedadgående tendens. Foreløpige resultater fra kartlegging av rømt oppdrettsfisk i utvalgte elver viser også positiv utvikling. Det vurderes å innføre et øvre tak på antall fisk per produksjonshet, for å redusere konsekvensen ved totalhavari av et oppdrettsanlegg. Et forslag om dette ble sendt på høring sommeren 2010.

Rømmingskommisjonen innhenter og sørger for undersøkelser av årsaken til alvorlige rømminger og anleggshavari og foreslår endringer i standarder, regelverk og andre former for rammebetingelser som kan være utslagsgivende. Kommisjonen har behandlet og analysert omlag 50 rømmingsmeldinger knyttet til lakse- og ørretoppdrett og et 30-talls rømminger knyttet til torskoppdrett.

Mål og prioriteringer

God fiskehelse er en forutsetning for ei bærekraftig utvikling av norsk havbruksnæring. Utviklinga de siste åra er bekymringsfull på enkelte områder, og krever prioritert offentlig innsats. I strategien for ei miljømessig bærekraftig havbruksnæring legges det vekt på de utfordringer sykdom, parasitter og lakselus medfører for næringa og for miljøet.

Lakselussituasjonen vil kreve spesiell oppmerksomhet og oppfølging både på kort og lang sikt. Samordning av produksjonssyklus, optimalisering av driftsrutiner og biologisk og mekanisk lusekontroll skal prioriteres framfor medisinbruk. Samtidig er det behov for å bruke medikamenter når det er nødvendig.

Dagens tap i produksjonsfasen er uakseptabelt høyt. Det må derfor legges opp til et kunnskapsnivå, en næringsstruktur og en driftspraksis som minimaliserer framtidige tapstall i havbruksnæringa. Havbruksaktivitet skal heller ikke drives på en måte som fører til uakseptabel negativ sykdomspåvirkning på ville bestander.

Troverdig dokumentasjon av helsesituasjonen til fisken og kvaliteten på produktene er viktig for ei konkurranseutsatt internasjonal næring. Fisken må også oppdrettes, transporteres og slaktes under etisk forsvarlige forhold.

Fiskeri- og kystdepartementet legger vekt på at Mattilsynet utvikler tiltaksplaner mot de sykdommene som omfattes av dette regelverket. Planene må ta utgangspunkt i realistiske mål for den enkelte sykdom og spesifisere tiltak som er nødvendige og tilstrekkelige for å bekjempe eller kontrollere disse sykdommene. Når aktuelle tiltak

vurderes må det tas hensyn til eventuelle uheldige samfunnsmessige, næringsmessige og miljømessige konsekvenser av tiltaket.

Resultater 2009–2010

Mattilsynet har styrket sin tilsynsaktivitet innenfor fiskehelseområdet i 2009, og gjennomførte i 2009 til sammen 1919 tilsyn rettet mot fiskehelse. Samtidig har Mattilsynet foretatt interne omdispenseringer av ressurser for å bli bedre i stand til å møte sykdomsutfordringer i havbruksnæringa.

Lakselussituasjonen langs kysten høsten 2009 og vinteren 2010 var slik at den varslede kapasitetsøkningen i 2010 ble utsatt inntil videre. Siden Mattilsynet kom med sine bekymringsmeldinger høsten 2009, er det satt i verk samordnede avlusninger langs kysten fra Rogaland til Nordland. Tiltaket ble gjentatt i mars/april 2010 for å sikre at utgående villsmolt møtte minst mulig lakselus på sin vandring.

Siden høsten 2009 har lusetallene gått nedover. Lusenivået i anleggene sommeren 2010 var om lag som tidligere år, men det er til dels store regionale forskjeller. Generelt var det svært lave lusetall i oppdrettsanleggene i utvandringsperioden for villaks. Data fra Havforskningsinstituttet viser også at lakselusinfeksjonen på vill lakse-smolt og sjørrett synes å være lav på de fleste lokalitetene i mai og begynnelsen av juni. Dette viser at målet om at villaksen skulle vandre ut i havet med minimal lusebelastning trolig ble nådd. Utfordringene med nedsatt følsomhet og resistens for lakselusmidler er ikke løst.

I august 2009 ble det gjort endringer i regelverket for å bekjempe lakselus, medregnet tiltak som vil redusere faren for resistensutvikling. Blant tiltakene er melde- og utredningsplikt ved mistanke om resistens, krav om oppfølging av behandlingene mot lakselus, krav til behandlingsmetodikk, og at Mattilsynet kan gjøre nødvendige vedtak om utslakting og brakklegging. I tillegg kan Mattilsynet opprette egne bekjempelsessoner med strengere krav. Slike soner er fastsatt i Sunnhordland, og planlegges andre steder i landet med særlige lakselusutfordringer.

Hardangerfjorden som oppdrettsområde har særskilte og sammensatte utfordringer. Det knytter seg særlig bekymring til tilstanden for ville bestander av laks og sjørrett på grunn av lakselusa. Det er viktig å sikre ei positiv utvikling i Hardangerfjorden der hensynet til miljø og fjordøkologi blir ivaretatt i den videre utviklinga av næringa. Det ble derfor satt i verk særskilte forvaltningstiltak fra 8. april 2009, som innebar en midlertidig

frysning av biomassenivået i området. Mattilsynet fastsatte sommeren 2010 en egen forskrift om samordnet drift og brakklegging for å redusere problemet med lakselus på villfisken. Utkast til forskrift om eget forvaltningsregime som begrenser den totale oppdrettsbiomassen i Hardangerfjorden har vært på høring, og må samordnes med Mattilsynets forskrift om brakklegging før den kan fastsettes.

Pankreassykdom (PD) har de siste åra vært et betydelig problem på Vestlandet. Antall utbrudd av sykdommen har gått ned.

Bakteriesykdommen francisellose er fortsatt det største sykdomsproblemet i torskeoppdrett.

Krepsepest er påvist både i isolerte dammer i østlandsområdet med ulovlig innført og utsatt signalkreps, og i åpne vassdragssystemer som Haldenvassdraget. Mattilsynet har utarbeidet en plan for bekjempelse av krepsepest. Sykdommen bonamiose ble for første gang påvist i en norsk flatøstersbestand i Agder. Sykdommen har hittil ikke spredt seg til andre områder.

Næringsutvikling i norsk havbruk

Mål og prioriteringer

Strategien for ei konkurransedyktig norsk havbruksnæring ble lagt fram i august 2007. Målet med strategien er å legge til rette for at norsk havbruksnæring skal beholde sin stilling som internasjonalt ledende produsent og eksportør av oppdrettslaks, samtidig som hensynet til miljø og fiskehelse blir ivaretatt. Markedsadgang er viktig for forutsigbare og gode konkurransevilkår for næringa, og dette er et prioritert område. Arbeidet med markedsadgang er omtalt under avsnittet Eksport og markedsadgang.

Utviklinga av norsk havbruksnæring til også å omfatte andre arter enn laks og ørret vil fortsette. Torskeoppdrett skal utvikles slik at næringsmessige, distriktspolitiske og miljømessige hensyn balanseres.

Resultater 2009–2010

Konsesjonsrunden i 2009

Som oppfølging av konkurransestrategien ble det i 2009 tildelt 65 nye laksekonsesjoner. Fem av disse var øremerket til økologisk produksjon. I den regionale fordelinga ble de tre nordligste fylkene tilgodesett med 30 nye konsesjoner. Rammene for tildeling ble lagt fram for Stortinget i St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 4 (2008–2009).

Fiskeridirektoratets regionkontorer fullførte førsteinstansbehandlinga sommeren og høsten

2009, og det ble gitt tilsagn for samtlige tillatelser som var utlyst. To av de økologiske tillatelsene ble tildelt i Møre og Romsdal mens tre tillatelser ble tildelt i Sør-Trøndelag. Det kom inn ei rekke klager på regionkontorenes vedtak. Fiskeridirektoratet har i hovedsak avsluttet behandlingen av klagen i løpet av høsten 2010, og tar sikte på en endelig avslutning av tildelingsrunden fra forvaltningens side i løpet av 2010.

Forberedelse til ny kapasitetsvekst i 2010

I august 2009 bestemte regjeringa å legge opp til moderat vekst i lakse- og ørretoppdrettsnæringa i 2010. Veksten ble foreslått tatt ut i form av tilbud om fem pst. økt kapasitet på eksisterende tillatelser, med unntak for enkelte kyst- og fjordområder. I desember 2009 ble akvakulturloven endret slik at det nå er hjemmel for å ta vederlag for utvidelse av gjeldende tillatelser.

En gjennomføringsforskrift ble sendt på høring i oktober 2009. Etter at forslaget var sendt på høring meldte Mattilsynet om at lakselussituasjonen langs kysten var betydelig forverret. På bakgrunn av dette ble det bestemt å utsette avgjørelsen om kapasitetsøkning i 2010 til det er mulig å få vurdert utviklinga i lusesituasjonen nærmere, bl.a. for å være sikre på at innsatsen for å bekjempe lakselusa gir de nødvendige resultater. Regjeringa vil komme tilbake til Stortinget om denne saken på egnet måte.

Overføring av oppgaver til fylkeskommunene som følge av forvaltningsreformen

I forbindelse med forvaltningsreformen vedtok Stortinget å overføre Fiskeridirektoratets regionkontorers rolle etter akvakulturloven til fylkeskommunene fra 2010, jf. Innst. O. nr. 30 (2008–2009) og Ot.prp. nr. 10 (2008–2009).

Forskrift om samordning og tidsfrister i behandlingen av akvakultursøknader

Forskrift om samordning og tidsfrister for sektormyndigheter og lokaliseringkommunen i behandlingen av akvakultursøknader trådte i kraft 1. september 2010. Dette vil bety vesentlig kortere saksbehandlingstid i mange saker.

Forskriften går ut på at samlet saksbehandlingstid som hovedregel blir maksimalt 22 uker, dvs. om lag fem måneder, forutsatt at det leveres en fullstendig søknad. Forskriften gjelder bare for søknader i områder der kommunen allerede har åpnet for oppdrett i sin kystsoneplan. Kystkom-

muner som har gjennomarbeidete og gode kystsoneplaner vil derfor være sentrale ankerfester for en effektiv havbruksforvaltning.

Fylkeskommunene har fra 1. januar 2010 fått ei koordinerende rolle i havbruksforvaltningen som følge av forvaltningsreformen. Det er viktig at fylkeskommunene får gode verktøy slik at de kan behandle oppdrettssøknader på en effektiv måte. Saksbehandlingsfristene er derfor også et viktig tiltak for å sikre god gjennomføring av forvaltningsreformen.

Forenkling av havbruksregelverk

Det er avholdt dialogmøter der havbruksnæringa har kommet med innspill til forenklinger som kan gjøre regelverket enklere å forholde seg til.

Torskeoppdrett

Strategien *Bærekraftig fremtidsrettet torskeoppdrett* ble lagt fram i februar 2009. Fiskeri- og kystdepartementet har fastsatt endringer i forskriftsverket og Stortinget har endret akvakulturloven. Endringene gjør det blant annet mulig for myndighetene å stanse tildelinger av tillatelser av marin fisk eller bestemte arter marin fisk. I dag er tiltaket gjort gjeldende i Hardangerfjorden, der miljøsituasjonen krever særskilte grep. I tillegg innebærer endringene ei rekke rømmingsforebyggende tiltak, og forskriftsfesting av allerede gjeldende praksis med ikke å tillate torskeoppdrett i gyteområder for villtorsk. Endringene trådte i kraft 1. januar 2010. Fiskeri- og kystdepartementet har også satt i gang arbeid med å følge opp de langsiktige målene i strategien, under dette systematisk kartlegging av gytefelt for villtorsk, kartlegging av geografiske områder med spesielt sårbare torskebestander og en gjennomgang av risikofaktorene knyttet til torskeoppdrett.

Arealutvalg

Det er satt ned et ekspertutvalg som skal utrede og foreslå nye grep for å sikre havbruksnæringa tilstrekkelig tilgang på areal i kystsona og en ny overordnet arealstruktur som bidrar til at havbruksnæringa utnytter sitt areal på en effektiv måte med minst mulig miljøpåvirkninger. Utvalget skal vurdere hvordan det kan legges til rette for en mer effektiv arealbruk, medregnet hvordan det omkringliggende miljøet, fiskehelse og fiskevevferd kan ivaretas på en bedre måte enn i dag. Arbeidet skal munne ut i en overordnet plan for

næringas arealbruk. Utvalget skal levere sin rapport senest 1. februar 2011.

Omsetning av trygg og sunn sjømat av god kvalitet

For å lykkes med visjonen om at Norge skal være verdens fremste sjømatnasjon må produktene som selges i Norge og i eksportmarkedene være trygge og sunne og av god kvalitet. Det må arbeides for å bedre markedsadgangen for norsk sjømateksport og utvikle nye produkter som møter forbrukernes behov. En lønnsom fiskeindustri er avgjørende for å kunne utnytte tilgjengelige ressurser og øke verdiskapinga.

Eksport og markedsadgang

Mål og prioriteringer

Norge er verdens nest største eksportør av sjømat. Sjømatnæringa trenger minst like god markedsadgang som konkurrentene våre for å realisere verdiskapingspotensialet.

WTO er den viktigste arenaen for arbeidet med markedsadgang, ikke-tariffære handelshindre og tvisteløsning. Departementet legger stor vekt på å følge opp arbeidet i WTO og deltar regelmessig i relevante komitémøter og tvisteløsningsaker. Slutføring av WTO-forhandlingene om en ny multilateral handelsavtale lar vente på seg på grunn av det politiske klimaet internasjonalt, men har fremdeles høy prioritet fra norsk side.

EFTAs frihandelsavtaler er viktige for å fremme Norges offensive handelsinteresser. Forhandlingene om frihandelsavtaler med store sjømatmarkeder som India og Kina, og seinere Russland, vil ha stor betydning for markedsadgang for norsk sjømat. Norsk sjømat møter samtidig andre markedsutfordringer, blant annet nye sanitære krav og krav om fangstsertifikat.

Arbeidet i WTOs komiteer for sanitære og plantesanitære forhold (SPS-komiteen) og tekniske handelshinder (TBT-komiteen) gir viktige rammevilkår for handelen med sjømat. Fiskeri- og kystdepartementet legger stor vekt på arbeidet i internasjonale standardsettende organisasjoner for å sikre forutsigbare rammevilkår for handelen med sjømat. Arbeidet med Codex Alimentarius og Verdens dyrehelseorganisasjon (OIE) er særlig viktig fordi det er førende for arbeidet i WTO på dette området.

Bedret markedsadgang er fortsatt høyt prioritert i våre viktigste markeder.

Resultater 2009–2010

Norsk laks og ørret møter i dag ingen hindringer på EU-markedet, bortsett fra ordinær toll. Dette som følge av WTO-saken mot EU i 2008 og den påfølgende opphevelsen av minstepristiltak mot laks i juli 2008, og at anti-dumpingtiltakene mot norsk ørret ble fjernet i august samme år.

Laksenæringa møter fortsatt handelspolitiske tiltak i USA. Anti-dumping og anti-subsidietiltakene mot norsk laks ble innført i 1991 og ble videreført i fem nye år, sist i januar 2006. Norske myndigheter arbeider langsiktig for å få tiltakene opphevet. Neste gjennomgang (sunset review) av USAs handelspolitiske tiltak er i 2011.

EU-utvidelsen i 2004 og 2007 førte til at frihandelsavtaler mellom EFTA og ei rekke land i Sentral- og Øst-Europa falt bort. Norge har etter forhandlinger med EU fått kompensasjon for tapt markedsadgang for fisk gjennom tollfrie kvoter. De tollfrie kvotene på fisk var tidsbegrenset til 30. april 2009 og er knyttet opp til de norske EØS-bidragene.

Forhandlingene om videreføring av kompensasjonsavtalene ble formelt avsluttet i desember 2009 og undertegnet i juli 2010. De nye avtalene har imidlertid ikke trådt i kraft på grunn av gjennomføringsprosedyrer i EU og Norge. Den nye fiskeriprotokollen, som gjelder fra 1. mai 2009 til 30. april 2014, betyr en forbedring av markedsadgang på EU-markedet for fryste, pillede reker og bearbejdede sildeprodukter i lake.

Handelen med sjømat blir i stadig større grad en del av det globale handelsregimet. Likevel er den generelle tollbelastninga høyere enn i andre industrielle sektorer. Bruken av ikke-tariffære handelshindringer som antidumpingtiltak og tekniske og sanitære handelshindre øker i verdenshandelen. Dette rammer sjømatnæringa spesielt. Et åpent, liberalt og regelbasert regime for verdenshandelen er svært viktig for at den norske sjømatnæringa skal kunne utvikle seg videre. WTO-forhandlingene om en ny multilateral handelsavtale er derfor svært viktig for sjømatnæringa. Forhandlingene pågår fortsatt, men framdriften er påvirket av det internasjonale politiske og økonomiske klimaet, blant annet finanskrisa. Regjeringa vil fortsatt prioritere arbeidet med å slutføre en WTO-avtale og dermed bidra til bedre rammevilkår for norsk sjømateksport.

Forhandlingene om nytt anti-dumping og subsidieregulverk (regelverksforhandlingene) er en viktig del av Doha-runden. Norge er en aktiv deltaker i utforminga av det nye regelverket.

Parallelt med de multilaterale WTO-forhandlingene prioriteres arbeidet med nye frihandelsavtaler i regi av EFTA. Den raske framveksten av nye regionale og bilaterale frihandelsavtaler er både ei utfordring og en mulighet for Norges handelspolitiske interesser.

Fiskeri- og kystdepartementet deltar aktivt i forhandlingene om EFTAs frihandelsavtaler. Prioriterte land har vært India og Ukraina, og det er gjort forberedelser til forhandlinger med Russland. Den 17. desember 2009 ble det undertegnet en frihandelsavtale mellom EFTA og Serbia og mellom EFTA og Albania. Den 24. juni 2010 ble en avtale mellom EFTA og Ukraina underskrevet. Fisk og fiskeprodukter vil stort sett ha fri markedsadgang til disse landene på nærmere fastsatte vilkår. Etter at Russland, Hviterussland og Kasakhstan i januar 2010 opprettet en tollunion er det vedtatt at EFTA skal forhandle med alle tre landene samlet. Forhandlingene ventes tidligst å starte høsten 2010. Forhandlinger mellom EFTA og Hong Kong ble startet i januar 2010. Tredje forhandlingsrunde ble gjennomført i august.

Bilaterale forhandlinger om en frihandelsavtale mellom Norge og Kina startet i september 2008. Prosessen går langsomt framover. Imidlertid vil det endrede handelspolitiske klimaet i kjølvannet av finanskrisa kunne bli ei utfordring i arbeidet med å slutføre forhandlingene. Åttende forhandlingsrunde ble gjennomført i september 2010.

Russland er i dag det nest største enkeltmarkedet for norsk fisk etter Frankrike, med en eksportverdi i 2009 på 4,6 mrd. norske kroner. Arbeidet med å bedre markedsadgangen i Russland har hatt høy prioritet hos norske myndigheter etter at Den russiske veterinærtjenesten 1. januar 2006 innførte importrestriksjoner på oppdrettsfisk (laks og ørret) fra Norge. Per i dag er det bare oppdrettsvirksomheter som er godkjent av russisk veterinærtjeneste som får eksportere til Russland, mens eksporten av villfisk er åpen for alle. Undertegnelsen av en samarbeidsavtale, en såkalt Memorandum of Understanding (MoU), mellom Mattilsynet og Veterinærtjenesten i januar 2009, var en viktig milepæl i arbeidet. Mattilsynet har i dag et løpende og godt samarbeid med Den russiske veterinærtjenesten.

Våren 2010 gjennomførte Den russiske veterinærtjenesten sammen med Mattilsynet en ny inspeksjonsrunde hos norske oppdrettsvirksomheter med sikte på at flere bedrifter skal blir godkjent for eksport til Russland. Mattilsynet har etablert et eget Russlandteam som skal inspisere be-

driftene etter russisk regelverk. Utgiftene vil bli dekket av næringa.

Trygghet og kvalitet ved sjømat

Mål og prioriteringer

Norsk sjømat skal være trygg og kjent for kvalitet. Det skal arbeides nasjonalt og internasjonalt for å dokumentere og kommunisere på en balansert måte til forbrukerne de helsemessige virkningene av å spise sjømat.

Arbeidet for å legge til rette for bedre kvalitet i verdikjeden blir prioritert også i 2011. Det er et mål at eksisterende kvalitetsregelverk skal gjennomgås med sikte på å utforme et mer moderne regelverk som er enkelt og lett tilgjengelig for brukerne.

Fiskeri- og kystdepartementet vil også i 2011 være en pådriver overfor næringa for å ta i bruk elektroniske sporingssystemer. Regjeringas e-sporingsprosjekt går nå inn i en viktig fase der næringslivets involvering er avgjørende for å lykkes. Sluttdato for prosjektet er satt til 1. juli 2011.

I tråd med handlingsplanen for bedre kosthold i befolkningen arbeider Fiskeri- og kystdepartementet for å øke konsumet av sjømat på hjemmemarkedet, blant annet gjennom en styrket dialog mellom myndighetene, næringa og omsetningsleddet og gjennom synliggjøring av sjømaten på hjemmemarkedet. Samarbeidet med Helse- og omsorgsdepartementet og Eksportutvalget for fisk om ernæringsprosjektet Fiskesprell blir videreført i 2011.

Fiskeri- og kystdepartementet følger utviklinga i bruk av kvalitets-, klima- og miljømerkeordninger både nasjonalt og internasjonalt, medregnet FAOs arbeid med å lage minimumsretningslinjer for hvilke kriterier som bør ligge til grunn for miljømerker. Departementet vil bistå næringa med nødvendig informasjon slik at de kan hente ut det verdiskapingspotensialet som ligger i bruken av merkeordninger. Særlig viktig er arbeidet Eksportutvalget for fisk gjør med kvalitetsmerker. I forbindelse med miljømerking er det lagt vekt på synlige kriterier og sporbarhet i kjeden slik at informasjonen blir troverdig og fungerer veiledende for forbrukerne.

Resultater 2009–2010

Det er gjennomført systematisk overvåking av fremmedstoffer i sjømat fra Nordsjøen, Norskehavet og Barentshavet siden 1994. Overvåkingen har tidligere vært utført som stikkprøver, men de siste tre åra har det også vært større og mer

grunnleggende basisundersøkelser for enkelte viktige arter. Basisundersøkelser for blåkkeite og norsk vårgytende sild er avsluttet, og det arbeides med basisundersøkelser for makrell og torsk.

Det generelle bildet er at det er lave konsentrasjoner av miljøgifter i sjømat fra alle de tre havområdene. Gjennom det internasjonale regelverket for handel med mat er det blitt satt en rekke grenseverdier for ulike miljøgifter i sjømat, og med få unntak ligger funnene i norsk sjømat lavere enn disse grenseverdiene. Resultater fra overvåkinga er nærmere omtalt i del I, kapittel 4.

EUs hygiene- og kontrollregelverk trådte i kraft i Norge 1. mars 2010. Regelverket omfatter hele matkjeden, fra primærproduksjon til omsetning. Det skal sikre et høyt beskyttelsesnivå for forbrukerne og like regler innenfor EØS-landene for å oppnå fri bevegelse av næringsmidler. For virksomhetene innebærer dette større fleksibilitet når det gjelder valg av løsninger for å oppnå målene i regelverket. Kravet er selvsagt at sluttproduktet blir helsemessig trygt. Bransjeorganisasjonene oppfordres til å utarbeide bransjevise retningslinjer for god hygienisk praksis innenfor sitt fagfelt. For de fleste virksomhetene medfører det nye regelverket ingen store endringer. Et unntak er skjell, hvor det nye regelverket innebærer nye og strengere krav til både produksjon og kontroll.

Ernæringsprosjektet Fiskesprell gjennomføres i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet og Eksportutvalget for fisk for å øke konsumet av sjømat på hjemmemarkedet. Prosjektet er utvidet fra å gjelde barnhager og mat- og helsefaget på ungdomskolen til også gi et tilbud til mat- og helsefaget på barneskolene.

Fiskeindustri

Mål og prioriteringer

Sjømatnæringa selger sine produkter i et internasjonalt marked der globalisering fører til stadig hardere konkurranse. Bedre infrastruktur og logistikk-løsninger globalt, industriell utvikling og omorganisering av matvarekjeder bidrar til økt konkurranse både om råstoff og sluttprodukt.

Det er et mål å øke verdiskapinga i fiskeindustrien og skape flere arbeidsplasser langs kysten. Økt videreforedling vil bidra til dette. Ferskfiskstrategien *Sats ferskt* foreslo blant annet tiltak for økt kontinuitet i tilførselen av fersk fisk til fiskeindustrien og tiltak for økt kvalitet både på råvarene

og sluttproduktene. Videre oppfølging av denne strategien er en prioritert oppgave.

Et viktig virkemiddel for å øke verdiskapinga i norsk fiskeindustri er Marint verdiskapingsprogram. Programmet har som mål å stimulere til økt markedsorientering i norske sjømatbedrifter, og har en egen satsing rettet mot fersk fisk. Marint verdiskapingsprogram er nærmere omtalt under programkategori 16.20.

Resultater 2009–2010

Fiskeindustri

Etter et meget vanskelig år for store deler av fiskeindustrien i 2008, var det en liten bedring i lønnsomheten i 2009. Foreløpige tall fra fiskeindustrien viser at konsumindustrien fikk et driftsresultat på omkring 2,6 pst. av driftsinntektene i 2009 mot 1,2 pst. i 2008. Ordinært resultat før skatt er regnet til omlag 5 pst. mot minus 4,9 pst. i 2008. Bedringen skyldes i stor grad at en vesentlig del av de bokførte valutatapene i 2008 ble tjent inn igjen i 2009.

Som en følge av finanskrisa ble det iverksatt flere ekstraordinære tiltak rettet mot fiskeindustrien. Det vises til nærmere omtale under programkategori 16.20.

Det har de siste åra vært en positiv utvikling med økt foredling av laks og ørret og pelagisk fisk. I rekeindustrien er foredlingsgraden høy.

I hvitfiskeindustrien har bearbeidingsgraden gått ned. Dette skyldes i stor grad internasjonal konkurranse fra lavkostland som leverer frysede bearbejdede produkter basert på rimelige oppdrettede fiskearter. Den vanskelige markedssituasjonen som følge av finanskrisa har forsterket vår posisjon som eksportør av ubearbejdet råstoff og halvfabrikata.

Fiskeindustrien har de siste åra i betydelig grad klart å omstille produksjon fra frossen til fersk filet. I 2009 økte produksjon av fersk filet med nesten 50 pst. i forhold til i 2008.

Det vises til del I, kapittel 4 for nærmere omtale av status for fiskeindustrien.

Nofima har på oppdrag fra Fiskeri- og kystdepartementet utført en innovasjonsanalyse av fiskerinnæringa. Analysen viser at norske sjømatbedrifter er flinke til å ta i bruk ny teknologi, men de har mye å hente når det gjelder produktutvikling og markedsutvikling.

Kap. 1030 Fiskeridirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	348 098	331 900	340 390
21	Spesielle driftsutgifter	2 782	4 650	4 800
45	Større utstysanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	1 669	1 600	1 630
	Sum kap. 1030	352 549	338 150	346 820

Innledning

Fiskeridirektoratet er det sentrale utøvende forvaltningsorganet for fiskeri- og havbruksnæringa. Direktoratet er faglig rådgiver for Fiskeri- og kystdepartementet og skal betjene næringsaktørene innen fiskeri og havbruk.

Fiskeridirektoratet har hovedkontor i Bergen og regionkontorer i Vadsø, Tromsø, Bodø, Trondheim, Ålesund, Måløy og Egersund. Det er 484 tilsatte i direktoratet per 1. mars 2010.

Forvaltningsreformen medførte overføring av oppgaver til fylkeskommunene fra 1. januar 2010. Det er oppgaver knyttet til tildeling av havbrukstilatelser, skolekvoter, jakt på kystsel, deltakelse og utøvelse av fiske etter kongekrabbe og regional forvaltning av tang og tare. Som en følge av dette er ni medarbeidere overført til fylkeskommuner langs kysten.

Fiskeridirektoratets hovedmål er å *fremme lønnsom og verdiskapende næringsaktivitet gjennom bærekraftig og brukerrettet forvaltning av marine ressurser og marint miljø.*

Status for lønnsomhet og miljømessig bærekraft i fiskeriene og havbruksnæringa framgår av proposisjonens del I, kapittel 4. De faglige oppgavene i Fiskeridirektoratet er delt i tre virksomhetsområder: Havressursforvaltning, havbruksforvaltning og marin arealforvaltning. Fiskeridirektoratet skal også bidra med dokumentasjon av fiskerienes rolle i det nasjonale arbeidet med kystkulturen.

Havbruksforvaltning**Mål og prioriteringer**

Fiskeridirektoratets havbruksforvaltning skal bidra til at havbruksnæringa utvikles og drives slik at miljøpåvirkningene er innenfor akseptable

rammer, og at konflikter med det omkringliggende miljøet, lovlig ferdsel eller annen viktig utnyttelse av kystområder minimeres. Direktoratet har følgende delmål innenfor havbruksforvaltningen:

- En kunnskapsbasert havbruksforvaltning.
- Et akvakulturregelverk som fremmer en lønnsom og bærekraftig havbruksnæring.
- Oppfølging og tilsyn som sikrer at akvakulturregelverket følges.

Arbeidet med å følge opp strategien for ei miljømessig bærekraftig havbruksnæring vil fortsatt være den høyest prioriterte oppgaven for havbruksforvaltningen i 2011.

Direktoratet vil bidra i utviklingen av konkrete måltall for ei miljømessig bærekraftig havbruksnæring og måleprogrammer for å overvåke virkningene av de tiltak som settes i verk.

Som grunnlag for forvaltning og generell kunnskap om havbruksnæringa vil Fiskeridirektoratet hente inn, kontrollere og formidle data om utsett, beholdning, uttak og tap av fisk og skaldyr i havbrukslokaliteter og sysselsetting og lønnsomhet i næringa. Fiskeridirektoratet vil gi tilrådingar til departementet om prioriterte forskningsbehov og innhente data fra egne og andre kilder.

Fiskeri- og kystdepartementet har ansvaret for fastsettelse av regelverket innen havbruk.

Regelutviklinga er en kontinuerlig prosess der det særlig vil bli vurdert om regelverket imøtekommer behovet for forvaltning av næringa sett i lys av samfunnets overordnede behov. Fiskeridirektoratet vil i 2011 gå gjennom regelverket og fremme forslag til endringer med sikte på tilgjengelighet, forenkling og brukervennlighet.

Fiskeridirektoratet vil videreføre arbeidet med å utvikle et risikobasert tilsyn. Direktoratet vil også legge vekt på forebyggende arbeid gjennom å

formidle regelverk og god driftspraksis til nærinnga. Til sammen skal dette bidra til at miljøutfordringer i nærinnga blir håndtert. Rømming, øvrige miljøutfordringer og biomasseoverskridelser vil være prioriterte tilsynsområder.

Resultater 2009–2010

Fiskeridirektoratet har i 2009 brukt vesentlige ressurser innenfor havbruksforvaltning på å forberede overføring av oppgaver til fylkeskommunene fra 2010, som følge av forvaltningsreformen. Dette har i overgangsperioden gått ut over tilsynskapasitet og andre oppgaver innenfor direktoratets havbruksforvaltning.

Fiskeridirektoratet har lagt stor vekt på å lære opp fylkene i havbruksforvaltning; både for å forberede fylkene på oppgavene de er tillagt etter forvaltningsreformen, og for å sikre nærinnga lik service og kvalitet. Direktoratet har lagt til rette for et utstrakt samarbeid med fylkeskommunene ved egen kontaktperson og jevnlig seminarer for utveksling av erfaringer og faglig påfyll. Det er utarbeidet ei brukerhåndbok for forvaltningen av havbruk i fylkeskommunene.

Det ble tildelt 65 nye tillatelser til oppdrett av laks og regnbueørret fra Finnmark til og med Hordaland. Det kom inn klager på tildelinga i seks fylker, og behandlinga av disse ble hovedsakelig gjennomført våren og fram til høsten 2010.

I løpet av 2009 er tilgjengeligheten av statistikk fra havbruksnærinnga bedret ved at bruker kan generere egne tabeller direkte på Fiskeridirektoratets hjemmesider. Det blir i tillegg lagt ut aggregert statistikk fra oppdretternes månedlige biomasserapportering.

I 2009 ble det gjort ei rekke endringer i regelverket for å gjøre det enklere og mer brukervennlig.

Som en følge av Sivilombudsmannens uttalelse om en konkret sak om overtredelsesgebyr ble det foretatt en ny gjennomgang av ilagte overtredelsesgebyr for ulovlig biomasse samtidig som det ble utarbeidet forslag til ny forskriftsbestemmelse.

Fiskeridirektoratet har arbeidet systematisk med å videreutvikle det risikobaserte tilsynet for å sikre at havbruksproduksjonen er miljømessig forsvarlig. Prioriterte områder i tilsynet har vært rømming og genetisk påvirkning og kontroll med at tillatt biomasse blir overholdt.

I 2009 etablerte Fiskeridirektoratet en døgnåpen, betjent tjeneste som også omfatter rømmingsberedskap. Dette har lagt til rette for en økning av tips om rømminger. Oppdretters egenrap-

portering av rømming må suppleres med reelle tall for innslag av rømt oppdrettsfisk på gyteplassene. Oppdagede rømminger som ikke er rapporterte av oppdretteren ble også i 2009 oppklart ved bruk av DNA-baserte sporingsteknikker.

Fiskeridirektoratet har gjennomført ei rekke målrettede tiltak for å forebygge rømming. En omfattende erfaringsbase for rømming fra landanlegg og matfiskproduksjon i sjø er etablert og videreutviklet. Direktoratet har hatt en sentral rolle i gjennomgangen av den tekniske standarden for flytende oppdrettsanlegg i sjø. Direktoratet deltar i tilsvarende arbeid internasjonalt og i å utvikle tilsvarende norsk standard for landbaserte anlegg, medregnet settefiskanlegg.

En beredskapsveileder er utviklet i samarbeid med nærinnga. Direktoratet fulgte opp alle de vesentligste rømmingsepisodene i samarbeid med Rømmingskommisjonen for akvakultur. Fiskeridirektoratet har sekretariatsfunksjon for kommisjonen. Rømmingskommisjonen har behandlet og analysert omlag 50 rømmingsmeldinger fra lakse- og ørretoppdrett og om lag 30 rømmingsmeldinger fra torskeoppdrett. En del nesten-rømminger og bekymringsmeldinger har også vært vurdert.

Direktoratet har bidratt til opprydding i forlatte blåskjellanlegg langs norskekysten. Det gjenstår fremdeles en del anlegg, der eieren ikke er kjent eller ikke har økonomisk mulighet til å rydde opp i samsvar med lovpålagte krav.

Havressursforvaltning

Mål og prioriteringer

Fiskeridirektoratet skal gjennomføre regulering og kontroll med fiske og fangst på en måte som sikrer balanse mellom høsting og vern. Direktoratet har følgende delmål innenfor havressursforvaltningen:

- En kunnskapsbasert havressursforvaltning.
- Regelverk og reguleringsmodeller som sikrer en bærekraftig forvaltning og lønnsomhet i fiskeriene og som samtidig ivaretar samfunns- og miljøhensyn.
- Sikre ressursuttak i overensstemmelse med fastsatte nasjonale og internasjonale reguleringsbestemmelser.
- Internasjonalt samarbeid om ressursforvaltning og ressurskontroll som ivaretar Norges interesser som havnasjon.

En kunnskapsbasert havressursforvaltning

Fiskeridirektoratet skal identifisere kunnskapsbehov og gi tilrådinger til departementet om priori-

tert forskning. Fiskeridirektoratet skal gi faglige råd til departementet om havressursforvaltningen, basert på best tilgjengelig kunnskap.

Direktoratet vil fortsette arbeidet med å videreutvikle elektroniske verktøy og oppdatere og vedlikeholde de forskjellige registrene som er utviklet. Oppdatering og kvalitetssikring av vedtak og innhold i elektroniske datasystemer prioriteres høyt.

Som grunnlag for forvaltning og generell kunnskap om fiskerinæringa, vil Fiskeridirektoratet hente inn, kontrollere og formidle data om fiskefartøyenes posisjon, rettigheter, fangst, landing og lønnsomhet. Fiskeridirektoratet har i denne sammenheng et tett samarbeid med Statistisk Sentralbyrå.

Regelverk og reguleringsmodeller som sikrer en bærekraftig forvaltning og lønnsomhet i fiskeriene og som samtidig ivaretar samfunns- og miljøhensyn

Fiskeridirektoratet skal bidra til utvikling av reguleringsmodeller som ivaretar hensynet til ressursene i havet og lønnsomheten i fiskeriene. Vedtatte reguleringer blir fulgt opp. Direktoratet vil også medvirke i å utvikle og implementere de nye forvaltningsprinsippene som følger av havressursloven.

Direktoratet vil utvikle forvaltningsverktøyet for en økosystembasert forvaltning videre. Direktoratet vil arbeide for å sikre ansvarlig utøvelse av fisket ved å bidra til å utvikle mer selektive redskaper og rydde opp i tapte fiskeredskaper i utvalgte områder.

Nye forskrifter til deltakerloven har vært på høring. Videre arbeid og implementering av nytt regelverk vil bli prioritert.

Sikre ressursuttak i overensstemmelse med fastsatte nasjonale og internasjonale reguleringsbestemmelser

Kontroll med uttaket skal sikre hensynet til ressursene og bidra til like konkurranseforhold i næringa. Fiskeridirektoratet vil fortsatt legge vekt på omsetningskontroll og annen etterfølgende kontroll. Også i 2011 vil kontroll av kystflåten bli prioritert.

For å øke kvaliteten i kontrollarbeidet vil direktoratet utvikle og ta i bruk informasjon fra elektronisk rapportering. Et eget system for elektronisk operativ risikovurdering blir et viktig redskap. Det vil bli gjort en ekstra innsats for å kvalitetssikre det regionale kontrollarbeidet.

Havressursloven åpner for bruk av lovbruddsgebyr i fiskerinæringa. Implementering, iverkset-

ting og oppfølging av gebyr vil være en prioritert oppgave det kommende året.

Internasjonalt samarbeid om miljø, ressursforvaltning og ressurskontroll

Norge deltar i ei rekke internasjonale fora der forvaltning av levende marine ressurser er tema. Fiskeridirektoratet vil følge relevante internasjonale prosesser, gi råd og bidra til å følge opp internasjonale forpliktelser.

Fiskeridirektoratet vil delta i arbeidet med å følge opp og videreutvikle Ospar (Konvensjonen om beskyttelse av det marine miljø i det nordøstlige Atlanterhavet) og i faglig samarbeid under Ospar for å sikre en helhetlig marin forvaltning i det nordøstlige Atlanterhavet. Globale havmiljø- og fiskerispørsmål følges opp ved å delta i relevante forhandlinger under FNs generalforsamling, FN-avtalen om fiske på det åpne hav og i Fiskerikomiteen (COFI) i FNs matvareorganisasjon (FAO).

Fiskeridirektoratet vil delta aktivt i de bilaterale og multilaterale årlige fiskeriforhandlingene, blant annet i fiskerisamarbeidet med Russland, EU, Færøyene og Grønland. Videre vil direktoratet bidra i arbeidet i de regionale fiskeriforvaltningsorganisasjonene, blant annet ved å utvikle NEAFCs havnestatskontroll i tråd med innholdet i avtalen om FNs globale havnestatskontroll. Kontrollsamarbeid med andre land videreføres innenfor rammene av kontrollavtalene.

For å sikre en ansvarlig beskatning og redusere risikoen for utkast, vil det bli arbeidet videre med harmonisering av teknisk regelverk i Nordsjøen og Skagerrak mellom Norge og EU.

Resultater 2009–2010

Ressursforvaltning

Fiskeridirektoratet har utarbeidet forslag til nye forvaltningstiltak for kysttorsk, både nord og sør for 62°N.

Med utgangspunkt i økosystembetragtninger har Fiskeridirektoratet i samarbeid med Havforskningsinstituttet utarbeidet en ny reguleringsmodell for fisket etter tobis i Norges økonomiske sone.

Fiskeridirektoratet har arbeidet for å få tatt i bruk mer selektive fiskeredskaper i Nordsjøen og Skagerrak. Det er innført påbud om sorteringsrist i fisket etter øyepål og kolmule i Nordsjøen.

Direktoratet har også deltatt i arbeidet med å utvikle et nytt regime for åpning og stengning av fiskefelt i Nordsjøen og Skagerrak (Real Time Closure, RTC).

I tilknytning til den foreslåtte forskriften om regulering av fiske med bunnredskap i Norges økonomiske sone, fiskerisonen rundt Jan Mayen og fiskevernsonen ved Svalbard, har Fiskeridirektoratet utarbeidet forslag til inndeling i eksisterende og nye fiskeområder.

Korallvernet er utvidet med flere områder.

Nye forskrifter til deltakerloven ble sendt på høring 30. april 2010. Disse forskriftene skal erstatte merkeloven av 5. desember 1917 og seks ulike forskrifter.

Fiskeridirektoratet har utarbeidet to tabeller som skal fungere som verktøy i fiskeriforvaltningen. Forvaltningstabellen gjelder enkeltarter og enkeltbestander i norske farvann, og skal fungere som en strukturert oversikt over blant annet kunnskapsnivå, økologisk tilstand og betydning, økonomisk betydning og forvaltningsmål for hver bestand. Fiskeritabellen gir en oversikt over de ulike fiskeriene, og dreier seg om prioriteringer av tiltak overfor det enkelte fiskeri med sikte på eventuelle forbedringer av størrelses- eller artsselektivitet, reduksjon av bidødelighet (uregistrert dødelighet som følge av kontakt med fiskeredskap) og reduksjon av eventuelle uheldige påvirkninger av bunnhabitat. De to tabellene skal revideres årlig.

For å redusere faren for skjult og uregistrert beskatning er det gjennomført redskapsopprydning i norsk sone nord for 62° N.

Fiskeridirektoratet har bistått Direktoratet for naturforvaltning og Norsk institutt for naturforskning (NINA) i arbeidet med overvåking av sjøfugl.

I løpet av 2009 er tilgjengeligheten av statistikk fra fiskerinæringa bedret ved at brukerne kan generere egne tabeller direkte fra Fiskeridirektoratets hjemmesider.

Ressurskontroll

I 2009 ble Fiskeridirektoratets budsjett økt med 8 mill. kroner for å styrke arbeidet mot ulovlig, urapportert og uregulert fiske. Som følge av dette er ressurskontrollen økt med nær sju årsverk. I tillegg er bruken av leiefartøy i ressurskontrollen økt.

Fiskeridirektoratets tre nordligste regioner gjennomførte i 2009 en egen torskeoffensiv, med forsterket tilstedeværelse på kaikanten. Arbeidet hadde en preventiv karakter og det ble avdekket færre regelbrudd enn året før. Våren 2010 har det igjen versert rykter om juks i kystflåten. Fiskeridirektoratet vil følge opp dette.

Det er ikke registrert UUU-fiske i Barentshavet i 2009.

Fiskeridirektoratet har arbeidet med forskrift om posisjonsrapportering og elektronisk rapportering for norske fiske- og fangstfartøy.

Direktoratet har deltatt i arbeidet med å innføre elektronisk fangstsertifikat.

Kontrollsamarbeidet med salgslagene er godt og under stadig utvikling. Det er fortsatt ei utfordring å få en mer hensiktsmessig utveksling av data mellom Fiskeridirektoratet og salgslagene.

Direktoratet har i 2009 utarbeidet forslag til forskrift om nytt mottaker- og kjøperregister.

Det har vært arbeidet med elektronisk operativ risikovurdering, og en revidert operativ løsning er klar til makrellsesongen 2010.

For å sikre god overvåking av fisket har Fiskeridirektoratet i 2009 opprettet en døgnkontinuerlig vaktentral der en følger norske og utenlandske fiskefartøyers posisjon. Vaktentralen bemaner også Fiskeridirektoratets tipstelefon og tar i mot meldinger om eventuelle rømmingstilfeller fra havbruksnæringa og andre hendelser i kystsona. Krav om sporing av fiskefartøy ble sommeren 2010 utvidet til å omfatte alle fiskefartøy 15 meter og over.

Samarbeid med andre land

Det ble i august 2009 enighet i FAO om teksten til en global, bindende avtale om havnestatskontroll. Fiskeridirektoratet har ledet den norske delegasjonen under arbeidet. Direktoratet har også deltatt i arbeidet i FAO med å utvikle internasjonale retningslinjer for å redusere utkast og bifangst.

Fiskeridirektoratet har deltatt på møte mellom statspartene til FN-avtalen om fiske på det åpne hav, og har ytt bistand til implementering av avtalen.

Fiskeridirektoratet har også deltatt på alle relevante møter i OSPAR-sammenheng, særskilt i arbeidet med ny kvalitetsrapport for havmiljø i det nordøstlige Atlanterhavet (QSR2010). Videre har direktoratet deltatt i forberedelser og gjennomføring av det tiende partsmøtet i konvensjonen om biologisk mangfold (CBD). Fiskeridirektoratet deltok i årets møte under FN's generalforsamling om biodiversitet på det åpne hav.

Fiskeridirektoratet har fulgt opp bilaterale kontrollavtaler og utvekslet informasjon og fangststatistikk i tråd med inngåtte avtaler.

Fiskeridirektoratet har deltatt i ei norsk-russisk arbeidsgruppe for å gjennomgå tekniske reguleringer i fisket etter fellesbestander i Barentshavet og Norskehavet. Arbeidsgruppen kom til

enighet om en felles maskevidde i trålfisket i Barentshavet, som blir implementert fra 2011. Som en del av fiskeritavtalen mellom Norge og EU har Fiskeridirektoratet deltatt i flere ekspertgrupper for å finne tiltak som vil bidra til et bedret beskatningsmønster og reduksjon av utkast i Nordsjøen og Skagerrak.

Fiskeridirektoratet har deltatt aktivt i regionale fiskerioorganisasjoner hvor Norge er medlem. Direktoratet har også hatt en sentral rolle i norske myndigheters dialog med Det internasjonale råd for havforskning (ICES) for å sikre råd om forvaltning som gir høyest mulig langtidsutbytte. For å effektivisere rapporteringsrutinene har Norge og EU inngått avtale om gjensidig bruk av elektronisk fangstdagbok. Fiskeridirektoratet følger opp rapporteringsforpliktelsene overfor OECD, FAO og EUROSTAT.

Marin arealforvaltning

Mål og prioriteringer

Fiskeridirektoratet skal gjennom gode prosesser sikre at både fiskerinæringa og havbruksnæringa og ulike andre brukere, medregnet allmennheten, får adgang til å benytte felles ressurser både til havs og i kystsona på en bærekraftig måte. Direktoratet har følgende delmål innenfor havressursforvaltningen:

- En kunnskapsbasert marin arealforvaltning.
- En marin arealforvaltning som ivaretar sjømatnæringas behov.

En kunnskapsbasert marin arealforvaltning

Fiskeridirektoratet skal ha god kontakt med forskningsmiljøene innen kystsoneforvaltning og gi regelmessige innspill om forskningsbehov. Fiskeridirektoratet skal bidra til å få iverksatt relevante prosjekter innen både forvaltningsrettet og næringsrettet forskning og felles utlysning av prosjekter.

Direktoratet vil i samarbeid med andre beredskapsmyndigheter ivareta samfunnets og sjømatnæringas behov for krisehåndtering i nære sjøområder.

Fiskeridirektoratet vil fortsette arbeidet med å tilrettelegge stedfestede data i kartverktøy til bruk for egen saksbehandling, og gjøre kartfestede data tilgjengelig for offentlige og private brukere. Fiskeridirektoratet vil prioritere arbeidet med digitalisering av kystnære fiskeridata og mer detaljert og nøyaktig stedfesting av havbruksanlegg.

Fiskeridirektoratets overvåkningsvirksomhet og data vil bli sett i sammenheng med arbeidet med utvikling av BarentsWatch.

En marin arealforvaltning som ivaretar sjømatnæringas behov

Fiskeridirektoratet skal delta i areal- og verneplanprosesser som berører havet og kystsona, for å sikre areal til utnyttning og høsting av naturressurser og matproduksjon i sjøen innenfor bærekraftige rammer. Direktoratet skal ha en effektiv dialog om marin arealforvaltning med alle relevante myndigheter og nærings- og interesseorganisasjoner, og delta på en hensiktsmessig måte i planforslag etter plan- og bygningsloven og naturmangfoldloven. Direktoratet skal også bygge opp kompetanse om, og delta i, internasjonale fora som kan påvirke norsk marin arealforvaltning.

Deltakelsen i arbeidet med forvaltningsplanene vil være en prioritert oppgave også i 2011. Fiskeridirektoratet vil gjennom sin deltakelse ivareta hensynet til fiskeriene og havmiljøet. Videre vil feltet olje - fisk ha prioritet. Fiskeridirektoratet vil arbeide for en best mulig sameksistens mellom fiskeriene og petroleumsvirksomheten gjennom tett dialog med Oljedirektoratet og næringsaktørene. Fiskeridirektoratet vil delta aktivt i arbeidet med arealvurderinger og regelverk for etablering av vindkraftanlegg i sjøen.

Direktoratet vil også være med i andre prosesser hvor rammebetingelsene for bruk av hav og kystsona legges, som for eksempel oppfølgingen av ny plan- og bygningslov, ny naturmangfoldlov og det videre arbeidet med marin verneplan.

I 2011 vil oppfølging av forvaltningsplaner etter vannforskriften for første planperiode bli prioritert. Disse planene omfatter om lag 20 pst. av norske vannforekomster. Arbeidet med forvaltningsplanene for andre planperiode fortsetter, der de resterende 80 pst. av norske vannforekomster inngår.

Resultater 2009–2010

I arbeidet med vannrammedirektivet har Fiskeridirektoratet konsentrert seg om å ferdigstille vannforvaltningsplanene for første planperiode. Ny planperiode begynte i 2010.

Fiskeridirektoratet benytter kartverktøy til stedfesting av havbrukslokaliteter ved tildeling av lokaliteter og til kontroll av plassering av anlegg. Regionkontorene samler inn, kvalitetssikrer og registrerer kystnære fiskeridata som publiseres i kartløsningene. Fiskeridirektoratet ser en økning

i bruk av kartløsninga Fiskeridirektoratet tilbyr på Internett.

Fiskeridirektoratets kartverktøy til intern og ekstern bruk ble oppdatert i mars 2010. Løsningen gir brukerne raskere kart og oversikt over tilgjengelige data på en enklere måte.

Fiskeridirektoratet har deltatt aktivt i relevante arealplan- og verneplanprosesser. Arbeidet med nasjonal marin verneplan og kartlegging av naturtyper i kystsona har vært fulgt tett opp av Fiskeridirektoratet. Kontakten med forskningsmiljøene innen kystsoneforvaltning er god.

Årlig revisjon av varslingsplan for krisehåndtering i kystsona er gjennomført. Det har blitt utarbeidet manual for håndtering av oljeskadet vilt og sjøpattedyr (hval og sel) i samarbeid med Direktoratet for naturforvaltning, Mattilsynet og Kystverket. Fiskeridirektoratet har i perioden håndtert flere krisesituasjoner som skipsforlis, nestenhavari av oppdrettsanlegg og giftalgeoppblomstring.

Fiskeridirektoratet har sammen med Oljedirektoratet gjort et arbeid for å bedre forholdet mellom fiskeri og seismikkaktivitet, blant annet er det gjennomført opplæringskurs for fiskerikyndig personell på seismikkfartøy. Totalt er 103 personer godkjent.

Det er gjennomført et større utredningsarbeid om skremmeeffekt på fisk og marine pattedyr ved seismisk datainnsamling. På bakgrunn av dette har Fiskeridirektoratet i høringsuttalelser til Oljedirektoratet valgt å implementere hensynet til skremmeeffekt for artene torsk og hyse der det er relevant.

Fiskeridirektoratet er sekretariat for erstatningsordninger for fiskere. I erstatningsnemnda for beslagleggelse av fiskefelt i forbindelse med seismikkaktivitet er det per 19. mai 2010 behandlet 16 søknader, mens det i 2008 og 2009 til sammen ble behandlet 189 søknader.

Fornyng og brukerretting

Direktoratet har følgende delmål innenfor fornyng og brukerretting:

- En brukerrettet og effektiv saksbehandling.
- Effektive og rasjonelle IKT-løsninger.

Resultater 2009–2010

Brukerrettet og effektiv saksbehandling.

Direktoratet prioriterer saker som gjelder enkeltvedtak og henvendelser fra enkeltpersoner og næringsdrivende. Med få unntak overholdes serviceerklæringene.

Effektive og rasjonelle IKT-løsninger.

Fiskeri- og kystdepartementet fastsatte i desember 2009 ny forskrift om posisjonsrapportering og elektronisk fangstdagbok. Det legges til rette for automatisk mottak av en vesentlig økt datamengde slik at Fiskeridirektoratet er klar når de ulike tidsfristene forfaller i 2010.

Fiskeridirektoratet har etablert sms-varslng av fiskerireguleringer, såkalte j-meldinger.

Det er opprettet russiskspråklige nettsider under Fiskeridirektoratet.

På Fiskeridirektoratets hjemmeside er det etablert en spørredatabase for fiskeristatistikk.

Budsjettforslag 2011

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker lønns- og driftsutgifter for Fiskeridirektoratet.

Det fremmes forslag om å bevilge 340,39 mill. kroner på posten i 2011.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker utgifter til ordninga for fiskeforsøk og utvikling og motsvares av tilsvarende inntektsbevilgning på kap. 4030 post 22. Det fremmes forslag om å bevilge 4,8 mill. kroner på posten i 2011.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten gjelder årlig utskifting av IKT-utstyr. Det fremmes forslag om å bevilge 1,63 mill. kroner på posten i 2011.

Kap. 4030 Fiskeridirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Oppdragsinntekter	137	10	10
02	Salg av diverse tjenester	71	98	80
04	Fangstinntekter Overvåkingsprogrammet	5 081	10	10
05	Gebyr kjøperregistrering	270	526	300
06	Forvaltningssanksjoner havbruk	1 716	810	835
08	Gebyr havbruk	13 234	12 322	12 700
09	Innmeldingsgebyr Merkerregisteret	2 052	2 374	2 450
12	Gebyr fiskeflåten	1 182	3 447	2 000
13	Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner		360 000	
14	Refusjoner	947	10	10
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	64		
16	Refusjon fødsels- og adopsjonspenger	1 846		
17	Refusjon lærlinger	140		
18	Refusjon sjukepenges	6 869		
20	Forvaltningssanksjoner fiskeflåten		10	10
22	Inntekter ordningen fiskeforsøk og veiledning	2 782	4 650	4 800
	Sum kap. 4030	36 391	384 267	23 205

Post 01 Oppdragsinntekter

Det knytter seg usikkerhet til anslagene for oppdragsvirksomheten. Det fremmes forslag om å bevilge 10 000 kroner på posten i 2011.

Post 02 Salg av diverse tjenester

Her budsjetteres blant annet inntektene ved tjenester fra biblioteket. Det fremmes forslag om å bevilge 80 000 kroner på posten i 2011.

**Post 04 Fangstinntekter
Overvåkingsprogrammet**

Det knytter seg stor usikkerhet til inntektsgrunnlaget for fangstinntekter. Det fremmes forslag om å bevilge 10 000 kroner i 2011.

Post 05 Gebyr kjøperregistrering

Posten gjelder gebyrinntekter for behandling av søknader om registrering som kjøper i første hånd. Det fremmes forslag om å bevilge 300 000 kroner på posten i 2011.

Post 06 Forvaltningssanksjoner havbruk

Posten gjelder inntekter fra tvangsmulkt og overtredelsesgebyr i forbindelse med oppdrettsvirksomhet. Inntektene vil kunne variere fra år til år avhengig av blant annet bevegelse i saksmassen, klagebehandling og rettsoppgjør.

Det fremmes forslag om å bevilge 835 000 kroner på posten i 2011.

Post 08 Gebyr havbruk

Posten gjelder gebyr for forvaltningsoppgaver knyttet til havbruk. En stor del av forvaltningsopp-

gavene og bevilgningene knyttet til disse er overført til fylkeskommunene. Fra 2010 gjelder gebyrene derfor også søknader som i første hånd blir behandlet av fylkeskommunene.

Fra 2010 omfatter posten også gebyrene til Akvakulturregisteret.

Det fremmes forslag om å bevilge 12,7 mill. kroner på posten i 2011.

Post 09 Innmeldingsgebyr Merkeregisteret

Posten gjelder engangsgebyr for innføring av fartøy i Merkeregisteret. Det fremmes forslag om å bevilge 2,45 mill. kroner på posten i 2011. Når det gjelder årsgebyr for Merkeregisteret som tidligere var budsjettert på denne posten, vises det til omtale under kap. 5575 post 73.

Post 12 Gebyr fiskeflåten

Posten gjelder gebyr for ulike typer søknader knyttet til fiskeflåten, blant annet konsesjonssøknader. Det fremmes forslag om å bevilge 2 mill. kroner i 2011.

Post 13 Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner

Bevilgningen på posten i 2010 var på 360 mill. kroner, som var anslåtte inntekter knyttet til vederlag for økt Maksimal Tillatt Biomasse (MTB) i 2010.

Post 14 Refusjoner

Det fremmes forslag om å bevilge 10 000 kroner på posten i 2011.

Post 20 Forvaltningsanksjoner fiskeflåten

Det foreslås å bevilge 10 000 kroner på posten i 2011.

Post 22 Inntekter ordninga fiskeforsøk og veiledning

Posten gjelder fangstinntekter, tilskudd og andre inntekter knyttet til ordninga for fiskeforsøk og veiledning. Det fremmes forslag om å bevilge 4,8 mill. kroner på posten i 2011.

Kap. 5575 Sektoravgifter under Fiskeri- og kystdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
70	Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur	5 129		
71	Kontrollavgift fiskeflåten	26 598		
72	Årsavgift havnesikkerhet	15 537		
73	Årsavgift Merkeregisteret	9 492		
	Sum kap. 5575	56 756		

Kapittelet er fra 2010 flyttet til programkategori 16.60 Kystforvaltning.

Kap. 1050 Diverse fiskeriformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
60	Tilskudd til fylkeskommuner	195 000		
71	Sosiale tiltak, <i>kan overføres</i>	2 000	2 000	2 000
72	Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere		13 000	13 400
74	Erstatninger, <i>kan overføres</i>	7 699	2 140	2 140
75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, <i>kan overføres</i>	52 579	54 000	50 000
76	Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpasning, <i>kan overføres</i>	5 498		
79	Informasjon ressursforvaltning, <i>kan overføres</i>	1 265	1 400	1 440
	Sum kap. 1050	264 041	72 540	68 980

Innledning

Kapitlet omfatter tilskudd til ulike formål knyttet til fiskeri- og fangstnæringa, medregnet ordninger som tidligere var finansiert over fiskeriatvanten. Fra 2010 omfatter kapitlet også tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere.

Tilskudd til fylkeskommuner (jf. post 60)

I forbindelse med tildelinga av nye konsesjoner til oppdrett av laks, ørret og regnbueørret, ble det i statsbudsjettet for 2009 bevilget 3 mill. kroner per konsesjon til aktuelle fylkeskommuner, totalt 195 mill. kroner. Midlene ble bevilget som frie midler og ble utbetalt etter tallet på nye konsesjoner som blir delt ut i de enkelte fylkene.

Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere (jf. post 72)

Forvaltningen av tilskuddet til sikkerhetsopplæring for fiskere er fra og med budsjettet for 2010 overført fra Kunnskapsdepartementet (kap. 229 post 70) til Fiskeri- og kystdepartementet.

Sikkerhetsopplæring for fiskere er regulert av en egen forskrift med hjemmel i lov om sertifikatpliktige stillinger på norske skip, borefartøy og andre flyttbare innretninger på sjøen. Loven og forskriften er forvaltet av Nærings- og handelsdepartementet. Fra 1. juni 2006 har sikkerhetsopplæring for fiskere bare vært arrangert på kursfartøy. Kapasiteten for sikkerhetsopplæring har ligget

mellom 900 og 1 100 kursplasser, avhengig av forholdet mellom grunnkurs (40 timer) og repetisjonskurs (20 timer).

Det var til sammen 773 kursdeltakere i 2009, av dette 492 på grunnkurs og 281 på repetisjonskurs.

Erstatninger, kan overføres (jf. post 74)

Midlene på posten skal dekke forskudd på erstatninger ved skade på fiskeredskaper, erstatninger med hjemmel i petroleumsloven kap. VI, kompensasjon ved ilandføring av skrot som ikke kommer fra oljeindustrien og tap av fiskefelt. Ordninga omfatter også erstatninger for direkte tap knyttet til seismisk datainnsamling. Erstatningsnemnda som behandler krav om erstatning som følge av beslagleggelse av fiskefelt har hatt en stor økning i antall saker etter sommeren 2008. Seismiske undersøkelser foregår ved at det skytes kraftige lydbølger ned mot havbunnen. Mange fiskere søker om erstatning for reduserte fangstinntekter som følge av at fisken er blitt skremt bort av seismikkskytinga.

Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, kan overføres (jf. post 75)

Budsjettposten ble opprettet for å dekke de ordningene som ble videreført etter at fiskeriatvanten mellom Norges Fiskarlag og staten ble sagt opp fra 1. januar 2005.

Formålet med posten er å bidra til økt lønnsomhet og utvikling for de deler av fiskeri- og fangstnæringa som har svak lønnsomhet. Samtidig skal tilskuddet legge til rette for en variert flåte og desentralisert mottaksstruktur langs kysten og bidra til en helhetlig forvaltning av de marine ressursene.

I 2010 er bevilgningen på posten 54 mill. kroner. Bevilgningen benyttes til føringstilskudd, selfangst, garantilott og garnoppyrdding.

Det foreslås at tilskudd til garantilott, førings- tilskudd, tilskudd til mottaksstasjoner, tilskudd til selfangsten, og opprydding av tapte fiskeredskaper videreføres i 2011.

Garantilott

Formålet med ordninga med garantilott er å sikre fiskerne en viss minsteinntekt i de ulike fiskeriene, dersom fisket av ulike årsaker skulle slå feil. Ordninga er hjemlet i forskrift om garantiordning og administreres av Garantikassen for fiskere.

I 2009 ble ordninga midlertidig styrket på grunn av vanskelighetene med gjennomføringa av fisket for deler av flåten. Ukebeløpet ble økt fra 2 200 til 3 500 kroner og antall garantiperioder ble økt fra to til tre, med en tilskuddsperiode på ti uker i hver periode. I 2009 ble det derfor utbetalt 13 mill. kroner i garantilott, en kraftig økning fra tidligere år.

For 2010 gjelder opprinnelige vilkår for ordninga, og det er nå to garantiperioder med 13 uker i hver periode. Ukebeløpet for driftsåret 2010 er fastsatt til 2 550 kroner per uke. Det er satt av 9,1 mill. kroner i garantilott for 2010. Dette inkluderer utbetaling til siste garantiperiode i driftsåret 2009.

Føringstilskudd og tilskudd til mottaksstasjoner

De ulike ordningene for føringstilskudd og tilskudd til mottaksstasjoner har som mål å

- bidra til å holde oppe en variert flåtestruktur og lokale fiskerimiljø
- bidra til at ressursene blir utnyttet i flere områder, selv om det ikke er et mottak i nærheten
- bidra til et mer effektivt fiske ved å føre fisk ut fra overskuddsområder slik at avtaksproblem ikke fører til stans i fisket.

Midlene fordeles etter søknad til føringsordninger som administreres av fiskeslagslagene. I 2010 er det satt av 33 mill. kroner til føringstilskudd.

Målene om å bidra til en variert flåtestruktur, lokale fiskerimiljø og at ressursene blir utnyttet i

områder uten mottak i nærheten, er overordnet målet om en effektiv gjennomføring av fisket. Ordninger med tilskudd til føring av fisk og skalldyr fra mottaksstasjoner til produksjonsanlegg skal derfor prioriteres. I tillegg kan det bevilges tilskudd til å starte opp eller styrke mottaksstasjoner.

Nofima Marked evaluerte føringstilskuddet i 2008. Hovedformålet med evalueringa var å utrede hvordan tilskuddene blir brukt og om virkemidlene er effektive og formålstjenelige. Konklusjonene var at ordninga i ulik grad har bidratt til å oppfylle de mål som er satt. Finanskrise har ført til visse ufordringer i markeds- og omsetningssituasjonen i torskesektoren i 2009 og 2010, og det ble derfor ikke gjort noen grunnleggende endringer i ordningene i disse åra. Fiskeri- og kystdepartementet vil ta konklusjonene fra rapporten med seg når innretningen av tilskuddene for 2011 vurderes.

Tilskudd til selfangst

Formålet med ordninga er å bidra til at de fastsatte kvotene på grønlandssel blir tatt.

Det er et mål å høste bærekraftig av alle de marine ressursene. Fangst av sjøpattedyr er derfor et viktig prinsipp i en økosystembasert og bærekraftig forvaltning av norske marine ressurser. Det er imidlertid svak lønnsomhet i selnæringa, og den er fortsatt avhengig av offentlig tilskudd for å opprettholdes.

I 2010 er det satt av 11 mill. kroner til selfangst og kystselforvaltning. I 2010 deltok bare ett fartøy i fangsten i Vestisen, men fartøyet dro ut på to turer i samme sesong. Et annet fartøy dro ut i Østisen uten økonomisk støtte for å ta norsk kvote i russisk sone. Totalt ble det fanget 4 652 grønlandssel i Vestisen. I 2010 pågår det to prosjekter for utvikling av produkter fra selfangsten.

Tilskudd til å opprettholde fartøy- og mottaksledd og prosjekter som bidrar til produkt- og markedsutvikling i selfangstnæringa skal prioriteres. Støtten skal legge til rette for en mest mulig lønnsom næring, noe som innebærer at tilskudd gis ut fra oppnådd verdi på produktene. Tilskuddet skal derfor oppmuntre til uttak og produksjon av lønnsomme produkter fra fangsten.

I 2009 ble det innført en bestemmelse i Russland som innebærer at det i tidsrommet 10. mars til 1. mai bare jakes på sel eldre enn ett år, og det ble innført et totalforbud mot fangst av hunnsel. Dette gjør det utfordrende å fangste grønlandssel i Østisen. Dersom rammebetingelsene fra russisk side på et senere tidspunkt åpner for fangst av sel-

unger i Kvitsjøen, vil det igjen kunne bli aktuelt å støtte samarbeidsprosjekter i Kvitsjøen økonomisk.

Tilskudd til opprydding av tapte fiskeredskap

Tilskuddet til ordninga skal bidra til at arbeidet med fjerning av tapte fiskeredskap opprettholdes.

Tapte garn og andre fiskeredskaper kan bli liggende og fiske i mange år. Fjerning av disse vil bidra til å bedre tilstanden til fiskebestandene i havet. Norge er ledende internasjonalt når det gjelder slik garnopprydding. Fiskeridirektoratet administrerer ordninga, og fjernet i 2009 rundt 450 tapte garn, diverse trålnett, omtrent 19 000 meter liner og i overkant av 3 000 meter vaier. Fra 2009 til 2010 ble tilskuddet økt fra 2,5 til 3,5 mill. kroner. Årsaken til dette er økte kostnader i forbindelse med opprydding på krabbefeltene utenfor kysten av Finnmark.

Tilskudd til strukturiltak for kapasitetstilpasning (jf. post 76)

Strukturfondet for kapasitetstilpasning av fiskeflåten ble etablert 1. juli 2003 som et kondemneringstilbud for fiskefartøy under 15 meter, senere innskrenket til fartøy under 11 meter. I 2009 ble det innvilget totalt 8 søknader. Strukturfondet for kapasitetstilpasning i fiskeflåten er nå avviklet, og ubenyttede restmidler på 6,797 mill. kroner blir benyttet til føringstilskudd i 2010, jf. Prop. 125 S (2009–2010) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2010.

Informasjon ressursforvaltning (jf. post 79)

Midlene på posten benyttes til å fremme økt kunnskap, forståelse og aksept for bærekraftig forvaltning av levende marine ressurser, medregnet sjøpattedyr.

Arbeidet for å skape forståelse for en rasjonell utnyttelse av marine ressurser vil bli videreført. Det er fremdeles et problem at ulike fiskearter, særlig sjøpattedyr, på ikke-vitenskapelig grunnlag utpekes som truede. Arbeidet med å gjøre vitenskapelige data og kunnskap om norsk ressursforvaltning tilgjengelig for beslutningstakere og publikum videreføres. Det skal arbeides for å unngå boikottaksjoner og lovgivning rettet mot Norges forvaltning av marine ressurser. Samarbeidet med organisasjoner som deler Norges syn på en bærekraftig utnyttelse av naturens ressurser vil stå sentralt i dette arbeidet.

Resultater 2009–2010

Norges ressursforvaltning nyter en stor grad av respekt internasjonalt, men fortsatt preger verneorganisasjoner debatten og enkelte lands politikk på dette feltet. EU vedtok i 2009 et forbud mot import av selprodukter, som rammer Norges handelsinteresser. Dette forbudet viser hvor vanskelig det er å få forståelse internasjonalt for den helhetlige ressursforvaltningen Norge fører.

Fiskeri- og kystdepartementet har i 2009 samarbeidet med ulike organisasjoner for å fremme Norges syn på bærekraftig utnyttelse av naturens ressurser. Dette arbeidet har blant annet ført til opprettelse av en fiskeriekspertgruppe i IUCN (Verdens naturvernunion) som bidrar i IUCNs marine arbeidsprogram. Arbeidet bidrar også til å fremme norsk syn innad i EUs ulike institusjoner og i ulike globale miljøavtaler som Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD), Konvensjonen om internasjonal handel med truede dyre- og plantearter (CITES) og Konvensjonen om vern av trekende arter av ville dyr (Bonn-konvensjonen).

Budsjettforslag for 2011

Post 71 Sosiale tiltak, kan overføres

Midlene på posten brukes til å delfinansiere velferdsstasjoner for fiskere drevet av blant annet Norges Fiskarlag og Den Indre Sjømannsmisjon. Det fremmes forslag om å bevilge 2 mill. kroner på posten i 2011.

Post 72 Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere

Det fremmes forslag om å bevilge 13,4 mill. kroner på posten i 2011.

Post 74 Erstatninger, kan overføres

Ordninga skal dekke forskudd på erstatninger ved skade på fiskeredskaper, erstatninger med hjemmel i petroleumsloven kap. VI, kompensasjon ved ilandføring av skrot som ikke kommer fra oljeindustrien og tap av fiskefelt.

Det fremmes forslag om å bevilge 2,14 mill. kroner på posten i 2011.

Post 75 Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, kan overføres

Bevilgningen på posten dekker blant annet ordningene føringstilskudd, garantilott, selfangst-

støtte og tilskudd til opprydning av fiskeredskaper.

Anslag på regnskap viser at bevilgningen på posten ikke vil bli disponert fullt ut i 2010. For å bidra til å redusere de overførte midlene og få en mer realistisk budsjettering, foreslås det at bevilgningen reduseres med 4 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2010.

Det fremmes forslag om å bevilge 50 mill. kroner på posten i 2011.

Post 79 Informasjon ressursforvaltning, kan overføres

Det fremmes forslag om å bevilge 1,44 mill. kroner på posten i 2011.

Programkategori 16.60 Kystforvaltning

Utgifter under programkategori 16.60 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
1062	Kystverket	2 098 163	2 748 330	2 320 548	-15,6
1070	Samfunnet Jan Mayen og Loran-C	45 425	49 200	42 680	-13,3
	Sum kategori 16.60	2 143 588	2 797 530	2 363 228	-15,5

Utgifter under programkategori 16.60 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
01-20	Driftsutgifter	1 277 794	1 398 100	1 419 188	1,5
21-23	Andre driftsutgifter	252 047	740 700	194 350	-73,8
30-49	Nybygg, anlegg	539 285	584 930	650 740	11,3
60-69	Overføringer til kommuner	33 462	31 800	55 650	75,0
70-89	Overføringer til private	41 000	42 000	43 300	3,1
	Sum kategori 16.60	2 143 588	2 797 530	2 363 228	-15,5

Innledning

Kystforvaltning utgjør i 2011 om lag 54 pst. av Fiskeri- og kystdepartementets budsjett. Arbeidet på området omfatter blant annet sjøtransport og havnepolitikk, forebyggende sjøsikkerhet, beredskap mot akutt forurensning og håndtering av vrak. Programkategori 16.60 Kystforvaltning omfatter bevilgninger til Kystverket, Samfunnet Jan Mayen og Loran-C og tilskudd til Redningsselskapet.

Omtalen under programkategori 16.60 Kystforvaltning omhandler både Fiskeri- og kystdepartementets og Kystverkets arbeid. Fiskeri- og kystdepartementets aktivitet blir finansiert over kap. 1000, som er departementets administrasjonsbud-

sjett, mens Kystverkets aktivitet blir finansiert over kap. 1062 Kystverket.

Kategoriomtalen er tematisk inndelt i tre forvaltningsområder; sjøtransport og havnepolitikk, sjøsikkerhet og beredskap mot akutt forurensning.

Overordnede mål

Hovedmålet for kystforvaltningen er at Norge skal ha en konkurransedyktig sjøtransport med effektive havner og transportkorridorer, et høyt sjøsikkerhetsnivå og en god beredskap mot akutt forurensning. Det er videre et mål at Norge skal ha en internasjonal rolle som ivaretar våre interesser og vårt ansvar som havnasjon og kyststat på en helhetlig måte.

Lov om havner og farvann 17. april 2009 nr. 19, St.meld. nr. 14 (2004–2005) *På den sikre siden – sjøsikkerhet og oljevernberedskap* og St.meld. nr. 16 (2008–2009) *Nasjonal transportplan 2010–2019 (NTP 2010–2019)* danner grunnlaget for departementets arbeid med kystforvaltningen. Kyst-Norge er viktig for verdiskapinga i landet. Sjøtransport, havner, trygg ferdsel på sjøen og beredskap mot akutt forurensning er sentrale elementer i den totale transportpolitikken, så vel som i politikken for helhetlig forvaltning av hav- og kystsone. Regjeringa ønsker å legge til rette for sikker transport i norske farvann, gjennom å vedlikeholde og utvikle maritim infrastruktur og tjenester. For å få mer gods over på sjø, må havnene tilfredsstille næringslivets behov for effektivitet og framkomlighet, både fra sjøen og fra land.

For å møte økt aktivitet i nordlige farvann har Fiskeri- og kystdepartementet iverksatt tiltak for å styrke sjøsikkerheten og beredskapen mot akutt forurensning, blant annet seilingsleisystem på strekningen Vardø – Røst og en statlig slepebåtbereidskap. Behovet for ytterligere tiltak vurderes i lys av risikoutviklinga.

Sjøtransporten er internasjonal. Rammevilkårene for havner, sjøtransport og forebyggende sjøsikkerhet blir i høy grad lagt gjennom internasjonalt samarbeid. De mest sentrale arenaene er FNs sjøfartsorganisasjon (IMO) og EUs sjøsikkerhetsorgan (EMSA).

Regjeringa foreslås å øke bevilgningene på en rekke områder innen kystforvaltning i 2011. En oversikt over satsingene er gitt i boks 6.3.

Boks 6.3 Budsjettprioriteringer i 2011

Regjeringa foreslår å styrke kystforvaltningen i 2011. Satsinga er fordelt på følgende formål på Kystverkets budsjett:

- forberede etablering av et helhetlig overvåkings- og informasjonssystem for de nordlige hav- og kystområder, BarentsWatch – 20 mill. kroner
- slepebåtbereidskap – 30 mill. kroner
- beredskap mot akutt forurensning – 25 mill. kroner
- håndtering av skipsvrak – 30 mill. kroner

Videre foreslår regjeringa å øke bevilgningene til oppfølging av Nasjonal transportplan 2010–2019 med 88,8 mill. kroner på Fiskeri- og kystdepartementets område. I tillegg foreslås kystavgiften redusert fra 30 til 20 pst. Det tilsvarer en avgiftsreduksjon på 29,2 mill. kroner i 2011. Den økte bevilgningen til NTP foreslås brukt til følgende formål:

- fiskerihavner og farleier – 31,7 mill. kroner
- navigasjonsinstallasjoner – 4,5 mill. kroner
- fartøy – 30 mill. kroner
- navigasjons- og meldingstjenester (DGPS og AIS) – 20 mill. kroner
- sjøtrafikksentraler – 1,7 mill. kroner
- transportplanlegging – 0,9 mill. kroner

Sjøtransport og havnepolitikk

Fiskeri- og kystdepartementet arbeider for å utvikle effektive havner og transportkorridorer. Nasjonal transportplan 2010–2019 legger grunnlaget for politikken på området. Den nye havne- og farvannsloven er et viktig virkemiddel i dette arbeidet. Hovedtyngden av befolkningen og næringslivet er lokalisert nær kysten, og en konkurransedyktig sjøtransport er derfor viktig i det norske transportsystemet. Regjeringa arbeider for at havnene kan utvikle seg til effektive knutepunkt i transportkorridorene som binder sammen ulike deler av landet, og som kobler det innenlandske og internasjonale transportnettverket sammen. Kommunene og private aktører har her en sentral rolle som eier av de største havnene. Fiskeri- og kystdepartementet ved Kystverket bygger, utbedrer og vedlikeholder farleier og statlige fiskerihavner og gir tilskudd til kommunale

fiskerihavnetiltak. Det foreslås å øke bevilgningen til fiskerihavner og farleier med 8,8 mill. kroner og tilskudd til kommunale fiskerihavnetiltak med 22,9 mill. kroner i 2011. Videre foreslås det å redusere kystavgiften fra 30 pst. til 20 pst. i 2011. Dette innebærer en avgiftsreduksjon for næringa på 29,2 mill. kroner. Det foreslås også å øke bevilgningen til Kystverket med 0,9 mill. kroner til å styrke kapasiteten innen transportplanlegging.

Farleistruktur

Stamnett for sjøtransport omfatter hovedleiene langs kysten fra svenskegrensa til grensa mot Russland, med indre og ytre leier, leier for innseiling til de viktigste havnene og seilingsleier utenfor kysten for skip i transitt. De fleste leiene har god framkommelighet og stor transportkapasitet, men deler av farleisystemet og innseilinga til enkelte havner har begrensninger knyttet til høyde, dybde og bredde.

Havne- og farvannsloven inneholder en bestemmelse som gir departementet myndighet til å fastsette farleier gjennom forskrift, herunder hvilke farleier som skal være hovedlei og bilei. For å styrke sikkerheten og bedre framkommeligheten for skipstrafikken i norske farvann og havner, arbeides det med å utvikle en ny farleisnormal. Det kan i farleisnormalen settes krav til utforming, etablering, drift og vedlikehold, krav til navigasjonsveiledning, ankringsplasser og nødhavner. Etablering av et slikt farleisystem vil også kunne bidra til å avgrense framtidige konflikter om arealbruken i kystsona og gi sjøtransporten bedre forutsigbarhet og utviklingsmuligheter.

Stad skipstunnel

Stad skipstunnel er omtalt i St.meld. nr. 16 (2008–2009) *Nasjonal transportplan 2010–2019*. Regjeringa har innenfor planramma tatt høyde for eventuell byggestart i siste halvdel av planperioden.

Forutsetningen er at prosjektet har tilstrekkelig samfunnsmessig nytte, og at regjeringa beslutter å gå videre med prosjektet.

Utredningen av Stad skipstunnel dimensjonert for større fartøyer gjør det nødvendig å gjennomføre ekstern kvalitetssikring (KS1 og KS2). Gjennom kvalitetssikringsprosessen har det kommet fram behov for nye utredninger som skal imøtekomme forbedringspunkter knyttet til blant annet bedre dokumentasjon av samfunnsbehovene og nytteverdien av en skipstunnel.

Arbeidet er noe forsinket, men det legges opp til å ferdigstille kvalitetssikringa av konseptvalg (KS1) i 2011. Arbeidet er imidlertid i rute i forhold til tidsplanen som er estimert i NTP 2010–2019.

Krav til havnesikring og terrorberedskap i havnene

Kystverket har satt i gang et arbeid med å sammenligne de norske tiltakene som er iverksatt for å følge opp det internasjonale regelverket om terrorsikring med relevante EU-land. Rapporten fra dette arbeidet er ferdig i løpet av høsten 2010, og konklusjonene vil bli fulgt opp i dialog med departementet.

ESA gjennomførte i januar 2008 og 2009 inspeksjon av norske myndigheters implementering av EU-regelverket om sikring av skip og havneanlegg. ESA sendte i juli 2009 åpningsbrev (Letter of formal notice) om manglende oppfyllelse av forpliktelser i EU forordning 725/2004 om sikring av skip og havner.

Nødvendige forskriftsendringer og utarbeidelse av nye prosedyrer og varslingsprosedyrer ble gjennomført i 2009 og 2010. Avvikene er etter dette lukket.

Inspeksjonen fra ESA avdekket videre en holdning til sikrings- og beredskapsarbeid i havnene som ikke er tilfredsstillende. Kystverket viderefører derfor sitt arbeid med å styrke sikkerhetskulturen i havnene i 2011.

Boks 6.4 Arbeidet med Nasjonal transportplan 2014–2023

Stortingsmeldinga om Nasjonal transportplan (NTP) presenterer hovedtrekkene i regjeringas transportpolitikk de neste ti åra, med størst vekt på de fire første åra. Meldinga legges fram hvert fjerde år og utarbeides av Samferdselsdepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet i tett samarbeid med transportetatene og Avinor.

Arbeidet med NTP 2014–2023 er igangsatt og meldinga skal etter planen legges fram for Stortinget i januar 2013.

For å samordne det nasjonale meldingsarbeidet med regional transportplanlegging vil departementene legge opp til regionale møter både på politisk nivå og med næringslivet. Arbeidet med NTP 2014–2023 er delt i følgende tre faser:

Utredningsfasen (februar 2010 – januar 2011): I denne fasen skal Avinor, Jernbaneverket, Statens vegvesen og Kystverket foreta en perspektivanalyse og tverrsektorielle utredninger på prioriterte områder som krever særlig oppmerksomhet i utforminga av et framtidsrettet og samordnet transport-system. Eksempelvis leder Kystverket en utredning knyttet til effektive knutepunkter for godstransport. Utredningsarbeidet skal blant annet gi innsikt i veg- og jernbaneinvesteringer som må prioriteres for å få til effektiv og god transportutvikling i sentrale norske havner. Blant disse er Oslo havn KF, Kristiansand havn, Stavangerregionen havn IKS, Bergen og omland havnevesen og Tromsø havn KF, som alle er utpekte havner etter havne- og farvannsloven § 46. Det vil i utredningsfasen også bli foretatt utredninger av blant annet infrastrukturbehov i nord (nordområdeutredningen) og transportutvikling og konkurranseflater.

Planfasen (mars 2011 – februar 2012): Transportetatene og Avinor utarbeider sitt NTP-forslag til departementene. Planforslaget skal bygge på retningslinjer gitt av departementene og vil inneholde forslag til statlig investeringsprogram og program for drift og vedlikehold av eksisterende infrastruktur.

Meldingsfasen (mars 2012 - januar 2013): Den endelige stortingsmeldinga utarbeides i departementene og vil deretter legges fram for Stortinget.

Transportkorridorer i nordområdene

Interessen for sjøtransport i nordområdene øker som en følge av klimaendringer og issmelting. Sommerisen har trukket seg så lang tilbake at det i perioder er mulig å seile nord for Russland, Canada og USA. Dagens trafikk i Polhavet er lav og domineres av fiskebåter i randsona. På kort sikt ventes det at skipstrafikken i Polhavet fortsatt vil domineres av skip som har reisemål i området, men at trafikken vil øke blant annet som følge av større aktivitet innenfor olje-, gass- og cruisevirksomhet. For sjøtransport mellom Asia/Amerika og Europa er det flere mulige ruter over Polhavet. Det er ei rekke forhold som vil ha betydning for hvor raskt det vil bli trafikk i disse rutene, hvor stor trafikken vil bli og hvilken av rutene som velges. Rutene vil etableres på kommersielt grunnlag og utvikles i takt med etterspørselen etter transporttjenester. Lønnsomhet og transportvolum vil også påvirkes av blant annet isforhold, skipsteknologi, seilingshastighet, miljøkrav og infrastruktur (navigasjonshjelpemidler, søk- og redningstjenester, isvarsling med mer).

For å ivareta havmiljøet og sikre bærekraftig utnyttelse av ressursene i nordområdene, er det viktig at norske myndigheter er i forkant av utviklinga. Et tilpasset havnetilbud, et regelverk knyttet til navigasjon og seilas i transportkorridorene i området og maritim infrastruktur som er tilpasset aktiviteten og de spesielle forholdene kan være viktige tiltak i denne sammenheng.

Norge er en aktiv medspiller i EUs arbeid for å fremme nærskipfart i Europa

I hvitboka *European transport policy for 2010 – time to decide* fra 2001, lanserte EU-kommisjonen et ambisiøst mål for nærskipfarten. Bakgrunnen var behovet for mer transportkapasitet og miljøvennlige løsninger for å møte den sterke veksten i etterspørselen etter transport. Sjøtransport ble blant annet pekt på som et miljøvennlig alternativ som kunne avlaste vegnettet i Europa, og det ble utformet en handlingsplan for å styrke den intra-europeiske skipsfarten. I 2011 vil EU legge fram en ny hvitbok om transport. Fortsatt utvikling av nærskipfarten, i seg selv og som ledd i intermodale transportkjeder (kombinerte transportløsninger), vil være et sentralt element i EUs transportpolitikk framover. Det er også ventet at EU vil legge fram en strategi for etablering av et integrert informasjonssystem for overvåking av alle skip mellom europeiske havner, i transitt eller tett på EUs farvann. Et slikt overvåkingssystem vil

bidra til å effektivisere nærskipfarten og vil inngå i arbeidet med etablering av det EU kaller intelligente transportsystemer.

Marco Polo-programmet er et program i EU-regi, som gir oppstartsstøtte til bedrifter som legger om sin transport fra veg til sjø eller bane, eller en kombinasjon av disse. Målet er å redusere belastningen på vegnettet og stimulere til en mer miljøvennlig transport. Stortinget bestemte i 2007 å forlenge deltakelsen i Marco Polo II fram til 2013, og har forpliktet Norge til å bidra med 9,6 mill. euro til programmet i programperioden. I 2009 tildelte Marco Polo-programmet oppstartsstøtte til norske aktører på til sammen inntil 5,6 mill. euro over en treårsperiode.

Norsk senter for nærskipfart (SPC Norway) ble opprettet i 2003, etter anmodning fra Europakommisjonen. Hovedmålet for senteret er å arbeide for overføring av transport fra veg til sjø. Senteret har fram til 2009 vært finansiert med tilskudd fra Nærings- og handelsdepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet og Samferdselsdepartementet, og fra 2010 finansieres om lag 50 pst. fra næringslivsorganisasjoner og enkeltaktører. Senteret arbeider aktivt for å tilby den beste oversikten over de alternativ som finnes for sjøtransport til, fra og innen Norge. Det er et mål at driften av senteret framover i større grad skal finansieres av næringa, men det vurderes som nødvendig å opprettholde statlig tilskudd for 2011.

Forebyggende sjøsikkerhet

Fiskeri- og kystdepartementets arbeid innen forebyggende sjøsikkerhet er primært knyttet til farvanns- og navigasjonssikkerhet og korrigerende eller avhjelpende tiltak ved avvik eller hendelser. Virkemidlene omfatter

- navigasjonsinnretninger og elektroniske navigasjonshjelpemidler
- utbedring av farleier
- seilingsregler og risikoreduserende rutetiltak
- lostjeneste
- sjøtrafikksentraler for overvåking og kontroll med sjøtrafikken
- slepebåtberedskap
- tiltak ved avvik eller hendelser.

Fiskeri- og kystdepartementets arbeid på området må ses i sammenheng med produksjon og utgivelse av sjøkart, som ligger under Miljøverndepartementet, og krav til, og tilsyn med, skip og mannskap, som ligger under Nærings- og handelsdepartementet. Et viktig element i det internasjonale arbeidet er IMOs arbeid med utviklinga av

en overordnet strategi for helhetlig videreutvikling av ulike elektroniske navigasjons- og kommunikasjonssystemer (e-navigasjon) og tettere sammenknytning mellom disse.

Maritim overvåking

Kystverkets sjøtrafikksentraler (VTS – Vessel Traffic Service) utfører den sivile trafikkovervåkinga og trafikkkontrollen i utpekte områder av farvannet. Ved avvik fra sikker seilas, kan sjøtrafikksentralen iverksette korrigerende eller avhjelpende tiltak. Gode maritime overvåkingsdata og meldinger fra skip er viktig for effektiv trafikkovervåking og – kontroll. Det foreslås å øke bevilgningen til fornying av utstyr ved sjøtrafikksentralene med 1,7 mill. kroner i 2011.

Kystverket har i denne sammenheng ansvar for det nasjonale systemet for mottak av informasjon fra fartøyers Automatisk identifiseringssystem (AIS) om blant annet identitet, posisjon, kurs, hastighet, last og destinasjon. Kystverket bruker overvåkingsinformasjonen fra AIS også innen beredskapen mot akutt forurensning, der den kombineres med annen overvåkingsinformasjon som satellittbilder og flyovervåking for å avdekke og identifisere fartøy som slipper ut olje til havs. Det foreslås å øke bevilgningen til forbedret AIS-dekning langs fastlandskysten innenfor den økte bevilgningen på 20 mill. kroner til navigasjons- og meldingssystemer i 2011.

Kystverket distribuerer AIS-informasjon både til det felleseuropeiske SafeSeaNet-systemet, i tråd med EU-direktiv om felleseuropeisk maritimt trafikkovervåkings- og informasjonssystem, og til norske offentlige institusjoner med ansvar og myndighet knyttet til havner og skipstrafikk i norske farvann.

Som et prøveprosjekt har Kystverket etablert AIS-mottaker på Bjørnøya og ved Svea på Svalbard. I tillegg er det AIS-mottakere i Isfjorden og i Longyearbyen som tilhører Bydrift Longyearbyen. Kystverket har også tilgang til AIS-data fra nasjonale AIS-nettverk fra landene rundt Østersjøen og Nordsjøen, og samarbeider med oljeselskaper på norsk sokkel om utveksling av data fra AIS-mottakere på offshoreinstallasjoner.

På oppdrag fra Fiskeri- og kystdepartementet samarbeider Kystverket med EMSA og britiske, danske, islandske og færøyske myndigheter om å etablere et regionalt samarbeid om innsamling av AIS-informasjon for Nord-Atlanteren og Barentshavet, som skal inngå i det felles europeiske systemet for trafikkovervåking. Det arbeides også for å

knytte Canada til dette samarbeidet, som etter planen skal være operativt i løpet av 2010.

Fiskeri- og kystdepartementet deltar i Den internasjonale fyrvesenorganisasjonen (International Association of Marine Aids to Navigation and Lighthouse Authorities - IALA) sitt arbeid med sikte på å etablere et system for global utveksling av AIS-data mellom myndigheter, IALA-NET.

Regjeringa varslet i sin nordområdestrategi en utvikling av satellitteknologi for mottak av AIS-signaler. En testsatellitt, AISSat-1, ble skutt opp i juli 2010. Norsk Romsenter og Forsvarets forskningsinstitutt har ledet arbeidet med å utvikle satellitten. Kystverket har definert brukerbehovene knyttet til sivil trafikkovervåking. Satellitten vil primært være et redskap innen overvåkinga av aktivitet til havs, utenfor dekningsområdet for Kystverkets landbaserte system for mottak av AIS-informasjon.

Gjennom IMO ble det i 2009 etablert et satellittbasert system for langtrekkende identifikasjon og sporing (LRIT). Posisjonsopplysninger sendes fra rapporteringspliktige fartøy til et sentralt datasenter fire ganger i døgnet, og senteret gir informasjon om identitet, posisjon og tidspunkt for den oppgitte posisjonen. Norge samarbeider med EU om systemet for innsamling av LRIT-data. LRIT er obligatorisk for alle passasjerskip, for lasteskip over 300 bruttotonn og for flyttbare offshore borenheter. LRIT er et verktøy som kan overvåke og kontrollere fartøy som utgjør en fare for sjøsikkerheten eller er en trussel mot kyststaten. LRIT kan lokalisere forulykkede og omkringliggende fartøy i forbindelse med redningsaksjoner, og systemet kan brukes for å overvåke fartøy involvert i ulovlig, urapportert og uregulert fiske eller andre ulovlige aktiviteter.

Norge har siden november 2009 deltatt i et europeisk prøveprosjekt i regi av EMSA om bruk av LRIT-informasjon til bistand i beredskapsarbeidet for europeiske skip i Adenbukta. Informasjonen om skipets lokalisering vil bli gjort tilgjengelig for EUNAVFOR (European Union Naval Force) i prøveprosjektet. Prosjektet ventes avsluttet ved utgangen av 2010.

Meldings- og rapporteringssystem for sjøtransport i Norge har utgangspunkt i EUs direktiv 2002/59/EF om *etablering av et felles europeisk maritimt trafikkovervåknings- og informasjonssystem*. Direktivet ble endret ved Europaparlaments- og Rådsdirektiv 2009/17/EF. Dette direktivet reflekterer den teknologiske utviklinga siden 2002, og stiller krav blant annet om at medlemsstatene kobler seg til det europeiske maritime informasjonsutvekslingssystemet SafeSeaNet (SSN). Det

er ventet at direktivet tas inn i EØS-avtalen høsten 2010. Utkastet til forskriftsendringer ble sendt på høring i august i år. Kystverket driver det norske SSN, som er koblet opp til det europeiske systemet, og deltar også i utviklinga av systemer og løsninger for det europeiske SSN.

I tillegg til SSN, utvikler Kystverket flere tjenester og systemer for registrering av skipsrelatert informasjon som for eksempel navigasjonsvarsler, ismeldinger og bølge- og strømvarsling.

Med basis i SSN arbeider Kystverket med å etablere en felles portal for elektronisk rapportering fra skip til ulike etater som blant annet Forsvaret, Politidirektoratet, Tolldirektoratet, Sjøfartsdirektoratet, Fiskeridirektoratet og havnene. Hensikten er å forenkle skipsfartens innrapportering til myndighetene.

BarentsWatch

Regjeringa har gitt Kystverket i oppdrag å forbedre etableringen av BarentsWatch, et helhetlig overvåkings- og informasjonssystem for de nordlige hav- og kystområder. Etableringen forutsetter et nært samarbeid med en rekke andre institusjoner. Basert på foreløpige planer vil systemet bestå av en åpen og en lukket del. Den åpne delen vil være en offentlig tilgjengelig informasjonsportal for havområdene, som skal formidle informasjon til allmennheten knyttet til områdene klima og miljø, sjøtransport, marine ressurser og olje og gass. Det er den åpne delen som nå planlegges etablert, mens en lukket, operativ del skal utredes nærmere. Den lukkede delen er tenkt å være et operativt system for relevante myndigheter som skal kunne kombinere informasjon for å gjøre det lettere å håndtere spesielle situasjoner som forurensning, ulykker mv. Det arbeides for at en eventuell lukket del av systemet skal knyttes til sjøtrafikksentralen i Vardø.

Driftsorganisasjonen for den åpne delen vil bli lagt til Tromsø. Det foreslås å øke Kystverkets budsjett i 2011 med 20 mill. kroner for å gjennomføre nødvendige forberedelser med sikte på oppstart av den åpne delen av BarentsWatch i 2012. Stortinget vil bli holdt orientert om utviklingen i saken på egnet måte.

Samarbeidet med Russland

Samarbeidet med Russland er sentralt i arbeidet med forebyggende sjøsikkerhet og beredskap mot akutt forurensning i nordlige farvann. I 2006 undertegnet Norge og Russland en intensjonsavtale om samarbeid for å øke sjøsikkerheten i Nor-

skehavet og Barentshavet. Fiskeri- og kystdepartementet og det russiske transportministeriet følger opp intensjonsavtalen og den bilaterale avtalen om oljevernberedskapen gjennom arbeidsgrupper for henholdsvis sjøsikkerhet og oljevern. Arbeidsgruppa for sjøsikkerhet arbeider med et system for rapportering og utveksling av trafikkinformasjon mellom trafikksentralene i Vardø og Murmansk. I oljeverngruppa samarbeides det særlig om øvelser, og i 2010 har oljevern vært et sentralt element i øvelsen *Barents*.

EUs integrerte maritime politikk

EU la fram sin integrerte maritime politikk høsten 2007, og denne setter sjøtransport, sjøsikkerhet og utvikling av havner inn i en større sammenheng. Utviklinga peker i retning av mer kontroll med sjøtransporten sett fra kyststatens side.

EU arbeider for å styrke havovervåkinga, og ønsker å etablere et bedre tverrsektorielt og tverrnasjonalt samarbeid om maritim overvåking. Med ansvar for store havområder, er EUs arbeid med styrking av havovervåkinga i Europa viktig for Norge. Oppdatert informasjon om trafikk og annen maritim aktivitet er nødvendig for at ulike myndigheter skal kunne utføre sine forvaltningsoppgaver.

EU-kommisjonen har initiert et større prosjekt for å bedre integreringa av eksisterende maritime overvåkings- og sporingssystemer gjennom et såkalt *Common Information Sharing Environment* (CISE). For Norge er det viktig å sikre seg best mulig tilgang til informasjon om tilstøtende havområder, blant annet for å styrke sjøsikkerheten, fiskerikontrollen og grensekontrollen. I samarbeid med Forsvarsdepartementet, Justisdepartementet, Miljøverndepartementet og Utenriksdepartementet deltar derfor Fiskeri- og kystdepartementet i EU-kommisjonens videre arbeid med saken.

Norge har flere ganger uttrykt støtte til EUs integrerte maritime politikk. Samordningsansvaret for nasjonal oppfølging er tillagt Utenriksdepartementet, mens ansvaret for de ulike sektorer som berøres av EUs maritime politikk ligger i fagdepartementene, særlig Fiskeri- og kystdepartementet, Miljøverndepartementet og Nærings- og handelsdepartementet.

Fiskeri- og kystdepartementet og Kystverket deltar i European Maritime Safety Agency (EMSA) for å ivareta norske interesser på området sjøsikkerhet og beredskap mot akutt forurensning. EMSA arbeider blant annet med meldings- og informasjonssystemer, havovervåking, sikring og

terrorberedskap i havner og havneterminaler og beredskap mot akutt forurensning.

Navigasjon

Kystverkets DGPS (Differensiel GPS) sender korreksjonssignaler for satellittnavigasjonssystemet GPS. Brukere med DGPS-mottaker får mer nøyaktig posisjonsinformasjon enn ved bruk av standard GPS og kan motta meldinger om eventuelle feil ved GPS. DGPS-tjenesten ble etablert fra 1990, og har nå nådd teknisk levealder. Det foreslås at en teknisk oppgradering av tjenesten dekkes innenfor den økte bevilgningen på 20 mill. kroner til navigasjons- og meldingssystemer i 2011.

På vegne av Fiskeri- og kystdepartementet driver Forsvarets informasjonsinfrastruktur (INI) det bakkebaserte elektroniske navigasjonssystemet Loran-C, med fire stasjoner som dekker nordlige Nordsjøen, Norskehavet og vestlig del av Barentshavet. Dette er innseilinga fra Europa og Nord-Atlanteren til Arktis og Nordøstpassasjen. Sammen med stasjoner i Frankrike, Tyskland, Storbritannia og på Færøyene dekker det norske systemet de nordvesteuropeiske farvann. Samarbeidet med Russland om etablering av en bedre radionavigasjonsdekning i Barentshavet ved bruk av norske Loran-C og det tilsvarende russiske Chayka-systemet er videreført i 2009 og 2010. Russiske myndigheter har opplyst at de vil videreføre Chayka-systemet, som et bakkebasert tilleggssystem til sitt eget satellittnavigasjonssystem GLONASS, blant annet med tanke på økt trafikk i nordlige farvann. Også Kina, Sør-Korea og Japan viderefører Loran-C. Dette innebærer at store deler av den trans-arktiske seilingsruta mellom Europa og Asia nord for Russland er dekket av et bakkebasert alternativ til satellittnavigasjon.

Fiskeri- og kystdepartementet har det nasjonale ansvaret for arbeidet knyttet til IMO's utvikling og innføring av e-navigasjon. Siktemålet med arbeidet er å sikre at den videre utviklinga av teknologier og systemer for navigasjon og kommunikasjon legger til rette for harmonisert innsamling, integrering, utveksling, analyse og presentasjon av maritim informasjon om bord og på land. Dette vil blant annet legge til rette for at navigatører får en mer integrert, enhetlig og brukervennlig presentasjon av informasjon som er nødvendig for sikker navigasjon.

Norge leder IMO's korrespondansegruppe for utvikling av e-navigasjon. Arbeidet skal være ferdig i 2012. Kystverket har i denne sammenheng etablert ei nasjonal referansegruppe med med-

lemmer fra offentlige virksomheter, industri og arbeidstakerorganisasjoner.

Boks 6.5 Den sivile radionavigasjonspolitikken

Den sivile radionavigasjonspolitikken koordineres av Fiskeri- og kystdepartementet. Departementet har inngått et samarbeid med Norsk Romsenter knyttet til dette arbeidet, medregnet revisjon av Norsk RadioNavigasjonsPlan (NRNP). Radionavigasjonssystemer, særlig satellittnavigasjonssystemer og støttesystemer for disse, har betydning for ei rekke samfunnsområder. I NRNP vil det søkes å gi en samlet oversikt over satellitt- og bakkebaserte radionavigasjonssystemer for ulike formål, og planer for videre drift av de ulike systemene. Det tas sikte på å ferdigstille planen i løpet av 2010.

Fiskeri- og kystdepartementet deltar i Nærings- og handelsdepartementets interdepartementale koordineringsutvalg for norsk deltakelse i EUs utbygging av satellittnavigasjonssystemet Galileo. Fiskeri- og kystdepartementet ved Kystverket deltar også i rådgivende gruppe for videreutvikling av det amerikanske satellittnavigasjonssystemet GPS.

Fiskeri- og kystdepartementet er også i kontakt med EU-kommisjonen om utvikling av europeisk politikk for radionavigasjon gjennom en europeisk radionavigasjonsplan (ERNP). EU-kommisjonen har opplyst at den i arbeidet med ERNP vil vurdere samfunnssårbarheten som følger av den omfattende bruken av satellittnavigasjonssystem og eventuelle behov for sårbarhetsreducerende tiltak. EU-kommisjonen vil vurdere Loran-systemet i denne sammenheng, da det er framholdt at Loran er det eneste tilgjengelige bakkebaserte navigasjonssystemet, som i en videreutviklet versjon kalt eLoran, kan tjene som reserveløsning for satellittbaserte navigasjonssystemer i større regioner. Også USA, som har stengt sin Loran-C-tjeneste, har opplyst at de blant annet vurderer om de skal bruke Loran-C- infrastruktur for å etablere et nasjonalt supplement til sitt eget satellittnavigasjonssystem GPS.

Skipsruting som risikoreducerende tiltak

Risikoreducerende rutetiltak, i form av et anbefalt seilingsleisystem, ble etablert for strekningen Vardø-Røst i 2007 etter godkjenning i FNs sjøfartsorganisasjon (IMO). Norge har nå forelagt for IMO forslag om etablering av risikoreducerende rutetiltak utenfor Sørlandet og Vestlandet. Danmark og Sverige er med på forslaget for Sørlandet. Forslagene innebærer at tankfartøy og fartøy over 5 000 bruttotonn i internasjonal fart flyttes lenger ut fra kysten. Formålet med tiltakene er å redusere risikoen for ulykker og akutt forurensning. Forslagene ble behandlet i IMOs navigasjonsunderkomité i juli 2010. Komiteen anbefaler at IMOs sjøsikkerhetskomité vedtar tiltakene på sitt møte i desember 2010. Tiltak vil tidligst kunne tre i kraft seks måneder etter at IMO har gitt sin tilslutning.

Lostjenesten - loseffektiviseringsprosjektet

Lostjenesten er et viktig sjøsikkerhetstiltak og er fullt ut brukerfinansiert. Loseffektiviseringsprosjektet er omtalt i Nasjonal transportplan 2010–2019 og tidligere stortingsproposisjoner. Forslag til endringer som følge av loseffektiviseringsprosjektet ble sendt på høring våren 2010 med svarfrist i juli 2010. Høringsforslaget er basert på at dagens sikkerhetsnivå skal videreføres. Analyser av ulykkesutviklinga til sjøs, korrigert for trafikkendringer, viser at antall ulykker ikke har gått vesentlig ned de siste åra. Det er derfor ikke foreslått drastiske endringer i losplikten i forbindelse med høringa.

I høringa er det foreslått å endre grensen for losplikt fra 500 bruttotonn til lengde 70 meter. Bakgrunnen er at fartøyets lengde målt i meter er et viktigere kriterium for fartøyets navigasjonsegenskaper enn fartøyets størrelse målt i bruttotonn. Det er strengere regler for fartøy med farlig og forurensende last, med utgangspunkt i en høyere miljørisiko for disse fartøyene. Forslaget innebærer at en del mindre fartøyer som i dag er omfattet av losplikt, vil unntas losplikt etter nye regler. Videre er det foreslått å innføre losplikt for fartøy i innenriks fart og fiskefartøy, når fartøyene har lengde over 70 meter. Forslaget vil sikre kvaliteten på navigatører om bord på større fartøyer uavhengig av deres erfaringsbakgrunn, enten det er i innenriks eller utenriks fart. Det er også foreslått å gjøre farleisbevisordningen enklere, ved å vri fokuset fra formelle krav til faktisk kompetanse. Farleisbevisordningen innebærer at lospliktige fartøy kan foreta seilas uten los, når det er dokumentert at fartøyets navigatør har den nødvendi-

ge kompetansen for det aktuelle farvannet. Hva gjelder losavgiftene er det foreslått å endre strukturen, slik at en større del av avgiften er knyttet til den faktiske bruken av los. Dette vil stimulere til å anskaffe nødvendig kompetanse for å kvalifisere til farleisbevisordningen. Gevinsten vil være lave kostnader for skipsfarten og lostjenesten, samtidig som kravene til sikkerheten er ivarett.

Det er anslått at høringsforslaget vil medføre en nedgang på om lag 10 pst. i omfanget av losplikten, og en samlet kostnadsreduksjon på om lag 29 mill. kroner. Kostnadsreduksjonen vil komme skipsfartsnæringa til gode, da lostjenesten er 100 pst. finansiert gjennom avgifter. Departementet vil gå gjennom resultatet av høringa med sikte på implementering av ny forskrift om losplikt og ny forskrift om losavgifter innen 1. januar 2011.

Boks 6.6 Svalbard

Havne- og farvannsloven ble gjort gjeldende på Svalbard i 2008, og Fiskeri- og kystdepartementet fikk det overordnede ansvaret for havne- og farvannsforvaltningen, maritim infrastruktur og maritime tjenester på øygruppa. Klimatiske forhold, begrenset navigasjonsinfrastruktur og mangelfull sjøkartlegging gjør navigasjonsforholdene rundt Svalbard krevende. Selv om lav trafikk tetthet i farvannet ved Svalbard tilsier at sannsynligheten for utslipp er lav, tilsier øygruppas sårbare og verneverdige natur at det samlede skadepotensialet er stort. En gjennomgang av fyr og merker har vist at det er behov for noe oppgradering og forbedring av navigasjonsinnretninger for utvalgte farleier, og det er igangsatt en risikobasert farleisgjennomgang av farvannet rundt øygruppa. I forbindelse med at det vurderes å innføre pliktig los- eller kjentmannstjeneste på Svalbard, har Kystverket innhentet en ekstern sikkerhets- og risikovurdering av skipstrafikken. Saken er nå til behandling i Fiskeri- og kystdepartementet.

Ny havne- og farvannslov trådte i kraft 1. januar 2010. Samtidig ble det fastsatt ny forskrift om lovens anvendelse på Svalbard. I etterkant av lovens ikrafttredelse er det lagt opp til en fullstendig gjennomgang av forskriften, med sikte på å utarbeide et mer oversiktlig og brukervennlig regelverk. Et forslag til endringer i forskriften vil bli sendt på høring høsten 2010.

Beredskap mot akutt forurensning

Den statlige beredskapen mot akutt forurensning skal være dimensjonert og lokalisert på grunnlag av kunnskap om miljørisiko. I likhet med beredskap på andre samfunnsområder, tar statens beredskap på dette området ikke utgangspunkt i verst tenkelige tilfelle. Ulykkescenarioene som er lagt til grunn for dimensjoneringa innebærer likevel store utslipp og alvorlig forurensning. Beredskapen er for eksempel dimensjonert for langt mer omfattende hendelser enn utslippene etter ulykkene med skipene MS "Server" og MV "Full City".

Det er behov for en oppdatert vurdering av dagens beredskapsnivå i lys av trafikkutvikling, gjennomførte tiltak og andre faktorer som kan påvirke risikobildet. Kystverket gjennomfører derfor en oppdatert miljørisiko- og beredskapsanalyse. I denne forbindelse vil metodikk og datagrunnlag for gjennomføring av sårbarhetsvurderinger gjennomgås på nytt. Dette vil gjøres i samarbeid med Direktoratet for naturforvaltning og Havforskningsinstituttet. Arbeidet med miljørisikoanalyser og tilknyttede beredskapsanalyser vil være ferdig i løpet av 2011.

Liv, helse og sikkerhet prioriteres alltid først ved ulykker. Miljøverdier prioriteres høyere enn næringsinteresser og materielle verdier. Ved hendelser som innebærer fare for miljøskade, skal det iverksettes tiltak for å hindre forurensning å slippe ut i miljøet. Til sjøs innebærer det vanligvis å hindre olje å lekke ut i sjøen. Dersom dette ikke lykkes, er hovedmålet i størst mulig grad å begrense forurensningens omfang og påfølgende miljøskade. Hovedstrategien i norsk beredskap på dette området er å bekjempe utslipp med mekanisk utstyr tett ved kilden for å redusere spredning. Denne strategien er særlig aktuell ved store og langvarige utslipp fra punktkilder. Ved akutt forurensning fra skip er det ofte behov for en mer fleksibel strategi.

Opprydningsarbeidet etter grunnstøtinga av MV "Full City" utenfor Langesund 31. juli 2009 er i hovedsak avsluttet. Det er i 2009 og 2010 bevilget til sammen 234 mill. kroner til gjennomføring av den statlige oppryddingsaksjonen. Staten vil i tråd med gjeldende regelverk kreve disse utgiftene refundert fra reder. Det er gjennomført en evaluering av aksjonen, se omtale i boks 6.8.

Boks 6.7 Ansvarsfordeling ved akutt forurensning

Samlet nasjonal beredskap mot akutt forurensning ivaretas på tre nivåer: privat beredskap, kommunal beredskap og statlig beredskap. Den samlede beredskapen innebærer et samspill mellom disse aktørene der ansvar, rolle og oppgavefordeling er lovregulert og definert.

Den primære beredskaps- og aksjonsplikten er i forurensningsloven tillagt den som driver virksomhet som kan medføre akutt forurensning. Kommunal og statlig beredskap er en tilleggsbeskyttelse for de tilfeller der ansvarlig forurenser selv ikke er i stand til å bekjempe forurensningen.

Fiskeri- og kystdepartementet har det overordnede ansvaret for den statlige beredskapen mot akutt forurensning.

Kystverket er delegert myndighet og har ansvar for statens operative beredskap. Kystverkets ansvar for statens aksjonsorganisasjon omfatter også tilsynsansvar ved aksjoner som utføres av ansvarlig forurenser eller kommunal beredskap. Kystverket kan overta en aksjon helt eller delvis dersom den private eller kommunale beredskapen ikke vurderes å være tilstrekkelig. Kystverket skal videre sørge for at statlig, kommunal og privat beredskap samordnes i et nasjonalt beredskapssystem.

Til forskjell fra landbasert virksomhet og offshorevirksomheten, er skip ikke underlagt spesifikke krav om å ha oljevernberedskap. Den statlige beredskapen er derfor i første rekke dimensjonert for å håndtere aksjoner knyttet til akutte utslipp, eller fare for akutte utslipp, fra skip.

I forbindelse med oljevernaksjonen etter "Deepwater Horizon"-ulykken i Mexicogulfen ga norske myndigheter tidlig uttrykk for vilje til å bistå med ressurser dersom amerikanske myndigheter så behov for assistanse. Norsk oljevernutstyr er blitt formidlet og tatt i bruk i oljevernaksjonen. Noe av utstyret var ferdigprodusert for leveranse til Kystverket i forbindelse med planlagte utskiftninger, og innebærer noen måneders forsinket utskiftning av noe utstyr ved statlige depoter i 2010. I forkant av tilbud om ressurser, gjennomførte departementet i samråd med Kystverket ei løpende vurdering av

den nasjonale beredskapen for å sikre at den var tilfredsstillende tatt vare på.

Boks 6.8 Evaluering av oljevernaksjonen etter forliset av Full City

PriceWaterhouseCoopers (PWC) har på oppdrag av Kystverket evaluert den statlige oljevernaksjonen etter forliset av MV "Full City" utenfor Langesund 31. juli 2009. Rapporten går igjennom aksjonens hendelsesforløp fra grunnstøtinga og fram til aksjonen ble foreløpig avsluttet vinteren 2010, analyserer håndteringa av aksjonen, identifiserer endringsbehov og foreslår tiltak. Rapporten framhever at det er viktig å styrke samordningen mellom de ulike aktørene som er involvert i statlige aksjoner. Den peker særlig på behov for å tilrettelegge for et felles styringssystem, styrke Kystverkets kapasitet til å støtte de interkommunale utvalgene mot akutt forurensning (IUA) og at Kystverket får et aktivt ansvar for kravstilling og oppfølging av IUAene. Rapporten anbefaler til sammen 31 tiltak. Kystverket slutter seg til de fleste forslagene. Det er departementets vurdering at rapporten gir gode innspill om tiltak for å styrke aksjonsapparatet som etableres under statlige aksjoner mot akutt forurensning. Kystverket har, på oppdrag fra departementet, utarbeidet en handlingsplan for oppfølging av rapportens tilrådninger.

Kystverket utarbeidet i 2006 en statusrapport for oljevernmateriell i statlige depot langs kysten, med en tilrådd plan for utskifting fram til og med 2010. Gjennom budsjettene for 2006–2010 har regjeringa fullt ut oppfylt Kystverkets utskiftningsplan.

Som en videre oppfølging av en styrket beredskap mot akutt forurensning foreslår regjeringa å øke bevilgningen til oljevernberedskapen med 25 mill. kroner i 2011. Erfaringer fra aksjoner de siste årene har vist at det blant annet er behov for økt kompetanse hos Kystverkets ansatte og IUAene (interkommunalt utvalg mot akutt forurensning) som blir satt inn ved aksjoner. Videre foreslås det avsatt midler til en rammeavtale for fiskefartøy og andre egnede fartøy tilknyttet de statlige depotene langs kysten.

Slepebåtberedskapen

Slepebåtberedskapen i Nord-Norge ble i 2010 styrket til tre helårs slepefartøy over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett.

Stortinget ga ved behandlingen av Prop. 28 S (2009–2010) Fiskeri- og kystdepartementet fullmakt til å forplikte staten innenfor en kostnadsramme på 60 mill. kroner, for å inngå en fireårskontrakt om slepeberedskap på Sørlandet. Kystverket har på denne bakgrunn inngått en fireårig kontrakt med rederiet Bukser og Berging AS om slepeberedskapen mellom Risør og Egersund, med en årlig kostnad på 15 mill. kroner. Kontrakten innebærer at fartøyet skal operere innen beredkapsområdet og ha en døgnkontinuerlig beredskap. Fartøyet skal kunne operere kommersielt, det vil si kunne ta på seg slepeoppdrag fra private oppdragsgivere. Krav til responstid er 15 minutter. Dersom fartøyet er engasjert kommersielt, er krav til responstid to timer.

Det er i dag ingen statlig slepeberedskap på Vestlandet, men det er tilgjengelig slepeberedskap i form av skip i kommersiell drift. I St.meld. nr. 37 (2008–2009) *Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Norskehavet (forvaltningsplan)* ble det ikke varslet noen statlig slepeberedskap på Vestlandet. I ettertid er det imidlertid foretatt nye vurderinger som gir grunnlag for å foreta en ny gjennomgang av slepebåtberedskapen på Vestlandet, og se denne i sammenheng med en samlet vurdering av en langsiktig modell for slepeberedskapen langs kysten.

I Prop. 1 S (2009–2010) ble det varslet at regjeringa har bedt Kystverket utrede en framtidig statlig slepeberedskap på Vestlandet. Kystverket har foretatt en oppdatert vurdering av etablering av en statlig slepebåtberedskap på Vestlandet og en langsiktig modell for slepeberedskap i Nord-Norge. Kystverkets vurdering synliggjør at etablering av en styrket slepeberedskap på Vestlandet gjennom innleie av slepefartøy eller bygging og drift i statlig regi vil medføre betydelige kostnader. Samtidig er det behov for å gå nærmere gjennom ulike alternativer og gjennomføre en ekstern kvalitetssikring for å få et best mulig beslutningsgrunnlag for valg av en langsiktig modell for den samlede nasjonale slepeberedskapen.

Regjeringa vil derfor foreta en ny og samlet vurdering av den nasjonale slepebåtberedskapen, herunder ekstern kvalitetssikring i tråd med statens kvalitetssikringssystem for store anskaffelser. Kystverket har fått i oppdrag å gjennomføre en konseptvalgutredning for en framtidig nasjonal slepebåtberedskap. Konseptvalgutredningen må

deretter gjennom ekstern kvalitetssikring (KS1) før et forprosjekt og endelig kvalitetssikring (KS2) kan gjennomføres.

I påvente av utredningen foreslås det at den etablerte slepebåtberedskapen i Nord-Norge og på Sørlandet videreføres. Det foreslås videre at slepebåtberedskapen på Vestlandet styrkes gjennom en tilstedeværelseskontrakt som gir en bedret tilgjengelighet av sleperessurser i regionen.

Det foreslås satt av til sammen 257 mill. kroner til den statlige slepebåtberedskapen i 2011. Dette innebærer en økt bevilgning på 30 mill. kroner i forhold til utgiftene i 2010. Innleie av slepefartøy i Nord-Norge og tilstedeværelseskontrakt på Vestlandet må ut på anbud høsten 2010.

Skipsvrak

Det er registrert om lag 2 300 vrak av skip med tonnasje over 100 tonn som har forlist etter 1914 i norske farvann.

I en rapport fra 2006 har Kystverket vurdert faren for oljeforurensning. Basert på en totalvurdering av vrakenes plassering, påvist og estimert oljemengde og potensiell fare for oljeforurensning av betydning for miljø og friluftsliv, har Kystverket prioritert fem vrak for tiltak. Som en oppfølging av denne rapporten er vraket av "Nordvard" ved Moss tømt i 2007/2008 og vraket av "Welheim" utenfor Florø ble tømt i 2008.

Kystverket leverte i januar 2010 en rapport om andre miljøgifter i skipsvrak enn olje. Rapporten konkluderer med at oljeforurensning fra vrak utgjør en større miljørisiko enn forurensning fra andre stoffer. Når det gjelder forurensning fra andre stoffer, er det først og fremst behov for mer kunnskap om vrakene og forurensningsfaren. I 2011 vil derfor tømning av vrak for olje bli prioritert. Regjeringa foreslår å bevilge 30 mill. kroner til oppfølging av Kystverkets vrakrapport fra 2006.

Krysseren Murmansk slet seg under slep og grunnstøtte utenfor Sørvær i Hasvik kommunen i 1994. Det ble i revidert nasjonalbudsjett for 2009 bevilget 81,5 mill. kroner for å dekke kostnadene ved fjerninga av vraket i 2009 og det ble samtidig gitt samtykke til at Fiskeri- og kystdepartementet kunne forplikte staten innenfor ei kostnadsramme på 328 mill. kroner for å fjerne vraket. I statsbudsjettet for 2010 ble det bevilget 106,5 mill. kroner til arbeidet i 2010. I revidert nasjonalbudsjett for 2010 ble det opplyst om at på grunn av grunnforholdene må det benyttes en annen metode for å tørrlegge sjøbunnen rundt vraket enn opprinnelig planlagt. Dette medfører at prosjektet ikke vil være ferdig før 2012. Forsinkelsen vil ikke påvirke

kontraktsbeløpet eller ha miljømessige konsekvenser. Det foreslås bevilget 110 mill. kroner til arbeidet med å fjerne vraket i 2011, mens resterende kostnader vil bli foreslått bevilget i 2012.

Vraket av U-864 ble funnet utenfor Fedje i Hordaland i 2003. Vraket av ubåten inneholder anslagsvis 67 tonn kvikksølv. Det er senest i Prop. 81 S (2009–2010) redegjort for arbeidet med håndtering av ubåtvraket.

Regjeringa gikk i januar 2009 inn for å heve vraket. Da en hevingsoperasjon har ei kostnadsramme på mer enn 500 mill. kroner, ble det i tråd med statens retningslinjer bestemt at det skulle gjennomføres en ekstern kvalitetssikring (KS2). I saldert budsjett 2010 ble det bevilget 630 mill. kroner for å dekke kostnader i 2010 til forberedelser av den planlagte hevinga i 2011.

Den eksterne kvalitetssikringa ble sluttført i desember 2009. Rapporten var kritisk til ei rekke sider ved den planlagte hevingsoperasjonen, og det ble konkludert med at prosjektet ut fra foreliggende planer ikke var tilstrekkelig forberedt, og at det var meget høy risiko knyttet til arbeidsomfang, kontraktsforhold og styringsevne. Det ble videre konkludert med at det dermed var tvil om prosjektet kunne styres på en tilstrekkelig kontrollert måte, noe som rapporten anså som uheldig også når det gjelder sikkerhet og miljø. Rapporten frarådet å gå videre med prosjektet med kontrakten som forelå.

I Prop. 81 S (2009–2010) *Håndtering av ubåten U-864* blir det ut fra en samlet vurdering konkludert med at ytterligere utredninger av den videre håndteringa av U-864 bør gjennomføres før endelig beslutning tas. Det ble i proposisjonen foreslått å igangsette en forstudie og deretter en KS1 med følgende alternativer; nullalternativet, tildekking, heving og et alternativ som kombinerer heving og tildekking. Det ble lagt vekt på at ved også å inkludere tildekking og et alternativ som kombinerer heving og tildekking, vil sannsynligheten øke for at en står igjen med et tilfredsstillende alternativ for håndtering av kvikksølvforurensningen. Det ble videre foreslått å sette bevilgningen ned til 10 mill. kroner i 2010 for å dekke anslåtte kostnader til forstudie og ekstern kvalitetssikring (KS1). Stortinget sluttet seg til forslaget i proposisjonen.

Kystverket har nå fått i oppdrag å gjennomføre en konseptvalgutredning som inneholder de fire nevnte alternativene for håndtering av vraket. Arbeidet er igangsatt og det tas sikte på at utredningen skal være ferdig vinteren 2010/2011. Utredningen skal deretter gjennomgå ekstern kvalitetssikring (KS1). Regjeringa vil senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2011 orientere Stortinget om den videre framdriftsplanen.

Regjeringa foreslår i budsjettet for 2011 å sette av 50 mill. kroner på Fiskeri- og kystdepartementets budsjett til arbeidet med U-864.

Kap. 1062 Kystverket

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 45</i>	1 241 703	1 356 300	1 376 508
21	Spesielle driftsutgifter	252 047	740 700	194 350
30	Nyanlegg og større vedlikehold, <i>kan overføres</i>	373 014	458 850	477 750
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01</i>	138 721	118 680	172 990
46	Trafikksentral Nord-Norge, <i>kan overføres</i>	18 216		
60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg, <i>kan overføres</i>	33 462	31 800	55 650
70	Tilskudd Redningssselskapet	41 000	42 000	43 300
	Sum kap. 1062	2 098 163	2 748 330	2 320 548

Kystverket er Fiskeri- og kystdepartementets fagetat innen sjøtransport og havner, sjøsikkerhet

og beredskap mot akutt forurensning, og har til sammen 1017 ansatte (per 1. mars 2010). Kystver-

ket arbeider for en effektiv og sikker sjøtransport ved å ivareta transportnæringas behov for framkommelighet og effektive havner. Kystverket vil forebygge og avgrense skadevirkningene ved akutt forurensning, og medvirke til ei bærekraftig utvikling av kystsona.

En stor del av Kystverkets ansatte og budsjett er knyttet opp til tjenesteproduksjon, blant annet los, sjøtrafikksentraler og utbygging og utbedring av farleier og fiskerihavner. Forvaltningsoppgavene innebærer blant annet samordning av beredskapen mot akutt forurensning, regelverksutvikling, rettleiding om regelverk, saksbehandling og tilsyn.

Kystverket har tre hovedmål:

- Bidra til en effektiv sjøtransport.
- Sikre trygg ferdsel i norske farvann.
- Hindre eller begrense miljøskade som følge av akutt forurensning i norske havområder eller på norsk territorium.

Boks 6.9 Hovedprioriteringer 2011 for Kystverket

- starte prosessen med å etablere BarentsWatch
- styrke slepebåtberedskapen på Vestlandet
- innføring av pliktig los- eller kjentmannstjeneste i farvannene ved Svalbard
- revisjon av forskriftsverket til havne- og farvannsloven
- vedlikehold og drift av navigasjonsinnretningene
- teknisk fornying av sjøtrafikksentralene
- teknisk fornying av DGPS-tjenesten (Differensial Global Positioning System) og utvidelse av dekningsområdet til AIS-tjenesten (Automatisk IdentifikasjonsSystem)
- gjennomføre en helhetlig miljørisiko- og beredskapsanalyse som beskriver forholdet mellom sannsynlighet og konsekvensreducerende tiltak
- styrke den nasjonale samordninga av beredskapen og kompetansen i den private, kommunale og statlige beredskapen.

Sjøtransport og havner

I arbeidet med Nasjonal transportplan har Kystverket ansvaret for sjøtransporten. Jernbaneverket, Statens vegvesen, Kystverket og Avinor AS

har et tett samarbeid om felles utredninger og faglig plangrunnlag for Nasjonal transportplan. De fire transportformene både konkurrerer og utfyller hverandre. Transportformene møtes i passasjer- og omlastingsterminaler der havnene er knutepunkt mellom land og sjø. Kommunale og private havner er viktige aktører for en effektiv og konkurransedyktig sjøtransport. Videre har Kystverket en viktig rolle i forvaltningen av kystsona.

Mål

Kystverket skal bidra til effektiv sjøtransport og arbeide mot følgende delmål innenfor virksomhetsområdet sjøtransport og havner:

- Sikre havne- og sjøtransportinteressene i offentlige planprosesser.
- Gi god veiledning til kommuner og fylkeskommuner i samsvar med forvaltningsloven.
- Bygge ut og vedlikeholde fiskerihavner og farleier i samsvar med vedtatte planer og budsjetter.
- Benytte samfunnsøkonomiske analyser i vurderinger av investeringer.
- Ta vare på, utvikle og formidle kystkulturen.

Kystforvaltning

Kystverket utøver myndighet etter havne- og farvannsloven, deler av forurensningsloven og svalbardmiljøloven. Kystverket bidrar blant annet med råd og innspill til forvaltningsplanene for norske havområder, kommunal og fylkeskommunal planlegging etter plan- og bygningsloven og i verneplanprosesser etter naturmangfoldloven. Kystverket medvirker også i arbeidet med utredning av fornybar energi til havs og implementeringa av vanddirektivet. Kystverket skal ivareta sjøtransportens og havnenes interesser. Krav til framkommelighet og trygg ferdsel til sjøs er sentrale elementer som etaten legger vekt på i en helhetlig forvaltning av kystsona.

Kystverket deltar i planprosesser etter plan- og bygningsloven og naturmangfoldloven for å sikre areal til havner og sjøverts ferdsel innenfor bærekraftige rammer.

Kystverket skal delta i internasjonale fora med betydning for norsk marin arealforvaltning og bygge opp kompetanse på området.

Kystverket skal fremdeles ha en viktig rolle i arbeidet med plan for marine beskyttede områder (marin verneplan).

I 2011 skal forvaltningsplaner etter vannforskriften (vanddirektivet) for første planperiode følges opp. Disse planene omfatter om lag 20 pst. av

norske vannforekomster. I 2011 fortsetter arbeidet med forvaltningsplanene for andre planperiode, der de resterende 80 pst. av norske vannforekomster inngår.

Kystverket leder risikograppa som sammenstiller informasjon om miljørisiko og følger risikoutviklinga i Barentshavet-Lofoten og Norskehavet. Risikograppa vil også bidra inn i arbeidet med forvaltningsplanen for Nordsjøen – Skagerrak. I etterkant av oljeutslippet ved Deepwater Horizon i Mexicogulfen fikk risikograppa i oppdrag å sammenstille erfaringer fra ulykken. Grappa er bedt om å vurdere relevante sider ved norsk petroleumsvirksomhet og beredskap.

Kystverket har ansvaret for utredninger knyttet til konsekvenser av sjøtransport i Nordsjøen. Stortingsmeldingene med helhetlige forvaltningsplaner for havområdene omfatter også statens beredskap mot akutt forurensning, og planene vil kunne legge føringer for arbeidet med å videreutvikle statens beredskap.

Kystverket er utøvende myndighet i arbeidet med å følge opp IMO og EU sitt regelverk om sikring og terrorberedskap i norske havner. Dette innebærer blant annet å godkjenne sårbarhetsvurderinger og sikringsplaner, og å føre tilsyn og kontroll med havnene for å se til at tiltakene i sikringsplanene blir innført og etterlevd.

Prioriteringer i 2011

- Delta og sikre høy faglig kvalitet på utredninger og areal- og verneplanprosesser og forvaltningsplaner for norske havområder.
- Følge opp forvaltningsplaner etter vannforskriften (vanndirektivet).
- Følge opp eventuelle avvik og forbedringer etter interne revisjoner og eksterne inspeksjoner av terrorberedskapen i havnene.
- Bidra i revisjon av forskriftsverket til havne- og farvannsloven, utarbeide veiledninger og informere om nytt regelverk, eksternt og internt.
- Bygge opp kapasitet til å gjennomføre og benytte samfunnsøkonomiske analyser.
- Følge opp vedtakene om Tromsø, Bergen, Stavanger, Kristiansand og Oslo som utpekte havner.

Som en del av oppfølgingen av Nasjonal transportplan 2010–2019 foreslås det å øke bevilgningen til Kystverkets transportplanlegging med 0,9 mill. kroner.

Resultater 2009–2010

Kystverket har i 2009 utarbeidet etatens handlingsprogram for perioden 2010–2019 med bakgrunn i Nasjonal transportplan 2010–2019. Videre har Kystverket bidratt til ekstern kvalitetssikring (KS1) av Stad skipstunnel, forarbeid til Forvaltningsplanen for Nordsjøen og oppfølging av Forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten.

Innenfor havnesikringsområdet var de prioriterte arbeidsoppgavene å foreta verifikasjon av tiltak i havneterminaler og tilsyn med tidligere godkjente terminaler (mellomliggende revisjon). Utvikling av prosedyrer og styrende dokument har vært en del av dette arbeidet. Kystverket gjennomførte totalt 267 mellomliggende revisjoner og verifikasjoner i 2009.

ESA gjennomførte i 2009 til sammen sju inspeksjoner i Norge. Fire av inspeksjonene gjaldt blant annet innføring av Forordning 725/2004 i Kristiansand, Trondheim, Stavanger og Oslo havn. To av inspeksjonene var oppfølgingsinspeksjoner etter henholdsvis myndighetstilsynet i januar 2008 og inspeksjonen i Bergen havn i mars 2008. Den siste inspeksjonen gjaldt Norges godkjenning av Recognized Security Organisations (RSO), og var rettet mot selskapene Nordic Crisis Management Maritime AS og Det Norske Veritas.

Kystverket har prioritert arbeidet med forskriftene til ny havne- og farvannslov som skulle tre i kraft samtidig med loven. Etter at loven trådte i kraft 1. januar 2010 er det igangsatt videre arbeid med en total revisjon av hele forskriftsverket til loven, for å oppdatere og heve kvaliteten på regelverket, samt forenkle og gjøre det mer brukervennlig. Kystverket har også deltatt i relevante areal- og verneplanprosesser.

Fiskerihavner

Kystverket bygger, utbedrer og vedlikeholder statlige fiskerihavner. Videre forvalter Kystverket ei tilskuddsordning for kommunale fiskerihavne-tiltak. Etter søknad kan det gis støtte med opp til 50 pst. av kostnadene.

Utviklinga av strukturen i både fiskeflåten og -industrien er av betydning for framtidig utbygging av fiskerihavner. Overgang til større fiskefartøy er en medvirkende årsak til økende behov for større dybde i havner. Anløp av større gods-, fryse- og containerskip for transport av fisk og fiskeprodukter til markedene stiller også større krav til dybde og manøvreringsareal i havnene.

Strengere miljøkrav til opprydding i havner øker kostnadene ved utdyping der det er forurensete bunnsedimenter. Endringer i plan- og bygningssloven, samt byggeforskriftenes krav om uavhengig kontroll bidrar til økte byggherrekostnader ved større infrastrukturtiltak. Klimaendringer vil påvirke dimensjoneringa av fiskerihavnene og annen maritim infrastruktur med tanke på mer ekstremvær og mulig stigende havnivå.

Regjeringa foreslår i budsjettet for 2011 å øke bevilgningen til fiskerihavner og farleier med 8,8 mill. kroner. Det foreslås videre å øke bevilgningen til tilskudd for kommunale fiskerihavnetiltak med 22,9 mill. kroner i 2011. Prioritering av midler til statlige utbyggingstiltak og forslag til fordeling av tilskudd for budsjettåret framkommer i uttrykt vedlegg til denne proposisjonen.

Resultater 2009–2010

- Reparasjon og økt høyde på Lista molo er ferdigstilt.
- Utdypinga i Havøysund er ferdigstilt.
- Utdyping og ny innseiling til Stamsund er startet, inkl. miljømudring i samarbeid med kommunen / fylkesmannen.
- Tiltakspakke for ekstraordinære fiskerihavnetiltak i Nordmela (Andøy), Stø (Øksnes), Honningsvåg (Nordkapp), Torsvåg (Karlsøy) og Båtsfjord er igangsatt. Alle tiltakspakkeanlegg vil bli slutført i 2010.
- Anleggsarbeidet for ny molo i Gryllefjord startet i 2010 for videreføring i 2011.
- Utførelse av moloreparasjon på Andenes startet i 2010 med utdyping av en grunne og opptak av steinmaterialer til bruk i moloene.

Utbedring av farleier

I farleiene foretar Kystverket utdyping, fjerning av grunner og utretting med tilhørende ny merking av endret farlei. Prioritering av midler til nye tiltak i farleiene i 2011 framkommer i uttrykt vedlegg til denne proposisjonen.

Skipstrafikken er i stor grad regulert internasjonalt, og det legges til rette for at skip og mannskap møter de samme krav og tilbud ved seiling i norske farvann som i andre lands farleier. Kystverket legger vekt på å bruke internasjonale retningslinjer og anbefalinger ved utforming av farleier. I 2011 skal Kystverket arbeide med å etablere en ny farleisnormal. Arbeidet planlegges slutført i 2013. Arbeidet med farleisnormalen er en omfattende prosess som involverer ei rekke ulike forvaltnings- og næringsinteresser, og må sees i

relasjon til oppfølging av St.meld. nr. 14 (2004–2005) *På den sikre siden – sjøsikkerhet og oljevernberedskap*.

Resultater 2009–2010

- Fjerning av grunner og nymerking i Rystraumen og Gisundet er utført.
- Utretting og økt bredde på innsegling til Svolve vestre havn er gjennomført.
- Arbeider på tre anlegg i Sogn og Fjordane; Leiskjærgrunnen i Flora, Trollebøflua og arbeidet under Måløybrua i Måløysundet startes i 2010. Arbeidene under Måløybrua vil bli videreført i 2011 med oppmerking.
- Prosjektering av tiltak i Røsvikrenna, Fredrikstad og to steder i Karmsundet blir gjennomført i 2010 med planlagt start av anleggsarbeid i 2011.

Kystkultur

Det er et mål at kystens kulturarv blir tatt i bruk som en økonomisk, sosial, kulturell og miljømessig ressurs. Videre er det et mål at kystkulturen forvaltes og formidles etter prinsippene om vern gjennom bruk, kulturbasert næringsutvikling og verdiskaping gjennom stedsutvikling. Det skal legges til rette for at allmennheten kan oppleve og forstå utviklinga av den materielle og immaterielle kulturarven gjennom ulike historiske perioder.

Kystverket skal arbeide med kystkultur i et helhetlig perspektiv. Innsatsen på dette feltet vil i stor grad basere seg på samarbeid med andre aktører; både (inter)nasjonale, regionale og lokale – offentlige så vel som private. Det tverrsektorielle samarbeidet som er etablert mellom Kystverket, Fiskeridirektoratet, Riksantikvaren og ABM-utvikling (Direktoratsgruppa for kystkultur) skal videreføres.

Innenfor arbeidet med kystkultur skal Kystverket i 2011 prioritere å videreutvikle Kystverkmusea.

Resultater 2009–2010

- Kystverket slutførte arbeidet med Statens Kulturhistoriske Eiendommer (SKE-prosjektet), og det resulterte i forslag til *Landsverneplan for maritim infrastruktur*, som er oversendt Riksantikvaren.
- Kystverket, Fiskeridirektoratet, Riksantikvaren og ABM-utvikling satte i gang og finansierte et landsomfattende seilingstokt med veteranfartøyet M/S "Gamle Oksøy" som et bidrag

- til Kulturminneåret 2009. Toktet besøkte samtlige kystfylker som et seilende museum med ulike utstillinger, publikasjoner og opplevelses-tilbud. Kystverkets etatsmuseum stod for den praktiske gjennomføringa.
- Kystverket, Fiskeridirektoratet, Riksantikvaren og ABM-utvikling publiserte fem hefter i skriftserien *Fortellinger om Kyst-Norge* – et prosjekt som retter seg mot nasjonaljubileet i 2014.

Forebyggende sjøsikkerhet

Kystverkets arbeid med forebyggende sjøsikkerhet skal trygge ferdselen og bidra til å redusere sannsynligheten for at det skjer hendelser eller ulykker til sjøs. Navigasjonsinnretninger og elektroniske hjelpemidler for navigasjon er grunnpilarer for trygg navigering i kystfarvann, og Kystverket driver en omfattende infrastruktur langs kysten. Ferdselen reguleres i form av seilingsregler og rutetiltak, og overvåkes gjennom Kystverkets sjøtrafikksentraler. Kystverket driver lostjenesten med obligatorisk losplikt innenfor grunnlinjen for fartøy over en viss størrelse, avhengig av om fartøyet fører farlig last eller ikke. Kystverket driver også en slepeberedskap gjennom innleie av private slepefartøy.

Innretningen av tiltakene og tjenestene er i økende grad basert på risikovurderinger.

Sammen med Fiskeri- og kystdepartementet deltar Kystverket i internasjonalt samarbeid i ulike organisasjoner innen virksomhetsområdet sjøsikkerhet. De viktigste forane er FNs sjøfartsorganisasjon IMO (International Maritime Organization), EUs sjøsikkerhetsorgan EMSA (European Maritime Safety Agency), og den internasjonale fyrvesenorganisasjonen IALA (International Association of Marine Aids to Navigation and Lighthouse Authorities).

Kystverket har formulert en Nullvisjon for sjøulykker som er styrende for aktiviteten:

Det skal ikke forekomme sjøulykker i Norge som medfører tap av liv, alvorlig personskade eller forurensning.

Mål

Hovedmålet for Kystverkets arbeid innen sjøsikkerhet er å sikre trygg ferdsel i norske farvann og havområder. Kystverket skal i 2011 arbeide mot følgende delmål innenfor sjøsikkerhet:

- Det skal ikke forekomme kollisjoner eller grunnstøtinger på grunn av svikt i Kystverkets sjøsikkerhetstjenester.

- Vedlikeholdsetterslepet for fysiske og elektroniske navigasjonshjelpemidler skal reduseres.
- Operativ tilgjengelighet for innretningene og tjenestene skal være i samsvar med internasjonale retningslinjer.
- Lostjenesten og sjøtrafikksentralene skal tilby brukervennlige og kostnadseffektive tjenester.
- Sjøtrafikksentralene skal ha oversikt over risikofartøy og iverksette tiltak ved avvik eller hendelser i norske havområder.

Navigasjonsinnretninger

Kystverket driver et system av navigasjonsinnretninger bestående av visuelle merker og elektroniske signaler, for å assistere sjøfarende i navigasjonsprosessen. Intensjonen med systemet er ikke å identifisere enhver grunne eller hindring for sjøtrafikken som finnes i farleiene og kystfarvannet, men å sørge for en fornuftig oppmerking basert på risikoanalyser.

På oppdrag fra Kystverket blir navigasjonsinnretninger på Svalbard driftet og vedlikeholdt av Norsk Polarinstitutt. Dette er nærmere omtalt i Svalbardbudsjettet, jf. Prop. 1 S (2010–2011) Svalbardbudsjettet.

Kystverkets navigasjonsinnretninger omfatter fyr, lykter, lanterner, indirekte belysning, lysbøyer og staker, faste merker og radarsvarere. Det finnes også et mindre antall navigasjonsinnretninger eid av havnevesen, private etc. Av i alt om lag 20 000 innretninger sender 5 500 ut lys- eller radarsignal.

Navigasjonsinnretningene har til dels en høy alder, og vedlikeholdet har tidvis vært mangelfullt. Kystverket utarbeider i 2010 en plan for å ta igjen vedlikeholdsetterslepet.

Prioriteringer i 2011

- Vedlikeholde og fornye navigasjonsinnretninger.
- Ferdigstille systemet for forvaltning, drift og vedlikehold (FDV-systemet), for blant annet å kunne estimere vedlikeholdsetterslept mer nøyaktig.
- Etablere navigasjonsveiledning i farleier som brukes av hurtiggående fartøy og passasjerferjer.
- Foreta en gjennomgang av trafikkreguleringer hjemlet i den nye havne- og farvannsloven.
- Utarbeide en samlet risikoanalyse av trafikken langs kysten.
- Innføre en mer behovstilpasset struktur på navigasjonsinnretningene og andre tjenester.

Det foreslås å øke bevilgningen til vedlikehold og fornying av navigasjonsinstallasjoner med 4,5 mill. kroner i 2011. Det foreslås også å øke bevilgningen til fartøy med 30 mill. kroner til sluttfinansiering av nytt anleggs- og oljevern fartøy.

Resultater 2009–2010

- Flere større og mindre nyanleggs- og fornyingstiltak er fullført i 2009, herunder etablering av behovstilpasset navigasjonsveiledning i far-

leiene (1) Fugleleia (Møre og Romsdal), (2) Onøy - Kvarøy - Hestmona - Sørnesøy (Nordland) og (3) Myken - Vågaholmen - Nordnesøy - Myken (Nordland).

- Innenfor de særskilte tiltakspakkemidlene som ble bevilget i 2009 er det foretatt vedlikehold av fyrstasjonene Vardø, Makkaur, Kjølnes og Slettnes (Finnmark), Skomvær fyr i Nordland, Feistein fyr (Rogaland) og Jomfruland fyr (Telemark).

Tabell 6.17 Tilgjengelig for kystverkets navigasjonsinnretninger¹

Periode	Antall anlegg	Antall slukninger	Antall slukkedøgn	Tilgjengelighet i pst.
2009	5 506	786	6 976	99,65

¹ Fyr, lykter, lanterner, lysbøyer og radarsvarere.

Noen innretninger har vært slukket gjennom hele året, og dette påvirker tilgjengeligheten sterkt i negativ retning. Sett bort fra disse, er målet om tilgjengelighet i henhold til internasjonale krav, oppnådd i perioden.

Som følge av mye is i Sør-Norge vinteren 2009/2010 ble en del navigasjonsinnretninger påført skader på kyststrekningen Svenskegrensen – Kristiansand. I revidert budsjett 2010 ble det bevilget 10 mill. kroner for å unngå at de ekstraordinære kostnadene til isbryting skulle gå på bekostning av arbeidet med vedlikehold av navigasjonsinstallasjoner, jf. Innst. 350 S (2009–2010 og Prop. 125 S (2009–2010)).

Lostjenesten

Lostjenesten skal trygge ferdselen på sjøen og verne om miljøet ved å sørge for at fartøy som ferdes i norsk farvann har navigatører med tilstrekkelig kompetanse til å foreta sikker seilas.

I lostjenesten inngår også farleisbevisordningen. Ordningen innebærer at navigatører om bord på enkelte skip kan vise at de selv sitter inne med tilstrekkelig kompetanse til å navigere på norskekysten uten å benytte los. Kystverket forvalter ordningen hvor navigatører får utstedt et personlig farleisbevis når de oppfyller kravene. Skipenes størrelse, manøvreringsegenskaper og type last og farvannets tilstand, er avgjørende for om et farleisbevis kan utstedes eller benyttes.

Lostjenesten er finansiert av avgifter betalt av brukerne. Gjennomgangen av lospliktsreglene og Kystverkets gebyr- og avgiftsstruktur er omtalt i St.meld. nr. 16 (2008–2009) *Nasjonal transport-*

plan 2010–2019. Forslag til endringer som følge av gjennomgangen ble sendt på høring våren 2010. Det er lagt opp til at endringer som følge av høringa kan implementeres med virkning fra 1. januar 2011.

Prioriteringer i 2011

- Iverksette ny lospliktforskrift.
- Etablere pliktig los- eller kjentmannstjeneste på Svalbard.
- Drifte og videreutvikle lostjenestens kvalitetsstyringssystem.

Resultater 2009–2010

I 2009 ble det utført 42 168 losoppdrag, en nedgang på 12 pst. fra 2008. Dette er i tråd med nedgangen i internasjonal skipsfart på grunn av finanskrisen. Per 31. juli 2010 er det registrert en oppgang på 6,8 pst. målt i antall losoppdrag i forhold til samme periode i fjor.

Trafikknedgangen har variert mellom regioner og skipstyper, og inntektene til lostjenesten er omtrent på samme nivå som før nedgangen. Kostnadssiden økte i 2009. En viktig forklaring er den nødvendige gjennomgangen av særavtalene som ble gjort i 2008, for å få disse i samsvar med gjeldende rammer i Hovedtariffavtalen i staten. Lostjenesten hadde i 2009 et underskudd på 22,7 mill. kroner. Lostjenesten hadde et underskudd i 2008 og et overskudd i 2007, og akkumulert underskudd per 31. desember 2009 var 29,1 mill. kroner. Underskuddet skal dekkes inn i de neste tre budsjettåra. Losavgiftene ble økt med 2,2 prosent-

poeng utover ventet lønns- og prisvekst i 2010. Det arbeides med å identifisere og gjennomføre kostnadsbesparende tiltak.

Kystverket har i 2009 fått levert en ny losbåt, mens tre losbåter blir levert i 2010. Da er alle kontraherte losbåter levert. De 18 hovedfartøyene var i gjennomsnitt 12,5 år gamle ved utgangen av 2009, men gjennomsnittsalderen vil synke til 10,7 år ved utgangen av 2010. Levetida for hovedfartøy er ventet å være 15 år. Alderen til de åtte reservefartøyene er høyere. For å unngå foreldelse av flåten vil det være behov for investering i minst ett losfartøy per år framover.

Lostjenesten tok i bruk et nytt system for formidling av los og fakturering av lospliktig fartøy i juni 2008. Losformidlingssystemet er koblet sammen med meldingssystemet SafeSeaNet og gir en mer effektiv lostjeneste. I desember 2009 ble 96,3 pst. av losoppdragene bestilt elektronisk.

Sjøtrafikksentraler (VTS – Vessel Traffic Services)

Kystverkets fem sjøtrafikksentraler er sentrale verktøy for overvåking og kontroll av skipstrafikk i norske farvann, inklusiv håndheving av seilingsregler, trafikkreguleringer og sjøsikkerhets- og beredskapstiltak. Trafikksentraltjenesten utsteder navigasjonsvarsler og kan gi navigasjonsassistanse og annen nautisk informasjon til sjøfarende innen sine virkeområder. Sentralene er etablert i samsvar med internasjonale retningslinjer i områder der skipstrafikken representerer en særlig høy risiko. I samvirke med skipstrafikken bidrar sjøtrafikksentralene til å bedre sjøsikkerheten og verne miljøet. Sjøtrafikksentralene ligger i Horten, Brevik, Kvitsøy, Fedje og Vardø.

Sentralen i Vardø er primært opprettet for å overvåke de seilaser langs kysten som representerer særlig høy risiko og seilaser i trafikkseparasjonssystemene mellom Vardø-Røst. Siden disse seilasene i hovedsak foregår utenfor norsk territorialfarvann, hvor det ikke er adgang til å pålegge skipsfarten avgift, finansieres driften av trafikkentralen i Vardø i sin helhet av statlige bevilgninger. Sjøtrafikksentralen styrer også den operative utnyttelsen av fartøy i den nasjonale slepeberedskapen.

De øvrige sjøtrafikksentralene er opprettet for å overvåke skipstrafikk i definerte og avgrensede områder med særlig høy risiko i territorialfarvannet og indre farvann. Driften av disse sentralene er finansiert gjennom sikkerhetsavgiften.

Prioriteringer i 2011

- Fornye teknisk utstyr.
- Etablere nytt regime for bemanning og utdanning.
- Iverksette regime for utsendelse av navigasjonsmeldinger i arktiske farvann og bidra til at krav om kompetanse innen isnavigasjon formaliseres i IMO.
- Bidra til etablering av internasjonalt regelverk, standarder og samarbeid for økt sjøsikkerhet i nordområdene.

Det foreslås å øke bevilgningen til fornying av utstyr ved sjøtrafikksentralene med 1,7 mill. kroner i 2011.

Resultater 2009–2010

Trafikksentralene hadde et driftsoverskudd på 4,8 mill. kroner eksklusiv avskrivninger i 2009. Resultatet er 5,4 mill. kroner bedre enn budsjett og 4,4 mill. kroner høyere enn i 2008. Sjøtrafikksentralene foretok 5 862 aktive handlinger for å avklare trafikk-situasjoner. Det er registrert fire ulykker med skip i området til en sjøtrafikksentral; to kollisjoner og to grunnstøtinger.

Det har i 2009 vært enkelte brudd i overvåkinga, primært grunnet feil i eksterne datalinjer. I to tilfeller er det rapportert bortfall av systemer med varighet på mer enn et døgn. Det ene tilfellet skyldtes kabelbrudd på grunn av graving og det andre feil på ekstern linje. Kystverket arbeider med å redusere risikoen for brudd i datalinjene til sjøtrafikksentralene.

Elektroniske navigasjons- og meldingstjenester

Kystverkets DGPS-tjeneste (Differential Global Positioning System) sender korreksjonssignaler for GPS fra 12 sendere langs norskekysten. Tjenesten gir større nøyaktighet enn bruk av enkel GPS, og varsler også om feil i GPS-systemet. DGPS-tjenesten er basert på teknisk utstyr fra 1990-tallet og har nå betydelige driftsproblemer. På denne bakgrunn og på bakgrunn av den internasjonale utviklinga innen oppgradering av DGPS-systemer, jf. anbefaling fra Den internasjonale fyrvesenorganisasjonen IALA (International Association of Marine Aids to Navigation and Lighthouse Authorities), legges det opp til en teknisk fornying av utstyret i 2011.

Automatisk identifikasjonssystem (AIS) er et sentralt hjelpemiddel i sjøtrafikkovervåkinga og oljevernberedskapen. Kystverket har ansvaret for

det nasjonale systemet av landbaserte AIS-mottakere. Systemet mottar informasjon fra skip med AIS om deres identitet, posisjon, kurs, hastighet mv. Kystverket distribuerer også AIS-overvåkingsinformasjon til andre offentlige myndigheter med ansvar knyttet til sjøtrafikk.

LRIT (Langtrekkende identifikasjon og sporing) er et system som sender passasjer- og lasteskipposisjonsopplysninger via satellitt til et sentralt datasenter fire ganger i døgnet. Kystverket benytter informasjonen fra LRIT til maritim trafikkovervåking. Informasjonen viderefremmes også til andre relevante norske myndigheter.

Meldings- og rapporteringssystemet for sjøtransport, SafeSeaNet, har utgangspunkt i EUs felles europeiske maritime trafikkovervåkings- og informasjonssystem. Kystverket driver det norske SafeSeaNet, som utveksler data med det europeiske systemet, og deltar også i utviklinga av systemer og løsninger for det europeiske SafeSeaNet.

Bruk av SafeSeaNet forenkler rapportering for skipsfarten og gjør informasjon om det enkelte fartøy, inkludert last, lettere tilgjengelig for de myndighetene som skal bruke informasjonen. Kystverket samarbeider med andre norske myndigheter som mottar rapportering fra skip, for å legge til rette for at rapporteringa til disse myndighetene kan gjøres gjennom SafeSeaNet, og på den måten redusere den samlede rapporteringsmengden som pålegges skipene.

I tillegg til SafeSeaNet utvikler Kystverket flere tjenester og systemer for registrering av skipsrelatert informasjon, som for eksempel navigasjonsvarsler, ismeldinger og bølge- og strømvarsling.

IMO har vedtatt en strategi for utvikling og innføring av e-navigasjon. E-navigasjon er definert som harmonisert innsamling, integrering, utveksling, analyse og presentasjon av maritim informasjon om bord og på land ved hjelp av elektroniske midler.

Arbeidet med innføringa av strategien foregår i ulike underkomiteer i IMO og den internasjonale fyrvesenorganisasjonen (IALA), hvor Fiskeri- og kystdepartementet og Kystverket deltar. Norge leder IMOs korrespondansegruppe for utvikling av e-navigasjon og arbeidet i IMO skal være ferdig i 2012.

Kystverket har fått i oppdrag å forberede etableringen av BarentsWatch, som er et helhetlig overvåkings- og informasjonssystem for de nordlige hav- og kystområder, jf. omtale i kap. 5 om nordområdestrategien. Etableringen av systemet forutsetter et nært samarbeid med en rekke andre institusjoner.

Prioriteringer i 2011

- Starte ei teknisk fornying av DGPS-tjenesten
- Gjennomføre tiltak for å forbedre AIS-dekningen i prioriterte områder langs fastlandskysten.
- Starte arbeidet med å etablere BarentsWatch i samarbeid med andre etater.
- Bidra til utvikling av e-navigasjonskonseptet i tråd med norske interesser og behov.

Kystverkets budsjett foreslås økt med 20 mill. kroner i 2011 til arbeidet med BarentsWatch, og 20 mill. kroner til navigasjons- og meldingssystemer, som i hovedsak vil benyttes til teknisk fornying av DGPS-tjenesten og forbedret AIS-dekning.

Resultat 2009–2010

- Det er ikke registrert uhell som kan føres tilbake til manglende eller sviktende elektroniske navigasjonssystem.
- Målet om bedre enn 99,5 pst. tilgjengelighet er opprettholdt for AIS. Mange av DGPS-stasjonene har imidlertid vært ute av drift på grunn av manglende reservekomponenter til systemet. Tilgjengeligheten har vært betydelig lavere enn målet på 99,5 pst. og var gjennomsnittlig på 54,6 pst. i 2009.
- Bølgevarsel for Stad, Trondheimsleia, Sletta, Boknafjorden, Nyhavna/Hustadvika, Vestfjorden og Breisundet har vært tilgjengelig på Kystverkets nettsider. Bølgevarslingstjenesten utføres i nært samarbeid med Meteorologisk institutt som kvalitetssikrer varslingene to ganger i døgnet. Det er ikke registrert hendelser/nestenulykker i områdene hvor Kystverket har bølge- og strømvarsling.
- SafeSeaNet har hatt en god tilgjengelighet for brukere og det er etablert samarbeidsprosjekter med Tolldirektoratet, Politidirektoratet, Norsk Havneforening og Forsvaret i tråd med målet om en felles kanal for informasjon fra fartøy til norske myndigheter (single window).
- IMOs system for havovervåking (LRIT – Long Range Identification and Tracking) ble satt i drift etter en lengre utviklingsfase. Kystverket har bidratt i dette arbeidet.

Beredskap mot akutt forurensning

Ansvar for beredskapen mot akutt forurensning er delt mellom staten, kommunene og private aktører. Det grunnleggende prinsipp i forurensningsloven er at den som driver virksomhet som

kan medføre akutt forurensning skal sørge for beredskap for å håndtere hendelser forårsaket av egen virksomhet.

Kystverket har en organisasjon med øvet personell som kan settes inn for å avverge eller begrense skadene etter en hendelse med utslipp eller fare for akutt forurensning. Utstyr er forhåndslagret i depoter langs hele kysten, inkludert på Svalbard, og knyttet til hvert depot er det personell lokalt som kan betjene utstyret. Kystverket har oljevernmateriell om bord på Kystverkets egne oljevern fartøyer og gjennom nært samarbeid med Forsvaret er det avtalt at fartøyene i Kystvakta har oljevernmateriell om bord. I tillegg kommer avtaler med samarbeidspartnere i Norge og med myndigheter i andre land.

Kystverket driver også en statlig slepeberedskap for å hindre omfattende ulykker med risiko-transport.

Kystverket har ansvar for en kompetent håndtering av skipsvrak og kjemikalievernberedskap i tråd med internasjonale forpliktelser.

Kystverket deltar i internasjonalt samarbeid innen beredskap mot akutt forurensning, og ivaretar Norges forpliktelser gjennom gjensidige varslings- og bistandsavtaler. Disse omfatter blant annet avtaler med våre nordiske naboland og Russland. I tillegg deltar Kystverket i arbeid innen området i FN/ IMO og EU/ EMSA og Arktisk råd (Emergency Prevention, Preparedness and Response, EPPR).

Mål

Hovedmålet for Kystverkets arbeid innen beredskap mot akutt forurensning er å hindre eller begrense miljøskade som følge av akutt forurensning i norske havområder eller på norsk territorium.

Kystverket skal i 2011 arbeide mot følgende delmål innenfor beredskap mot akutt forurensning:

- Sikre at statlig beredskap og tiltak mot akutt forurensning er tilpasset akseptert risiko for miljøskade.
- Sikre best mulig kunnskapsgrunnlag for beslutninger om dimensjoneringa av statlig beredskap mot akutt forurensning.
- Sikre effektiv samordning av private, kommunale og statlige ressurser.
- Sikre best mulig bruk av hele Kystverkets organisasjon ved håndtering av ulykker.

Prioriteringer i 2011

- Styrke slepebåtberedskapen på Vestlandet gjennom en tilstedeværelseskontrakt som gir en bedret tilgjengelighet av sleperessurser i regionen.
- Gjennomføre en ny, samlet vurdering av den nasjonale slepebåtberedskapen i henhold til statens kvalitetssikringssystem for store anskaffelser.
- Presentere en helhetlig miljørisiko- og beredskapsanalyse som beskriver forholdet mellom sannsynlighet og konsekvensreducerende tiltak.
- Styrke den nasjonale samordninga av beredskapen og kompetansen.
- Avklare roller og ansvar for statlige myndigheter og beskrive dette i et nasjonalt beredskapskonsept.
- Styrke kjemikalievernberedskapen for å imøtekomme krav som følge av ratifisering av OPRC-HNS protokollen.
- Styrke beredskapen i nordområdene i tråd med regjeringas nordområdestrategi.
- Ha tilpasset overvåkingskapasitet med fly og satellitt i hele ansvarsområdet.
- Fjerne vraket av Murmansk, følge opp vrakrapporten innenfor en ramme på 30 mill. kroner og overvåke prioriterte skipsvrak.
- Gjennomføre forstudie og KS1 for det videre arbeidet med håndtering av vraket av U-864.
- Ivareta norske interesser og forpliktelser som følge av internasjonale avtaler om gjensidig bistand og samarbeid ved akutt forurensning.
- Gjennomføre oljevernøvelse med Russland.
- Følge opp internasjonale avtaler med tanke på øvelser, oppdatering og utveksling av erfaring med avtalepartnere.
- Følge opp arbeidet med Polarkoden, som regulerer krav til skip og mannskap ved ferdsel i arktiske strøk.

Regjeringa foreslår å øke bevilgningen til beredskap mot akutt forurensning med 25 mill. kroner. Økningen skal blant annet gå til å styrke kompetansen hos Kystverket og IUAene og til en rammeavtale for fiskefartøy og andre egnede fartøy tilknyttet de statlige depotene langs kysten.

Det foreslås satt av til sammen 257 mill. kroner til den statlige slepebåtberedskapen i 2011. Det innebærer en økt bevilgning på 30 mill. kroner i forhold til faktiske kostnader i 2010.

Regjeringa foreslår også å bevilge 30 mill. kroner til oppfølging av Kystverkets vrakrapport fra 2006.

Resultater 2009–2010

I 2009 mottok beredskapstelefonen til Kystverket 1 302 meldinger. Av disse var det 425 hendelser som medførte akutte utslipp. Det er omtrent det samme som i 2008. Det ble til sammen sluppet ut om lag 3 000 m³ forurensende stoffer.

I 2009 ble det gjennomført en stor statlig aksjon etter grunnstøtinga av "Full City" på Såstein utenfor Langesund 31. juli. Fartøyet ble nødlosset og berget av grunnen og slept til midlertidig kai i Bamble. Utslipet på ca. 300 m³ forurenset om lag 75 km strandlinje fordelt på omlag 200 steder, inkludert naturreservater som Stråholmen og Nevlungstrand. Det er totalt bevilget 234 mill. kroner til opprydningstiltakene. I alt har omlag 18 000 dagsverk vært lagt ned under aksjonen og mer enn 2 600 tonn oljeholdig avfall er samlet inn. Kystverket har gitt Havforskningsinstituttet i oppdrag å koordinere gjennomføringa av miljøundersøkelsene for å se virkningene av forurensningen. Avhengig av funn vil disse undersøkelsene pågå også etter 2010.

Kurs- og øvingsvirksomheten i 2009 ble gjennomført etter planen første halvår, med særlig vekt på styrket opplæring for statens depotstyrker innen kyst- og strandsonetfordringer. Etter grunnstøtinga av "Full City" med påfølgende statlig aksjon, ble mange av de planlagte kurs- og øvelsesaktivitetene kansellert.

På grunn av grunnforholdene ligger arbeidet med å fjerne vraket av krysseren "Murmansk" om lag seks måneder etter framdriftsplanen, slik at planlagt fysisk fjerning vil starte våren 2011. En anbefaling om tiltak når det gjelder andre stoffer enn olje ble oversendt departementet i januar 2010. Hevingsprosjektet for U-864 har gjennom-

gått en ekstern kvalitetssikring (KS2) og rapporten ble framlagt i desember 2009.

Staten har etablert slepeberedskapstjeneste for farvannene fra Røst til Grense Jacobselv og utenfor kysten av Sørlandet. I 2009 ble tjenesten i nord dekket med to kystvaktfartøy fra Forsvaret og ett innleid fartøy over Kystverkets budsjett. Kystverket har inngått tre avtaler for innleie av fartøy fra 1. januar 2010. Fra 1. november 2009 har Kystverket dekket slepebåtberedskapen gjennom en tilstedeværelseskontrakt med et fartøy utenfor Sørlandet. Det operative samarbeidet med Forsvaret har vært godt i 2009.

Det er i perioden gjennomført følgende tiltak for å videreutvikle den statlige beredskapen knyttet til miljørisiko:

- Utskifting av utstyr i tråd med statusrapporten for oljevernutstyr.
- Kystvaktfartøyene KV "Barentshav" og KV "Bergen" ble utrustet med oljevernutstyr.
- Det er utført en vurdering av nødhavner langs norskekysten som beregnes slutført i 2010. Det er utarbeidet en rettleiding for å velge ut nødhavner basert blant annet på miljørisiko og nautiske vurderinger.

Det er gjort vedtak i IMO om at Polarkoden, som regulerer krav til skip og mannskap ved ferdsel i arktiske områder, skal gjennomgå en omfattende revisjon med mål om å gjøres bindende. Videre ble IMO's arbeid med nye krav ved omlasting av olje mellom skip avsluttet. Resultatet var i stor grad i tråd med Kystverkets innspill.

Sjøfartsdirektoratet sendte i september 2010 ut forskrift om bruk av fartøy i oljevernberedskapen på høring. Forskriften vil åpne opp for bruk av blant annet fiskefartøy ved aksjoner. Planen er at forskriften skal tre i kraft 1. januar 2011.

Tabell 6.18 Sammenlikning av planramma i Nasjonal transportplan 2010-2019 og forslag til budsjett 2011

Tall i mill. 2011-kroner

	Kystverkets handlings- program 2010-2019 ¹	Saldert budsjett 2010	Budsjettforslag 2011	Oppfylingsgrad NTP 2010-2019 ¹
Fiskerihavner og farleder	425,1	418,5	427,3	49,7
Tilskudd fiskerihavner	50,0	32,8	55,7	44,3
Navigasjonsinstallasjoner ²	313,0	309,6	314,1	49,8
Navigasjons- og meldingssystemer	8,4	4,9	24,9	88,7
Fartøy	56,7	46,0	76,1	53,8
VTS ³	47,8	46,5	48,2	49,5
Transportplanlegging, kystforvaltning og administrasjon	156,4	140,0	140,9	44,9
Sum	1 057,3	998,4	1087,2	
Brukerfinansiering	0,0	92,9	63,7	
Statlig finansiering	1 057,3	905,5	1023,5	45,6

¹ Gjelder gjennomsnittlig planramme for første periode i Nasjonal transportplan, 2010-2013, forutsatt en jevn årlig oppfølging i hele perioden.

² Viser samlet bevilgning til navigasjonsinstallasjoner. I 2010 dekket brukerne gjennom kystavgiften 30 pst. av de samlede kostnadene. Det foreslås at kystavgiften reduseres, slik at den dekker 20 pst. av utgiftene til navigasjonsinstallasjoner i 2011.

³ Viser kun statlige utgifter til drift av sjøtrafikksentralen i Vardø og statlige investeringer ved sentralene. Driften av de øvrige sjøtrafikksentralene er finansiert gjennom sikkerhetsavgiften.

Tabell 6.19 Bevilgninger på Kystverkets poster fordelt på ulike oppgaver

Virksomhetsområde/poster ¹	Post 01	Post 21	Post 30	Post 45	Post 60	Sum
Fiskerihavner og farleier			427 301		55 650	482 951
Navigasjonsinstallasjoner	254 096		50 449	9 556		314 100
Navigasjon og meldingstjenester	2 150			22 750		24 900
Fornyning av fartøy				76 100		76 100
Los	498 379			18 084		516 463
Trafikkovervåking	79 003			28 656		107 660
Kystforvaltning og transportplanlegging	152 162			8 738		160 900
Beredskap mot akutt forurensning	390 718	194 350		9 106		594 174
Sum	1 376 508	194 350	477 750	172 990	55 650	2 277 247

¹ Det vil kunne bli foretatt noen mindre justeringer av fordelinga mellom de ikke-gebyrfinansierte virksomhetsområdene. Fordelinga mellom poster vil ligge fast, med unntak for fordelinga mellom post 01 og 45 hvor det er knyttet stikkordet "kan nyttes under post 01/45" til henholdsvis post 01 og 45.

NSSR – Redningsselskapet (jf. post 70)

Redningsselskapet er en landsdekkende, frivillig, humanitær organisasjon. De primære formålene

er å redde liv og berge verdier på sjøen, verne kystmiljøet, drive ulykkesforebyggende arbeid samt å opprettholde og utføre søk-, rednings- og

hjelpetjeneste langs den norske kyst og tilstøtende havområder.

Sjøredningsskolen i Stavern ble åpnet i 2008. Dette er Redningsselskapets eget kurs- og opplæringscenter, med verdens første hurtigbåtsimulator som er sertifisert av Det Norske Veritas. Her blir selskapets faste og frivillige mannskaper utdannet til maritime redningsmenn gjennom trening og øvelser knyttet til sikkerhet, førstehjelp og redning. Sjøredningsskolen kan gi opplæring i navigasjon og sjøsikkerhet til fritidsbåtflåten. Redningsselskapet tilbyr båtføreropplæring til forskjellige brukergrupper.

I skolens råd sitter representanter for hovedredningssentralene, Sjøfartsdirektoratet, Kystverket og Norges Rederiforbund.

Resultater 2009

Redningsselskapet reddet i 2009 11 personer fra å drukne og 88 fartøyer fra forlis. Redningsselskapets skøyter assisterte i 2009 godt over 6 000 fartøyer. Av disse var omlag 2 000 laste- og passasjerfartøyer og omlag 1 000 fiskefartøyer. De resterende oppdragene var rettet mot den stadig økende flåten av fritidsfartøy.

I tillegg til dette hadde Redningsselskapet et betydelig arbeid rettet mot barn og ungdom. Hele 25 000 barn og unge fikk formidlet sjøveit fra Redningsselskapet i 2009.

Beredskap i 2010

Redningsselskapet har i dag 40 operative redningsfartøyer langs kysten. I tillegg er det sjøred-

ningskorps med egne skøyter på Mjøsa og i Femunden. Av disse fartøylene er 24 bemannet med 162 fast ansatte i 24 timers beredskap hele året. De resterende 16 redningsfartøylene er bemannet av 800 frivillige fra ulike sjøredningskorps. Noen av disse fartøylene er bemannet for drift hele året, noen for drift i sommerhalvåret. Redningsskøytene betjener 56 stasjoner langs hele kysten, 30 av disse er helårsstasjoner.

Samarbeid med andre aktører

I tillegg til Redningsselskapet er Forsvarets 330-skvadron, Kystvakta og Kystverket med sine losbåter i kontinuerlig beredskap for innsatsen til sjøs. Hovedredningssentralene koordinerer redningsoperasjoner. Redningsselskapet har lang erfaring i samarbeidet og samvirket med disse aktørene og deltar i felles øvelser med dem.

Vern av kystmiljøet

Redningsselskapets fartøy er hurtiggående og har noe slepekapasitet. De bidrar derfor særlig til vernet av kystmiljøet ved å komme havarister raskt til unnsetning for enten å ta kontroll over situasjonen eller å forsinke utviklinga inntil de tyngre slepebåtene kommer fram og kan slepe havaristene i trygghet.

For å markere kystmiljøets betydning, ble vern av kystmiljøet et vedtektsfestet formål for Redningsselskapet fra 2009.

Tabell 6.20 Utdrag fra Redningsselskapets aktivitetsstatistikk 2006–2009

	2006	2007	2008	2009	Pr. 31/8-2010
Reddede personer	43	46	26	11	17
Bergede fartøy	136	144	84	88	50
Søk etter savnet person	137	129	129	232	167
Søk etter savnet fartøy	55	65	62	82	72
Assisterte personer	15 721	15 972	11 874	12 065	9 965
Assisterte fartøy	5 595	6 275	6 459	6 201	4 654
Dykkeroppdrag	1 377	1 400	1 350	1 303	997
Slep	2 032	2 373	2 421	2 330	1 803
Losskyss	1 753	1 941	2 030	1 759	1 183

Trender i statistikken

Over de siste ti åra er det registrert en nedgang i antall personer som Redningsselskapet har reddet fra drukningsdøden, mens antall assistanser til fartøy er økende.

En mulig årsaksforklaring er at Redningsselskapet i løpet av samme periode har byttet ut sine store, saktegående redningsskøyter med mindre og langt raskere skøyter. Dermed kan redningsskøyta nå være på plass i en tidligere fase av en truende situasjon og forhindre at den utvikler seg til mulig havari og personskader.

For 2010 mottok Redningsselskapet et statlig tilskudd på 42 mill. kroner. Gjennom rammetilskuddet vil staten bistå i å opprettholde selskapets innsats innen den aksjonsrettede redningstjenesten og det ulykkesforebyggende arbeidet innen kystforvaltning. Tilskuddet skal dekke en andel av selskapets driftsutgifter forbundet med søk- og redningsberedskapen. I tillegg til dette mottok Redningsselskapet om lag 132 mill. kroner over Kulturdepartementets budsjett, som kompensasjon for bortfall av inntekter fra den tidligere spilleautomatvirksomheten.

I tråd med *Forskrift om tilskudd til samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner fra spilleoverskuddet til Norsk Tipping* av 12. juni 2009 fordeles 18 pst. av det årlige overskuddet fra spillevirksomheten i Norsk Tipping til ti samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner. Redningsselskapet omfattes av denne forskriften, og deres andel av disse midlene er 3,87 pst., som i 2009 utgjorde om lag 132 mill. kroner. Denne ordningen videreføres også i 2011.

Budsjettforslag 2011

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under post 45

Posten omfatter drift av navigasjonsinstallasjoner, losing, trafikkovervåking og kontroll, transportplanlegging, kystforvaltning, drift og utvikling av statens beredskap mot akutt forurensning og Kystverkets administrasjon.

Bevilgningen på posten er redusert med 88 mill. kroner som følge av at oppfølgingen av Kystverkets utskiftingsplan for oljevernutstyr i perioden 2006-2010 er slutført i 2010.

Justert for dette foreslås bevilgningen på posten reelt økt med 80,4 mill. kroner. Av dette er 30 mill. kroner knyttet til økt bevilgning til slepebåtberedskap, 20 mill. kroner til utredning og etablering av BarentsWatch, 4,5 mill. kroner til vedlikehold av navigasjonsinstallasjoner, 0,9 mill. kro-

ner til transportplanlegging og 25 mill. kroner til styrket beredskap mot akutt forurensning. Det fremmes forslag om å bevilge 1 376,508 mill. kroner på posten i 2011.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker utgifter til aksjoner for å bekjempe akutt forurensning og redusere faren for akutt forurensning ved fjerning av drivende gjenstander i leia som er til fare for skipsfarten. I tilfeller av akutt forurensning kan det raskt være behov for midler til aksjoner som staten setter i gang, eller for garantier for kommuner som setter i gang aksjoner med vesentlige utgifter, og som selv ikke er i stand til å dekke utgiftene før erstatningsbeløpet er innbetalt. Det fremmes derfor eget forslag til romertallsvedtak der det bes om Stortingets samtykke til at Fiskeri- og kystdepartementet kan utgiftsføre inntil 15 mill. kroner utover bevilgningen, dersom det er nødvendig for å iverksette tiltak uten opphold og før Kongen har gitt sitt samtykke.

Bevilgningen på posten dekket i 2010 også 630 mill. kroner til håndtering av vraket etter ubåten U-864 og 140 mill. kroner til fjerning av vraket "Murmansk". I 2011 foreslås bevilgningen til håndtering av U-864 redusert fra 630 til 50 mill. kroner for å dekke kostnader knyttet til videre utredninger og kvalitetssikring i 2011. I tillegg foreslås bevilgningen til fjerning av Murmansk justert ned med 30 mill. kroner til 110 mill. kroner i tråd med anslått framdrift. Justert for dette foreslås bevilgningen på posten økt reelt med 30 mill. kroner for å følge opp Kystverkets vrakrapport fra 2006.

Det fremmes forslag om å bevilge 194,35 mill. kroner på posten i 2011.

Post 30 Nyanlegg og større vedlikehold, kan overføres

Denne posten omfatter utbygging av havner, farleier og navigasjonsinstallasjoner.

Bevilgningen på posten foreslås økt reelt med 8,8 mill. kroner i 2011 sammenlignet med saldert budsjett 2010. Økningen er i sin helhet knyttet til økte bevilgninger til havner og farleier.

Det fremmes forslag om å bevilge 477,75 mill. kroner på posten i 2011. Det fremmes også forslag til romertallsvedtak hvor det bes om Stortingets samtykke til at Fiskeri- og kystdepartementet gis fullmakt til å foreta bestillinger i forbindelse med utbygging av havner og farleier på inntil 476 mill. kroner utover bevilgningen på posten i 2011.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan nyttes under post 01

Post 45 omfatter Kystverkets investeringer som overstiger 200 000 kroner. Posten foreslås økt reelt med 51,7 mill. kroner i 2011 i forhold til saldert budsjett 2010. Økningen er knyttet til økt bevilgning på 30 mill. kroner til fartøyfornying, 1,7 mill. kroner til fornying av utstyr på sjøtrafikksentraler og 20 mill. kroner til navigasjons- og meldingssystemer.

Det fremmes forslag om å bevilge 172,99 mill. kroner på posten i 2011.

Post 60 Tilskudd til fiskerihavneanlegg, kan overføres

Posten omfatter tilskudd til fiskerihavneanlegg, og går til delfinansiering av kommunale fiskerihavneanlegg etter søknad.

Det fremmes forslag om å bevilge 55,65 mill. kroner på posten i 2011, noe som innebærer en realøkning på 22,9 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2010. Det fremmes også forslag til romertallsvedtak hvor det bes om Stortingets samtykke til at Fiskeri- og kystdepartementet kan gi tilsagn på inntil 20 mill. kroner utover bevilgningen på posten.

Post 70 Tilskudd til Redningssekskapet

Det fremmes forslag om å bevilge 43,3 mill. kroner i tilskudd til Redningssekskapet i 2011.

Dette tilskuddet kommer i tillegg til midler som gis over Kulturdepartementets budsjett, som kompensasjon for bortfall av inntekter fra den tidligere spilleautomatvirksomheten i sekskapet.

Kap. 4062 Kystverket

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Gebyrinntekter	791 060		
02	Andre inntekter	13 646	9 453	9 750
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	170		
16	Refusjon fødsels- og adopsjonspenger	1 583		
17	Refusjon lærlinger	122		
18	Refusjon sjukepenges	9 935		
	Sum kap. 4062	816 516	9 453	9 750

Post 01 Gebyrinntekter

Gebyrinntektene under Kystverket er fra 2010 gjort om til sektoravgifter under Fiskeri- og kystdepartementet, jf. omtale under kap. 5575 post 74. Det fremmes derfor ikke forslag til bevilgning på kap. 4062 post 01 i 2011.

Post 02 Andre inntekter

Posten omfatter refusjoner og inntekter fra eksterne og inntekter knyttet til statens beredskap mot akutt forurensning.

Det fremmes forslag om å bevilge 9,75 mill. kroner på posten i 2011.

Kap. 1070 Samfunnet Jan Mayen og Loran-C

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	36 091	41 800	42 680
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	9 334	7 400	
	Sum kap. 1070	45 425	49 200	42 680

Innledning

Kap. 1070 omfatter driften av Samfunnet Jan Mayen og investeringer og driftsutgifter for navigasjonssystemet Loran-C.

Fiskeri- og kystdepartementet koordinerer driften av og har budsjettansvaret for Samfunnet Jan Mayen. Samfunnet Jan Mayen omfatter all felles infrastruktur på øya og det personellet som driver denne. Samfunnet yter i dag tjenester til Loran-C, Meteorologisk institutt, Telenors kystradio, Statens kartverk og eventuelle andre som har virksomhet på øya.

Fiskeri- og kystdepartementet og Forsvarsdepartementet har inngått en avtale om drift av Samfunnet Jan Mayen. Avtalen innebærer at Fiskeri- og kystdepartementet kjøper tjenester for driften av Samfunnet Jan Mayen fra Forsvarets informasjonsinfrastruktur. Fiskeri- og kystdepartementet har avtaler med Meteorologisk institutt, Telenor Maritim Radio og Statens kartverk som innebærer at disse virksomhetene dekker sine andeler av felleskostnadene.

På vegne av Fiskeri- og kystdepartementet driver Forsvarets informasjonsinfrastruktur det bakkebaserte Loran-C-systemet, med fire stasjoner (Jan Mayen, Bø, Berlevåg og Værlandet) som dekker nordlige Nordsjøen, Norskehavet og vestlig del av Barentshavet. Dette er innseilinga fra Europa og Nord-Atlanteren til Arktis og Nordøstpassasjen. Sammen med stasjoner i Frankrike, Tyskland, Storbritannia og på Færøyene dekker det norske systemet de nordvesteuropiske farvann.

Jan Mayens geografiske plassering gjør øya godt egnet for lokalisering av referansestasjoner som gir satellittbaserte navigasjonssystemer bedre ytelse i nordlige havområder. Det er etablert en referansestasjon på Jan Mayen for det europeiske EGNOS-systemet. EGNOS er et satellittbasert tilleggssystem til GPS, som gir brukerne na-

vigasjonsinformasjon med bedre kvalitet enn standard GPS. EU-kommisjonen har også spurt Norge om å etablere en referansestasjon for det europeiske sivile satellittnavigasjonssystemet Galileo på Jan Mayen. Henvendelsen er til vurdering.

Bygningsmassen i Samfunnet Jan Mayen er av eldre dato. Statsbygg vurderte i 2002 alternativer for bygningsmasseinvesteringer på Jan Mayen, og pekte på at rehabilitering av eksisterende bygninger er vanskelig å gjennomføre og er en kostbar løsning. Som en foreløpig oppfølging er det i revidert budsjett 2007 og i 2009-budsjettet bevilget til sammen 13 mill. kroner til utskifting av strømagregat på Jan Mayen. I 2010-budsjettet ble det i tillegg bevilget 7,4 mill. kroner til utskifting av kjøle- og fryseanlegget på Jan Mayen. Øvrige vedlikeholdstiltak vurderes fortløpende.

Fiskeri- og kystdepartementet legger til grunn at det vil være aktivitet på Jan Mayen i åra framover. Aktiviteten vil være knyttet til driften av Loran-C, meteorologiske observasjoner, ulike automatiserte tjenester som drift av kystradiostasjon, annen navigasjonsinfrastruktur og vitenskapelige målinger. I tillegg vil det på sikt kunne være aktuelt med nye aktiviteter knyttet til økende sjøtrafikk, forskning og mulige petroleumsaktiviteter.

Resultater 2009–2010

De norske Loran-C stasjonene Bø, Jan Mayen, Værlandet og Berlevåg har i hele perioden sendt ut signaler i samsvar med de operative kravene til det tidligere nordvesteuropiske Loran-C-systemet (Northwest European Loran-C System NELS).

I 2010-budsjettet ble det bevilget 7,4 mill. kroner til nødvendig utskifting av kjøle- og fryseanlegget på Jan Mayen.

Budsjettforslag 2011**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen på posten dekker kostnadene til drift av fellesfunksjonene på Jan Mayen og drift av

de fire norske Loran-C-stasjonene. Det fremmes forslag om å bevilge 42,68 mill. kroner på posten i 2011.

Kap. 4070 Samfunnet Jan Mayen og Loran-C

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Inntekter fra kioskdirift	479	537	549
07	Refusjoner	2 872	4 051	4 180
	Sum kap. 4070	3 351	4 588	4 729

Post 01 Inntekter fra kioskdirift

Posten omfatter inntekter fra kioskdirift på Jan Mayen, hvor tilsvarende utgifter bevilges over kap. 1070 post 01. Det fremmes forslag om å bevilge 549 000 kroner på posten i 2011.

Post 07 Refusjoner

Posten omfatter refusjoner for deler av felleskostnadene knyttet til Samfunnet Jan Mayen. De som betaler er Meteorologisk Institutt, Telenor Maritim Radio og øvrige som kjøper tjenester fra Forsvarets informasjonsinfrastruktur på Jan Mayen. Det fremmes forslag om å bevilge 4,18 mill. kroner på posten i 2011.

Kap. 5575 Sektoravgifter under Fiskeri- og kystdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
70	Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur		17 864	18 420
71	Kontrollavgift fiskeflåten		24 077	24 820
73	Årsavgift Merkerregisteret		9 550	9 550
74	Sektoravgifter Kystverket		653 525	639 425
	Sum kap. 5575		705 016	692 215

Kapitlet er fra budsjettåret 2010 flyttet fra programkategori 16.30 Fiskeri- og havbruksforvaltning til programkategori 16.60 Kystforvaltning. For regnskapstall for 2009 vises det til programkategori 16.30, kap. 5575.

Post 70 Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur

Bevilgningen på posten ble i 2010 økt med 10 mill. kroner for å finansiere økt tilsyn og kontroll med

havbruksnæringa. Det foreslås å videreføre avgiftsnivået i 2011. Det foreslås å bevilge 18,42 mill. kroner på posten i 2011.

Post 71 Kontrollavgift fiskeflåten

Det fremmes forslag om å bevilge 24,82 mill. kroner på posten i 2011.

Post 73 Årsavgift Merkeregiſteret

Det foreslås å bevilge 9,55 mill. kroner på posten i 2011.

Post 74 Sektoravgifter Kystverket

Posten omfatter Kystverkets inntekter fra losavgift, kystavgift og sikkerhetsavgift. Losavgiften dekker 100 prosent av kostnadene for lostjenesten, mens sikkerhetsavgiften dekker driftskostnadene ved sjøtrafikksentralene i Horten, Brevik, Kvitsøy og Fedje.

Kystavgiften dekker en andel av statens utgifter til farleistiltak, drift og vedlikehold av fyr, merker og andre navigasjonshjelpemidler samt istjeneste. I 2010 ble det som et ledd i den varslede utviklinga av gebyrer og avgifter i Nasjonal transportplan 2010–2019 vedtatt å fjerne det tidligere havnesikkerhetsgebyret og redusere kystavgiftens (tidligere kystgebyrets) andel av statens utgifter fra 34 til 30 pst. I budsjettet for 2011 foreslår Regjeringa en ytterligere reduksjon i kystavgiften fra 30 til 20 pst. Dette reduserer inntektene på posten med 29,2 mill. kroner. Det foreslås å bevilge 639,425 mill. kroner på posten i 2011.

Programområde 33

Programkategori 33.40 Arbeidsliv

Utgifter under programkategori 33.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	28 000	30 000	30 000	0,0
	Sum kategori 33.40	28 000	30 000	30 000	0,0

Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn administreres for Fiskeri- og kystdepartementet av Garantikassen for fiskere.

Rett til a-trygd for fiskere gjelder i ei rekke tilfeller når fartøy blir satt ut av drift blant annet som følge av sykdom, havari og ishindringer, ved stopp i fisket grunnet reguleringer, sesongavslutning eller leveringsvansker. Ordningen omfatter alle fiskere som står oppført i fiskermanntallets blad B eller som fyller betingelsene for opptak, og som har vært sysselsatt ombord i fartøy innført i merkeregisteret for norske fiskefartøyer på seks meter lengste lengde og over. Ordningen omfatter også fiskere som er blitt oppsagt og som dermed står uten fartøytilknytning.

Utviklinga i utbetalinger av a-trygd har blant annet sammenheng med utviklinga i den totale ledigheten i landet. Dagpengesatsen i 2009 var 360 kroner per dag.

A-trygdordningen blir i sin helhet finansiert innenfor det beløp som fiskere betaler i produktavgift ved førstehåndsomsetning av fisk og fiskevarer.

Et samarbeidsutvalg med medlemmer fra Norges Fiskarlag og Norsk Sjømannsforbund kom i juni 2009 med forslag om å endre ordningen med a-trygd for fiskere.

Fiskeri- og kystdepartementet sendte høsten 2009 ut et forslag om en prinsipiell endring av arbeidsledighetstrygden for fiskere til en inntektsbasert ordning (til erstatning for dagens ordning basert på en fast dagpengesats). Høringsinstansene sluttet seg i all hovedsak til en slik prinsipiell endring.

I høringsbrevet ble det drøftet enkelte økonomiske og administrative konsekvenser av endringa, som departementet da hadde oversikt over. I henhold til utredningsinstruksen er imidlertid departementet pålagt å gjennomføre en grundig konsekvensvurdering av en så grunnleggende endring av ei ordning. Departementet vil derfor vurdere alle sider ved forslaget når en fullstendig konsekvensutredning foreligger. Det vil deretter måtte gjennomføres en ny høring av en eventuell forskriftsendring.

Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	28 000	30 000	30 000
	Sum kap. 2540	28 000	30 000	30 000

Post 70 Tilskudd, overslagsbevilgning

Basert på prognoser for forbruk og antatt behov foreslås det å videreføre bevilgningen på samme

nivå som i 2010. Det fremmes derfor forslag om å bevilge 30 mill. kroner til a-trygd for fiskere og fangstmenn i statsbudsjettet for 2011.

Del III
Andre saker

7 Sektorovergripande miljøpolitikk

7.1 Innleiing

Miljøarbeidet i dei ein skilde departementa skal skje med utgangspunkt i sektorovergripande miljømål. Desse er utarbeidde av Miljøverndepartementet og ligg innanfor dei miljøpolitiske resultatområda til regjeringa; bevaring av naturens mangfald og friluftsliv, eit stabilt klima og rein luft, reint hav og vatn og eit giftfritt samfunn og bevaring og bruk av kulturminne. Dette kapitlet presenterer Fiskeri- og kystdepartementet sitt samla arbeid med å innpasse miljøvernpolitikken i eige ansvarsområde.

Reint og rikt hav er grunnlaget for fiskeri- og havbruksnæringa. For å sikre ei berekraftig hausting av dei viltlevande marine ressursane er det naudsynt med ei heilskapleg og økosystembasert forvaltning. Fiskeri- og kystdepartementet bruker mykje ressursar på kartlegging og overvaking av det marine miljøet. Det trengst eit godt kunnskapsgrunnlag for å sikre ei vellukka fiskeri- og havbruksforvaltning, og den marine forskinga bidrar stadig med ny kunnskap.

Miljøomsyn skal vere ein grunnleggjande premis for vidare utvikling og vekst i havbruksnæringa. Styresmaktene skal sikre at havbruksnæringa driv berekraftig og miljøtilpassa. Forskinga skal leggje større vekt på problemstillingar i havbruksnæringa som kan utgjere miljørisiko. Dette femner om verknader av havbruksaktivitetane på miljøet ikring, rømming, lakselus, utslepp av næringssalt og miljøskadelege stoff og smittespreiing.

Sjøtransport er i stor grad ei miljøvenleg og sikker transportform med mellom anna lågare utslepp av klimagassar enn vegtransport. Sjøtryggleik og beredskap mot akutt forureining er viktig i regjeringa sitt arbeid for å leggje til rette for sjøtransport som ei moderne, miljøvenleg og effektiv transportform. Det same gjeld arbeidet med å redusere risiko for forureining frå sjøtransporten.

Noreg er ein stor havnasjon, og har viktige interesser i og ansvar for forvaltning av havet i internasjonal samanheng. Det er difor viktig å utvikle ein samordna politikk for det marine og maritime området, og å målbere den effektivt i internasjonala

le fora og prosessar som er viktige for utviklinga av kyst- og havpolitikken på globalt og regionalt nivå.

For størsteparten av ansvarsfeltene til Fiskeri- og kystdepartementet er miljøaspektet ein grunnleggjande faktor, og ei vellukka miljøforvaltning er ein føresetnad for ein god næringspolitikk. Vi viser elles til omtale av mål, resultat og prioriteringar under dei respektive programkategoriane i proposisjonen.

7.2 Bevaring av mangfaldet i naturen

Kunnskap om tilstanden i økosystemet er ein føresetnad for å setje i verk effektive tiltak for bevaring av naturmangfaldet. Trugsmål er til dømes overhausting, innføring av framande artar og uønska habitatendringar. Det er fleire tiltak som vert iverksett for å sjå til at artsmangfaldet ikkje går tapt. Forbod mot utkast, utvikling av selektive fiskereisskapar, kartlegging og vern av leveområde er nokre av dei tiltaka som vert nytta. Innanfor havbruk er innsats mot rømming av fisk frå anlegg og tiltak mot spreiding av lakselus prioritert. Framande artar er ei utfordring også i det marine miljøet, og nye artar er venta i våre farvatn som følgje av klimaendringar.

Fiskeri

Havressurslova set krav om at viltlevande marine ressursar skal forvaltast i tråd med føre-var-prinsippet, og med ei økosystembasert tilnærming som tek omsyn både til leveområde og biologisk mangfald. Dette er i tråd med internasjonale avtalar og retningsliner, som FNs Havrettskonvensjon, *Code of Conduct for Responsible Fisheries* utarbeidd av FNs matvareorganisasjon (FAO) og prinsippa utvikla under WSSD i Johannesburg 2002.

Hausting skal vere berekraftig og basert på best tilgjengelege informasjon. Forvaltningsprinsippet i havressurslova forpliktar styresmaktene til, med jamne mellomrom, å vurdere alle bestandar som det blir hausta av. På grunnlag av dette skal styresmaktene vurdere kva type forvaltnings-

tiltak som er naudsynt for å sikre ei berekraftig forvaltning. Dei lange tidsseriane til Havforskningsinstituttet utgjer ein solid kunnskapsbase for overvaking av dei marine økosystema.

Fiskeri- og kystdepartementet arbeider for å utvikle eit meir miljøvenleg fiske. Det gjeld både å unngå skade på botnhabitat og å få til eit fiske med mindre energiforbruk. Arbeidet med å utvikle meir miljøvenlege reiskapar og metodar er prioritert. Dette er sentralt for å kunne utvikle fiskemetodar som reduserer utkast av fisk og gjer mindre skade på botnhabitat. Opprydding av tapte garn er også eit prioritert tiltak.

Havbruk

I regjeringa sin strategi for ei miljømessig berekraftig havbruksnæring som vart lagd fram 1. april 2009, er det lagt vekt på fem hovudområde der miljøutfordringane blir vurdert til å vere størst framover. Strategien skisserer utfordringar, mål og tiltak som skal sikre at vidare vekst i havbruksnæringa skjer på ein miljømessig berekraftig måte utan uakseptable miljøverknader. Arbeidet knytt til denne strategien vil ha høg prioritet hos fiskeristyresmaktene og underliggende etatar i 2011.

Måla for dei fem hovudområda:

- *Genetisk påverknad og rømming*: Havbruk skal ikkje føre til varige endringar i dei genetiske eigenskapane til villfiskbestandane.
- *Forureining og utslepp*: Alle oppdrettslokalitetar som er i bruk held seg innanfor ein akseptabel miljøtilstand, og har ikkje større utslepp av næringssalt og organisk materiale enn det resipienten toler.
- *Sjukdom, medrekna parasittar*: Sjukdom i oppdrett har ikkje bestandsregulerande effekt på villfisk, og mest mogleg av oppdrettsfisken veks opp til slaktning med minimal medisinbruk.
- *Arealbruk*: Havbruksnæringa har ein lokalitetsstruktur og arealbruk som reduserer miljøpåverknad og smitterisiko.
- *Fôrressursar*: Havbruksnæringa sitt behov for fôrstoff blir dekt utan overutnytting av dei viltlevande marine ressursane.

Til kvart av måla er det knytt ei rekkje tiltak som skal sikre at oppdrett blir drive utan uakseptable miljøverknader. Tiltaka er både på kort og lang sikt, og inneber både styrking og betring av regelverket, forvaltningsverktøy, tekniske standardar, tilsyn, og styrking av den forvaltningsretta forskinga.

I strategien for ei miljømessig berekraftig havbruksnæring blir det lagd opp til ein kontrollert vidare vekst av torskoppdrett parallelt med at det blir utvikla teknologi som sikrar miljømessig berekraft. Det er behov for meir kunnskap på fleire felt når det gjeld torskoppdrett, og det vil difor bli sett i verk utgreiingar for å

- kartleggje miljømessige risikofaktorar, mellom anna om genetisk påverknad og smitterisiko til villfisk
- skaffe oversikt over område med sårbare kysttorskbestandar og gytefelt
- vurdere om torskefjordar vil vere eit eigna forvaltningsverktøy for å verne spesielt sårbare torskbestandar.

I oppfølging av denne strategien vert det særleg lagt vekt på å utvikle konkrete og presise måltal for ei miljømessig berekraftig havbruksnæring og utvikle og setje i verk effektive og rasjonelle måleprogram for å overvake verknadene av tiltaka.

Ressursutnytting

Dei levande marine ressursane er fornybare, men dei er ikkje uavgrensa. Fiskeriforvaltninga arbeider for å sikre ei best mogeleg utnytting av ressursane som vert hausta. Dette arbeidet skjer på fleire frontar. Noreg har arbeidd aktivt også internasjonalt for å hindre utkast og redusere bifangst. Utvikling av meir selektive reiskapar er eit tiltak i dette arbeidet. Betre utnytting av biprodukt er eit anna moment i arbeidet for å sikre god ressursutnytting.

RUBIN er ein stiftelse som arbeider for betre utnytting av marine biprodukt frå fiskeri- og havbruksnæringa. Det vert rekna med at omlag 75 pst. vert utnytta, men omfanget varierer mykje avhengig av kva art det gjeld. Mesteparten av det som vert utnytta går til fôr. Gjennom målretta arbeid kan det utviklast produkt som gir auka verdiskaping. RUBIN gir prosjektstøtte, og er ein aktiv nettverksbygger og informasjonsspreiar for å stimulere næringa til betre ressursutnytting.

Rett kvotefastsetting er naudsynt for å hindre overhausting. Fiskeriforvaltninga nedkjempar også overhausting gjennom innsatsen mot det ulovlege, urapporterte og uregulerte fisket (UUU-fisaket). Fiskeri- og kystdepartementet arbeider breitt nasjonalt og i samarbeid med andre land og regionale organisasjonar for å få slutt på denne type kriminalitet. Det er ikkje registrert ulovleg fangst i Barentshavet i 2009. Fiskeriforvaltningas analysenettverk (FFA) vart etablert i 2009, og er eit konkret tiltak mot UUU-fiske.

Fiskeristyresmaktene deltek i relevante miljøkonvensjonar og avtalar der det blir utvikla nye prinsipp, metodar og regelverk som påverkar nasjonal styring av fiskeria.

Beskytta område

Både nasjonalt og internasjonalt blir det lagt stor vekt på å beskytte marine område som er sårbare for fiskeriaktivitetar. Det er til dømes lagt restriksjonar på fiske med tunge botnreiskap i fleire område. I den nasjonale forvaltninga av dei levande marine ressursane er det lang tradisjon for å drive marin områdebeskyttelse saman med andre verkemiddel. Stenging av område ved stor yngelinnblanding er eit døme på effektivt inngrep. Fiskeriforvaltninga er oppteken av at vern alltid skal ha eit klart føremål, og at ressursar skal kunne utnyttast i verneområde dersom det ikkje strider mot verneformålet. Arbeidet med marine beskytta område (MPAer) held fram. Å få på plass Marin verneplan med marine verneområde og marine beskytta område vil ha prioritet dei næraste åra.

Framande artar

Fiskeri- og kystdepartementets innsats mot framande artar er primært retta mot overvaking gjennom Havforskningsinstituttets hav- og kystovervakingssystem. Det blir også gjort eit arbeid på framande artar under nasjonalt program for kartlegging og overvaking av biologisk mangfald.

Kongekrabba har si naturlege utbreiing i Beringhavet og dei nordlege delane av Stillehavet, men vart sett ut i Murmanskfjorden av sovjetiske havforskarar på 1960-tallet. I løpet av 1990-tallet vart det registrert ein tydeleg bestandsauke på norsk side, og i 2002 vart det opna for kommersiell fangst av kongekrabbe. Dagens forvaltning av kongekrabbe er basert på St.meld. nr. 40 (2006–2007). Det er eit todelt forvaltningsregime for denne arten. Innanfor eit kvoteregulert område aust for 26 grader aust, kor kongekrabben allereie er veletablert, skal bestanden forvaltast på ein måte som legg til rette for næringsaktivitet og sysselsetting. Samtundes er det ei overordna målsetting å avgrense ei ytterlegare spreiding av bestanden. Utanfor det kvoteregulerte området er det fri fangst og utkastforbod.

Snøkrabba vart første gong observert i Barentshavet i 1996, og er førebels truleg meir utbreidd på russisk side. Det er fri fangst av snøkrabbe i norske farvatn. Det er ikkje dokumentert om arten er introdusert eller om han har vandra inn.

Resultat 2009–2010: Bevaring av mangfaldet i naturen

Fiskeri

Det er utvikla fangstmålar for pelagisk fisk for bruk om bord i ringnotfartøy. Eit nytt sorteringsristsystem vil bli påbode brukt i fisket etter augepål og kolmule i norsk økonomisk sone i 2010.

Det blir lagt stor vekt på overvaking og kontroll av fiskeriaktivitet. Fiskeridirektoratet opna i mai 2009 eit døgnbemanna norsk fiskeriovervakingssenter (Fisheries Monitoring Centre, FMC). Der blir fiskeria i norsk sone overvaka og dei tek i mot rapportar. FMC får også meldingar om rømd oppdrettsfisk, andre hendingar i kystsona og tips om fiskejuks og rømming.

Arbeidet med å avdekkje ulovleg fiske etter hummar er intensivert og Kystvakta, Statens naturoppsyn, Politiet og Fiskeridirektoratet har gjennomført ei rekkje kordinerte kontrollar. Media blir brukt strategisk i arbeidet.

Havbruk

Arbeidet med å gjere berekraftstrategien operativ er godt i gang. Den ekstra satsinga over statsbudsjettet i 2010 på 15 mill. kroner for gjennomføring og oppfølging av berekraftstrategien er blitt følgd opp i samarbeid mellom fiskeri- og miljøvernstyresmaktene. Det er sett i gang ei kartlegging av verknader av innblanding frå oppdrettsfisk på gyteplassane, og det blir arbeidd med å utvikle indikatorar for utslepp frå oppdrettsanlegg og å styrkje kunnskapen om regionale tålegrensar. Når det gjeld lakselus er det arbeid i gang for å betre kunnskapen om verknadene lusa har på laks og sjøaure, metodeutvikling og problematikk kring resistens.

Fiskeridirektoratet sitt havbrukstilsyn vart styrkt med 10 mill. kroner i statsbudsjettet 2010. Midla har blitt brukt både til å styrkje tilsynskapiteten ved regionkontora og til å auke direktoratet sin kapasitet til planlegging, koordinering og utvikling av kostnadseffektive tilsynssystem. Tilsynet blir i dag utført med fleire verktøy enn tidlegare for å oppnå betre resultat i arbeidet. Hovudområdet er rømming og faktorar som påverkar risiko for rømming. Det er lagt særleg vekt på rømming av smolt, at anlegg oppfyller krava i NY-TEK-forskrifta, og at krava til maksimalt tillaten biomasse skal haldast. Fiskeridirektoratets tiltaksplan mot rømt oppdrettsfisk "Nye Visjon nullflukt" er følgd opp i 2010 og rømmingstala har gått ned dei siste åra.

Mattilsynet har styrkt tilsynet sitt innafor fiskehelseområdet i 2009 og 2010. Hausten 2009 og vinteren 2010 var det så mykje lakselus langs kysten at gjennomføringa av den varsla kapasitetsauken i 2010 vart utsett inntil vidare. Etter at Mattilsynet kom med sine meldingar hausten 2009, er det sett i verk samordna avlusingar frå og med Rogaland og til og med Nordland. I juni 2010 var det svært lite lus i oppdrettsanlegga. Hausten 2009 vart regelverket for nedkjempinga av lakselus endra. Mattilsynet har i 2010 fastsett særskild forskrift om samorda drift i Hardangerfjordområdet, for å redusere lusebelastninga på villaks og sjøaure i området. Det blir arbeidd med slike forskrifter også for andre stader langs kysten der lusebelastninga på villfisken er særleg stor.

Ressursutnytting

Fiskeridirektoratet gjennomførte også i 2009 garnoppydding. Opptak av tapte garn reduserer faren for skjult uttak av fiskeressursar, såkalla ”spøkelsesfiske”.

Fiskeridirektoratet har i samarbeid med forskingsmiljø og reiskapsindustri i land som Danmark, Sverige og Skottland følgd opp utviklinga av selektive fiskereiskapar i Nordsjøen og Skagerrak, som eit ledd i arbeidet for å redusere utkast og få betre oversikt over kva som faktisk blir landa.

Noreg, EU og Færøyane har inngått ein avtale om å innføre ei rekkje tiltak som vil bidra til å redusere risikoen for utkast og utsortering (highgrading) i pelagiske fiskeri i Nordsjøen.

Noreg har finansiert ein ekspertkonsultasjon i FAO om ukast og bifangst. Målet er å utvikle globale retningslinjer på dette feltet. RUBIN har støtta fleire prosjekt, mellom anna utnytting av biråstoff frå pelagisk industri, torsk og laks. RUBIN har også støtta prosjekt innan dokumentasjon av helse- og ernæringsmessige eigenskapar av marine ingrediensar. RUBIN har arbeidd med å utvikle ein *Nasjonal plan for marine ingrediensar*.

Beskytta område

Noreg og EU samarbeider om eit regime for stenging av fiskefelt i Nordsjøen og Skagerrak for å verne yngel og småfisk, såkalla Real Time Closure (RTC). Systemet skal evaluerast hausten 2010.

I november 2009 vart tre nye korallområde i Møre og Romsdal, Nordland og Finnmark stengde for botntråling. Totalt har no åtte korallområde fått særskild beskyttelse mot botntråling under fis-

kerilovgivinga. Det er også arbeidd med kartfesting av nye område. For å hjelpe fiskarane med å overhalde aktsemdsplikta dei er pålagte ved fiske i nærleiken av kjende førekomstar av korallrev, er ytterlegare 14 korallområde kartfesta i Fiskeridirektoratet si nettbaserte kartløyning (frå januar 2010).

Rauerfjorden i Østfold vart stengt for botntråling i mai 2010, området skal vere eit referanseområde for reke- og krepsetråling.

Fiskeridirektoratet og Kystverket er med i direktoratsgruppa som arbeider med forslag til Marin verneplan.

Framande artar

Våren 2010 vart det gjennomført eit målretta utryddingsfiske av kongekrabbe vest for 26 grader aust, for statlege midlar.

Under Nasjonalt program for kartlegging og overvaking av biologisk mangfald har det vorte arbeidd med ein rapport om overvakingsbehov og tiltak mot framande marine artar.

Forskning og kartlegging

I dei årlege rapportane *Havets ressursar og miljø og Kyst og havbruk* rapporterer Havforskningsinstituttet om tilstanden i dei norske hav- og kystområda. I 2010 vart desse rapportane bytta ut med rapporten: *Havforskningsrapporten 2010 - Ressurser, miljø og akvakultur på kysten og i havet*.

Havforskningsinstituttet sitt omfattande samarbeid med det russiske forskningsinstituttet PINRO er eit godt døme på vellukka internasjonalt forskningssamarbeid. Desse institusjonane er sentrale bidragsytarar til den norsk-russiske rapporten om miljøstatus i Barentshavet. Fiskeridirektoratet deltek i styringsgruppa for kartlegging av naturtypar i kystsona under det nasjonale programmet for kartlegging og overvaking av biologisk mangfald. Innan utgangen av 2010 er målet at 40 pst. av det norske kystarealet skal vere kartlagd.

Systematisk kartlegging av havbotnen vart sett i gang i 2005 gjennom MAREANO-programmet (Marin arealdatabase for norske kyst- og havområde). Innanfor MAREANO-programmet vart det i 2009 samla inn data over eit areal på 13 700 km². Året 2009 markerte avslutninga av feltaktivitetane knytt til Eggakanten, Troms I (Tromsøflaket), Troms II og Nordland VII. Prosesseringar og analyser av det innsamla materialet vart også utført i 2009.

7.3 Eit stabilt klima og rein luft

Marint miljø, fiskeri og havbruk er venta å bli sterkt råka av klimaendringane. Både i Noregs forskingsråd og ved Havforskningsinstituttet er det ein omfattande forskingsinnsats for å få meir kunnskap om den rolla havet har i klimasystemet og konsekvensar av klimaendringar for marint miljø og marine ressursar. Prosjekta syner at ei rekkje ulike klimafaktorar vil påverke marine organismar både på individ- og bestandsnivå.

Klimaendringar reiser forvaltingsmessige utfordringar for Fiskeri- og kystdepartementet.

- Det trengs meir kunnskap om kva for verknader klimaendringar og havforsuring vil få for livet i havet.
- Vi må tilpasse oss klimaendringar og konsekvensar som er venta innan ansvarsområdet til departementet.
- Innan fiskeri- og kystrelatert aktivitet må det arbeidast for å redusere utslepp av klimagassar.

Departementet vil hausten 2010 ha ferdig ein klimastrategi. Målet med strategien er å gjere fiskeri- og kystforvaltninga best mogleg rusta til å møte utfordringane som kan kome som følgje av klimaendringar, og til å bida til reduksjon av klimautslepp frå eigen sektor.

Utsleppsreduksjonar

Klimakur 2020-rapporten er ein del av den nasjonale oppfølginga av Kyoto-avtalen, og vurderer utsleppsreducerande tiltak for den nasjonale klimapolitikken. Regjeringa skal vurdere kostnadsoverslaga frå Klimakur i Nasjonalbudsjettet 2011. Fiskeri- og kystdepartementet deltek i statssekretærutvalet for Klimakur, som skal komme med innspel til denne prosessen.

Dei siste åra har auka medvit om klimaendringar forsterka behovet for ytterlegare teknologisk utvikling som tek sikte på å redusere utslepp av klimagassar og partiklar. Samstundes har det forsterka behovet for ei berekraftig utnytting av marine ressursar. Dette har ført til ein debatt om utviklinga av meir energieffektive teknologiske løysingar for drift av fiskefartøy, medrekna også eit friare reiskapsval. Dagens reiskapsreglar kan vere eit hinder for bruk av energieffektive fangstmetodar. Det er uheldig og lite framtidsretta. Departementet har starta eit arbeid for å gjere reiskapsreglane meir fleksible. Dette er god miljøpolitikk, og det gir høve til betre lønnsemd for flåten. Fiskeflåten må også i framtida vere basert på ei berekraftig

utnytting av råvarer frå havet. Miljødimensjonen ved eit berekraftig fiskeri inneber utnytting av marine ressursar med eit langsiktig perspektiv - for framtidige generasjonar.

Kystverket har starta arbeidet med å lage ein metode for utrekning av klimagassutslepp ved hjelp av AIS-data. Metoden blir ferdig i løpet 2010.

Klima, marknad og produksjon

Med den breie interessa det er for miljøpåverknad av produksjon og handel med sjømat er det viktig for Fiskeri- og kystdepartementet å ha kunnskap om eventuelle endra rammevilkår for næringa, i form av kva slags miljøverknader ulike former for transport, pakking og emballering av sjømat fører med seg. Departementet har difor bestilt ei kartlegging frå SINTEF Fiskeri og Havbruk i samarbeid med svenske Institutet för Livsmedel och Bioteknik (SIK) om klimaverknader knytt til transportleddet i verdikjeda. Kartlegginga viser mellom anna at tiltak som å filetere fisken før transport på veg og i luft og å overføre en del av tonnasjen til Europa frå veg til båt og tog, kan gje viktige bidrag til reduksjon av utsleppa av klimagassar i transportfasen av verdikjeda. Studia er avgrensa til klimagassutslepp i samband med transport. Andre aktivitetar knytt til handel og sjømatproduksjon er ikkje med. Det er difor vanskeleg å trekkje nokon sikre konklusjonar enno.

Forsking og klimatilpassing

Eit vesentleg tiltak for å tilpasse seg klimaendringar er å halde fram med gode overvakingsseriar. Om vi følgjer med på faktorar som temperatur, forsuring og utviklinga av bestandar med meir, kan vi betre setje inn mottiltak.

Klimatilpassingsutvalet legg fram sin rapport 1. november 2010 og skal mellom anna utarbeide meir presise modellar og framtidsbilete for korleis klimaet vil endre seg. Departementet vil innarbeide dei relevante scenarioa i sine dokument og rutinar.

Forsuring av havet vil kunne ha store konsekvensar for dei marine økosystema. Det nye Framsenteret er etablert i Tromsø i 2010. Framsenteret har starta eit eige flaggskip om havforsuring, leia av Havforskningsinstituttet i samarbeid med Norsk polarinstitutt.

Støy er også eit miljøproblem. Det er i hovudsak seismikk som har fått merksemd så langt, men støy knytt til vindmøller i havet kan bli eit meir aktuelt problemfelt framover.

7.4 Reint hav og vatn og eit giftfritt samfunn

Eit reint hav er ein føresetnad for trygg sjømat. Langtransportert forureining er ei hovudutfordring for det marine miljøet. Forureininga blir overvaka årleg i alle norske havområde. Denne overvakinga er no betre koordinert og integrert gjennom forvaltingsplanarbeidet for norske havområde, og spesielt gjennom arbeidet i overvaksingsgruppa.

Sidan 2007 har Mattilsynet, fiskerinæringa og NIFES arbeidd med ei større undersøking av framandstoff for enkelte villfiskartar. Basisundersøkingane for NVG-sild viser gjennomgåande låge verdiar av framandstoff. Det blir arbeidd med basisundersøkingar av makrell og torsk og resultatane frå desse vil bli offentleggjort når arbeidet er slutført. Kunnskapen er ein viktig del av det vitskapelege grunnlaget for EUs arbeid med risikovurderingar og tilpassing av regelverket på sjømatområdet.

Verknader av forureining frå oljeindustri er eit prioritert forskingsfelt, dette gjeld både akutte utslipp og verknader av produsert vatn. Den største utslippkjelda i opne havområde er produsert vatn frå petroleumsindustrien med årlege utslipp på over 170 million tonn. I tillegg til den langsiktige overvakinga av forureiningssituasjonen bidrar Havforskningsinstituttet aktivt i miljøovervaking etter akutte utslipp, dette gjeld både kystnært og på sokkelen.

OSPAR (konvensjonen for bevaring av det marine miljø i nordaust-Atlanteren) utarbeider mål og program for miljøkvalitet. Ministermøtet hausten 2010 la fram ein ny miljørapport for konvensjonsområdet).

Arbeidet som Fiskeri- og kystdepartementet og Kystverket gjer innan maritim trafikkontroll og overvaking, drift og vedlikehald av maritim infrastruktur og beredskap knytt til miljørisiko skal vere med å hindre forureining av kyst- og havområda.

Sjøtryggleik og beredskap mot akutt forureining er sentralt i regjeringa sitt arbeid med å leggje til rette for sjøtransport som ei moderne, miljøvennleg og effektiv transportform. Fiskeri- og kystdepartementet prioriterer å styrkje tryggleiken til sjøs for å redusere risikoen for miljøforureining frå sjøtransporten. Det er difor viktig å sørge for tilstrekkeleg maritim trafikkontroll og overvaking, sørge for drift og vedlikehald av maritim infrastruktur og oppretthalde beredskapsnivået knytt til miljørisiko. Dette blir mellom anna gjort ved utskifting av beredskapsmateriell, gjennomfø-

ring av kurs og øvingar og ved å sørge for at det blir sett i verk beredskapstiltak ved fare for akutt forureining.

Fiskeri- og kystdepartementet og Kystverket er med i arbeidet innan Arktisk råd. Her blir tiltak for å auke tryggleiken for skipstrafikken i Arktis drøfta, men også tiltak for å styrkje beredskapen mot forureining frå olje og kjemikaliar. Kystverket er ein av dei norske deltakarane i EU-prosjektet EfficienSea, som handlar om å auke tryggleiken til sjøs og oppretthalde eit berekraftig miljø. Målet for prosjektet er meir tryggleik i dei store transportkorridorane.

Fiskeridirektoratet og Kystverket er også medlemmer i den sentrale styringsgruppa som arbeider med implementering av vassforskrifta (vassrammedirektivet). Arbeidet inkluderer regionale forvaltingsplanar og tiltaksprogram. Målet med dette arbeidet er å betre miljøtilstanden i vatnet langs kysten.

Resultat 2009–2010: Reint hav og vatn og eit giftfritt samfunn

Kystverket har utarbeidd og sendt på høyring eit forslag om rutetiltak for skipstrafikken på strekninga frå Røst til Oslofjorden. Tiltaka vil flytte trafikken lenger ut frå kysten og reduserer risikoen for forureining. Forslaget skal handsamast i FNs sjøfartsorganisasjon (IMO), som vil gjere vedtak i november 2010. Om IMO godkjenner tiltaka, kan dei gjerast gjeldande i siste halvdel av 2011.

Fiskeri- og kystdepartementet samarbeider med russiske styresmakter om sjøtryggleik og oljevernberedskap i nord. Det blir mellom anna arbeidd med å utvikle eit gjensidig rapporterings- og informasjonssystem for oljetransporten i Barentshavet og langs norskekysten. Det er òg inngått eit samarbeid for å utvikle ulike typar oljevernutstyr.

Fiskeridirektoratet fjerna i 2009 rundt 450 tapte garn, diverse trålnett, omtrent 19 000 meter liner og i overkant av 3 000 meter vaier.

Havbruk

Havforskningsinstituttet har arbeidd med å standardisere metodikk for registrering av miljøpåverknad frå havbruk, og instituttet har intensivert studia av korleis tilførsel av organisk materiale påverkar villfisk og botndyr. Hardangerfjorden som område for oppdrett har særskilde utfordringar. Det er viktig for Fiskeri- og kystdepartementet å sikre ei vidare berekraftig utvikling i fjorden. Forskingsaktiviteten i fjorden knytt til forholdet

mellom havbruk og fjordøkologi, har i 2010 vorte styrka.

Framandstoff

Basisundersøkinga av blåkveite vart slutført i 2009. Sluttrapporten låg føre våren 2010. Totalt 1 288 blåkveiteprøver er analyserte for ei rekkje miljøgifter. Resultata viser at gjennomsnittsverdiar av både kvikksølv og sum dioksin og dioksinliknande PCB er under grenseverdiane, men enkeltfisk i enkeltområde overstig grenseverdiane.

Makrellprøver tekne i Grenlandsfjordane viste lågt innhald av alle dei framandstoffa som vart bestemte. Analysane av ål viste derimot høge verdiar av dioksin og furan. Spesielt gjaldt dette ål fanga i Eidangerfjorden. Her var konsentrasjonen meir enn ti gongar høgare enn EUs øvre grenseverdi for dioksin og furan.

I 2009 vart det også gjennomført eit overvåkingsprosjekt for torskelever. Lever frå 49 stasjonar i 15 hamner og fjordar langs norskekysten er analyserte for dioksin og dioksinliknande PCB. Totalt vart ca. 600 torsk samla inn. 83 pst. av prøvene som er analyserte så langt overstig grenseverdien. Mattilsynet har allereie gitt generelle kosthaldsråd for torskelever. I samband med forvaltningsplan Barentshavet vart det også teke prøver, analysert og rapportert torsk frå fire stasjonar (a 25 fisk) og totalt 100 prøver på dioksin og dioksinliknande PCB i lever av torsk frå frie havområder. Sjølv om torsken i Barentshavet har mykje lågare verdiar, er også analysar av desse så nær grenseverdien at dei ikkje kan avskrivas som eit problem.

7.5 Bevaring og bruk av kulturminne, friluftsliv

Kystverket medverkar ved å vedlikehalde, dokumentere og formidle kulturminna som inngår i planen "Verneplan for maritim infrastruktur". Samstundes er det eit mål at flest mogleg kulturminne skal gjerast tilgjengeleg for allmenta. Det skal arbeidast vidare med å utvikle fyrstasjonar og fyreigedomar i samarbeid med fylkeskommunar, kommunar, frivillige organisasjonar og næringsaktørar. Det er eit mål at fyrstasjonane skal vere tilgjengeleg for allmenta og at dei kan nyttast i lokal og regional utvikling, samstundes som omsynet til kulturminnevernet blir teke vare på.

Resultat 2009–2010: Bevaring og bruk av kulturminne, friluftsliv

Kystverket slutførte i 2009 arbeidet med Staten sine kulturhistoriske eigedommar (SKE-prosjektet), og det resulterte i følgjande forslag:

- *Landsverneplan for maritim infrastruktur*, som er sendt til Riksantikvaren for godkjenning.
- Kystverket, Fiskeridirektoratet, Riksantikvaren og ABM-utvikling fekk i gang og finansierte eit landsomfattande tokt med veteranfartøyet M/S "Gamle Oksøy" som eit bidrag til *Kulturminneåret 2009*. Toktet vitja alle kystfylka som eit seglande museum med ulike utstillingar, publikasjonar og opplevingstilbod. Kystverket sitt etatsmuseum stod for den praktiske gjennomføringa.
- Kystverket, Fiskeridirektoratet, Riksantikvaren og ABM-utvikling publiserte fem hefte i skriftserien *Fortellinger om Kyst-Norge* – eit prosjekt som rettar seg mot nasjonaljubileet i 2014.

Fiskeri- og kystforvaltninga vil leggje til rette for eit berekraftig fritids- og turistfiske, der det blir teke omsyn både til at kystsona kan brukast til rekreasjonsfremål og at det biologiske mangfaldet må takast vare på. For å sikre dette, vart minstemålsreglane som gjeld for næringsfiske gjort gjeldande også for fritidsfiske frå 1. januar 2010 med nokre tilpassingar. Det er fastsett forbod mot fangst av ål også til eige konsum og det vil bli vurdert ytterlegare tiltak som kan gjelde fritidsfiske i samband med forvaltningsplanen for kysttorsk i sør. Vidare vil Fiskeri- og kystdepartementet vurdere om det kan vere eit aktuelt tiltak å innføre reguleringar for næringsverksemd som legg til rette for turistfiske.

Forskningsprogrammet *Natur og næring* i Noregs forskingsråd vil prioritere arbeidet med bruk og vern og arealplanlegging i kystsona. Innafor rammene for planlegging i kystsona kan det mellom anna leggjast til rette for meir naturbasert reiseliv. I nordområdesatsinga skal det nordnorske kystkulturlandskapet stå sentralt.

Kysten skal vere trygg og tilgjengeleg for fritidsflåten. I den samanheng deltek Kystverket i relevante utval og samarbeidsfora. Vidare skal Kystverket samarbeide med Kongelig Norske Båtforbund (KNBF) om utplassering av bøyer for fortøyning. Dette vil bidra til å lette tilgang til rekreasjonsområda. Mykje av merkinga i farleiene som Kystverket gjer er også til stor glede for fritidsbåtare.

7.6 Oversikt over den samla miljøpolitiske satsinga under Fiskeri- og kystdepartementet

til miljøet er avgjerandre for at tiltaket blir gjennomført.

Tabell 7.1 gir ein oversikt over utgifter som fullt ut blir brukte til miljøforbetringar, eller der omsynet

Tabell 7.1 Utgifter til miljøforbetringar

Programkategori	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
16.10 Administrasjon	6,7	6,9
16.20 Forsking, innovasjon og regional utvikling	489,7	500,1
16.30 Fiskeri- og havbruksforvaltning	202,5	209,0
16.60 Kystforvaltning ¹	1 260,6	692,0
Sum programområde 16	1 959,5	1 408

¹ Kontrollert for tekniske endringar knytt til handtering av ubåtvraket U-864, fjerning av Murmansk og slutføring av utskiftingsplan oljevernustyr, blir det foreslått ein netto auke på 85 mill. kroner til miljøtiltak under programkategori 16.60.

8 Likestilling

8.1 Handlingsplan for større kvinnedel i marin sektor

Fiskeri- og kystdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet og representantar frå organisasjonar i sjømatnæringa sluttførte i 2007 ein handlingsplan for større kvinnedel i marin sektor. Handlingsplanen rettar seg mot både forvaltninga og næringa.

Måla i handlingsplanen

Hovudmålet med handlingsplanen er at næringa, organisasjonane i næringa, salslaga og forvaltninga skal utnytte heile potensialet i arbeidsstyrken, ved å arbeide for ein meir lik kjønnsbalanse på alle nivå. Dersom ein lukkast med dette, vil også næringa framstå som ein attraktiv arbeidsplass for begge kjønn.

Delmåla i handlingsplanen er:

- Auke kvinnedelen i fiskeflåten (manntallsregister A og B) frå 2,6 pst. til 3 pst. innan 2010, 4 pst. innan 2015 og 8 pst. innan 2020.
- Auke kvinnedelen som tek vidaregåande opplæring innan fiske og fangst frå 4 pst. til 6 pst. innan 2010, 10 pst innan 2015 og 30 pst. innan 2020.
- Auke kvinnedelen tilsett i havbruksnæringa frå 10 pst. til 12 pst. innan 2010, 20 pst. innan 2015 og 25 pst. innan 2020.
- Auke kvinnedelen på vidaregåande opplæring innan havbruk frå 16 pst. til 20 pst. i 2010 og 30 pst. innan 2015.
- Auke kvinnedelen blant eigarane i fiskeri- og havbruksnæringa.
- Auke kvinnedelen i leiinga i fiskeri- og havbruksnæringa.
- Kvinnedelen i underutval og i styra i dotterselskap til salslaga skal minst vere 30 pst. innan 2010 og oppfylle krava sett i likestillingslova innan 2012.
- Auke kvinnedelen i styra i fiskerisamvirka.
- Auke kvinnedelen i representantskapa i fiskerisamvirka.
- Alle nye oppnemningar til offentlege styre, råd og utval under Fiskeri- og kystdepartementets

ansvarsområde skal oppfylle krava i likestillingslova.

- Ved alle nye oppnemningar til eksterne styre, råd og utval skal Fiskeri- og kystdepartementet alltid foreslå to alternative representantar, ein av kvart kjønn.
- Kvart kjønn skal vere representert med minst 40 pst. i leiarstillingar i fiskeri- og kystforvaltninga. Kvinnedelen i leiinga skal aukast til 40 pst. innan 2015 i Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet, og til 20 pst. innan 2012 og 40 pst. innan 2017 i Kystverket.

Fiskeri- og kystdepartementet har ansvar for å følge opp arbeidet internt og overfor underliggjande etatar. Næringa har eit sjølvstendig ansvar for arbeidet på sine område.

Oppfølging av handlingsplanen

Alle offentlege styre, råd og utval under Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde oppfyller no kravet i likestillingslova.

Fiskeri- og kystdepartementet har gått gjennom regelverket for å vurdere om det er nødvendig å gjere endringar for å fremje likestilling. Det er gjort endringar i forskrift om føring av fiskarmanntalet for å leggje til rette for generasjonsskifte, noko som kan gjere det lettare for kvinner å kome inn i næringa.

Rekrutteringsprosjektet "Sett Sjøbein" vart etablert i 2008 og blir styrt av ei breitt samansett gruppe frå næringa. Kvinner er ei viktig målgruppe for arbeidet.

Fiskeri- og kystdepartementet har bedt Noregs forskingsråd og Innovasjon Noreg om å fremje likestilling mellom kjønna gjennom deira forvaltning av midlar.

Det er sett eigne mål om kvinnedel i relevante tilbod under Marint verdiskapingsprogram. Sidan ambisjonen med programmet er å styrkje sjømatverksemdene i deira marknadsretta arbeid, er det venta større etterspurnad etter tilsette med høgare utdanning innan fleire områder som til dømes språk og marknadsføring. Dette kan gjera at næ-

ringa blir meir attraktiv for nyutdanna akademikarar, ikkje minst kvinner.

Kvinnedel i sjømatnæringa

I 2009 var 2,5 pst. av dei som hadde fiske som hovudyrke kvinner. Av dei som hadde fiske som attåtning, var 3,7 pst. kvinner. Kvinnedelen i fiskeryrket har vore stabil dei siste åra. Av dei selselsette i havbruksnæringa var 17,1 pst. kvinner i 2008. Dette er ein auke i høve til 2006, då kvinnedelen i næringa var 13,9 pst. I fiskeindustrien er kvinnedelen i overkant av 40 pst.

Prosentdelen av kvinnelege leiarar er gjenomgåande låg i dei ulike delane av sjømatnæringa. Kvinnedelen i styre, råd og utval i fiskeri- og havbruksnæringa er låg. Dei 13 allmennaksjeselskapa i fiskeri- og havbruksnæringa oppfyller krava om kjønnsrepresentasjon.

Kvinnedelen innafor vidaregåande opplæring som er retta mot næringa speglar situasjonen i næringa, sjølv om det er noko større kvinnedel i utdanninga. Av dei som tek vidaregåande opplæring innan fiske og fangst, var 6,8 pst. kvinner i 2009. Av dei som tek vidaregåande opplæring innan havbruk, var 34,1 pst. kvinner i 2009.

8.2 Likestilling og mangfald i Fiskeri- og kystdepartementet og underliggjande etatar

Den nye aktivitets- og utgreiingsplikta som tredde i kraft 1. januar 2009 inneber at rapporteringa i Prop. 1 S skal gjere greie for tiltak som er planlagde eller sette i verk overfor tilsette med nedsett funksjonsevne og innvandrarbakgrunn, i tillegg til

kjønn som tidlegare. I denne plikta ligg også kravet til rapportering om den faktiske tilstanden når det gjeld kjønn. Vi bruker her likestilling som eit samleomgrep for kjønn, etnisitet og nedsett funksjonsevne. På nokre område er tal og tiltak utelete på grunn av anonymitetsomsyn når det gjeld tilsette med nedsett funksjonsevne og innvandrarbakgrunn.

Alle data er per 31. desember 2009 der anna ikkje er oppgitt.

8.2.1 Fiskeri- og kystdepartementet

Arbeidet med mangfald i Fiskeri- og kystdepartementet ligg til Administrasjonseininga, som mellom anna har ansvar for personal- og organisasjonsutviklinga og lønnspolitikken internt i departementet. Administrasjonseininga har også ansvaret for å følgje opp dei underliggjande etatane når det gjeld likestilling og mangfald.

Utgreiing om tilstanden - kjønn

Kjønnsfordelinga i departementet er om lag lik, med 48,5 pst. menn og 51,5 pst. kvinner. Fordelinga er den same som i 2008. Det er overvekt av kvinner i kontorstillingane der alle tilsette er kvinner og i rådgivarstillingane der 73,9 pst. er kvinner. Overvekt av menn er mest tydeleg i toppleinga (departementsråd og ekspedisjonssjefar) der fire av fem leiarar er menn, og i seniorrådgivargruppa der nærare 60 pst. er menn. Også i første konsulentgruppa er det overvekt av menn. På mellomleiar nivå er fordelinga lik mellom menn og kvinner, medan det på underdirektørnivå berre er tilsett menn.

Tabell 8.1 Kjønnsfordeling totalt og på stillingsgrupper

Stilling	Fordeling, tal			Fordeling, prosent	
	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn
Avdelingsdirektør ¹	9	9	18	50 %	50 %
Departementsråd	-	1	1	-	100 %
Ekspedisjonssjef	1	3	4	25 %	75 %
Førstekonsulent	4	7	11	36,4 %	63,6 %
Konsulent	7	-	7	100 %	-
Rådgivar ²	17	6	23	73,9 %	26,1 %
Seniorrådgivar	15	22	37	40,5 %	59,5 %
Underdirektør		2	2	-	100 %
Totalt	53	50	103	51,5 %	48,5 %

¹ Inkl. arkivleiar, kommunikasjonssjef og to avdelingsdirektørar utan personalansvar.

² Inkl. hovudbibliotekaren.

Kjønn og lønn

For heile departementet sett under eitt ligg gjennomsnittslønna for menn 4,5 lønnstrinn over gjennomsnittslønna for kvinnene. Dette er ein auke på 0,6 lønnstrinn frå 2008. Ei av årsakene til lønnskilnaden kan vere at seniorrådgivarane fekk forholdsvis god uttelling i det lokale lønnsoppgjeret i 2008, og i denne kategorien er det færre kvinner enn menn. I tillegg vart det tilsett mange kvinner i

2009, og dei fleste vart tilsette i rådgivarstillingar eller lågare. Dette har også medverka til å auke skilnaden mellom gjennomsnittslønna for menn og kvinner. Kvinnelege avdelingsdirektørar blir lønna i snitt 1,8 lønnstrinn under dei mannlege kollegaene, medan skilnaden i seniorrådgivargruppa er 1,3 lønnstrinn. I tillegg til at kvinner er overrepresenterte i den lågaste stillingskategorien, er dette hovudforklaringa på skilnaden i gjennomsnittslønna mellom menn og kvinner.

Tabell 8.2 Kjønn og lønn fordelt på stillingskategori (lønnstrinn)

Stilling	Kvinner	Menn	Totalt
Avdelingsdirektør ¹	75,2	77,0	76,1
Førstekonsulent	49,5	44,9	46,5
Konsulent	45,7		45,7
Rådgivar ²	52,6	52,5	52,6
Seniorrådgivar	64,9	66,2	65,7
Underdirektør		70,5	70,5
Totalt	58,9	63,4	61,0

¹ Inkl. arkivleiar, kommunikasjonssjef og to avdelingsdirektørar utan personalansvar.

² Inkl. hovudbibliotekaren.

Kjønn, arbeidstid og fråvær

I Fiskeri- og kystdepartementet var det 31. desember 2009 åtte personar som hadde redusert arbeidstid, og av desse var seks kvinner. Sjukefrå-

været i departementet har vore lågt i mange år og var i 2009 på 3,3 pst. Det totale fråværet blant kvinner var på 4,9 pst, medan fråværet for menn var på 1,3 pst. Skilnaden mellom kvinner og menn er størst når det gjeld langtidsjukefråvær.

I 2009 var totalt 20 tilsette ute i permisjonar av ulike slag. Av desse var tolv kvinner, det vil seie 60 pst. I alt sju var ute i foreldrepermisjon, av desse var seks kvinner og ein mann. Ei klar overvekt av

dei som har permisjon for å arbeide andre stader er menn, til saman 63,6 pst. Det var berre kvinner som var ute i studiepermisjon dette året.

Tabell 8.3 Kjønns og permisjonar

Permisjon	Kjønns, tal			Kjønns, prosent	
	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn
Foreldrepermisjon	6	1	7	85,7 %	14,3 %
Jobbpermisjon	4	7	11	36,4 %	63,6 %
Studiepermisjon	3		2	100 %	-
Totalt	12	8	20	60 %	40 %

Kjønns og tilsetjingsforhold

Fiskeri- og kystdepartementet ønskjer å ha færrest mogleg mellombels tilsette. Ved utgangen av 2009 var to personar tilsette mellombels. Dette utgjør om lag 2 pst. av dei tilsette og er jamt fordelt på kjønna.

Tiltak

Iverksette tiltak

Kjønns

Lønnspolitikken i departementet skal sørgje for at dei tilsette som har foreldrepermisjon ikkje taper lønnsmessig på permisjonen og omsorgsoppgåver. Departementet er nøye med å følgje opp dei som har permisjon.

Fiskeri- og kystdepartementet har personal- og lønnspolitiske retningslinjer som seier kva krav og goder som er knytt til dei ulike fasane i livet. Dette er reglar som kjem i tillegg til dei som er avtalte sentralt.

Ofta knyter det seg noko sjukefråvær til svangerskap. Eitt viktig tiltak for at gravide kan halde fram i arbeid, i redusert eller full stilling, er å tilby å leggje til rette arbeidsplassen og arbeidstida. I slike høve blir bedriftshelsetenesta kopla inn. Tiltaket er godt motteke og fungerer slik det var tenkt.

Når departementet rekrutterer nye medarbeidarar blir alltid kjønnsamansetjinga i avdelinga og departementet vurdert, og det blir avgjort om det eine kjønnet skal oppmodast om å søkje. Det vil til dømes vere relevant å oppmode kvinner om å søkje neste gong departementet rekrutterer nokon til ei toppleiarstilling. I innstillingane skal rekrutterande leiar gjere greie for kjønnsfordelinga i søkjarmassen.

Nedsett funksjonsevne

Fiskeri- og kystdepartementet følgjer opp dei tilsette med nedsett funksjonsevne ved å leggje til rette arbeidsplassen og arbeidstida og å tilby eventuelle andre hjelpemiddel og tilpassingar ved behov. Departementet har nært samarbeid med bedriftshelsetenesta om arbeidsplassvurdering, og alle tilsette kan nytte seg av tenestene deira.

I innstillingane skal rekrutterande leiar fortelje kor mange kandidatar som seier frå om at dei har nedsett funksjonsevne og kor mange av desse som har vore inne til intervju. Fiskeri- og kystdepartementet har tidlegare delteke på trainee-program i regi av Statskonsult/DIFI retta mot unge menneske med nedsett funksjonsevne. Vedkomande som var trainee i departementet i 2007 via denne ordninga, er i dag fast tilsett.

Etnisitet

Fiskeri- og kystdepartementet har få medarbeidarar med innvandrarakgrunn¹. Det er også svært få søkjarar med innvandrarakgrunn til stillingar i departementet. For å få fleire medarbeidarar med innvandrarakgrunn har departementet sett i gang enkelte tiltak knytt til rekruttering.

Ulike fora for å nå kandidatar med innvandrarakgrunn er vurdert. I 2008 og deler av 2009 vart stillingane annonsert på inkludi.no, som er ein nettstad for arbeidsformidling spesielt retta mot menneske med innvandrarakgrunn. Tiltaket har ikkje ført til fleire søkjarar med innvandrarak-

¹ Med innvandrarakgrunn meiner vi ikkje-vestlege innvandrarakgrunn definerte som menneske frå Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania unnateke Australia og New Zealand, og Europa utanom EU/EØS (Kjelde: SSB).

grunn. På spørsmål om kvar kandidatane har funnet utlysinga, var det ingen i denne perioden som gav opp inkludi.no som kjelde.

I utlysingane blir alle oppmoda til å søkje uavhengig av etnisitet, og dersom vedkomande er kvalifisert blir kandidatane med innvandrarbakgrunn alltid innkalla til intervju.

Planlagde tiltak

Kjønn

Det er eit mål å utvikle dei interne retningslinjene slik at dei vert mest mogeleg tilpassa krav, ønskjer og behov. Til dømes kan det vere aktuelt å vurdere nærare fleksible arbeidstidsordningar som er tilpassa ulike livssituasjonar. Det er mogeleg at dette til dømes kan gjere det lettare for kvinner med omsorgsplikter å ta ei leiarstilling.

Nedsett funksjonsevne

Fiskeri- og kystdepartementet samarbeider med Departementenes servicesenter (DSS) og leverandøren av rekrutteringsportalen for å lage avkryssingsboksar der kandidatane kan krysse av dersom dei har nedsett funksjonsevne og ønskjer å nytte seg av fortrinnsretten dette gir. Målet med tiltaket er å ta inn fleire kvalifiserte kandidatane med nedsett funksjonsevne på intervju. Per i dag er det ikkje mogleg å ta inn kandidatane på dette grunnlaget med mindre dei sjølve skriv i søknadsteksten at dei har nedsett funksjonsevne. Departementet tek sikte på å setje i verk dette i løpet av 2010.

Etnisitet

I 2010 vil Fiskeri- og kystdepartementet starte eit samarbeid med nettstaden ambisjoner.no for å nå ut til fleire kandidatane med innvandrarbakgrunn.

Via nettsida deira vil departementet kunne profilere seg som arbeidsgivar og nå høgt utdanna kandidatane med innvandrarbakgrunn. Departementet vil også ha høve til å delta med bedriftspresentasjonar i aktuelle studentarrangement retta mot målgruppa.

Fiskeri- og kystdepartementet samarbeider også med DSS og leverandøren av rekrutteringsportalen for å lage avkryssingsboksar der kandidatane kan krysse av dersom dei har innvandrarbakgrunn og ønskjer å nytte seg av fortrinnsretten dette gir. Målet med tiltaket er å ta inn fleire kvalifiserte kandidatane med innvandrarbakgrunn på intervju. Slik det er i dag, er det svært vanskeleg å skulle avgjere kven som har innvandrarbakgrunn med mindre dei sjølve skriv det i søknadsteksten. Departementet tek sikte på å setje i verk dette i løpet av 2010.

8.2.2 Kystverket

Arbeidet med likestilling og mangfald i Kystverket er tillagt stabseining for personal- og organisasjonsutvikling.

Utgreiing om tilstanden - kjønn

Kjønnsfordelinga av tilsette i Kystverket 31. desember 2009 er 15 pst. kvinner og 85 pst. menn. Dette er ein auke i kvinnedelen på 1 prosentpoeng i høve til 2008.

Det er monaleg overvekt av menn i alle stillingskategoriar, med unntak av gruppa konsulentar og sekretærar.

I typiske mannsdominerte yrke som skipsførarar, styrmenn, maskinistar, losbåtførarar og statslosar er nær 100 pst. menn. Av i alt 425 tilsette innanfor desse stillingane er 3 kvinner (0,71 pst.).

Også i leiarsjiktet er det ei overvekt av menn.

Tabell 8.4 Kjønnfordeling og gjennomsnittleg lønn¹ i Kystverket

Stilling	Sum tilsette	Kvinner (tal)	Kvinner (%)	Menn (tal)	Menn (%)	Snitt lønnstr. kvinner	Snitt lønnstr. Menn
Leiarar ²	15	2 ³	13 %	13	87 %	80	75
Mellomleiarar ⁴	44	9	20 %	35	80 %	66	68
Ingeniørar og rådgivarar ⁵	223	69	31 %	154	69 %	54	59
Konsulentar og sekretærar ⁶	66	47	71 %	19	29 %	42	44
Skipsførarar, styrmenn og maskinistar	58	-	-	58	100 %	-	46
Losbåtførarar og statslosar	370	3	1 %	367	99 %	45	49
Fagarbeidarar ⁷	149	17	11 %	132	89 %	32	40
Trafikkleiarar	59	4	7 %	55	93 %	48	46
Statslosaspirantar	18	1	6 %	17	94 %	34	34
Kystverket totalt	1002	152	15 %	850	85 %	50	51

¹ Gjennomsnittleg lønn er utan til saman ni hovudtillitsvalde, som har eigen tillitsvaldlønn.

² Kystdirektør, regiondirektør, avdelingsdirektør og to sjefsingeniørar som er einingsleiarar ved hovudkontoret.

³ Inkludert kystdirektøren. Gjennomsnittleg lønn er eksklusive kystdirektøren, då ho ikkje har lønnstrinn etter Hovudtariffavtalen.

⁴ Personalsjef, økonomisjef, administrasjonssjef, sjefsingeniør, seksjonssjef og avdelingsleiar.

⁵ Ingeniør, avdelingsingeniør, senioringeniør, seniorrådgivar, seniorrådgivar, førstekonsulent, rådgivar.

⁶ Førstesekretær, konsulent, arkivleiar, losformidlar.

⁷ Oppsynsmann, fagarbeidar, formann, reinhaldsbetent, reinhaldar, driftsteknikar, fagarbeidar med fagbrev.

Kjønn og lønn

Det er liten skilnad mellom kvinner og menn når det gjeld gjennomsnittslønn etter A-tabellen, men det er i hovudsak menn som har tillegg i lønn etter B-tabellen.

Kjønn, arbeidstid og fråvær

Av 69 nytilsette i Kystverket i 2009 er 10 pst. kvinner og 90 pst. menn

I 2009 arbeidde 16 pst. av kvinnene og 1 pst. av mennene deltid. Tilsvarende tal for 2008 var 23 pst. kvinner og 4 pst. menn. Det inneber at Kystverket hadde 9 færre kvinner og 23 færre menn som arbeidde deltid i 2009 enn året før. Desse tala

er inkludert dei som har reduserte stillingar grunna AFP.

Sjukefråveret var på 4,8 pst. 2009. Fråveret for kvinner var på 7,5 pst, og for menn på 4,4 pst.

Kystverket ga 25 permisjonar i 2009. Av dette var 15 menn og ti kvinner.

Tabell 8.5 Permisjonar i Kystverket i 2009

	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner (pst.)	Menn (pst.)
Foreldrepermisjon	3	2	5	60 %	40 %
Jobbpermisjon	2	4	5	20 %	80 %
Studiepermisjon	-	2	2	-	100 %
Annan permisjon	6	8	14	42,9 %	57,1 %
Totalt	10	15	25	40 %	60 %

Kjønn og tilsetjingsforhold

Det var 28 mellombels tilsette 31. desember 2009. Dette utgjer om lag 2,8 pst. av dei tilsette. Åtte av desse var kvinner.

Tiltak

Det vert arbeidd kontinuerleg med haldningsskapinge arbeid for å fremme likeverd, jf. Kystverkets økonomi- og fagrapport. Eit av hovudmåla i Kystverket sin likestillingsplan er å oppnå balanse mellom kjønna og likestilling innafor alle yrke og på alle nivå.

I stillingsutlysingar orienterer Kystverket om at det er eit personalpolitisk mål å oppnå ei balansert alders- og kjønnsamansetjing og å rekruttere personar med innvandrarakgrunn. Kvinner og personar med innvandrarakgrunn vert oppmoda om å søkje stillingar.

Det er framleis ein relativ låg representasjon av kvinner tilsett i Kystverket, spesielt i operative fagstillingar. Det er eit mål for Kystverket å auke talet på kvinner.

Kystverket har i 2009 hatt ambisjonar om å starte med å utarbeide ein rekrutteringsplan, men har førebels ikkje hatt kapasitet til dette. Personal- og organisasjonsavdelinga er omorganisert og styrkt i 2010, noko som vil gjere det lettare å få på plass ny rekrutteringsplan og normer for rekruttering.

Sentrale punkt i dette arbeidet vert planar, tiltak og retningslinjer med omsyn til

- likestilling mellom kjønn
- arbeidstakarar med nedsett funksjonsevne
- arbeidstakarar med innvandrarakgrunn

I tillegg vil det bli lagt vekt på å utvikle ein aktiv livsfasepolitikk med målretta tiltak for tilsette i ulike livssituasjonar.

8.2.3 Fiskeridirektoratet

I Fiskeridirektoratet er arbeidet med å leggje til rette for og rapportere om tiltak som skal medverke til likestilling mellom kjønn, etnisitet og personar med nedsett funksjonsevne lagt til Personalseksjonen i Administrasjonsavdelinga.

Utgreiing om tilstanden - kjønn

Av totalt 496 tilsette i Fiskeridirektoratet er 222 kvinner og 274 menn, dvs. 45 pst. kvinner og 55 pst. menn. Toppleiaren er kvinne, medan det av i alt tolv mellomleiarar er to kvinner. Av dei 31 førstelinjleiarane er elleve kvinner og 20 menn.

I 2009 vart det tilsett tre regiondirektørar (ein av dei vikar) og to seksjonssjefar. To av desse var menn. Det er lagt til grunn som prinsipp at den best kvalifiserte søkjaren skal tilsetjast, uavhengig av kjønn.

I 2009 vart det tilsett totalt 16 saksbehandlarar i Fiskeridirektoratet, av dette var ni kvinner og sju menn.

I inspektørstillingar som tradisjonelt er dominert av menn, vart det tilsett fem personar, av dette var fire menn og ei kvinne.

Kjønn og lønn

Tabell 8.6 Kjønn og lønn fordelt på stillingskategori –Fiskeridirektoratet.

Stillingskategori	Kvinner (tal)	Kvinner (ltr.)	Menn (tal)	Menn (ltr.)
Direktør	1	–	≤5	78,0
Regiondirektør	≤5	75,0	5	75,0
Seksjonssjef	10	66,2	21	65,4
Seniorrådgivar	19	60,2	39	61,7
Rådgivar	34	51,8	73	53,2
Førsteinspektør	1	–	16	50,5
Seniorkonsulent	18	48,2	15	50,1
Førstekonsulent	22	46,1	20	47,4
Inspektør	13	46,6	32	46,3
Skipsfører			≤5	45,0
Driftsleiar	–	–	≤5	42,5
Konsulent	25	40,4	≤5	39,0
Kontrollør	–	–	16	34,4
Andre stillingar	–	–	6	–

Kjønn, arbeidstid og fråvær

I Fiskeridirektoratet var det 31. desember 2009 i alt 57 personar med stillingsprosent lågare enn 100 pst. I dette talet inngår 15 kvinner tilsett i reinhaldsstillingar med stillingsstorleik mellom 10 og 35 pst.. I deltidstillingar mellom 50 og 80 pst. er det sju kvinner og ein mann. I alt ni personar, av dette seks menn og tre kvinner, har redusert stilling på grunn av delvis uførepensjon. Til saman 25 personar, av dette 23 kvinner og to menn er innvilga redusert arbeidstid.

Sjukefråværet i direktoratet var i 2009 på 6,1 pst. Det totale sjukefråværet blant kvinner var på 7,7 pst. medan talet for menn var på 4,8 pst.

Fråvær på grunn av sjukt barn var totalt på 546 dagar, kvinner tok ut 307 dagar og menn 239 dagar.

Tiltak

I mars 2009 vart det sett ned ei partssamansett arbeidsgruppe som har som mål å utvikle ein heilskapleg livsfasepolitikk for Fiskeridirektoratet. Denne skal inkludere alle arbeidstakarane utan å setje søkjelyset spesielt på einskilde grupper. Arbeidsgruppa sin visjon var å sjå nærare på

eksisterande tiltak og lage nye som kan tilfredsstillende dei behov som tilsette kan ha i ulike livsfasar. Eit underliggjande mål er også at menn og kvinner skal kunne søkje tiltaka på lik line og hindre at fordelinga av goda slår skeivt ut mellom kjønna. Gruppa vil særleg retta merksemda mot enkelte av tiltaka for å gi ein positiv fordelingsbalanse.

Døme på vedtekne tiltak:

- seks lokalt forhandla fridagar til tilsette frå og med 62 år (senior)
- seniorkurs (midtlivsfase)
- særleg tilpassa IT-kurs (alle)
- fleksibelt uttak av velferdsdagar (§ 22) organisert i ein tidskonto (foreldrefase/alle med velferdsbehov knytt til pleie av sjuke foreldre)
- karriereplanlegging

Kjønn

I Fiskeridirektoratet vert møte stort sett haldne i kjernetida. Kvinner og menn har same moglegheiter til opplæringstilbod og ved tildeling av arbeidsoppgåver som kan vere karrierefremjande.

Fiskeridirektoratet betaler utgifter til barnepass ved reiser og konferansar når det trengst.

Opplæring og interne kurs vert stort sett haldne i den ordinære arbeidstida.

Ved utlysning av leiarstillingar og stillingar der kvinner er underrepresenterte, blir kvinner særleg oppmoda om å søkje. Men så lenge direktoratet rekrutterer leiarar frå eit fagmiljø med heller få kvinner er det ikkje uvanleg at ein mann vinn konkurransen. Vi ser likevel at rekrutteringa av kvinner til fagmiljøet er svært god og at dette på sikt vil auke kvinnedelen i leiarstillingar.

Nedsett funksjonsevne

I stillingsannonser vert det opplyst at Fiskeridirektoratet har gjort avtale om inkluderande arbeidsliv og at arbeidsplassen kan leggjast til rette for personar med nedsett funksjonsevne.

Direktoratet tok i 2008 del i regjeringa sin plan om å få tilsett personar med nedsett funksjonsevne. Som eit resultat av trainee-stafetten vart det tilsett ei kvinne i region Trøndelag i eit eitt års engasjement fram til 31. august 2009.

For å leggje til rette for tilsette med hørselshemming er det montert teleslynge i fleire av møteromma i Fiskeridirektoratet. Det er montert talebasert etasjetilvisar i heisane.

Etnisitet

Ved utlysning av ledige stillingar vert som fast ordlyd teke med at personar med innvandrarakgrunn vert oppmoda om å søkje. Det er også innført eit krav til leiarane som skal intervjuje, at dersom det er kvalifiserte søkjarar med slik bakgrunn skal alltid minst ein av desse kallast inn til intervju. I løpet av 2009 vart det innkalla til intervju tre personar med innvandrarakgrunn, og to av dei er tilsette. Det er også teke inn ein kontorlærling (kvinne) med innvandrarakgrunn.

8.2.4 NIFES

Utgreiing om tilstanden - kjønn

Den 31. desember 2009 var det litt over 140 tilsette ved NIFES. Av dette var 65 pst. kvinner. Instituttets direktør er mann. På mellomleiarnivå er sju av ti kvinner. Totalt er 64 pst. av leiarane er kvinner.

Dei største arbeidstakargrubbene er forskarar og tilsette på laboratoria. Av forskarane er 51 pst. kvinner, medan 77 pst. av dei tilsette på laboratoria er kvinner.

Tabell 8.7 Kjønn og lønn fordelt på stillingskategori.

Stillingskategori	Kvinner (tal)	Kvinner (ltr.)	Menn (tal)	Menn (ltr.)
Lærling	1		0	
Teknikar	17	41	< 5	41
Avdelingsingeniør	13	47	6	46
Overingeniør	17	53	< 5	54
Senioringeniør	< 5	59	< 5	60
Stipendiat	8	45	< 5	45
Forskar 1108	< 5	47	< 5	46
Forskar 1109	14	61	17	61
Førstesekretær	< 5	43	-	-
Førstekonsulent	< 5	56	-	-
Rådgivar	< 5	59	< 5	58
Seniorrådgivar	< 5	62	< 5	64
Mellomleiarar	7	72	< 5	76
Totalt	94		46	

Oversikta viser talla på medarbeidarar innanfor dei einskilde stillingskodane og gjennomsnittleg

lønn, fordelt på kjønn. Kategoriar med færre enn fem tilsette er ført opp med < 5 av personvernom-

syn. Leiargruppa består av medarbeidarar med svært ulik kompetanse og erfaring, og det kan nemnast at blant forskingssjefane har kvinnene i snitt eitt lønnstrinn høgare lønn enn mennene.

NIFES legg vekt på at det ikkje skal oppstå lønnskilnader som har samband med kjønn. Oversikta syner små skilnader og dei skilnadene som er har etter instituttet si meining bakgrunn i andre forhold enn kjønn, mellom anna utdanning og erfaring.

Kjønn, arbeidstid og fråvær

Til saman 21 tilsette arbeider deltid, av dette er 15 kvinner og seks menn. Kvinner arbeidde til saman 245 timar overtid, medan menn arbeidde 239 timar. Kvinner har teke ut 60 dagar velferdspermisjon, medan menn har teke ut 25 dagar. Av samla sjukefråvær har kvinner teke ut 1579 dagar medan menn har teke ut 301 dagar. NIFES vil sjå nærare på bakgrunnen for desse tall.

Kjønn og permisjonar

Til saman åtte tilsette har omsorgspermisjonar inklusive dei som har mellombels redusert arbeidstid. Av dette er fem kvinner og tre menn. Kvinner sto i 2009 for i overkant av 2/3 av den tida som vart nytta til kompetansehevande tiltak.

Tiltak

Det er eit mål å betre kjønnsbalansen i laboratoria, noko det blir lagt vekt på i rekrutteringa til desse stillingane. Instituttet har elles ikkje avdekkja skilnader det er grunn til å gå ut i frå kan ha bakgrunn i kjønn.

NIFES er ein del av eit internasjonalt forskingsmiljø, noko som mellom anna inneber at mange av medarbeidarane kjem frå andre land. Ved årsskiftet var til saman 15 nasjonar representert på instituttet, noko som pregar kulturen på NIFES positivt. Dette har nok bidrege til at det ikkje er avdekkja trakassering eller liknande problem som kan ha samband med etnisk bakgrunn.

Instituttet har derimot ei utfordring når det gjeld medarbeidarar som har nedsett funksjonsevne. Deler av bygningsmassen er i dag vanskeleg tilgjengeleg for rørslehemma, til dømes rullestolbrukarar. Dette har delvis samband med at ein stor del av lokala ligg i eldre verneverdige bygningar. Instituttet har i dag ikkje tilsette med nedsett funksjonsevne der dette er eit problem, men lokala er ei utfordring når det gjeld rekruttering av arbeidssøklarar med nedsett funksjonsevne. Instituttet er ikkje kjend med at det til no har vore funksjonshemma søklarar. NIFES legg til grunn prinsippa om universell utforming i utviklinga av dei lokala instituttet til ein kvar tid disponerer, og eit meir langsiktig tiltak i denne samband er ei mogleg utbygging med nybygg tilpassa også funksjonshemma. Dette vil gje funksjonshemma tilkomst til alle dei nødvendige funksjonane.

NIFES har i løpet av 2009 ikkje avdekkja andre utfordringar som har samband med kjønn, etnisk bakgrunn eller funksjonshemming. Instituttet kjem likevel til å innføre ei meir systematisk og regelmessig overvaking av desse områda, for å sikre at eventuelle skilnader og avgrensingar som kan ha med slike forhold å gjere blir avdekkja og handtert så tidleg som mogleg. Dei nærare detaljane for korleis dette skal gjennomførast er ikkje bestemt. I forlenginga av dette arbeidet vil instituttet vurdere formålstenlege tiltak.

8.2.5 Havforskningsinstituttet

Organisering av arbeidet

Arbeidet med likestilling og mangfald i Havforskningsinstituttet ligg i Administrasjonseininga, som mellom anna har ansvar for personal- og organisasjonsutviklinga og lønnspolitikken ved instituttet.

Utgreiing om tilstanden - kjønn

Kjønnsfordelinga ved instituttet er 62 pst. menn og 38 pst. kvinner. Det er store ulikskapar i fordelinga i dei ulike stillingsgruppene.

Tabell 8.8 Kjønnsfordeling og stillingskategori

Nivå	Stilling	Kvinner (tal)	Menn (tal)	Sum	Kvinner (pst.)	Menn (pst.)
1-3	Hjelparbeidar, lærling, førstesektetær, konsulent 1064, reinhaldsbetent, reinhaldar, reinhaldsleiar og ingeniør	25	9	34	74 %	26 %
4	Konsulent 1065	9	1	10	90 %	10 %
	Avdelingsingeniør 1084	8	12	20	40 %	60 %
	Avdelingsingeniør 1411	2	3	5	40 %	60 %
5	Avdelingsingeniør 1085	45	54	99	45 %	55 %
	Førstekonsulent	20	3	23	87 %	13 %
6	Stipendiat	12	9	21	57 %	43 %
	Overingeniør	20	64	84	24 %	76 %
	Forskar 1108	8	8	16	50 %	50 %
	Seniorrådgivar	12	4	16	75 %	25 %
	Rådgivar	8	6	14	57 %	43 %
7	Forskar 1109	18	31	49	37 %	63 %
	Forskar 1110	16	43	59	27 %	73 %
	Senioringeniør	4	9	13	31 %	69 %
	Post doktor	8	12	20	40 %	60 %
8	Sjefsingeniør	-	4	4	-	100 %
	Forskingssjef ¹	-	13	13	-	100 %
	Forskar 1183	4	62	66	6 %	94 %
	Seksjonssjef	4	5	9	44 %	56 %
	Seniorrådgivar	1	4	5	20 %	80 %
9	Avdelingsdirektør	2	3	5	40 %	60 %
	Forskingsdirektør	-	3	3	-	100 %
10	Adm. direktør			1	-	100 %
Totalt		226	363	589	38 %	62 %

¹ Forskingssjef er 20 pst. stilling

Tabell 8.8 over viser kva stillingsgrupper som inngår i dei ulike nivåa. I alt 75 pst. av dei kvinnelege tilsette er i stillingar frå nivå 6 og nedover, medan

det tilsvarende talet for menn er 48 pst. Dette syner at det er overvekt av menn i dei høgare nivåa.

Tabell 8.9 Fordeling årsverk i 2009 - funksjon og kjønn

Funksjon	Totalt	Kvinner (årsverk)	Kvinner (pst.)	Menn (årsverk)	Menn (pst.)
Forskarar	233,2	63,1	27 %	170,1	73 %
Teknikarar	216,7	85,7	39 %	131,0	61 %
Administrasjon	82,9	59,9	72 %	23,0	28 %
IKT	18,3	1,0	5 %	17,3	95 %
Sjøfolk	108,0	12,0	11 %	96,0	89 %
Totalt	659,1	221,7	34 %	437,4	66 %
Leiarar ¹	52,0	11,0	23 %	41,0	77 %

¹ Inngår også i totalen.

Det er få kvinner i dei høgare vitskapelege stillingane. Aldersstruktur og rekrutteringstilfang er med på å forklare dette, mellom anna har forskargruppa sitt eige karrieresystem basert på kompetansebedømming. Det er likevel verd å merke seg

at talet på kvinnelege tilsette i stillinga 1183 Forskarar har auka frå to til fire i 2009.

Administrasjonen er det einaste området der det er overvekt av kvinnelege tilsette, 72 pst. kvinner og 28 pst. menn. IKT og sjøfolk er funksjonar som utmerkar seg som mannsdominerte.

Tabell 8.10 Leiarstillingar i Havforskningsinstituttet

Stilling	Totalt	Kvinner	Menn
Direktør og stab	7 ¹	1	7
Administrative leiarstillingar	6	4	2
Leiarar teknisk infrastruktur	6	1	5
Samfunnskontakt og kommunikasjon	1	1	-
Fiskerifagleg senter for utviklingssamarbeid	1	-	1
Rederi	3	-	3
Faggruppeleiarar	18	1	17
Programleiarar	10	3	7
Totalt	52	11	41

¹ Ei stilling i gruppa direktør og stab har stått ledig store delar av året.

Det er berre 21 pst. kvinnelege leiarar ved instituttet. Det er ingen skilnad på leiargruppa og i mellomleiararskiktet. Alle forskingsdirektørane er menn.

Kjønn og lønn

For heile instituttet ligg gjennomsnittslønna for menn 2,2 lønnstrinn over gjennomsnittslønna for kvinnene.

Ei av årsakene til lønnskilnaden er at 24 faggruppe- og programleiarar har nokre ekstra lønnstrinn for mellombels fungering i stillingane. Saman med det faktum at kvinner er overrepresenterte i dei lågaste stillingskategoriane, er dette hovudforklaringa på skilnaden i gjennomsnittslønna mellom menn og kvinner.

Tabell 8.11 Lønnsstatistikk per stillingskategori

Nivå	Stillingskategori	Kvinner (lønnstrinn)	Menn (lønnstrinn)
1-3	Hjelparbeidar, lærling, førstesekretær, reinhaldsbetent, reinhaldar, konsulent 1064, reinhaldsleiar og ingeniør	36,5	36,3
4	Konsulent 1065	41,3	44,0
	Avdelingsingeniør 1084	40,9	40,2
	Avdelingsingeniør 1411	39,0	42,1
5	Avdelingsingeniør 1085	45,0	45,8
	Førstekonsulent	46,1	48,7
6	Stipendiat	46,7	48,0
	Overingeniør	52,4	54,7
	Forskar 1108	55,8	56,1
	Seniorkonsulent	53,3	54,3
	Rådgivar	56,5	57,8
7	Forskar 1109	60,3	60,1
	Forskar 1110	62,9	62,7
	Senioringeniør	62,6	62,0
	Post doktor	58,4	58,5
8	Sjefsingeniør	-	65,3
	Forskingssjef*	-	70,6
	Forskar 1183	70,8	70,4
	Seksjonssjef	66,5	63,2
	Seniorrådgivar	67,0	68,7
9	Avdelingsdirektør	80,4	80,3
	Forskningsdirektør	-	82,7
Totalt		50,0	52,2

Kjønn, arbeidstid og fråvær

Sjuefråværet ved instituttet har vore lågt i mange år, og var i 2009 på 4,0 pst.. Dette er ein auke frå 2008 på 0,5 pst. Det totale fråværet blant kvinner var på 5,3 pst., medan sjuefråværet for menn var på 3,2 pst. Instituttet har god og systematisk oppfølging av sjuefråværet.

Instituttet har få tilsette i deltidstillingar. I alt 26 kvinner arbeider deltid, av desse er tre med delvis AFP. I alt 15 menn arbeider deltid, av desse fem med delvis AFP.

Tokt

Instituttet driv utstrakt toktverksemd. I 2009 vart det gjennomført 10 322 tokt-døgn, av desse vart 2 337 gjennomførde av kvinner, dvs. eitt av fire tokt-døgn.

I 2009 var totalt 28 tilsette ut i foreldrepermisjon. Av desse var 16 kvinner og tolv menn.

Kjønn og tilsetjingsforhold

Det vart i 2009 tilsett åtte forskarar, av dette to kvinner og seks menn. Det vart tilsett tre postdoktorar; to kvinner og ein mann og to kvinnelege sti-

pendiatar. I tekniske stillingar vart det tilsett ni medarbeidarar, av desse to kvinner. I dei administrative stillingane vart det tilsett seks personar, av desse to menn.

Instituttet har arbeidd målmedvite med å redusere talet på mellombels tilsette. I desember 2009 hadde instituttet berre tre mellombels tilsette, som alle var menn. Ved utgangen av 2009 var det tilsett seks vikarar, av dette fem kvinner og ein mann.

Tiltak

Kjønn

Lønnspolitikken ved instituttet skal ta hand om dei tilsette si lønn medan dei har foreldrepermisjon, slik at dei ikkje tapar lønnsmessig på foreldrepermisjon og omsorgsoppgåver.

I dei lokale lønnsoppgjera etter hovudtariffavtalens pkt. 2.3.3 er det alltid ei høgare fordeling enn pro rata til kvinner.

Ved kompetansedøming blir kvinnelege forskarar aktivt oppmoda til å framstille seg.

Når det blir rekruttert nye medarbeidarar vurderer instituttet kjønnsamansetjinga i seksjonen, avdelinga og instituttet, og det blir avgjort om det eine kjønnet skal oppmodast om å søkje. I fleire høve er kvinner oppmoda om å søkje leiarstillingar.

I innstillingane skal rekrutterande leiar gjere greie for kjønnsfordelinga i søkjarmassen.

Frå 1. januar 2009 var alle tilsette stipendiatar kvinner, i same tidsrom er delen tilsette kvinnelege postdoktorar 41 pst.

Nedsett funksjonsevne

Havforskningsinstituttet følgjer opp dei tilsette med nedsett funksjonsevne ved å leggje til rette arbeidsplassen og arbeidstida og å tilby andre hjelpemiddel/tilpassingar ved behov. Instituttet

har nært samarbeid med bedriftshelsetenesta om arbeidsplassvurdering, og alle tilsette kan gjere seg nytte av tenestene deira. Seksjon for personal og leiingsstøtte har eit særleg ansvar for å følgje opp og støtte leiarane ved behov for tilpassingar av ulike slag.

I innstillingane skal rekrutterande leiar fortelje kor mange kandidatar som seier frå om at dei har nedsett funksjonsevne og kor mange av desse som har vore inne til intervju.

Etnisitet

Havforskningsinstituttet ønskjer på generelt grunnlag å tilsetje dei best kvalifiserte kandidatane til sine stillingar, og vitskapelege stillingar vert gjerne lyst ut internasjonalt. Praktisk mottak av utanlandske tilsette vert handsama lokalt i den enkelte eininga, og instituttet tilbyr norskkurs. Havforskningsinstituttet har internasjonal rekruttering som punkt i strategiplanen. Instituttet har implementert introduksjonsprogram for nyttilsette, som også omfattar integrering av framandspråklege.

I stillingsutlysingane vert alle oppmoda om å søkje uavhengig av etnisitet, og det blir alltid teke inn kandidatar med innvandrarbakgrunn til intervju dersom vedkomande er kvalifisert. I innstillingane skal rekrutterande leiar gjere greie for kor mange kandidatar som har innvandrarbakgrunn og kor mange av desse som har vore inne på intervju.

Administrasjonseininga medverkar i prosessen slik at ingen overser kvalifiserte kandidatar. Instituttet får dessverre få søkjarar med slik bakgrunn, og dette er ei av årsakene til at det er få medarbeidarar med annan etnisitet.

Instituttet har samarbeid med NAV der dei tilbyr praksisplassar til personar med innvandrarbakgrunn. Det har i nokre høve ført til fast tilsetjing.

9 Tryggleik og beredskap

Fiskeri- og kystdepartementet har beredskapsansvar som sektormynde mellom anna knytt til trygg sjømat, fiskehelse, hamnetryggleik, sikker sjøtransport og akutt forureining. I dette ansvaret ligg at departementet må gjennomføre beredskapstiltak ved hendingar og truslar på området. Departementet skal heile tida vurdere risiko og sårbarheit i sektoren, og ha eit system som sikrar at beredskapen er dimensjonert i høve til risiko og truslar. Dei underliggjande verksemdene til departementet er operative einingar som skal sikre at det blir gitt korrekt informasjon, at tiltak blir sette i verk og at resultata blir evaluerte. Dette gjeld alt frå miljøtruslar mot norsk sjømat til oljeverniltak.

Departementet har eit særskild ansvar for å få i gang og samordne beredskapen i dei underliggjande etatane. Det er difor ei prioritert oppgåve å styrkje departementet sitt administrative styrings- og koordineringsarbeid internt og i høve til underliggjande etatar slik at den operative krisehandteringa blir best mogleg.

Det er starta eit arbeid med å etablere eit risikostyringssystem i etatsstyringa. Samfunnstryggleik og beredskap skal inngå som ein integrert del av denne risikostyringa. Det er viktig å få avklart kva system og funksjonar som er samfunnskritiske, sektorkritiske og/eller etatskritiske slik at tiltaka kan setjast inn meir planmessig og strukturert.

Det er vidare halde samlingar, og beredskapsplanverka er oppdaterte og samordna med spesiell vekt på å operasjonalisere kommunikasjonsberedskapen.

Det er også sett i verk øvingar, og dette vil framleis vere ei prioritert oppgåve i 2011 både i departementet og i etatane for å øve seg i det nye planverket.

Som eit ledd i arbeidet med å styrkje eigen krisehandteringsevne har departementet teke i bruk eit elektronisk basert kriseløggføringssystem kalla KSE/CIM. Vidare deltek departementet i Krisestøtteiningas (KSE) beredskapspool med to deltakarar.

Fiskeri- og kystdepartementet

t i l r å r :

1. I Prop. 1 S om statsbudsjettet for år 2011 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap. 1000–1070, 2415 og 2540	Kr	4 400 278 000
b. Sum inntekter under kap. 4000–4070, 5575 og 5610	Kr	1 166 455 000

Forslag

til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2011, kapitlene 1000–1070, 2415 og 2540, 4000–4070, 5575 og 5610

I
Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Administrasjon				
1000	Fiskeri- og kystdepartementet			
	01 Driftsutgifter	106 160 000		
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	4 860 000		
	70 Tilskudd diverse formål, <i>kan overføres</i>	500 000		
	71 Tilskudd til kystkultur, <i>kan overføres</i>	9 250 000	120 770 000	
1001	Deltakelse i internasjonale organisasjoner			
	70 Tilskudd, <i>kan overføres</i>	9 500 000	9 500 000	
	Sum Administrasjon			130 270 000
Forskning og innovasjon				
1020	Havforskningsinstituttet			
	01 Driftsutgifter	316 300 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	289 400 000	605 700 000	
1021	Drift av forskningsfartøyene			
	01 Driftsutgifter	123 890 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	57 460 000	181 350 000	
1022	NIFES			
	01 Driftsutgifter	58 900 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	83 300 000	142 200 000	
1023	Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU			
	50 Tilskudd Norges forskningsråd, <i>kan overføres</i>	321 060 000		
	51 Tilskudd Veterinærinstituttet	40 330 000		
	71 Tilskudd til utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	13 250 000		
	72 Tilskudd Nofima, <i>kan overføres</i>	70 760 000		
	74 Tilskudd marin bioteknologi mv., <i>kan overføres</i>	32 800 000		
	75 Tilskudd Akvariet i Bergen	3 530 000	481 730 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
2415	Innovasjon Norge, fiskeri- og andre regionalpolitiske tiltak			
	75 Marint verdiskapingsprogram, <i>kan overføres</i>		50 000 000	50 000 000
	Sum Forskning og innovasjon			1 460 980 000
Fiskeri- og havbruksforvaltning				
1030	Fiskeridirektoratet			
	01 Driftsutgifter		340 390 000	
	21 Spesielle driftsutgifter		4 800 000	
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>		1 630 000	346 820 000
1050	Diverse fiskeriformål			
	71 Sosiale tiltak, <i>kan overføres</i>		2 000 000	
	72 Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere		13 400 000	
	74 Erstatninger, <i>kan overføres</i>		2 140 000	
	75 Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, <i>kan overføres</i>		50 000 000	
	79 Informasjon ressursforvaltning, <i>kan overføres</i>		1 440 000	68 980 000
	Sum Fiskeri- og havbruksforvaltning			415 800 000
Kystforvaltning				
1062	Kystverket			
	01 Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 45</i>		1 376 508 000	
	21 Spesielle driftsutgifter		194 350 000	
	30 Nyanlegg og større vedlikehold, <i>kan overføres</i>		477 750 000	
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01</i>		172 990 000	
	60 Tilskudd til fiskerihavneanlegg, <i>kan overføres</i>		55 650 000	
	70 Tilskudd Redningsselskapet		43 300 000	2 320 548 000
1070	Samfunnet Jan Mayen og Loran-C			
	01 Driftsutgifter		42 680 000	42 680 000
	Sum Kystforvaltning			2 363 228 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Arbeidsliv				
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn			
	70 Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>		30 000 000	30 000 000
	Sum Arbeidsliv			30 000 000
Sum departementets utgifter				4 400 278 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Administrasjon				
4000	Fiskeri- og kystdepartementet			
	01 Refusjoner		10 000	10 000
	Sum Administrasjon			10 000
Forskning og innovasjon				
4020	Havforskningsinstituttet			
	03 Oppdragsinntekter		289 400 000	289 400 000
4021	Drift av forskningsfartøyene			
	01 Oppdragsinntekter		57 460 000	57 460 000
4022	NIFES			
	01 Oppdragsinntekter		83 300 000	
	02 Laboratorieinntekter		810 000	84 110 000
4023	Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU			
	90 Tilbakebetaling lån fra Nofima		4 284 000	4 284 000
5610	Renter av lån til Nofima AS			
	80 Renter		1 292 000	1 292 000
	Sum Forskning og innovasjon			436 546 000

Fiskeri- og havbruksforvaltning

4030	Fiskeridirektoratet			
	01 Oppdragsinntekter		10 000	
	02 Salg av registre, diverse tjenester		80 000	
	04 Fangstinntekter Overvåkingsprogrammet		10 000	
	05 Gebyr kjøperregistrering		300 000	
	06 Forvaltningssanksjoner havbruk		835 000	
	08 Gebyr havbruk		12 700 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	09	Innmeldingsgebyr Merkeregisteret	2 450 000	
	12	Gebyr fiskeflåten	2 000 000	
	14	Refusjoner	10 000	
	20	Forvaltningssanksjoner fiskeflåten	10 000	
	22	Inntekter ordningen fiskeforsøk og veiledning	4 800 000	23 205 000
		Sum Fiskeri- og havbruksforvaltning		23 205 000
Kystforvaltning				
4062		Kystverket		
	02	Andre inntekter	9 750 000	9 750 000
4070		Samfunnet Jan Mayen og Loran-C		
	01	Inntekter fra kioskdirift	549 000	
	07	Refusjoner	4 180 000	4 729 000
5575		Sektoravgifter under Fiskeri- og kystdepartementet		
	70	Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur	18 420 000	
	71	Kontrollavgift fiskeflåten	24 820 000	
	73	Årsavgift Merkeregisteret	9 550 000	
	74	Sektoravgifter Kystverket	639 425 000	692 215 000
		Sum Kystforvaltning		706 694 000
		Sum departementets inntekter		1 166 455 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Fiskeri- og kystdepartementet i 2011 kan:

1.

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekt under
kap. 1000 post 21	kap. 4000 post 04
kap. 1020 postene 01 og 21	kap. 4020 post 03
kap. 1021 postene 01 og 21	kap. 4021 post 01
kap. 1022 postene 01 og 21	kap. 4022 post 01
kap. 1030 post 21	kap. 4030 post 22
kap. 1062 postene 01 og 45	kap. 4062 post 02 og kap. 5575 post 74

2. nytte inntil 10 mill. kroner av salgsinntekter fra salg av ikke næringsaktive fiskerihavner under kap. 4062, post 02, til følgende formål under kap. 1062, post 30:
 - a. dekning av salgsomkostninger forbundet med salget
 - b. oppgradering og vedlikehold av fiskerihavner under kap. 1062, post 30.
3. regne med alle ubrukte merinntekter ved beregning av sum som kan overføres på kap. 1020, postene 01 og 21 og kap. 1021, postene 01 og 21.

III

Fullmakt til overskridelser

Stortinget samtykker i at Fiskeri- og kystdepartementet i 2011 kan overskride bevilgningen under kap. 1062 Kystverket, post 21 Spesielle driftsutgifter, med inntil 15 mill. kroner dersom det er nødvendig å sette i verk tiltak mot akutt forurensning uten opphold og før Kongen kan gi slikt samtykke.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

IV

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Fiskeri- og kystdepartementet i 2011 kan foreta bestillinger utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1062		Kystverket	
	30	Nyanlegg og større vedlikehold	476 mill. kroner
	45	Større utstyersanskaffelser og vedlikehold	3 mill. kroner

V

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Fiskeri- og kystdepartementet i 2011 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1062		Kystverket	
	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	20 mill. kroner

VI

Forlengelse av garantiavtalene

Stortinget samtykker i at Fiskeri- og kystdepartementet i 2011 kan gi Innovasjon Norge fullmakt til å videreføre inngåtte garantiavtaler med Norges Råfisklag og Norges Sildesalgslag i ytterligere ett år, slik at garantiavtalene senest utløper 31. desember 2011, på følgende vilkår:

1. Rammene for garantiavtalene i den utvidede toårsperioden skal tilpasses slik at tapsavsetningen fortsatt ligger innenfor den normale avsetningen på 1/3 av Innovasjon Norges garantiforpliktelser.
2. Eksisterende avsatt tapsfond videreføres og ubenyttede tapsfond innbetales til statskassen etter utløpet av den utvidede avtaleperioden.

=====

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 22 24 20 00

Opplysninger om abonnement, løssalg og
pris får man hos:
Fagbokforlaget
Postboks 6050, Postterminalen
5892 Bergen
E-post: offpub@fagbokforlaget.no
Telefon: 55 38 66 00
Faks: 55 38 66 01
www.fagbokforlaget.no/offpub

Publikasjonen er også tilgjengelig på
www.regjeringen.no

Trykk: OFA – 10/2010

